

ΠΛΑΤΩΝ

ἜΤΟΣ Α΄.

30 ΙΟΥΝΙΟΥ 1879

ΤΕΥΧΟΣ Θ΄.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΝ
ΤΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΜΕΡΟΣ Α΄.

*Λογοδοσίαι.*¹

(Συνεδρίασις τῆς 15 Αὐγούστου 1878).

Ἐν συνελεύσει πλείστων ἑσῶν ἑταίρων ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Πειραιεῖ, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀπὸ τῶν Ἑπαρχιῶν παρεπιδημούντων, μετὰ τὴν ἱεροτελεστίαν ἀγιασμοῦ ὁ πρόεδρος κ. Δ. Γ. Πετρίδης λαβὼν τὸν λόγον εἶπεν ἀπὸ μνήμης τὰ ἐξῆς στενογραφηθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Δημοσθ. Σ. Φαραντάτου προσκληθέντος πρὸς τοῦτο.

Κύριοι Ἐταῖροι.

Ἐμπνικτον ἤδη τοῦτο ἔτος, παρίσταται ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου τὸ διοικητικὸν συμβούλιον, ἵνα δώσῃ

¹ Κατ' ἀπόφασιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου δημοσιεύονται διὰ τοῦ παρόντος τεύχους τὰ τοῦ παρελθόντος ἔτους πρακτικὰ τοῦ Συλλόγου.

Τὸ τεῦχος τοῦτο ὁλεῖ ἀποτελεῖ τὸ Ε' ἔτος ἐν τῇ σειρᾷ τῶν προεκδομένων πρακτικῶν τοῦ Συλλόγου.

λόγον τῶν πεπραγμένων ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ πέμπτον ἤδη ἔτος τελεῖται ἡ εὐφρόσυνος αὐτῆ πανήγυρις, ἧς τὴν ἠθικὴν σημασίαν, λυπούμαι ὅτι τὸ βάρος τῶν δημοσίων καθηκόντων, κατὰ τὴν παροῦσαν μάλιστα ὥραν τοῦ ἔτους, μὲ ἐκόλυσε ν' ἀναπτύξω σήμερον προσηκόντως.

Ἄν τὸ ἀναγραφὲν ὑπὸ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος πολιτικὸν δόγμα «Ἀρχὰ πολιτείας νέων τροφὰ» κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τυχὸν γενικωτέρας ἐφαρμογῆς καὶ ἀπὸ τῶν πραγμάτων καθολικοῦ κύρους ὑπόκειται ὡς ἀκράδαντον κρητίδωμα, ἐφ' οὗ ἀσφαλῶς ἐδράζεται ἡ σημερινὴ εὐδαιμονία καὶ τὸ ἐθνικὸν μεγαλεῖον τῶν πεπολιτισμένων ἐπικρατειῶν τῆς ἀρκτώσας καὶ δυσμικῆς Ἑυρώπης, παρ' αἷς ἡ τοῦ λαοῦ προσήκουσα ἀγωγή, κρατύνουσα τὴν εὐνομίαν καὶ ἀσφαλιζούσα τὴν ἐλευθερίαν, τοσοῦτον συνεβάλετο εἰς προαγωγὴν τοῦ πολιτισμοῦ, οὐδόλως παράδοξον, ὅτι ἀπὸ τῆς δεκάτης ἐνάτης μάλιστα ἑκατονταετηρίδος, τῆς σκεδασάσης διὰ τοῦ φωτὸς τῆς ἐπιστήμης τὴν ἀγλὴν τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν προλήψεων καὶ παρασκευασάσης τὴν χειραφέτησιν τῶν λαῶν ἀπὸ τῆς κληροκρατίας καὶ τοῦ δεσποτισμοῦ, ἡ ἠθικὴ καὶ πολιτικὴ σημασία καὶ ἡ δύναμις τοῦ σχολείου, ἐν ᾧ οἱ νέοι ἄνθρωποι παρασκευάζονται λεαινώμενοι τὸν χαρακτήρα διὰ τοῦ παιδαγωγικοῦ γλυφάνου εἰς εὐκοσμον συναρμογὴν ἐν τῷ κοινωνικῷ οικοδομήματι, τοσοῦτον ὑψοῦται ὡς μέραι αὐξανομένη, ὥστε πᾶν εἰκότως νὰ θεωρῆται ἡ τελειότης αὐτοῦ ὡς μέτρον καὶ γνώρισμα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς εὐδαιμονίας πάσης χώρας. Οὐδόλως παράδοξον, ἂν ἐν τῇ συνόδῳ τῶν ἀκαμάτων ἐργατῶν τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς εὐρυθμίας, ἐν ᾗ ὁ λόγος καὶ ἡ σκέψις περὶ τηλεσφορωτέρων μέσων πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ παρ' αὐτῶν ἐπιδιωκομένου ἐθνικοῦ σκοποῦ, ἐνυπάρχει ἠθικὸν ὕψος χρῆζον βαθυτέρας καὶ διὰ πλειόνων ἀναπτύξεως. Κατ' ἀνάγκην δὲ παρερχόμενος ταύτην περιορίζομαι σήμερον, μετὰ βραχείαν ἀνάλυσιν τοῦ σκοποῦ τῆς συστάσεως τοῦ συλλόγου καὶ τῶν πρὸς ἐπιτέλεσιν αὐτοῦ δεομένων θεραπειῶν, ν' ἀφηγηθῶ ἀπλῶς τίνα κατὰ τὸ πέμπτον τοῦ Συλλόγου ἔτους ἐπράξαμεν, καὶ κατὰ πόσον ἐχώρησαν κατ' εὐχὴν αἱ ἡμέτεραι ἐργασίαι.

Ἄληθῶς ἡ σύστασις συλλόγου τῶν διδασκάλων σκοπὸν ἔχοντος τὴν προαγωγὴν τῆς ἐθνικῆς παιδείας, εἶπερ καὶ ἀλλαγῆς που, παρ' ἡμῖν ἦν τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τῆς βελτιώσεως τοῦ σχολείου ἐν γένει. Ἀρτίως ἀποσιῶσαντες, καὶ οὐχὶ πάντες ἔτι, μακρᾶίωνα ζυγὸν πολυστενάκτου δουλείας, ἣν ἀναγκαίως δοροφοροῦσι μὲν ἡ κνεφαία ἀμάθεια καὶ ἡ στυγνὴ πενία, ἀκολουθοῦσι δὲ ἡ πονηρία καὶ αἱ προλήψεις, διατελοῦμεν αἰσθανόμενοι ἔτι ἐν τε τῷ κοινωνικῷ καὶ πολιτικῷ ἡμῶν βίῳ τὰς ἐλευθρίας αὐτῆς ἐπιδράσεις καὶ τὰ καθημερινὰ προσκόμματα τῆς προαγωγῆς ἡμῶν ἐν τῇ ὁδῷ

τοῦ πολιτισμοῦ. Πόθεν δ' ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ τοῦ σχολείου καὶ τῶν λειτουργῶν αὐτοῦ ἀναμένομεν προσκόποντες μᾶλλον ἄμεσον ἐπικουρίαν καὶ ὀρθὴν ποδηγέτησιν, ἀφοῦ ἀπὸ τῆς κατ' οἶκον ἀνατροφῆς οὐδὲν ἔχομεν νὰ ἐλπίζωμεν; Σωτήριον δὲ ἔστω καὶ θαυμαστόν, ὅτι τὸ βαρύτερον τοῦτο ἔθνος ἠδυνήθη καὶ ἐν τῷ πικρῷ τῆς δουλείας χειμῶνι νὰ δικασθῆ ζῶντα τὰ σπέρματα τοῦ ἐθνικοῦ βίου, θαλπόμενα μυστικῶς ὑπὸ τῆς οὐρανοῦ ἀκτίνος τῆς ἱεράς ἡμῶν πίστεως· αἴφνης δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἀναβλαστήσαντά ταῦτα ἐν τῷ ἁγίῳ ἐνθουσιασμῷ καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν ἄστὲρ τοῦ ἑλληνισμοῦ πεποιθῆσει τῶν πατέρων ἡμῶν παρήγαγον τὴν ἐλευθερίαν τῆς μικρᾶς ταύτης γωνίας, ἀφ' ἧς εἰκότως μεγάλᾳ ἐλπίζει τις διὰ τοῦ σχολείου πρὸς ἀναβίωσιν οὐμπαντος τοῦ ἔθνους. Ἡ σύστασις δὲ τοῦ συλλόγου ἡμῶν, τοῦ σκοπὸν ἔχοντος τὴν βελτιώσιν τῆς τοῦ ἔθνους παιδείας διὰ καταδείξεως τῶν ἀντιπιπτόντων κωλυμάτων καὶ τῶν ἐπιτηδείων πρὸς ἄρσιν αὐτῶν μέσων, εἶναι τῷ ὄντι πλήρωσις μεγάλῃς ἐθνικῆς ἀνάγκης. Εὐχαρίστως δὲ παράτηρε τίς ὅτι αἱ ἐλπίδες τῶν ἐξενεγκόντων τὸ πρῶτον τὴν γνώμην συστάσεως συλλόγου τῶν διδασκάλων καὶ πονησάντων πρὸς ἴδρυσιν καὶ συντήρησιν αὐτοῦ, δὲν διεψεύσθησαν· διότι ὁ σύλλογος μετὰ πάντα μόλις ἔτῶν βίον ἱκανὰ παρέχει συμπτώματα εὐδοκιμήσεως καὶ προκοπῆς.

Ὡς γνωστόν, σκοπὸς τοῦ συλλόγου ἡμῶν προὔθη ἡ βελτιώσις τῆς δημοτικῆς καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἀρωγὴ τῶν ἐταίρων· ἀλλ' ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς βελτιώσεως ἐγκεῖται πάντως ἡ τῆς ὑπάρξεως ἀτελειῶν, καὶ ἀνάγκη ὁ περὶ βελτιώσεως μελετῶν νὰ γινώσκῃ πρῶτον ἀκριβῶς τὰς ἐλλείψεις, ἵνα ἀπλκνῶς καὶ εὐστόχως ἐπιζητήσῃ τὴν θεραπείαν αὐτῶν.

Ἄν τῆς δημοτικῆς καὶ μέσης παιδείας τὴν ἔννοιαν ἀναλύσωμεν, θέλομεν εὐρεῖ δύο κυριώτατα στοιχεῖα αὐτῆς, τὸ πνευματικὸν καὶ τὸ ὕλικόν. Καὶ πνευματικὸν μὲν στοιχεῖον εἶνε ἡ τοῦ λειτουργοῦ τῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας ἐπιστημονικὴ καὶ παιδαγωγικὴ ἱκανότης πρὸς πεφωτισμένην καὶ καρποφόρον διδασκαλίαν, καὶ ἡ πρὸς τοῦτο προσήκουσα προπαρασκευῆ ὕλικόν δὲ στοιχεῖον, εἰ πόροι ἐξ ὧν ὁ μισθὸς τοῦ διδασκάλου ἔσται ἐπαρκῆς καὶ τὸ διδασκῆσιον κατάλληλον, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ διδασκτικὰ μέσα καὶ ὄργανα εὐμέθοδα καὶ ἐπαρκῆ, ὥστε ὁ ἐργάτης οὗτος νὰ ἐπιτελῇ τὸ καθῆκόν του ἀπροσκόπτως. Καὶ λοιπὸν σκοπὸς τοῦ συλλόγου εἶνε ἡ καθ' ἑκάτερον τῶν στοιχείων τούτων βελτιώσις τοῦ σχολείου. Ἀλλὰ τίνας αἱ τοῦ σχολείου ἐλλείψεις; καὶ ἀπὸ τίνων ἐκ τούτων εὐστοχώτερον ὁ ἡμέτερος σύλλογος ἤθελε δυναθῆ νὰ ἀπαλλάξῃ πρῶτον αὐτό; Ἰδοὺ τὸ ζήτημα ὅπερ χορῆζει βαθεῖας μελέτης, ἂν μὴ μέλλωσι νὰ ἀποβῶσιν αἱ τοῦ

ἡμετέρου συλλόγου ἐργασίαι ἄσκοποι. Τὸ σχολεῖον ἐν γένει παρ' ἡμῖν ὡς πάντες γινώσκουμεν νοσεῖ, ἅς τὸ ὁμολογήσωμεν πρῶτοι ἡμεῖς οἱ διδάσκαλοι, νόσον βαρεῖαν, οἱ δὲ καρποὶ του καὶ κατὰ τὴν ποσότητα καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ποιότητα κρινόμενοι εἶνε ὡς μὴ ὤφειλεν ἀψευδῆς τούτου ἔλεγχος. Ἐχω καθῆκον ἐν τοιαύτῃ ὁμηγύρει συναδέλφων νὰ ὁμιλήσω ἀπροκαλύπτως, διότι ὁ λόγος περὶ ὑψίστων συμφερόντων. Δέκα καὶ ὀκτώ ἤδη ἔτη χρηματίσας λειτουργὸς τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ὧν τὰ δεκαπέντε ὡς γυμνασιάρχης, οὐδέποτε ἔπαυσα καὶ γράφων καὶ λέγων, ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν μαθημάτων ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς σχολείῳ παντὸς βαθμοῦ γίνεται ἀτελής, ἄνευ παιδαγωγικῆς εὐρυθμίας, ἄνευ ἐσωτερικῆς τῶν μαθημάτων ἐνόητος, καὶ ἄνευ προδιαγεγραμμένου σχεδίου. Εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον μηχανικὴ καὶ ἐμπειρικὴ καὶ ὡς τοιαύτη ἤκιστα ἐπιδορᾷ ἐπὶ τὴν τοῦ ἥθους καὶ τοῦ χαρακτῆρος διαμόρφωσιν· τούτο εἶνε πικρὰ ἀλήθεια, τὸ ὁμολογῶ· δὲν ἔχω δὲ δυσκολίαν νὰ ἐξαίρεσω γυμνάσιόν τι ἢ σχολεῖον πρὸς παραμυθίαν μεμονωμένου τινὸς ἐγωῖσμοῦ. Ἀπὸ τῶν σχολείων ἡμῶν λείπει ἢ ζωοποιοῦσα τὴν διδασκαλίαν δύναμις ἢ τὰς θεωρητικὰς γνώσεις εὐμηχάνως μεταδίδουσα μετὰ κέντρου, ἵνα χρησιμεύωσι καὶ ὡς ἐλατήρια τῆς βουλήσεως. Αἱ ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ ἱστορίᾳ ἐκδηλώσεις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ δὲν ἀποκαλύπτονται προσηκόντως τοῖς μαθηταῖς ἐξεργημένον ἔχουσι τὸ ἐνδιαφέρον, ὥστε ν' ἀνάπτηται ἐκκαίόμενος ὁ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν φιλανθρώπως παρὰ τοῦ δημιουργοῦ ἐντεθειμένος σπινθὴρ τοῦ πρὸς τὸ ἰδιαιτὸν ἔρωτος, ὅστις εἶνε ὁ ὑποκλινθάνων ἰσχυρὸς δεσμὸς τῆς νοήσεως πρὸς τὴν βούλησιν τῆς ἀρετῆς πρὸς τὴν ἐπιστήμην, ὃν πρῶτος ὁ μέγας παιδαγωγὸς ὁ θεῖος Πλάτων ἀνεκάλυψε καὶ θεμέλιον τῆς φιλοσοφίας του κατέθηκεν ἀνακηρύξας ταῦτόν τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἐπιστήμην.

Οὔτε ἡ ἀσυνείδητος μηχανικὴ ἀνάγνωσις καὶ γραφὴ καὶ αἱ τέσσαρες τῆς ἀριθμητικῆς πράξεις, οὔτε τὰ ψελλίσματα τὰ ἀκατανόητα τῆς ἀποστηθίζομένης ἱερᾶς Ἱστορίας καὶ Κατηχέσεως δύνανται νὰ θεωρηθῶσι σήμερον καρποὶ ἀξιόλογοι τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ ἐφόδια ἱκανὰ πρὸς τὰς κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς τοῦ σημερινοῦ βίου ἀξιώσεις· οὔτε ἡ ἐκμάθησις τῶν τύπων τῆς γραμματικῆς μόνον καὶ τῶν ἀτελεσιτέως ἐπαναλαμβανομένων τεχνολογικῶν κανόνων καὶ ἐξαίρεσεων, ὧν ἡ ἀπομνημόνευσις κατέστη κύριος σκοπὸς τοῦ σχολείου, περὶ ὃν συνήθως περιστρέφεται τοῦ διδασκάλου ἢ ἐνδελεχῆς ἐπιμέλεια πρὸς ζημίαν καὶ τῶν λοιπῶν μαθημάτων καὶ αὐτῆς τῆς ἐρμηνείας τοῦ συγγραφέως, σφαγιαζομένου ἀσπλάγχχνος ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς ἀστόργου ταύτης σχολικῆς θεότητος· οὔτε ὁ τοῦ νοῦς σκοτασμός ἐν τῷ ἀνερμηνεύτῳ ἢ τοῖς παισὶ δυσαντιλήπτω

ἑλληνικῷ κειμένῳ Ἀττικῶν ῥητόρων ἢ Πλουτάρχου ἢ λόγων τοῦ Γρηγορίου καὶ Χρυσόστομου, ἐν οἷς αἱ ὑψίσται καὶ δυσπροσπέλαστοι ἠθικαὶ πολιτικαὶ καὶ θεολογικαὶ ἐννοιαί, οὔτε ἡ τοῦ πνεύματος ἐκ πολυετοῦς ἤδη ἀκινήσιας ἀδράνεια καὶ ἡ τῆς καρδίας διὰ τοῦτο πόρωσις, οὔτε ἡ ἄγνοια καὶ τῶν στοιχείων τῆς ἱστορίας, τῆς γεωγραφίας καὶ τῆς φυσικῆς δύνανται νὰ κριθῶσιν ἀγλαοὶ τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου καρποὶ. Περὶ δὲ τῶν Γυμνασίων τί νὰ εἶπω; καὶ τούτων οἱ καρποὶ κρέμανται ἀραιοί, ἰσχυροὶ καὶ ἄποιοι καὶ ὡς ἐκ τῶν αὐτῶν πλημμυσειῶν τῆς γυμνασιακῆς διδασκαλίας, ἀλλ' οὐχ ἦττον ἐκ τῆς κατὰ τὰ εἰρημένα τῶν προκαταρκτικῶν σχολείων ἐπιδοράσεως ἐπὶ τῶν μαθητῶν κατὰ τὴν ἀπαλωτέραν ἡλικίαν. Οἱ πλείους τῶν μαθητῶν ἰσέρχονται εἰς τὰ γυμνάσια οὐ μόνον ἐν τοῖς μαθήμασιν ἀπαράσκευοι, ἀλλὰ τὸ χεῖριστον πεπρωκισμένοι δι' ὀλεθρίων ψυχικῶν ἐξέων, ἅς ἢ ἀπὸ τοῦ οἴκου ἀποκομισθείσας δὲν ἀπέξεσεν ἢ καὶ ἐπέτεινεν ἢ ἐν τῷ σχολείῳ διάστροφος ἀγωγή ἢ καὶ ἐνειργάσατο ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν αὐτὴ πρῶτη. Εἰθισμένοι δ' ἐν τῇ ἀορίᾳ τοῦ πνεύματος καὶ διὰ τοῦτο πρὸς πνευματικὴν ἐργασίαν ἀπρόθυμοι, ἀποστρέφονται τὸ βιβλίον καὶ τὸ σχολεῖον, ἐν οἷς διήλθον ἀψυχαγωγῆται, λυπηρὰ καὶ ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄκαρπα ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ ὅλα ἔτη τὰ πρῶτα καὶ τὰ γλυκύτατα τοῦ βίου των, ἐν πελάγει πικρῶν συναισθημάτων, ὅσα ἐνεποιεῖ εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἢ ἄχαρις πίεσις τῆς μηχανικῆς διδασκαλίας, ἢ ἀκερδῆς ἀποστήθισις βιβλίων δι' ἀμεθοδίαν ἀκατανόητων, ὁ περιορισμὸς τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος ἐν τοῖς λεγομένοις σχολείοις, ἐν οἷς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ τοῦ φωτὸς ἢ ἀνεπάρκεια καὶ τοῦ ἀέρος τὸ πνιγρὸν κατέθλιβον αὐτοὺς κεκυφῶτας καὶ οὐχὶ σπανίως δειμαλέους ὑπὸ τὴν βροντῶδη καὶ ἀνεπισικῆ φωνῇ διδασκάλου ἢ καὶ ὑπὸ τὴν ἀλγεῖνὴν θέαν ἐπισειομένης ἐκάστοτε ράβδου. Εὐκόλον δὲ νὰ φαντασθῆ τις ἡλικίος χιμῶν θλίψεως ἐγείρεται ἐν τῇ γαληνιώσῃ ψυχῇ τοῦ παιδὸς ἐκ τῆς τοιαύτης πίεσεως τεινοῦσης νὰ ἀποσβέσῃ τὴν τε ἐνδογενῆ καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἐκτὸς φύσεως ἀκτινοβολουμένην εἰς τὴν ψυχὴν χαρὰν, ἥτις μυστηριωδῶς θάλλει καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα πρὸς ἀνάπτυξιν, καὶ ἡλικίον μῖσος ἀδιάλλακτον πρὸς τὸ σχολεῖον καὶ τὸ βιβλίον, ἀφ' ὧν τοσαῦτα ἀδόκητα καὶ ἀτελεσιτέα δεινὰ διακόπτοντα τὴν χαρὰν καὶ εὐφροσύνην, ἥτις πανταχόθεν ἄλλοθεν κατὰ φιλόνηρον πρόνοιαν προσπνέει εἰς τὴν ψυχὴν των ἡδύπνοος· ἀλλ' αἱ τῆς πρώτης τοῦ παιδὸς ἡλικίας ἐντυπώσεις ὁμολογοῦνται βαθεῖαι καὶ ἀνεξίτηλοι ὡς αἱ πρῶται τῶν δυσπτόκτων ὑφασμάτων πτυχαί. Οὐδεμία δ' ἀμφιβολία ὅτι πλείστα τῶν ἐν τῇ ἐφεξῆς ἡλικίᾳ ἀναφανομένων ἐλαττωμάτων καὶ ἀνωμαλιῶν τοῦ χα-

ρακτῆρος ἐν τῷ σχολεῖω καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, μάλιστα ἡ δυστροπία καὶ ἡ πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν ἀποστροφή καὶ ἡ ἐκ ταύτης τῆς διδασκαλίας ἀκαρπία κεκρυμμένην ρίζαν ἔχουσι τὴν τοιαύτην κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν ἐκ τοῦ σχολείου ἐντύπων, ἧς πάντες ἀτυχῶς πείσαν ἐλάττωμεν παῖδες ὄντες.

Ὁ λόγος περὶ τοῦ συνήθους, αἱ δ' ἐξαιρέσεις, ὅσον καὶ ἂν ὑποτεθῶσι συχνά, εἶναι πάντοτε ἐξαιρέσεις. Ἄν ἀληθῶς μὴ ἦν ταπεινός, ὡς εἶπον, τοῦ ἡμετέρου συλλόγου σκοπὸς ἢ τοῦ σχολείου βελτίωσης, καὶ πρὸς εὐστόχον τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ ῥυθμισιν, μὴ ἦν ἀναγκαῖον νὰ διευκρινισθῇ τίνας αἱ τοῦ σχολείου ἀτέλειαι, καὶ τίνων ἐκ τούτων προϋργιαίτερον πρέπει νὰ ἐπιζητηθῇ ἢ ἄρισ διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ συλλόγου, ἢ ἀπέφυγον οὐχὶ πολὺ δυσαρτέως νὰ εἶπω τὰ βραχέα καὶ γενικώτερα ταῦτα περὶ τῶν τοῦ σχολείου ἐλλείψεων ἀκροθιγῶς καὶ οὐχὶ πασῶν ἀπτόμενος, αἰτινες θὰ ἦτο παράδοξον, ἂν δὲν ὑπῆρχον, ἀφοῦ τοσαύτη ἀφροντισία καὶ πάσης προνοίας ἔλλειψις μετὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔθνους σύστασιν ἐπεκράτει παρ' ἡμῖν περὶ τοῦ σχολείου καὶ τῶν λειτουργῶν αὐτοῦ.

Ἀλλὰ πρὸς ἄρισ τῶν βαθύτερον ἐχόντων τὴν ρίζαν αἰτίων τῆς τοῦ καθ' ἡμᾶς σχολείου καχεξίας, εἴτε ἐν ταῖς ἱστορικαῖς τοῦ ἔθνους περιπετεῖαις εἴτε ἐν τῇ τελουμένῃ ἤδη διὰ ζυμώσεως τῶν κοινωνικῶν στοιχείων διαμορφώσει τοῦ νεωτέρου ἡμῶν ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου βίου, μικρόν, ὡς εἶπον καὶ πάνυ σχολαίως ἤθελεν συνεργήσει ὁ ἡμέτερος τῶν διδασκάλων σύλλογος. Διὸ σκοπιμώτερον καὶ μετ' ἐλπίδων ἐπιρροεπεστέρων ἤθελε στρέψαι τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ πρὸς ἄρισ τῶν ἐσωτερικῶν τῆς καχεξίας τοῦ σχολείου αἰτίων τῶν ἐγγυτέρων καὶ πρὸς τὰς ἐργασίας τῶν μελῶν αὐτοῦ σχετικωτέρων καὶ διὰ τοῦτο ἦττον δυσπαλλάκτων. Τοιαῦτα δ' εἰκότως ἤθελον εὐρεθῆ τὰ ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ παιδαγωγικῆς ἀνεπαρκείας τῆς διδασκαλίας, καὶ τὰ ἐκ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως εὐμεθόδως συντεταγμένων βιβλίων. Φανερόν δ' ὅτι ἂν ἡ διδασκαλία ἐν τῷ σχολεῖω ἦν καθ' ἑκάτερον τούτων τελειότερα καὶ ἐνεργοτέρα, ὑποδοθημένη καὶ ἐκ τῶν διδακτικῶν βιβλίων, ἀναντιλέκτως ἤθελεν ἀνακόπτει καὶ τὴν τῶν ἐξωτερικῶν αἰτίων ἐπήρσειαν. Ἄλλ' ἤδη δι' ἀλληλεπιδράσεως κρατυνόμενα τὰ τε ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ ταῦτα ἀντιπίπτοντα εἰς τὴν προκοπὴν τοῦ σχολείου καὶ λεληθότως ἐν αἰτιώδει ἀλληλουχίᾳ διατελοῦντα συνεργοῦσιν εἰς τὴν δυστυχίαν αὐτοῦ. Διότι ἢ μὲν ἀτελής καὶ ἄψυχος διδασκαλία διὰ πάντων διήκουσα τῶν τοῦ σχολείου βαθμῶν, ἐν οἷς ἐκπαιδεύονται καὶ οἱ διδάσκαλοι, συντελεῖ καὶ ὅπως μὴ παρασκευάζονται οὗτοι προσηκόντως, καὶ ὅπως μείνῃ τὴν πρὸς τὸ σχολεῖον καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐ-

τοῦ καὶ ἄλλως ἠλαττωμένην ὑπόληψιν καὶ στοργὴν τῆς κοινωνίας καὶ τὴν περὶ αὐτῶν φροντίδα ἢ δὲ περὶ τὸν διδάσκαλον καὶ τὸ σχολεῖον ἀφροντισία τῆς κοινωνίας καὶ ἢ πρὸς τὸ ἔργον αὐτοῦ ὀλιγωρία συνεπάγεται τὴν ἀποθάρρυνσιν τοῦ διδασκάλου καὶ τὴν περὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἀμέλειαν καὶ τὸν ὄκνον, ἀπομακρύνει δὲ συνάμα τοῦ διδασκαλικοῦ ἔργου πᾶσαν φιλότιμον φύσιν, ἣτις προτιμᾷ νὰ τραπῇ πρὸς ἐπάγγελμα ἐπιχαριτώτερον καὶ ἦττον ἀστοργον, μαραίνει δὲ τὴν φιλοτιμίαν τῶν ὑπὸς δῆποτε καστερούντων ἐν τῷ ἔργῳ. Ἄλλ' ἂν ἀποκοπῇ ἀπὸ μὲν τοῦ διδασκάλου ἢ προθυμία καὶ ὁ ζῆλος, ἀπὸ δὲ τῶν μαθητῶν ἢ πρὸς τὸ ἔργον ἀγάπη καὶ ἡ χαρὰ, τί βασιλεύει ἐν τῷ σχολεῖω εἰμὴ ἡ νέκρωσις; καὶ τί ἔχει νὰ προσδοκᾷ τις ἀπὸ σχολείου ἐν τῷ οἱ μὲν μαθηταὶ χασιμῶνται, ὁ δὲ διδάσκαλος ἀσυγκίνητος προσβλέπει πρὸς τὸ τέρας τοῦ μαθήματος.

Κατὰ ταῦτα πρὸ παντὸς ἄλλου δέον νὰ ἐπιζητηθῇ ἐν πάσῃ σπουδῇ καὶ διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ συλλόγου ἢ προσήκουσα τοῦ διδασκάλου παντὸς βαθμοῦ προπαρασκευὴ καὶ τῶν διδακτικῶν βιβλίων ἢ κατὰ μικρὸν βελτίωσις. Διότι οὐδεὶς, μοι φαίνεται, δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι οἱ διδάσκαλοι παρασκευαζόμεθα ἐπαρκῶς πρὸς παιδαγωγικὴν μάλιστα διδασκαλίαν, ἵνα παραλίπω τὴν ἐπιστημονικὴν. Αἱ φιλοσοφικαὶ ἐν γένει μελέται παρ' ἡμῖν εἰσὶν ἀτυχῶς ὅπως ἡμελημέναι ἢ δὲ παιδαγωγικὴ καὶ αἱ βοηθητικαὶ αὐτῇ ἐπιστῆμαι εἰσὶ κατ' ὄνομα μόνον γνωσταί. Οἱ κλάδοι τῆς φιλοσοφίας τοῦ καλοῦ, ἧς ἄνευ οἱ ἠθσαυροὶ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ μάλιστα τῆς ποιήσεως, τοῦ μεγάλου τούτου καὶ δραστηκωτάτου παιδαγωγικοῦ παράγοντος, εἰσὶν ἀπρόσιτοι, ὡς οὐδέποτε παρ' ἡμῖν διδαχθέντες. Διότι τίς, πλὴν τοῦ γεραροῦ διδασκάλου πάντων ἡμῶν, πρὸς ὅν πολλὰ τῷ ὄντι ὑφείλουεν, τίς, λέγω, ἠσχολήθη παρ' ἡμῖν καὶ ἐδίδαξεν εἰδικῶς φιλοσοφικὰ ἢ παιδαγωγικὰ μαθήματα; Αἱ καλλιτεχνικαὶ ἀναλύσεις τῶν ἀριστουργημάτων τῆς προγονικῆς καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων φιλολογίας καὶ αἱ ἀσκήσεις εἰς ἀντίληψιν, αἴσθησιν καὶ ζήλωσιν τοῦ καλοῦ ἐν τῷ λόγῳ παρ' ἡμῖν καθυστεροῦσιν. Αἱ δὲ μελέται ἐπὶ τῶν πρωτοτύπων χαρακτήρων, τῶν ἐν πᾶσι μὲν τοῖς εἴδεσι τοῦ ἑλλήνος λόγου, ἀλλὰ μάλιστα ἐν τῷ ἔπει καὶ τῷ δράματι, ἐν ἰδανικῇ τελειότητι καὶ ἐν ἀμιμῆτῳ ἠθοποιῶ ἀναγεγλυμμένων, δι' ὧν ἀποκαλύπτονται οἱ ἀπαραμίλλοι πασῶν τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρετῶν τύποι καὶ ὡς ἐν καθρῶ κατόπτρῳ ἀπεικονίζονται αἱ δι' αὐτῶν ἐκδηλώσεις τοῦ ἀγαθοῦ ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἐν τῇ πόλει, κινεῖσαι τῶν νέων τὰς ἀγνάς ψυχὰς εἰς θαυμασμόν καὶ μίμησιν, ἦκιστα τὴν προσοχὴν ἡμῶν μέχρι τοῦδε ἐφείλυσαν. Ἐν ἐνὶ δὲ λόγῳ ἢ φιλόσοφος ἐπαρτεία, ἢ

διὰ πασῶν τῶν γνώσεων διαθέτουσα καὶ πρὸς τὴν συγκέντρωσιν αὐτῶν ἐν ἐνότητι συντελοῦσα, καὶ τὸν ἐποπτικὸν νοῦν κρατύνουσα καὶ τὰ ἐν τῇ ψυχῇ σπέρματὰ τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ζωοποιούσα παρά πολὺ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς σχολείοις ὑστερεῖ πρὸς μεγίστην ζημίαν τῆς παιδαγωγικῆς διδασκαλίας. Ἀπεδείχθη δ' οὕτω ματαία ἡ φροντις τοῦ σοφοῦ νομοθέτου τοῦ περὶ γυμνασίων νόμου ἢ ἐν τῷ ἄρθρῳ 72.

Καὶ ταῦτα ἐνῶ εἶνε κατάδηλον, ὅτι οὐχὶ διὰ τῶν ψυχρῶν ἠθικῶνπραγαγεμάτων, οὐδὲ διὰ τῆς ἐκστηθίσσεως τῆς καθήκοντολογίας καὶ τῆς γραμματικῆς ἠθικοποιεῖται ὁ ἄνθρωπος. Μὴ γὰρ ἄλλως ἢ διὰ τῶν Ὀμηρικῶν μάλιστα ἐπῶν καὶ τῆς Ἑλλ. ποιήσεως οἱ σοφοὶ ἡμῶν πρόγονοι ἀνέτρεφον τὰ τέκνα τῶν ἐν ἀρετῇ καὶ δικαιοσύνῃ; Πλὴν δὲ τούτων καὶ ἐν τῇ πρακτικῇ τῶν μαθημάτων διδασκαλίᾳ ἐλλείπομεν ποῦ καὶ παρά τίνων ἀσχοῦνται οἱ τῆς μέσης λεγομένης παιδείας διδάσκαλοι; Ποῦ τὰ πρότυπα ἐν οἷς μορφοῦνται οἱ καθηγηταὶ καὶ ἐλληνοδιδάσκαλοι διὰ προσηκούσης ἀσκήσεως; Ποῦ δὲ τὰ εἰδικὰ σχολεῖα, ἐν οἷς παρασκευάζονται οἱ τῆς προκαταρκτικῆς παιδείσεως λειτουργοὶ διὰ θεωρητικῆς διδασκαλίας καὶ πρακτικῆς ἀσκήσεως; Καὶ ταῦτα, ἐνῶ ἡ παιδαγωγικὴ, ὡς γινώσκετε πάντες, διὰ τῶν προόδων τῶν ψυχολογικῶν γνώσεων ἤνοιξε νέας εὐρείας πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος οδοῦς, δαδουχοῦσα ἐν παντὶ τὴν διδακτικὴν, ἣτις ἄνευ ἐκείνης ἤθελε μένει τυφλὴ ἐμπειρία καὶ ἀπλὴ τρίβη τοῦ μεταδιδόναι γνώσεις ἄνευ ἐσωτερικῆς ἀλληλουχίας καὶ εἰρμού, ἅτε ἐν ἀγνοίᾳ οὔσα τῶν ἐνεργειῶν τῆς ψυχικῆς ἡμῶν ζωῆς, τῆς φυσικῆς ἀναπτύξεως τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, τῶν νόμων τοῦ πνεύματος, καὶ τῶν ἐπὶ τούτων στηριζομένων παιδαγωγικῶν ἀρχῶν καὶ κανόνων. Καὶ ὅμως σκοπὸς τοῦ σχολείου δὲν τίθεται σήμερον ἢ μεταδόσεις πολλῶν καὶ ποικίλων ἀπλῶς γνώσεων, ἀλλ' ἡ τῶν πνευματικῶν δυνάμεων πρὸς φυσικὴν ἀνάπτυξιν εὐμήχανος κίνησις δι' ἀναλύσεως, συνθέσεως καὶ ἐπεξεργασίας ἐννοιῶν καὶ παραστάσεων ἐπιμελῶς ἐκλελεγμένων καὶ κατὰ τρόπους κινητικῶν τοῦ παρατηρητικοῦ, ἀσκητιζοῦς τοῦ νοητικοῦ, καὶ ἐξεργητικῶν τοῦ ἐνδιαφέροντος ὑποβαλλομένων ἐν κύκλοις καὶ συστήμασιν ὁμογενεῖς καὶ πρὸς τὴν τῶν μαθητῶν ἐκάστοτε ἀνάπτυξιν ἡρμοσμένους καὶ μετ' ἐπιστημοσύνης τεταγμένους. Διότι οἱ οὕτω σχηματιζόμενοι κατὰ τὴν πρώτην μάλιστα ἡλικίαν θεμελιώδεις κύκλοι γνώσεων, κέκτνται θαυμαστὴν γονιμοποιὸν δυνάμιν ἐπείγουσαν ἐφεξῆς τὸ γνωστικὸν εἰς ἄφθονον καρποφορίαν νέων ἐμμέσων γνώσεων, καὶ χρησιμεύουσιν ὡς ἀκράδαντα καὶ ἀσφαλῆ θεμέλια τῆς ὅλης πνευματικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ μέλλοντι ἀναπτύξεως συγχρόνως δὲ καὶ ὡς ἐλατήρια ἠθικά, δι' ὧν

ζωοπυροῦνται ἐν τῇ ψυχῇ ὁ ἔρωσ πρὸς τὰ ἀγαθὸν καὶ τὴν ἐν τῷ βίῳ πραγματώσιν αὐτοῦ καὶ ἐπιρρώννυται πρὸς τοῦτο ἡ βούλησις. Σκοπὸς τοῦ σχολείου δὲν τίθεται σήμερον ἢ τῆς μνήμης ἀσκῆσις εἰς ἀπομνημόνευσιν πολλῶν καὶ ἀσυναρτήτως διδασκομένων γνώσεων, οὐδὲ τῆς φαντασίας ἢ ἀκόλατος ὑπερτροφία, οὐδὲ τοῦ διασκεπτικοῦ νοῦς ἢ εὐστροφία, ὥστε νὰ διέρχεται εὐτρόχως αὐτός καὶ χωρὶς νὰ ἐμβαθύνῃ διὰ τῶν παραστάσεων. Διότι διὰ ταιούτης μονομεροῦς καὶ ἐπιπολαίας τοῦ πνεύματος καλλιέργειας τὸ σχολεῖον ἤθελε παρασκευάσει ἀνθρώπους σοφιστάς, ἐτοιμοὺς μετ' ἴσης ἐπιτηδεϊότητος, ὡς ἔλεγεν ὁ Μαζαρίνος, ν' ἀποκρῦψωσι διαστρέφοντες τὴν ἀλήθειαν, μετ' ὅσης ἀναιδεΐας νὰ ὑπερμαχήσωσιν ὑπὲρ τοῦ κακοῦ κατὰ τὸ ἐκάστοτε αὐτοῖς χρήσιμον. Ἀποφεύγων ν' ἀναπτύξω διὰ πλειόνων τὸ γενικῶς οὕτω διατυπωθὲν τῆς παρ' ἡμῶν διδασκαλίας μέγα ἐλάττωμα καὶ ἐφαρμόζων αὐτὸ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἐκάστου μαθήματος νὰ ἐξηγήσω καὶ καταριθμήσω καθ' ἐν τὰ συμβαίνοντα ἄτοπα, ἐκ φόβου μὴ τι δυσχερέστερον εἶπω, ἀφίνω νὰ ἐκτιμήσητε τὰς δυσκολίας, πρὸς ἃς ἔχει νὰ παλαίσῃ ὁ σύλλογος ἐν ταῖς ἐνεργείαις τοῦ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ τῆς συστάσεώς του σκοποῦ.

Ἄλλὰ πλὴν τῶν ἐλλείψεων τούτων ἐξ ὧν μειονεκτεῖ ὁ διδάσκαλος ἐν τῇ θεωρητικῇ αὐτοῦ παρασκευῇ καὶ ἐν τῇ διδακτικῇ αὐτοῦ ἐνεργείᾳ, τὸ σχολεῖον προσκόπτει κατὰ τὰ εἰρημένα καὶ εἰς ἐξωτερικὰ πλείστα καὶ οὐ σμικρὰ ἀντιπίπτοντα, τὰ ἐκ τῆς ἀνωμαλίας δηλονότι τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου καὶ τῆς ἐλλείψεως πάσης ἀπὸ τοῦ οἴκου ἐπικουρίας καὶ τὰ ἐκ τῆς σχηματισθείσης παρ' ἡμῶν ἀτελοῦς περὶ τοῦ σχολείου ἐννοίας, ἐξ ἧς αἱ παράδοξοι περὶ αὐτοῦ κρίσεις καὶ αἱ ἄτοποι ἀξιώσεις, ἃς καθ' ἡμέραν ἀκούομεν λεγομένας καὶ γραφομένας. Ἄλλὰ τὰ περὶ τούτου ἄλλοτε. Ἐκ τῶν βρῆθεντων ἐδηλώθη, μοι φαίνεται, ὅτι δέον ὁ ἡμέτερος σύλλογος νὰ ἐργασθῇ ἐπιμελῶς τὸ μὲν ὅπως ὀρθῇ καὶ πλήρῃ ἐννοια τοῦ σχολείου καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ σχηματισθῇ, διότι τοῦτο εἶνε τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τῆς βελτιώσεως αὐτοῦ, τὸ δέ, ὅπερ καὶ σπουδαιότατον, νὰ συνεργήσῃ τὸ καθ' ἑαυτὸν καὶ ἐκ παντὸς τρόπου πρὸς βελτίωσιν τῆς διδακτικῆς ἰκανότητος τοῦ παντὸς βαθμοῦ διδασκάλου. Ὁμολογῶ δὲ μετὰ χαρᾶς ὅτι καθ' ἑκάτερον ὁ ἡμέτερος σύλλογος ἤρξατο ἐργαζόμενος, ὅσον αἱ περιστάσεις ἐπέτρεψαν αὐτῷ, καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν, οὐχὶ ὅλως ἀνεπιτυχῶς. Ἡ σύστασις τοῦ ἐν Ἀθήναις διδασκαλείου, ὑπὲρ ἧς πολυτρόπως ἀπὸ τεσσάρων ἡδὴ ἐτῶν εἰργάσθη ὁ σύλλογος, καὶ ὡς σωματεῖον καὶ κατ' ἄτομον τὰ μέλη αὐτοῦ, εἶνε τρανὴ τούτου ἀπόδειξις. Ἡ σύστασις διδασκαλείου ἐν Ἀθήναις, ἔχαντος ὄργανισμὸν ὅσον οἶόν τε παρεμπερῆ

πρὸς τὰ ἐν Γερμανίᾳ τελειότατα τοῦ τοιοῦτου εἶδους σχολεῖα, βεβαίως πρέπει νὰ θεωρηθῇ τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν μελετωμένην παρ' ἡμῖν καὶ ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἀδυσωπότητος ἐπιβαλλομένην *σχολικὴν ἀναμόρφωσιν*. Ἀνάγκη δὲ νὰ ἐπιζητηθῇ δραστηρίως, εὐθὺς ὡς καθηγήται εἰδικοί παρασκευάζωνται, ἡ σύστασις καὶ δευτέρου καὶ τρίτου ἐπὶ τοῦ παρόντος. Ἡ Δανία ἀριθμεῖ ἑπτὰ διδασκαλεῖα· τὸ Βέλγιον πλείονα τῶν δεκαπέντε, δημόσια καὶ ἰδιωτικά, πρὸς παρασκευὴν διδασκάλων καὶ ἄλλα τόσα πρὸς παρασκευὴν διδασκαλισσῶν. Περί Γερμανίας πλέον καὶ Ἑλβετίας περιττός πᾶς λόγος. Ἐν μόνον ἀνάγκη νὰ προσθέσω ὅτι, ἵνα καταστῇ ἐφικτὴ ἡ ἐν προκαταρκτικοῖς σχολείοις μόρφωσις λαοῦ τινος, ἀνάγκη ν' ἀναλογῇ ἐν διδασκαλείῳ πρὸς 280 χιλιάδας ἀνθρώπων, κατ' ἀκριβῆ ὑπολογισμόν. Ἐν τοιοῦτοις διδασκαλείοις, προσηκόντως μορφούμενοι καὶ παρ' ἡμῖν οἱ διδάσκαλοι, ἐλπίζεται, ὅτι θέλουσι βαθμηδὸν ἀνυψῶσι τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἀπὸ τῆς μηχανικῆς διδασκαλίας, τῆς ἀσυνειδήτου τῶν προφερομένων ἀναγνώσεως, τῆς γραφῆς καὶ τῆς μηχανικῆς ἀριθμητικῆς, τῆς ἐκστηθίσεως ἀκατανόητων καὶ κωλυτικῶν τῆς φυσικῆς τοῦ πνεύματος ἀναπτύξεως βιβλικῶν εἰς σχολεῖον ἀνθρωπιστικὸν καὶ χαρακτηρὸς μορφωτικὸν καὶ ἀληθὲς ἐργαστήριον τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν παιδῶν, διὰ λογικῆς καὶ εὐμεθοῦς διδασκαλίας, εὐλαβῶς ἐπιδρώσης ἐπὶ τῆς ἐπικρατούσης θείας ἀρμονίας ἐν τῇ ψυχικῇ ζωῇ· διότι κατ' ἀλήθειαν, ἀναγκάζομαι νὰ τὸ ἐπαναλάβω, θεσαυροὶ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ ἠθικῆς δυνάμεως τοῦ ἔθνους ἀπόλλυνται ἐκ τῆς ἐπικρατούσης παρ' ἡμῖν ἀμεθοῦς διδασκαλίας, ἀφ' ἧς ἡ τοῦ πνεύματος στέρωσις, ἡ τοῦ συναισθητικοῦ καὶ τοῦ βουλευτικοῦ πάρωσις καὶ, τὸ χεῖριστον, ἡ ὡς ἐκ τούτου ἐγγιγνομένη λεληθότως εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παιδῶν ἀποστροφή πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐνασχόλησιν, τὸ σχολεῖον καὶ αὐτὸν τὸν διδάσκαλον, ὡς αἰτίους τῶν μακρῶν θλίψεων, ὅσας ἐνεργάζεται ἐν αὐτοῖς ὁ ἄχαρις ἐξαναγκασμὸς τοῦ πνεύματος πρὸς ὅλως ἀκερδῆ ἐνασχόλησιν, καθ' ἣν οὐδὲν κινεῖται ὁ νοῦς, οὐδ' ὁ ἔνστικτος τοῦ εἰδέναι ἔρωσ ὑποτρέφεται. Ἄν τις ἤθελεν ὑπομείνῃ νὰ ἀναγνώσῃ ἐπὶ τινα χρόνον ἐν βιβλίῳ ξένης γλώσσης, ἂν δὲν ἔννοεῖ, ἤθελε δυνηθῆ νὰ λάβῃ ἀμυδρὰν ἔννοιαν τῆς λύπης, ἢ μάλλον τοῦ μαρτυρίου, ὅπερ πάσχει ὁ παῖς ἀναγινώσκων καὶ ἐκστηθίζων ἀκατάληπτα αὐτῷ βιβλία καὶ μαθήματα. Τὸ σχολεῖον παντὸς βαθμοῦ, καιρὸς πλέον νὰ λυθῇ καὶ παρ' ἡμῖν τῆς μηχανικῆς καὶ ἀψύχου διδασκαλίας, ἥτις ἀντίκειται εἰς τὴν ψυχικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς τὰς ἐκ τῆς μελέτης αὐτῆς ἐξαχθείσας θεμελιώδεις παιδαγωγικὰς ἀρχάς, ὧν ἡἐφαρμογὴ ἐν τοῖς προκαταρκτικοῖς καὶ τοῖς τῆς μέσης παιδείσεως σχολείοις ἐστέφθη

κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους δι' ἐπιτυχίας ἀνεπιδέκτου ἀμφισβήτησεως.

Πάντων τῶν μαθημάτων ἡ διδασκαλία ἀνάγκη νὰ ἐνεργῆται οὐ μόνον καθ' ὀρισμένον σχεδιογράφημα, οὐ αἱ γραμμαὶ καὶ αἱ λεπτότεραι εἰσι κεχαραγμέναι μετὰ μελέτην ἀκριβῆ καὶ βαθεῖαν τοῦ κοινοῦ σκοποῦ, ὃν ἡ τῶν μαθημάτων διδασκαλία ἐπιδιώκει, ἀλλὰ καὶ νὰ ἦνε *πεφωτισμένη, ἐταργῆς καὶ διηκριβωμένη*, καὶ μάλιστα *ἐμπειρευμένη* ὑπὸ τοῦ θείου πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔρωτος.

Κατὰ ταῦτα ὁ διδάσκαλος δεόν οὐ μόνον νὰ κατέχῃ ὡς ἐπιστήμων τὴν ἕλην τοῦ διδακτέου παρ' αὐτοῦ μαθήματος διὰ προσηκούσης παρασκευῆς καὶ μελέτης, ἀλλὰ καὶ νὰ ἦνε μύστης τῶν λειτουργιῶν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, νὰ ἔχῃ ἐσχηματισμένην ἀκριβῆ καὶ πλήρη τὴν ἔννοιαν τοῦ ὅλου σχεδίου τῆς πνευματικῆς τοῦ σχολείου κινήσεως καὶ τοῦ δι' αὐτῆς ἐπιδιωκομένου σκοποῦ. Τούτου δὲ στοχαζόμενος ἀείποτε ἐν τῇ διδασκαλίᾳ νὰ προσπαθῇ νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ ἑαυτοῦ καθήκον τσελεσφόρως κινούμενος κατ' αὐτὴν, οὐχὶ εἰκῆ, ἀλλ' ἐπὶ κεχαραγμένων ὑπὸ τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης ἐν τῷ σχεδίῳ γραμμῶν. Μόνον ὁ οὕτω προσηκόντως παρεσκευασμένος διδάσκαλος ἔσται ὁ Προμηθεὺς ὁ μέλλων νὰ λύσῃ τὸ σχολεῖον τῶν δεσμῶν τῆς νεκρᾶς καὶ μηχανικῆς διδασκαλίας, ἥτις κρατεῖ τὸ πνεῦμα, ὡς ἡ αἰγυπτιακὴ τέχνη τὸ σῶμα ἐν νεκροφανεῖ ἀκίνησιᾳ καὶ δυσκαμψίᾳ, τὸ δὲ ἦθος ἐν ἐγωῖστικῇ ναρκώσει. Ὁ οὕτω παρεσκευασμένος διδάσκαλος ἤθελε κατορθώσῃ νὰ ἐνσταλάξῃ ἐν τῇ ἀπαλῇ καρδίᾳ τοῦ παιδὸς διὰ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, τοῦ οὐρανοπετοῦς πολιτεύματος, τὸ μύρον τοῦ φόβου τοῦ θεοῦ καὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, ἥτις εἶναι τὸ στεφάνωμα τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς καὶ τὸ κρηπίδωμα τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἠθικότητος καὶ εὐδαιμονίας. Ὁ τοιοῦτος διδάσκαλος ἤθελε προσπαθῆσαι διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν διαφόρων μαθημάτων νὰ εἰσαγάγῃ κατὰ μικρὸν καὶ μετ' εὐλαβοῦς προσοχῆς ὡς ἐπιστήμων ὁδηγὸς τὸν νέον ἄνθρωπον εἰς τὸ μέγα τῆς φύσεως πανόραμα, καὶ εἰς τὸ εὐρὸν καὶ πολυποίκιλον τῆς ἱστορίας μουσεῖον, καὶ νὰ διδάξῃ αὐτὸν κατ' ὀλίγον οὐ μόνον τοὺς διέποντας τὴν φύσιν θεμελιώδεις νόμους, τὴν σωματικὴν κατασκευὴν καὶ διάπλασιν τῶν ὄντων, τοὺς χαρακτηρᾶς καὶ τὰς ιδιότητας τῶν πρὸς τὸν τοῦ ἀνθρώπου βίον ἀμέσως σχετιζομένων καὶ τὴν πλήρωσιν τῶν χρεῶν αὐτοῦ ὅπωςδῆποτε ὑπηρετούντων καὶ νὰ καταδείξῃ τὴν χρησιμότητα αὐτῶν καὶ τοὺς τρόπους, καθ' οὓς συντηροῦνται, αὐξάνονται καὶ ἀναπτύσσονται· ἀλλ' ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα τούτων λαμβάνων καθ' ἡμέραν ἀφορμὴν ἤθελε κατορθώσῃ κατ' ὀλίγον νὰ διανοίξῃ τοὺς πνευματικοὺς τῶν παιδῶν ὀφθαλμοὺς καὶ ν' ἀνυψώσῃ αὐτούς, ὅπως ἀντιληφθῶσι τὴν θαυμαστὴν

ἀρμονίαι, καθ' ἣν ζῶσιν ἐν ὀργανικῇ πρὸς ἄλληλα ἐνόησι καὶ ἀρμονικῇ συνπαράξει τῆς ἀπέριου σοφίας καὶ ἀγαθότητος τὰ δημιουργήματα, εὐμηχάνως κινῶν καὶ ἀσκῶν τὸ παρατηρητικὸν καὶ ἐγείρων τὸ ἐνδιαφέρον, ἐξ οὗ ὁ νοῦς ὀξύνεται καὶ μυστηριωδῶς ὑψοῦται εἰς ἀντίληψιν τῶν παντοίων ἐκδηλώσεων τῆς ζώσης τοῦ δημιουργοῦ ἀγαθοποιίας καὶ τῆς ἀπ' αὐτῆς ἀκτινοβολουμένης θείας τοῦ καλοῦ ἀναλαμπῆς, ἧτις διὰ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἰσχυρῶς ἐλαύνουσα κινεῖ τὴν βούλησιν πρὸς τὸ ἀγαθόν, ἐνισχύει αὐτὴν πρὸς κατανίκησιν τῶν ἀντιπιπτόντων ἀπὸ τοῦ ὕλικου κόσμου κωλυμάτων ἐν τῇ πραγματώσει αὐτοῦ, καὶ οὕτω χρησιμεύει ὡς ἀναγκαῖος καὶ ἀρρηκτος δεσμὸς τῆς νοήσεως καὶ πράξεως τοῦ γινώσκειν καὶ βουλεύεσθαι. Διότι ἄνευ αἰσθήματος καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἐκ μόνης τῆς γνώσεως καὶ τοῦ ψυχροῦ ὑπολογισμοῦ θὰ ἦτο ἀδύνατος ἡ τοῦ καθήκοντος ἐπιτέλεσις ὡς θὰ ἦτο ἀδύνατος ἡ παραγωγὴ καρπῶν ἄνευ φύλλων καὶ ἀνθέων.

Καὶ τί τῶν φυσικῶν ὄντων, καὶ μάλιστα τῶν ὀργανικῶν, δὲν φέρει τὴν οὐράνιον τοῦ καλοῦ σφραγίδα ἐντετυπωμένην ἐν τῇ σωματικῇ αὐτοῦ διαμορφώσει ἀπὸ τοῦ κοχλίου καὶ τῆς τευθίδος μέχρι τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τοῦ μύκητος μέχρι τῆς ὑψικόμενου δρυός; Ἐν πᾶσι καὶ παντοῦ βασιλεύει ἡ ἰσότης καὶ ἀντιστοιχία τῶν μελῶν, ἡ ἀναλογία καὶ ὁ ῥυθμὸς ἐν τῇ κινήσει, ἡ τῶν ὀργάνων σκοπιμότης, καὶ ἡ πρὸς πλήρωσιν τοῦ νόμου δι' ἃν ἐτάχθη ἕκαστον ἐν εὐσκόπῳ τῶν μελῶν καὶ τοῦ ὅλου διάπλασις. Παντοῦ καὶ ἐν πᾶσι κρατοῦσιν οἱ αἰώνιοι νόμοι τῆς ἀρμονίας, ἀφ' ὧν ἀποκαλυπτομένων, ἀπαστρέπτει οὐράνιος ἀκτίς, ἧτις προσπίπτουσα εἰς τὴν ἀγνὴν τοῦ παιδὸς ψυχὴν διὰ μυστηριώδους ἐλατηρίου ἐγείρει ἐν αὐτῇ τὴν χαρὰν καὶ τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν θείαν αὐτῆς καταγωγὴν, τὴν ἰδέαν, καὶ πληροῖ αὐτὴν ἐνθουσιασμοῦ. Ἐκ τούτου δ', ὡς εἴρηται, κυριώτατα ὁ ἀνθρώπος δύναται ν' ἀντλήσῃ τὸ φρόνημα καὶ τὴν καρτερίαν ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ παντοίου καθήκοντος, καὶ μεταρσιούμενος εἰς ὑψηλότερας ἐννοίας ν' ἀπαλλαγθῇ τῶν ταπεινῶν ἐγωϊστικῶν ὀρέξεων τῆς ἐν παντὶ ἰδιωφελείας καὶ ἀποκτήσῃ τὴν ἠθικὴν του ἐλευθερίαν.

Ἄν δὲ ἐκ τῆς διδασκαλίας τῆς φύσεως καὶ τῶν φυσικῶν προϋόντων τοιαύτην ὁ ἀληθὴς διδάσκαλος ἀρύεται δυνάμιν πρὸς τε τὴν τοῦ πνεύματος ἀσκήσιν καὶ ἀνάπτυξιν καὶ τὴν τοῦ ἥθους μόρφωσιν, ἡλικίαν πρὸς τοῦτο δύναται ν' ἀντλήσῃ ἐκ τῆς εὐμεθόδου διδασκαλίας τῶν προϊόντων τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας» ἦτοι ἐκ τῶν ἱστορικῶν ἐν γένει καλουμένων γνώσεων, ἐν αἷς αἰ τοῦ ἀνθρώπου πράξεις καὶ οἱ λόγοι; Ἐν τούτοις μάλιστα ὁ ἐπιστήμων τοῦ ἔργου του διδάσκαλος θέλει κατὰ μικρὸν καὶ διὰ τῆς ἐν τοῖς ἀπλουστέροις ἀσκήσεως καὶ ἐπιτηδείας ἀφου-

πρίσως τῶν πνευματικῶν δυνάμεων κατορθώσει οὐ μόνον τὰ καθ' ἕκαστα τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων καὶ τῶν τοῦ βίου νὰ διδάξῃ ἐμπειρικῶς, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποκαλύψῃ τοὺς ἠθικοὺς νόμους τοὺς ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις ληληθῶτως κρατοῦντας καὶ τὸ δράμα τῆς ἱστορίας συνέχοντας καὶ τὰς τύχας καὶ τὰς περιπετείας τῆς ἀνθρωπότητος ἐξηγούντας. Ἀπὸ τούτων δὲ θέλει ἐκάστοτε ἐξάγει τὸ καθολικώτατον τοῦτο πόρισμα, ὅπερ ἐν τῷ ἠθικῷ κόσμῳ χρησιμεύει ὡς ἄσβεστος λαμπτήρ φωτίζων τὴν βούλησιν, ὅτι ἐν πάσῃ τοῦ ἠθικοῦ νόμου ἀθετήσει περιέχεται τὸ σπέρμα τῆς τιμωρίας τοῦ παραβάτου, καὶ ὅτι ὡς ἐν τῇ φύσει ἡ τῶν φυσικῶν νόμων ἀναγκαιότης σώζει καὶ συντηρεῖ τὴν τῶν ὄντων ἀρμονικὴν ὑπαρξιν, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡ τοῦ ἠθικοῦ νόμου ἐν παντὶ ἀδυσώπητος ἐφαρμογὴ καὶ τήρησις διατηρεῖ τὴν ἀρμονικὴν συμβίωσιν τῶν ἀνθρώπων ἐν πολιτικαῖς κοινωνίαις καὶ ἀσφαλίζει τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν ἀτόμων. Καὶ ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν ἀγῶνων τοῦ ἀνθρώπου εἴτε καθ' ἑαυτόν, εἴτε ὡς μέλους κοινωνίας, ἡ ἔθους τῶν τε πρὸς ἐξήγησιν καὶ καθιπόταξιν τῆς φύσεως εἰς ἐξυπηρέτησιν τῶν χρεῶν του καὶ τῶν πρὸς ἀναγνώρισιν καὶ ἐξασφάλισιν τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ ὡς ἄντος λογικοῦ καὶ ἐλευθέρου, πρὸς προαγωγὴν τῶν κοινωνικῶν συμφερόντων καὶ καθωράισιν τοῦ βίου διὰ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς τέχνης, ἀνεξάντλητον ἔχει πηγὴν πολυτίμου καὶ δραστικωτάτης μορφωτικῆς διδασκαλίας.

Μάλιστα δὲ ἀκένωτος παρίσταται τῷ ἐμπειρῷ διδασκάλῳ ὁ παιδαγ. θησαυρὸς ὁ ἀπὸ τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας καὶ δι' ὃ ἀπὸ τῆς βασιλίδος τῶν γλωσσῶν τῆς τῶν ἡμετέρων προγόνων τῆς περιλαμβανούσης τὰ τοῦ λόγου ἀμίμητα ἀριστοτεχνήματα. Ἡλικίᾳ ἐν τούτοις δυνάμεις καὶ πρὸς τὴν τοῦ νοῦς ἀσκήσιν καὶ πρὸς τὴν ἥθους καὶ τοῦ χαρακτῆρος διαμόρφωσιν, ἀν βούλεται ὁ διδάσκαλος καὶ δύναται νὰ ἐπωφεληθῇ αὐτὴν οὐ μόνον ἐν ἐρμηνευτικῇ διδασκαλίᾳ, ἀλλὰ μάλιστα ἐν γραπτῇ ἀσκήσει ἀναλόγως τῇ τοῦ παιδὸς ἀναπτύξει· πᾶσα λέξις, πᾶν μόριον εἶνε αἰσθητὸν σημεῖον τῆς τοῦ πνεύματος κινήσεως, καὶ τῆς ἀντιληπτικῆς καὶ παραστατικῆς ἐνεργείας. Ἀλλὰ ἐν τῷ αἰσθητῷ τούτῳ σημείῳ ὡς διὰ διαφανοῦς σώματος ὑποφαίνονται τὰ ἔχνη τῆς κινήσεως καὶ ἐνεργείας τοῦ πνεύματος τοῦ συγγραφῆς πρὸς ἀντίληψιν καὶ παράστασιν ἐξ ἀντικειμένου ἢ νοοθεωρήτου ἐννοίας ἐν ἀμίμητῳ χάριτι καὶ θαυμαστῇ ἀκριβείᾳ, ἧς ἡ ζήλωσις ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ ἀσχεῖ τὸν νοῦν νὰ ἐνεργῇ τὰς αὐτὰς ἀκριβεῖς λεπτὰς καὶ ἐπιχαρίτους ἐνεργείας καὶ κινήσεις, καὶ ὡθεὶ εἰς ἀντενέργειαν καὶ παραγωγὴν καὶ εἰς μόρφωσιν ὕφους ἐν τῷ λόγῳ. Ἡ εὐμήχανος δὲ ἀπεικόνισις τοῦ νοῦς καὶ τοῦ κάλλους τῆς λέξεως καὶ τῆς περιόδου πρὸ τοῦ μαθητοῦ, τῆς χρωματιστικῆς δυνάμεως τῶν μορίων, ἡ ἀπὸ

τῶν σχημάτων καὶ τῶν τρόπων χάρις καὶ τὰ τούτοις ἔμοια, εἶνε καὶ τοῦ νοῦς ἀσκητικά καὶ πηγὴ θελήτων, ἅτινα καθιστῶσι τὴν τῆς γλώσσης διδασκαλίαν ἡδυτέρην παντὸς ἄλλου μαθήματος· οὐδ' αὐτοὶ οἱ γραμματικοὶ τύποι στεροῦνται τὸ παράπαν πνευματικῆς ἡδονῆς προσκόντων διδασκόμενοι.

Τοιαύτη ζῶσα διδασκαλία πανταχοῦ σήμερον τῆς Εὐρώπης λειτουργεῖ ἐν τοῖς σχολείοις παντὸς βαθμοῦ, ἀνθρωπιστικῆ καὶ μορφωτικῆ, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ σχολείου ἐν κήποις καὶ λήγουσα ἐν τῷ Γυμνασίῳ. Ἀπὸ τῆς ἀναθεωρήσεως καὶ εὐμεθέδου ἐπεξεργασίας τῶν στοιχειωδῶν ἐνοιῶν, ὅς νεκρὰς καὶ ἀνεπεξεργάστους ἀποκυρῖζει ὁ παῖς ἀπὸ τοῦ οἴκου μέχρι τῶν πολυσυνθέτων γνώσεων καὶ ἀληθειῶν. Ὁ κάλυξ τοῦ ἀνθους, τὸ φύλλον τοῦ φυτοῦ, ἡ τοῦ ῥύακος κίνησις, τὸ σκίρτημα τοῦ ἐριφίου, ἡ πτώσις τῆς βροχῆς, τὸ σελάγισμα τοῦ φωτός, τὸ σχῆμα τούτου τοῦ σκεύους, τὸ ἀπλούστατον προϊόν τῆς ἀνθρωπίνης χειρουργίας, ὁ ἀφελέστατος μῦθος, τὸ ἀπλούστατον ἱστορικὸν ἢ βιωτικὸν συμβάν, πάντα ἐν καιρῷ μετ' ἐπιστημοσύνης καὶ εὐμεθέδως διδασκόμενα, δύνανται νὰ χρησιμεύωσιν ὡς ὑποκείμενα ζώσης ἠθικῆς διδασκαλίας κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἥττον μορφωτικῆς καὶ κινητικῆς τοῦ πνεύματος. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ὁ διδάσκαλος ἀνάγκη νὰ ἦνε ἐπιστήμων τοῦ ἔργου του διὰ προσπύσεως θεωρητικῆς διδασκαλίας καὶ πρακτικῆς ἀσκήσεως καὶ πεπληρωμένος ἐνθέου διδακτικοῦ ἔρωτος. Ὁ οὕτω παρεσκευασμένος διδάσκαλος ἠθελε κατορθῶσει διὰ πεφωτισμένης διδασκαλίας ἐν τοῖς ἀνωτέροις σχολείοις καὶ μετὰ τὴν ἐν τοῖς ἀπλουστέροις ἀσκησιν τοῦ νοῦς ν' ἀποκαλύψῃ κατ' ὀλίγον τὰς ὀρθὰς καὶ καθαρὰς τοῦ τε ἐκτός καὶ τοῦ νοοθεωρήτου κόσμου ἑλληνικὰς ἀντιλήψεις καὶ τὰς καλλιτέχνους παραστάσεις τοῦ καλοῦ, καὶ τοῦ ἀγαθοῦ τοῦ ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ ἱστορίᾳ, τὰς ἐν τοῖς θησαυροῖς τῆς προγονικῆς ἡμῶν φιλολογίας ἀποτεθησαυρισμένας ἐν ἀπαραμίλλῳ ἐξιδεῶσι καὶ καλλιτέχνῳ τοῦ λόγου μορφῇ, ἀφ' ἧς ἐτρέφθησαν καὶ θὰ τρέφονται ὡς διὰ πνευματικῆς ἀμβροσίας πάντα τὰ ἔθνη.

Ἀνάγκη τέλος νὰ γνωσθῇ παρὰ πάντων καλῶς, ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ σχολείου δὲν εἶνε μόνον τὸ εἰδέναι, ἀλλὰ τὸ δι' αὐτοῦ βούλεσθαι, ὅτι σκοπὸς τοῦ σχολείου δὲν εἶνε νὰ παρασκευάζῃ ἀνθρώπους ἐξέπνους καὶ ἐπιτηδείους, οὐδὲ νὰ παρέχῃ ὅπωςδῆποτε ἐμπειρίαν τινὰ *χρήσιμον* ἐν τῷ κοινωνικῷ ἢ πολιτικῷ βίῳ, ἢ νὰ πωλῇ ἕκαστος ἐπειτα πρὸς τοὺς ὁμοίους του, παχυνόμενος ἐκ τούτου ἐν ἐγωϊστικῇ μονώσει· ὅτι σκοπὸς τοῦ σχολείου δὲν εἶνε νὰ παρασκευάζῃ ἀνθρώπους βρενθυομένους ἐπὶ ἠθικῇ καὶ ἀνάστωμα ἔχοντας τὸ ὀνοματολόγιον πασῶν τῶν ἀρετῶν, ἐτοίμους δὲ νὰ λησιμονῶσι πάντα, ἂν παραστῇ χρεῖα νὰ ὑπηρετήσωσιν ἀτομικὰ τῶν συμφέ-

ροντα, ἀλλ' ἀνδρας δυναμένους καὶ βουλομένους νὰ ἐπιτελέσωσι τὸ ἑαυτῶν καθήκον· στοχαστικούς τοῦ ἀληθοῦς καὶ οὐχὶ τοῦ κατὰ δόκησιν συμφέροντος· πολίτας ἀγαθοῦς, ἀρχεῖν τε καὶ ἀρχεσθαι ἐπισταμένους καὶ ἠθικῶς ἐλευθέρους, καὶ πεπεισμένους, ὅτι ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀτόμου ἔγκειται ἐν τῇ ἐπικρατήσει τοῦ ἠθικοῦ νόμου, καὶ τῇ πραγματώσει τοῦ ἀγαθοῦ ἐν τῷ οἴκῳ, τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν κατορθοῦται εἰμὴ δι' ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως πεφωτισμένης, ἐξεγειρούσης τὰς πνευματικὰς δυνάμεις εἰς ἔρευναν, δξυνούσης τὸν νοῦν δι' εὐαρέστου ἀσκήσεως καὶ θαλπούσης ἐπιμελῶς πρὸς βλάστησιν καὶ καρποφορίαν τὰ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀγαθοῦ σπέρματα.

Ἀνάγκη νὰ κηρυχθῇ ὅτι ἡ Παιδεία, χωριζομένη τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, εἶνε κακία λυμαινομένη τὰ ἔθνη καὶ τὰ θεμέλια τῶν πόλεων πάνυ σχολαίως καὶ λεληθότως ὑπερείπουσα· τέλος ἀνάγκη τὰ περὶ ἡμᾶς νὰ ἐξεγειρώσι καὶ τὸν σύλλογον τῶν διδασκάλων καὶ πάντας τοὺς ἔχοντας τὸ καθήκον νὰ προνοήσωσιν ὅπωςδῆποτε περὶ σωτηρίας τῆς πόλεως· ἀνάγκη ν' ἀντηχήσῃ τὸ, «caveant consules». Ἡ ψευδοπαιδεία καὶ ἡ χρησιμοθηρία ἐν παντὶ ἀπειλεῖ νὰ καταποντίσῃ ἡμᾶς ἐρημούσα τὴν καρδίαν παντὸς αἰσθημάτος εὐγενοῦς καὶ φιλανθρώπου καὶ ὑπερτρέφουσα τὸν ὄφιν τοῦ ἐγωϊσμοῦ, τὸν πατέρα πασῶν τῶν ἐν τῷ ἰδιωτικῷ καὶ δημοσίῳ βίῳ κακιῶν, ὧν τὴν ὀλεθρίαν ἐπίδρασιν ὁσημέραι αἰσθανόμεθα ἐκδηλουμένην διὰ δεινῶν συμπτωμάτων πανταχοῦ ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ ἡμῶν ὀργανισμοῦ. Καί, ἕπερ χεῖριστον, τὸ κακὸν φαίνεται κατανεμόμενον οὐχ ἥττον τὰς γραμματισμένας καὶ ἐν τοῖς σχολείοις ἡμῶν πλείονα ἔτη κατατριβούσας κοινωνικὰς τάξεις, ἀφ' ὧν εἰκότως ἀνέμενον αἱ ὀλιγώτερον ἢ οὐδόλωι τῶν ἀγαθῶν τῆς παιδείας μεταλαβοῦσαι τάξεις τοῦ λαοῦ κρείττονα παραδείγματα.

Τὸ σύμπτωμα δὲ τοῦτο εἰς ἐπιπόλαιον ὀφθαλμὸν ἠδύνατο νὰ ἐγείρῃ καὶ κἄπως ἤγειρε τὴν ἀμφιβολίαν καὶ τὸν δισταγμὸν παρὰ τοῖς πολλοῖς, ἂν τὰ γράμματα καὶ ἡ παιδεία εἶνε πρὸς ἠθικὴν μόρφωσιν συντελεστικά· ἀλλ' ὁ ἔταστικώτερον ἐμβραθύνων οὐδόλωις ἠθελεν ἀμφιβάλει ὅτι ταῦτα προέρχονται ἐκ τῆς ἐπικρατούσης παρ' ἡμῖν ἀψύχου καὶ ἀρρόθμου διδασκαλίας.

Ἄλλ' ἐπ' ἀνέρχομαι ὅθεν ἀπεμακρύνθη ὑπὸ τοῦ λόγου παρασυρθῆς καὶ σπεύδω εἰς σύντομον ἀφήγησιν τῶν πεπραγμένων τοῦ συμβουλίου. Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς συστάσεως διδασκαλείων, ἐν οἷς μέλλουσι νὰ παρασκευάζονται διδάσκαλοι δυνάμενοι νὰ μορφώωσι κατὰ τὰ ρηθέντα τοὺς παιδᾶς τῶν πολιτῶν ἀναμένεται ἡ ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἐπιζητούμενη τοῦ δη-

μοτικού σχολείου βελτίωσις, ἥτις, βεβαίως, ὑποθέτει ὑπαρχούσας ἐλλείψεις, ὧν ἀμυδρὰν εἰκόνα ἐπεχείρησα νὰ διατυπώσω ἐν τοῖς ἐμπροσθεν. Καὶ πρὸς τοῦτο τελεσφόρως εἰργάσθη ὁ ἡμέτερος σύλλογος καὶ δὲν θ' ἀποκάμῃ ἐργαζόμενος καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Διὰ δὲ τῶν ἐν συνελεύσεσι συζητήσεων μεθοδολογικῶν ζητημάτων ἀφορώντων εἰς εὐσκοπωτέραν ἐκάστου μαθήματος διδασκαλίαν ἐπέζητησε καὶ θέλει ἐπιζητήσει ὁ σύλλογος τὴν ἐκ τῶν ἐνόητων ἄρειν πολλῶν ἐκ τῶν βηθέντων μειονεκτημάτων ἢ πλημμελειῶν τῆς διδασκαλίας. Κατὰ τὸ ἐφεστῶς ὅμως ἔτος ἠναγκάσθη τὸ διοικητικὸν συμβούλιον ν' ἀναβάλῃ τὰς κανονικῶς κατὰ τὸ ἔαρ συγκαλουμένης εἰδικῆς συνελεύσεως τῶν ἐταίρων πρὸς συζήτησιν τῶν προκηρυγμένων ζητημάτων, ὡς ἐκ τοῦ ἐπικρατοῦντος σάλου, ὃν ὁ ἀγὼν τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν δούλων ἀδελφῶν ἡμῶν ἐκίνησεν. Ἀλλαχοῦ ἐκ τῶν τοιοῦτων συνόδων καὶ συζητήσεων τῶν διδασκάλων πολλὰ καὶ μεγάλα περιήλθον ἀγαθὰ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ καθόλου καὶ καθ' ἕκαστον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ μαθήματος. Ἐκεῖ αἱ σύνοδοι τῶν διδασκάλων συγκαλοῦνται καὶ κατὰ μικρὰς περιφερείας ἢτοι κατὰ ἐπαρχίας ἢ νομοὺς καὶ κατὰ μείζονας τακτικαὶ καὶ ἔκτακτοι, πολλάκις δὲ καὶ διεθνεῖς· προκηρύσσονται δὲ τὰ θέματα πρὸ χρόνου ἱκανοῦ πρὸς μελέτην. Ἐν τοιαύταις δὲ συνελεύσεσιν ἐλύθησαν πολλάκις σπουδαιότατα παιδαγωγικὰ ζητήματα πρὸς φωτισμὸν καὶ τῶν συνερχομένων καὶ τῶν λοιπῶν διδασκάλων. Ὡστε καὶ παρ' ἡμῶν εὐκαταῖον νὰ βίβοβολήσῃ τὸ καλὸν τοῦτο καὶ νὰ καταστῇ σὺν τῷ χρόνῳ ἀπαραίτητον ἔθος.

Ὁδὺ ἦν τελεσφόρον πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐκρίθη ἐφέτος ἡ ἐκδοσις περιοδικοῦ μέλλοντος νὰ καταστήσῃ κοινοτέρα παρ' ἡμῶν τὰς παιδαγωγικὰς γνώσεις καὶ τὰς νεωτέρας προόδους τῆς διδακτικῆς, ὧν τῆλικαύτην, ὡς ἐν τοῖς ἐμπροσθεν ἀπεδείχθη, ἔχομεν χρεῖαν πρὸς βελτίωσιν τοῦ σχολείου. Καὶ ἂν κατὰ τὸ σφὸν λόγιον ἡ ἀρχὴ εἶνε τοῦ παντός τὸ ἡμῶν, μετὰ χαρᾶς ἀνακινῶ ὑμῖν, ὅτι τὸ διοικητικὸν συμβούλιον μετὰ δύο συνδιακρίψεις, ὧν κληθέντες μετέσχον καὶ πολλοὶ ἔγκριτοι ἐταῖροι καὶ ἐν αἷς συνεζητήθησαν τὰ περὶ ἐκδόσεως καὶ συντηρήσεως τοῦ περιοδικοῦ, ἐξέδωκε τὸ καταστατικὸν αὐτοῦ, καθ' ὃ θέλει ἀποστέλλεσθαι δωρεὰν τοῖς τοῦ συλλόγου ἐταίροις.

Δράττομαι δὲ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν συνδρομὴν πάντων τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου καὶ ἄλλων φιλομούσων πρὸς ὑποστήριξιν αὐτοῦ. Διότι τὸ περιοδικὸν μέλλει νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πνευματικὸς σύνδεσμος τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου, καὶ ὡς μέσον τῆς πνευματικῆς ἐπικοινωνίας καὶ ἀλληλεπικουρίας αὐτῶν ἐν τῷ σταδίῳ τῆς διδασκαλίας. Γινώσκω τὰς

πολλὰς δυσχερείας αἱ τινες καθιστῶσι δύσκολον τὴν συντήρησιν τοιοῦτου περιοδικοῦ παρ' ἡμῶν σήμερον διὰ τε τὴν ὑλικὴν καὶ μάλιστα τὴν ἐπιστάμονικὴν ἀδυναμίαν καὶ ὅμως εἶνε ἀνάγκη νὰ κινήθωμεν ὅπως ἴθις. Ἐκ τῆς ἀκινήσεως καὶ τῆς στασιμότητος τῶν χειρῶν οὐδὲν ἔχει τις νὰ περιμένῃ.

Περὶ δὲ τὸν ἕτερον τῶν οὐσιαστικῶν σκοπῶν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ συλλόγου τὸν ἀφορῶντα εἰς τὸν σχηματισμὸν ἀρετῆς καὶ πλήρους ἐννοίας παρ' ἡμῶν περὶ τοῦ σχολείου καὶ τῶν πρὸς εὐκαρπὸν αὐτοῦ παραγωγὴν προσφορῶν μέσων, μετὰ λύπης ὁμολογῶ, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐλάχιστον ἠδυνήθη νὰ ἐργασθῇ ὁ ἡμέτερος σύλλογος, δι' ὃς ἐξέθηκα ἀνωτέρω ἐκτάκτους λόγους. Ῥητέον ὅμως, ὅτι δὲν εἶνε ὅλως ἀλλότριον τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου τὸ εὐελπι σύμπτωμα, ὅπερ δύναται νὰ διδῇ ὁ ἐταστικώτερον ἄμμα βίπτων ἐπὶ τῶν ἡμετέρων πραγμάτων καὶ τὴν βελτίωσιν τοῦ σχολείου ποθῶν. Ὁὐκ ὀλίγα, οὐδὲ ἄστοχα ἀπὸ τινῶν ἡδῆ ἐτῶν ἐγράφησαν παρὰ λογίων περὶ τοῦ θέματος τούτου, καὶ πολλοὶ φωναὶ ὑψώθησαν προκαλοῦσαι τὴν προσοχὴν τῶν ἀρμοδίων ἐπὶ τὰς ἀτελείας τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκπαιδεύσεως καὶ τὰ ἐκ ταύτης ἐπαπειλοῦντα τὸν τόπον δεινὰ.

Εἶνε δὲ γνωστὸν ἐν παντὶ ὅτι ἡ ἡμολογία τοῦ κακοῦ καὶ ἡ διάγνωσις τῶν αἰτίων εἶνε τὸ πρῶτον καὶ ἀναγκαῖον πρὸς τὴν βελτίωσιν βῆμα. Καὶ ἐν τῷ ἀρμοδίῳ δὲ ὑπουργεῖῳ καὶ πρότερον μὲν, ἀλλὰ μάλιστα ἀπὸ τῆς ὑπουργίας τοῦ εὐκαιδεύτου καὶ πάνυ φιλοτίμως ἐργασθέντος κ. Μίληση, παρατηρεῖται κινήσις τις περὶ τὴν βαθυτέραν μελέτην τῶν τοῦ σχολείου ἐλλείψεων καὶ τῶν πρὸς θεραπείαν αὐτῶν προσφορωτέρων μέτρων. Αἱ ὑπὸ τὴν περὶ τὸν ἐπικρατοῦντα αὐτοῦ μακρὰν ἐν τῷ ὑπουργεῖῳ συνδιακρίψεις πολυμελοῦς ἐπιτροπείας καὶ τὰ δημοσιευθέντα τούτων ἀξιόλογα πορίσματα, εἶνε κατ' ἀλήθειαν ἀξιέπαινοι καὶ εὐέλπιδες ἀπόπειραι πρὸς βελτίωσιν τοῦ σχολείου. Τὴν ἀρχαμένην δὲ ταύτην κίνησιν δὲν διεκοψεν ἐντελῶς ἡ ἐξακολουθοῦσα νὰ κρατῇ ἡμᾶς μετεώρου ἐξωτερικῆ ἀνωμαλίας καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς τῶν ἐθνικῶν πάθων ἀφύπνισις. Καὶ ἐν μέσῳ τοιοῦτων περιστάσεων δὲν ἀπηξίωσε τὸ κοινοβούλιον νὰ κυρώσῃ ὁμοθυμῶς τὸ περὶ συστάσεως διδασκαλείου νομοσχέδιον, ὅπερ, ἐν μέσῳ πολλῶν σοβαρῶν ἀσχολιῶν τοῦ συνέταξῃ καὶ εἰσήγαγεν ὁμοῦ μετὰ τοῦ περὶ δημοτικῶν σχολείων νομοσχεδίου ὁ τσοσῦτα δαίγματα καὶ τῆς πρὸς τοὺς λειτουργοὺς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως τιμῆς καὶ τοῦ ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως αὐτῆς ζῶντος ἐνδιαφέροντος παρασχῶν σεβαστὸς ὑπουργὸς κ. Θ. Δεληγιάννης. Ἐκ τούτου δύναται τις νὰ ἀναμφερῶς νὰ συναγάγῃ ὅτι καὶ ἡ ἐθνικὴ ἀντιπροσωπεία καὶ οἱ προϊστάμενοι αὐτῆς πολιτικοὶ ἄνδρες τοῦ ἔθνους τὴν αὐτὴν ἔχουσι γνώμην περὶ τῆς ἐπιμελούσης ἀνάγκης τῆς βελτιώσεως τοῦ σχο-

λείου και περίφροντι μέλημα πᾶν τὸ πρὸς ταύτην συντελοῦν. Μεγάλα δ' εὐκρίτως δύναται νὰ ἐλπίζῃ τις ἐκ τῆς τριαύτης δημοθύμου γνώμης τῶν διακεκριμένων πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς πατρίδος.

Ἀπηλλαγμένον τὸ Διοικ. συμβούλιον τῶν πρὸς συζήτησιν παιδαγωγικῶν καὶ μεθοδολογικῶν ζητημάτων συγκαλουμένων εἰδικῶν συνελεύσεων ἔστρεψεν πᾶσαν αὐτοῦ τὴν προσοχὴν περὶ τὰ οικονομικά τοῦ Συλλόγου διότι εἰ καὶ κατεβλήθησαν προσπάθειαι κατὰ τὸ περυσινὸν ἔτος ὅπως τακτοποιηθῶσι τὰ βιβλία καὶ οἱ λογαριασμοὶ τοῦ Συλλόγου, πολλὰ ἔμενον τὰ ἐκκρεμῆ καὶ μικρὰς ἐλπίδας εὐχεροῦς λύσεως παρέχοντα, ὡς ἐκ τῆς ἐπελευθέρσεως ἀθεραπεύτου κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ἐν τοῖς βιβλίοις ἀνωμαλίας. Καὶ ὅμως ἀνάγκη κατεπέιγουσα παρίστατο νὰ τακτοποιηθῶσιν οἱ λογαριασμοὶ τοῦ ταμείου, ὅπως οὐ μόνον ὑπάρχουσι πόροι πρὸς πλήρωσιν τῶν καθημερινῶν χρεῶν, ἀλλὰ, ὅπερ σπουδαιότερον, ὅπως δυναθῇ εἰς τὸ μέλλον ὁ Σύλλογος νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς οικονομικὴν ἀρωγὴν τῶν ἔνεκα γήρωσ ἢ νόσου ἀνικάνων πρὸς ἐργασίαν ἐταίρων, κατὰ τὴν περὶ τούτου θεμελιώδη τοῦ καταστατικοῦ διάταξιν. Εὐκταῖον δὲ θὰ ἦτο, ἂν ἤθελέ ποτε δυναθῇ ὁ Σύλλογος ἐξ ὠρισμένων πόρων ν' ἀποκτήσῃ εἰδικὸν κεφάλαιον ἱκανὸν ὥστε νὰ ἐπαρκῇ εἰς ἀρωγὴν ἀπορφανιζομένων οἰκογενειῶν ἢ καὶ δυστυχούντων ἔνεκα γήρωσ ἢ νόσου ἢ καὶ ἄλλων βιωτικῶν περιπτώσεων ἐταίρων. Εὐάριθμα δὲ παραδείγματα παρασχεθείσης βοηθείας εἰς τινὰς οἰκογενείας δι' ἐνεργειῶν τοῦ Συλλόγου ἢ καὶ προαιρετικῶν ἐράνων τῶν μελῶν αὐτοῦ ἀποδεικνύουσιν ἡλίκαν δύναμιν ἐν τῷ μέλλοντι θὰ παρεῖχον τῷ Συλλόγῳ αἱ πρὸς πλήρωσιν τοῦ φιλαδέλφου καὶ φιλανθρώπου τούτου σκοποῦ εὐτυχεῖς ἐνεργεῖαι καὶ προσπάθειαι αὐτοῦ διότι πάντες γινώσκομεν ὅτι, οὐχὶ εἰς ἀπόθεμα γερωντικῆς ἐφοδίου ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς τοῦ καθ' ἡμέραν βίου ἀνάγκας, τὰς τοσοῦτω ἐπιβλητικὰς καὶ δυσπαλλάκτους, εἶνε ὁμολογουμένως ἄνεπαρκεῖς οἱ τῶν διδασκάλων μισθοί. Πρὸς πλήρωσιν τοῦ ἱεροῦ τούτου σκοποῦ τοῦ Συλλόγου τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον μετὰ πολλὰς διασκέψεις καὶ συζητήσεις προήλθεν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ συστήσῃ μετοχικὸν δικασκαλικὸν ταμεῖον, παρεμφερὲς πρὸς τὸ γενικὸν τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων. Τὴν σύνταξιν δὲ τοῦ καταστατικοῦ τοῦ μετοχικοῦ διδασκαλικοῦ ταμείου ἀνέθηκαν εἰς πενταμελῆ ἐπιτροπείαν συγκεκροτημένην ἐξ ἀνδρῶν ἐντρίβων περὶ τὰ οικονομολογικὰ ζητήματα τῶν κκ. Δημ. Λεβίδου, Ἀριστείδου Οἰκονόμου, Νικολάου Σπαθῆ, Παναγιώτου Νικολοπούλου καὶ ἐκ τοῦ γενικοῦ γραμματέως τοῦ Συλλόγου κ. Πάνου Κωνσταντινίδου, πρὸς ὃν ὡς καὶ πρὸς τὸν ταμίαν τοῦ Συλλόγου κ. Κωτσάκην ἀφ' ἑλπίσται δίκαιος ἐπαινος, δι' ὃν ἐπεδείξαντο ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀξίε-

παινον ζῆλον καὶ δι' οὗς προθύμως ἀνέλαβον κόπους πρὸς κανονισμόν τῶν οικονομικῶν ἐν γένει τοῦ Συλλόγου. Ἡ ἐπιτροπεία αὕτη συντάξε τὸ καταστατικὸν τοῦ ὑπὲρ τῶν ἀναξιοπαθούντων ἐταίρων ἰδρυθησομένου μετοχικοῦ ταμείου, ὅπερ ἐκτυπώθεν εἰς πλείστα ἀντίτυπα καὶ διανεμηθὲν πρὸς πάντας τοὺς ἐτέρους πρόκειται προσεχῶς νὰ ἐπιψηφισθῇ ὑπὸ τῆς γενικῆς ἡμῶν συνελεύσεως. Εὐχομαι δὲ τοῦ νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου αἱ προσπάθειαι νὰ στεφθῶσι δι' ἐπιτυχίας ὅπως πληρωθῇ ὁ διακαὴς πάντων ἡμῶν πόθος τῆς ἐπὶ ἐδραίων βάσεως συστάσεως μετοχικοῦ ταμείου ἐξ οὗ νὰ χορηγῆται ἀνακουφιστικὴ πὼς βοήθεια πρὸς τοὺς δευνοπαθούντας λειτουργοὺς τῆς δημοσίας ἐκπαιδευτικῆς καὶ ἐταίρους τοῦ Συλλόγου.

Ὡςκρίτως τὸ Συμβούλιον εἰργάσθη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ὡς ἔφθην εἰπὼν, πρὸς ἄρσιν τῶν δυσχερειῶν ὅσαι ἀνεφύσσαν ἐν τοῖς λογαριασμοῖς τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἀπὸ τοῦ δευτέρου τῆς συστάσεώς του ἔτους. Παρέστη δὲ ἡ ἀνάγκη τῆς τακτοποιήσεως ταύτης, τοσοῦτω μᾶλλον ἐπιγούσα καθ' ὅταν ἔπρεπε νὰ ζητηθῶσι τὰ καθυστερούμενα ὑπὸ πλείστων ἐταίρων, ἵνα κανονισθῶσι τὰ δικαιώματα αὐτῶν ἐν τῷ συγκροτηθησομένῳ « Μετοχικῷ ταμείῳ τῶν ἐταίρων. » Ἡ ἐργασία ἢ πρὸς τακτοποίησιν τῶν μερίδων τῶν ἐταίρων καὶ προσδιορισμὸν τῆς ὀφειλῆς ἐκάστου ἦν πολυπλοκωτάτη καὶ πολυπονωτάτη, ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως τακτικῶν βιβλίων τοῦ ταμείου τῶν δύο πρώτων συλλογικῶν ἐτῶν. Ἐπρεπε δὲ νὰ ἀναδιφθῇ ἡ σωρεία τῶν ἀπὸ τριστίας ἐπεστραμμένων ἀποδείξεων παρὰ πλείστων ἐταίρων νὰ ταξινομηθῶσιν αὐταὶ κατ' ὄνομα καὶ καθ' ἐξαμηνίαν καὶ κατ' ἀριθμὸν, ἵνα εὐρεθῇ τίνες τῶν ἐταίρων ὀφείλον καὶ πόσας ἐξαμηνιαίας συνδρομάς τῶν καθυστερούντων. Ἐπὶ πολλὰς δὲ συνεχεῖς ὥρας καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀπησχολήθησαν ὅτε γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου καὶ ὁ εἰδικὸς κ. Θεοδορόπουλος οἱ φιλατίμως ἀναλαβόντες τὴν καμκτηρὰν ταύτην ἐργασίαν ἵνα συντάξωσι τοὺς πίνακας τῶν καταβεβλημένων καὶ ὀφειλομένων ἐξαμηνιαίων συνδρομῶν ἐξάγοντες ἀπὸ τὰ στελέχη τῶν διπλοτύπων ἀποδείξεων καὶ ἀπὸ τὰ ἐπεστραμμένα ἀποσπάσματα, κατὰ τίνες ἐξαμηνίας ὅν ἐξεδόθησαν ἀποδείξεις πληρωμῆς ὑπὸ τῶν προκατόχων ταμιῶν (τῶν καὶ κατὰ τὰ τρία πρώτα ἔτη χρηματισάντων) καὶ ἰδίως τοῦ μακαρίτου Θ. Βουκυδου. Μετὰ δὲ τὴν κατάστρωσιν τῶν πινάκων τούτων οὗς ἐκτετυπωμένους θέλτε εἶχει εὐθὺς μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἔδει νὰ σημειωθῇ ἐπὶ τῶν ἐν μηνὶ Μαρτίῳ ἐκδοθεισῶν ἀποδείξεων, τί ἕκαστος τῶν ἐταίρων ὀφείλεν νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὸ ταμεῖον. Μετὰ τοῦτο δ' ἐξετυπώθησαν γνωστοποιητήρια ἡμιέντυπα, ἅτινα συμπληρωθέντα δι' ἀναγραφῆς τῶν καθυστερουμένων ἐξαμηνιαίων συνδρομῶν ἐπέμφθησαν πρὸς ἅπαντας

τῶν ἐταίρων, οὓς ὁμολογοῦμεν ὅτι εὐρομεν λίαν προθύμους εἰς τὴν ἡμετέραν πρόσκλησιν πρὸς ἕκτισιν τῶν καθυστερουμένων. Τοιοῦτῳ τρόπῳ, κύριοι, κατωρθώθη νὰ εἰσαχθῶσιν αἱ καθυστερούμεναι συνδρομαὶ κατὰ τὸ ἥμισυ.

Πολλοὶ δὲ τῶν ἐταίρων φιλοτίμως ἀπέστειλαν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ συλλόγου ἑπτὰ, δεκά, καὶ τινες καὶ πλείονας ἔτι καθυστερουμένας συνδρομάς των. Ὁμολογῶ δὲ ὅτι ἄνευ πολλῶν ἐλπίδων ἕνεκα τῶν δυσχερῶν οἰκονομικῶν περιστάσεων, ἐπελήφθημεν τὸ κατ' ἀρχῆς τῶν ταμειυτικῶν τούτων ἐργασιῶν, ἀλλ' ἡ φιλοτιμία τῶν κ. κ. ἐτζίρων καὶ μάλιστα ἡ πρόθυμος συνδρομὴ ἢ παρὰ τῶν κατὰ νομοῦς καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κυρίων ἀντεπιστελλόντων ἐπιτίμων συμβούλων, πρὸς οὓς ὀφείλω ν' ἀπονεύω τὸν δικαίον ἔπαινον, ἐπέφερε τὸ τοσαύτῳ εὐάρεστον ἀποτέλεσμα ν' ἀποταμιεύσωμεν ἐκ μόνων τῶν εἰσπράξεων τῶν συνδρομῶν τῶν ἐταίρων καὶ τινῶν συνδρομητῶν καὶ δωρητῶν (τῶν ἀδελφῶν κυρίων Νεγρεσποντῶν) τὸ οὐχὶ εὐκαταφρόνητον ποσὸν τῶν τεσσάρων χιλιάδων δραχμῶν εἰς χρεώγραφα καὶ ἔντοκα γραμματίαι ὡς ἐν λεπτομερεῖ ἐκθέσει ὁ κ. Ταμίης τοῦ συλλόγου θέλει μετ' ἐμὲ ἀφηγηθῆ ὑμῖν.

Ἐτερον μέλημα τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, ἐξ οὗ ἔμελλε νὰ πληρωθῆ ἐμολογουμένη χρεὶα τοῦ συλλόγου, ἐγένετο ἡ σκέψις περὶ συστάσεως βιβλιοθήκης αὐτοῦ. Διότι τῷ ὄντι εἰς σωματεῖον λογίων ἀνδρῶν, συνεργουμένων πολλάκις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἀσχολουμένων περὶ συζητήσεως ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, εἶνε τῶν ὧν οὐκ ἄνευ ἢ ἀποκτήσεις βιβλιοθήκης. Τῆς βιβλιοθήκης ταύτης ἐκ τῶν ἐνόνητων καταρτισθείσης καὶ πλουτισθησομένης, ὡς εἰκόσ, διὰ τῆς συνδρομῆς φιλομούσων ἀνδρῶν ἢ καὶ ἐταίρων τὴν ἐφορείαν ἀνεδείχθη μὲν πάνυ προθύμως ἐν ἀρχῇ ὁ συνάδελφος κ. Δημ. Κυριακόπουλος, ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ἀτυχῶς κωλύματα οἰκογενειακά ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ παραιτήσῃ αὐτήν. Ἐλπίζωμεν ὅτι κατὰ τὸ ἐπιῶν ἔτος θέλομεν ἐργασθῆ σπουδαϊότερον καὶ ἐπὶ τοῦ ἔργου τούτου. Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ συλλόγου ὀλίγιστα βιβλία κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο προσετέθησαν.

Τρεῖς ἀξιόλογοι χρηματικαὶ προσφοραὶ ἐγένοντο ἐφέτος πρὸς τὸν σύλλογον. Χιλίας μὲν διακοσίας δραχμὰς ἀπέστειλε τῷ συλλόγῳ ἐκ Βουκουρεστίου ὁ φιλογενέστατος ἱατρὸς κύριος Γεώργιος Κυριαζῆς, ἐπίτιμον μέλος τοῦ συλλόγου, πρὸς ὃν ἐκφράζω καὶ ἤδη δημοσίῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ συλλόγου, ἐπὶ τε τῇ εὐγενεῖ ταύτῃ προσφορᾷ καὶ ἐπὶ ταῖς ἑλληνοκωτάτοις αἰσθημασιν ἅπερ ὁ φιλόπολις οὗτος ἀνὴρ ἐκφράζει ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου, ἥτις εἶνε ἀληθὲς κάταπτον τῶν περικοσμουσῶν αὐτὸν ἀρετῶν. Ἐπι

ταύτῃ ἐκφράζον τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ τῷ διοικητικῷ συμβουλίου ἀνεκῆρυξεν αὐτὸν εὐεργέτην τοῦ συλλόγου. Ὁ δαφνοστεφὴς τῶν Ψαρρῶν ναύτης ὁ κ. Κωνσταντῖνος Νικόδημος, εὐθὺς ὡς ἤκουσε τὴν ἐξενεχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ συλλόγου γνώμην, ὅτι πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ φερωνόμου αὐτῷ ἀγῶνος ἔδει νὰ προστεθῶσι πεντακόσαι ἔτι δραχμαὶ πρὸς ταῖς χιλίας, ἃς ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἔτους τοῦ συλλόγου κατέθηκεν ὡς ἔπαθλον, ἀθόρμητος προσήνεγκε καὶ ταύτας. Ἄλλην προσφορὰν ἐπ' ἴσης ἀξίαν λόγου ἔχομεν τὴν ἐν τῷ προὔπολογισμῷ τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας περιληφθεῖσαν καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἥτις ἐλπίζω ὅτι θέλει κατασταθῆ τακτικὴ εἰτησία συνδρομῆ, ἀφοῦ κατὰ τὸ ἐφεστώσ ἔτος τῶν μεγάλων ἐκτάκτων δαπανῶν οὐ μόνον δὲν ἀπηλείφθη ἀλλὰ καὶ νυξήθη κατὰ διακοσίας ἔτι δραχμὰς συμποσθεῖσα εἰς δραχμὰς ἑπτακοσίας.

Κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος ἐγένετο ἡ κρίσις τοῦ Νικόδημοιο ἀγῶνος κατὰ τοὺς προκηρηγμένους ὅρους.

Γινώσκετε ὅτι ὁ ἔνδοξος ναύαρχος κατέστησε τὸν ἀγῶνα τοῦτον φλεγόμενος ἐκ τοῦ πόθου ἵνα συνταχθῆν βιβλίον ἠθικὸν καὶ χριστιανικὸν χρησιμεύσῃ ὡς ἀνάγνωσμα τοῦ λαοῦ καὶ τῶν παιδῶν. Ὁ ἡμέτερος σύλλογος, εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ὁποῖου ἀνέθηκε τὴν κρίσιν ὁ σεβαστὸς γέρον, εἶχε προκηρύξει τὸ δεύτερον ἤδη τὸν ἀγῶνα, εἰς ὃν εἰς καὶ μόνος ἀπεδύθη. Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον ἐξελέξατο ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπεῖαν ὑπὸ τὴν ἐμὴν προεδρείαν, ἥτις κρίνασα τὸ ἔργον δὲν εὖρε δυστυχῶς αὐτὸ ἄξιον τοῦ βραβείου, δι' οὗ ἐξέθηκε ἐν τῇ δημοσιουθείᾳ κρίσις λόγους. Ἐξήνεγκε δὲ τὴν γνώμην ὅτι ὁ ἀγῶν ἔδει νὰ διαιρεθῆ κατὰ τὰ τρία διάφορα εἶδη τῆς ὕλης. Τὴν γνώμην ταύτην ἦν ἀπεδέξατο καὶ τὸ διοικητικὸν συμβούλιον ἀκούσας ὁ σεβαστὸς ναύαρχος, οὐ μόνον συνήνεγεν εἰς τὴν κατὰ τμήματα προκήρυξιν τοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ καὶ προσήνεγκεν, ὡς ἔφθην εἰπῶν, καὶ πεντακοσίας ἔτι δραχμὰς, ὥστε ἕκαστον τῶν τριῶν τοῦ βιβλίου μερῶν νὰ βραβευθῆ καὶ χωριστὰ ἐν ἀνάγκῃ πρόκειται δὲ προσεχῶς νὰ προκήρυχθῆ καὶ αὐτὴς ὁ ἀγῶν ἐπὶ ὅροις παρέχουσι μείζονας ἐλπίδας ἐπιτυχίας.

Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον σεσφθὲν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ὅτι ὁ σύλλογος πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ προσεξήγηθέντος διπλοῦ σκοποῦ χρήζει τῆς συναρωγῆς καὶ ἄλλων ἀνδρῶν δυνάμενων νὰ προαγάγωσι τὰς ἐργασίας του διὰ τε τῶν φώτων καὶ τῆς πολιτικῆς τῶν δυνάμεως, ἀνέγραψεν ἐπίτιμα τοῦ συλλόγου μέλη πολλοὺς ἐγκρίτους βουλευτὰς καὶ λογίους ἀνδρας καὶ ἀπέστειλεν αὐτοῖς τὰ προσήκοντα διπλώματα. Πάντες δ' οὗτοι ἀπεδέξαντο ταῦτα καὶ δι' ἐπιστολῶν τῶν οὐ μόνον ἐξέφρασαν τῷ συμβουλίῳ τὰς εὐχαριστίας των ἀλλὰ καὶ ἐδήλωσαν ὅτι προθύμως θέλουσιν ἐργασθῆ

ὕπερ τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ σκοποῦ τοῦ συλλόγου. Τὰ δνόματα τῶν ἐπιτίμων τούτων ἐταίρων θέλετε ἶδει ἐν τῷ προσαρτηθησομένῳ πίνακι.

Καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα. Ἦδη θλιβερὸν ἐπιβάλλεται μοι, ἀλλ' ἱερὸν καθήκον νὰ μὴ παρέλθω ἀμνημόνευτον, κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην τοῦ συλλόγου ἡμέραν τὴν μνήμην ἀνδρὸς σοφοῦ καὶ ἀγαθοῦ, οὗ τὴν στέρψιν ἐπένησε καὶ θά πενήθῃ ἐπὶ μακρὸν ἔτι μετὰ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τὸ ἡμέτερον σωματεῖον στερηθὲν τόσῳ προώρως τῶν ὑπὲρ ἐπιτεύξεως τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ πολυτίμων αὐτοῦ καὶ πεφωτισμένων ὑπηρεσιῶν. Ὁ αἰοίδιμος Πορφυρόπουλος περὶ τὰ γράμματα καὶ τὴν φιλοσοφίαν εἰδικῶς ἀσχοληθεὶς εἰκότως κατελέγετο μεταξὺ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων λογίων· διεκρίθη δ' ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων, ἅτινα ἐπὶ πολλὰ ἔτη μάλα εὐδοκίμως διδάξας ἐν τῷ Β'. Γυμνασίῳ οὐ μικρὸν συνετέλεσεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἑλληνικῆς νεότητος, ὑπὲρ ἧς καὶ ὑπὸ δεινῆς νόσου ἀπειλούμενος ἀδιαλείπτως ἐπόνει· συνεργάτης αὐτοῦ καγὼ ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον ἐν τῷ Γυμνασίῳ ἐκεῖνῳ ἐξετίμησα εἴπερ τις καὶ ἄλλος τὴν ἀκραιφνῆ φιλοπατρίαν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ ἀνδρός, τὴν ὀρθότητα καὶ λεπτότητα τῆς κρίσεως, τὸ τῆς βουλήσεως σθένος καὶ τὸν πρὸς τὸ καθήκον ἀμετάπτωτον ἄνευ πατάγου ἔρωτα. Ἐν τοῖς τρόποις δ' αὐτοῦ κατὰ τὰς πρὸς τοὺς φίλους ἀναστροφὰς εὐκράτως συνανερμύνησε τὴν ἐμβρίθειαν μετὰ τῆς χάριτος, τὴν σεμνότητα μετὰ τῆς ἀφελείας, καὶ τοῖς πᾶσιν ἐνέπνευε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ὁ αἰοίδιμος Πορφυρόπουλος ἦν τύπος ἀληθοῦς πεπαιδευμένου. Κληθέντα δ' ἐσχάτως εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἀρξάμενον ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς τὴν ἐν εὐρυτέρῳ κύκλῳ διδασκαλίαν τῆς φιλοσοφίας ἀφῆρπασεν ἀφ' ἡμῶν ὁ θάνατος ἀποξηράνας οὕτω πηγὴν διαυγῶν ναμάτων, ἀφ' ὧν εἰκότως ἀνέμενε νὰ σβέσῃ τὴν δίψαν τῆς ἡ νῦν σπουδάζουσα νεότης.

Ἐπὶ ἐν δ' ἔτος ἐμπείρως καὶ συνετῶς ὡς πρόεδρος ἰθύνας τὰς τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐργασίας ἀπέπτυ ἀνὰ στόμα τὸν ἡμέτερον σύλλογον ἔχων ἀπὸ τοῦ μέσου ἡμῶν καταλιπὼν κενόν, ὕπερ οὔτε ἡ ἀηδῶς ἐπιδεικτικῶσα ἐπιστημονικὴ πτωχαλαζονία, οὔτε ἡ ἐπιτετηδευμένη ἀρετὴ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων δύναται εὐκόλως ν' ἀναπληρώσῃ.

Καταλήγων ὀφείλω νὰ ἐκφράσω τὰς εὐχαριστίας μου πρὸς τὰ ἀξιοτίμα μέλη τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ἐφ' ἧ παρέσχον προθύμῳ καὶ πολυτίμῳ λειτουργίᾳ τῷ συλλόγῳ ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ εὐδωάσεως τοῦ σκοποῦ του. Εὐχόμεαι δὲ νὰ χωρήσῃσι κατ' εὐχὴν εἰς τὸ μέλλον αἱ ἡμέτεραι ἐργασίαι τῇ πεφωτισμένῃ δρατηριότητι τῶν κυρίων ἐταίρων, πρὸς οὓς πάνυ εἰκότως προσβλέπει μετ' ἐλπίδων ἡ πατρίς.

Λ Ο Γ Ο Δ Ο Σ Ι Α

ΤΟΥ ΤΑΜΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΑΝΔΡ. ΚΩΤΣΑΚΗ

γενομένη ἐν τῇ γενικῇ συνελύσει τῶν ἐταίρων τῇ 15ῃ Ἀγούστου 1878.

Ἀξιότιμοι συνάδελφοι,

Ἐκλεχθεὶς διὰ τῆς ψήφου ἡμῶν καὶ κατὰ τὸ ἤδη ἀπὸν συλλογικόν ἔτος 1877—1878 μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ἐφ' ἧ τιμῇ σεμνύνομαι· διὰ δὲ τῆς ψήφου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ταμίας τοῦ συλλόγου, παρέλαβον διὰ τακτικοῦ πρωτοκόλλου παρὰ τοῦ προκατόχου ταμίου κ. Ἀθ. Σακελλαρίου τὴν ἐξῆς περιουσίαν τοῦ συλλόγου.

1) Ὁμολογίαν τῆς Γενικῆς Πιστωτικῆς Τραπεζῆς ὑπ' ἀριθ. 14 ἐκ δρ. πεντακοσίων (500) ἐπὶ τόκῳ 6 1/2 ταῖς ἑκατόν.

2) Ἐτέραν ὁμολογίαν τῆς αὐτῆς Γεν. Πιστωτ. Τραπεζῆς ὑπ' ἀριθμ. 15 ἐκ δραχμῶν χιλίων διακοσίων πενήκοντα (1250) ἐπὶ τόκῳ 6 1/2 ταῖς ἑκατόν.

3) Ἐτέραν ὁμολογίαν τῆς αὐτῆς Γεν. Πιστωτ. Τραπεζῆς ὑπ' ἀριθμ. 38 ἐκ δραχμῶν χιλίων εἰκοσιν ἑπτὰ (1027).

4) Τὰς ὑπ' ἀριθμ. 21597, 21599 καὶ 31865 τρεῖς ὁμολογίας τοῦ ἐθνικοῦ δανείου τῶν 6 ἑκατομμυρίων ἐκ δραχμῶν ἐν ὅλῳ διακοσίων ὀγδοήκοντα ὀκτῶ (ἢ πραγματικῶν 300) πρὸς 6 ταῖς ἑκατόν.

5) Τὴν ὑπ' ἀριθμ. 11778 ὁμολογίαν τοῦ ἐθνικοῦ δανείου τῶν 26 ἑκατομμυρίων ἐκ 485,52 (ἢ πραγματικῶν 560) πρὸς 7,40 ταῖς ἑκατόν.

6) Τὰς ὑπ' ἀριθμ. 908, 911, 4493 καὶ 4639 τέσσαρας ὁμολογίας τοῦ ἐθνικοῦ δανείου τῶν 4 ἑκατομμυρίων φράγκων ἐπὶ τόκῳ 8 ταῖς ἑκατόν σὺν τῷ δεδουλευμένῳ τόκῳ ἐκ δραχμῶν ἐν ὅλῳ 1071 ἢ πραγματικῶν 1120.

7) Τὸ ὑπ' ἀριθμ. 922 χρηματικὸν ἔνταλμα τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας ἐκ δραχμῶν 500 καί·

8) Εἰς μετρητὰ δραχμὰς 142,67 0/0. Εἰς ὁμολογίας λοιπὸν καὶ μετρητὰ παρέλαβον παρὰ τοῦ προκατόχου δραχμὰς 5264, 19 0/0 ἢ ἀκριβέστερον δρ. 5399,67, (ὧν εἰς ὁμολογίας εἶναι δραχμαὶ 4621,52, ἢ ἀκριβέστερον εἰπεῖν 4757). Ἐπειδὴ δὲ ἐβεβαιώθησαν οἱ ἀξιοτίμοι συντάταιροι ὅτι συνίσταται μετοχικὸν ταμεῖον, οὗ ἡ ἐπιψήφισις τοῦ καταστατικοῦ ἤρξατο ἐν ταῖς γεν. συνελύσει τῶν ἐταίρων, ὅσον αὐτῶ δ' ἀρξεται

και η έκδοσις του περιοδικού, ου το καταστατικόν εις πάντας τους εταίρους, ως δὲν ἀμφιβάλλω, διενεμήθη, ἐκπληρουμένων οὕτω τῶν δύο τούτων σκοπῶν τῆς συστάσεως τοῦ Συλλόγου, ἐφρόντισαν οἱ πλείους τῶν συνεταιρῶν νὰ καταβάλωσι τὰ εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Συλλόγου ὑπ' αὐτῶν ὀφειλόμενα. Εἰσῆχθησαν εἰς τὸ ταμεῖον ἕκ τε τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων συνδρομῶν καὶ ἐκ τόκων τῶν ὀμολογιῶν δραχμαὶ 6,784,95, ἐν αἷς συγκαταλέγονται ἡ ἐξ ἑπτακοσίων (700) δραχμῶν ἐτησίᾳ τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας συνδρομή, ἡ ἐκ πεντακοσίων (500) δραχμῶν τοῦ Ναυάρχου κ. Νικοδήμου ὑπὲρ τοῦ φερωνύμου ἀγῶνος καὶ ἡ γενναία τοῦ ἐκ Πλατάνου τῆς Ναυπακτίας ἐν Βουκουρεστίῳ ἀποκατεστημένου ἐριτίμου ἱατροῦ κ. Γεωργ. Κυριαζῆ, οὗ τὴν εἰς τὰ ἐπίτιμα μέλη ἀναγραφὴν προτείνειν ὁ ἀξιότιμος σύμβουλος κ. Ἀθανάσιος Παπαγεωργίου, ἐκ χιλίων διακοσίων (1200) δραχμῶν συνδρομῆν, ἐφ' ᾧ καὶ ἀνεγράφη εὐεργέτης τοῦ Συλλόγου. Ἐδαπανήθησαν δὲ εἰς μισθοδοσίαν τοῦ εἰδ. γραμματέως Ι. Γ. Θεοδώροπούλου, οὗτινος οἱ μεγάλοι ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου κόποι ἀναλόγως δὲν ἀνταμειβόνται, εἰς ἐκτύπωσιν τῶν τε πρακτικῶν, τῶν γνωστοποιήσεων, τῶν πινάκων χρηματικῶν καταθέσεων, τοῦ καταστατικοῦ τοῦ τε μετοχικοῦ ταμείου καὶ τοῦ περιοδικοῦ ὁ «Πλάτων» καὶ τῆς «Κρίσεως τοῦ Νικοδημείου ἀγῶνος», εἰς ταχυδρομικά, χαρτόσημα καὶ εἰς ἄλλας δαπάνας γραφικῆς ὕλης καὶ λοιπῶν ἐξόδων τοῦ γραφείου δραχμαὶ 2616,70 0/0. Ὅστε ἔχομεν ἐκ τῶν εἰσπραξέων περίσσευμα 3030,28 αἵτινες προστιθέμεναι εἰς τὸ ἀρχικὸν κεφάλαιον τῶν 5399,67 ἀναριθμῶσιν τὸ κεφάλαιον τοῦ Συλλόγου εἰς δραχμάς 8,470,05 0/0.

Οὐδὲ τὰ ἐφέτος εἰσπραττόμενα χρήματα ἔμενον νεκρά διότι ἀντὶ τῶν ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας ἑπτακοσίων (700) δραχμῶν ἐλάβομεν τὸ ὑπ' ἀρ. 264 ἔντοκον γραμματίον τῆς 26 Ἀπριλίου ε. ε. ἐκ δραχμῶν ἑπτακοσίων δέκα τεσσάρων (714) ἐπὶ τόκῳ 8 0/0, πληρονομένῳ κατὰ τριμησίαν, ἀντὶ δὲ τῶν ἐκ τοῦ Ναυάρχου κ. Νικοδήμου δραχμῶν πεντακοσίων (500) τὰ ὑπ' ἀριθ. 500 καὶ 501 τῆς 19 Ἰουλίου ε. ε. ἔντοκα γραμματίαι, τὸ μὲν ἐκ δραχμῶν 306, τὸ δὲ ἐκ δραχμῶν 204, ἐπὶ τόκῳ 8 0/0, ὡς τὸ ἀνωτέρω ἀντὶ δὲ ὀκτακοσίων (800) δρχ. ἐξ εἰσπραξέων τὰ ὑπ' ἀριθ. 538 καὶ 539 τῆς 4 Αὐγούστου ε. ε. ἔντοκα γραμματίαι ἐκ δραχμῶν τετρακοσίων ὀκτώ, ἐκάτερον (408) ἐπὶ τόκῳ 8 0/0, ὡς τὰ ἀνωτέρω ἀντὶ δὲ τῶν δραχμῶν χιλίων διακοσίων (1200) τοῦ φιλογενοῦς κ. Γεωργ. Κυριαζῆ ἐλάβομεν τὸ ὑπ' ἀριθ. 552 τῆς 12 Αὐγούστου ε. ε. ἔντοκον γραμματίον ἐκ δραχμῶν 1224 ἐπὶ τόκῳ 8 0/0 ὡς τὰ ἀνωτέρω.

ἔχει λοιπὸν ὁ Σύλλογος περιουσίαν τῶν ἐξῆς:

α.) Τὰς ἐξ ἀρχῆς κτηθείσας ὀμολογίας, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώθησαν ἐκ δραχμῶν	5257,19
β.) Τὰ ἐφέτος κτηθέντα ἔντοκα γραμματίαι ἐκ δραχ.	3264
καὶ γ.) Εἰς μετρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ δραχ.	904,25
Ἐν συνόλῳ δραχ.	9425,44
Ἴνα δὲ μὲ μὴ θεωρηθῶσιν ὡς καθ' ὑπέρβασιν γενόμεναι αἱ τοῦ ἔτους τούτου δαπάναι, ἦτοι δραχμαὶ	2,616,70
Σημειοῦμεν τὰς ἐξῆς ἐκτάκτως κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο γενομένας δαπάνας.	
1ον) Πρὸς ἐκδήλωσιν τοῦ πένθους τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ αἰοιδίμου Κωνστ. Πορφυροπούλου ἐδαπανήθησαν δραχμαὶ	50
2ον) Πρὸς ἐκτύπωσιν τοῦ τεύχους τῶν πρακτικῶν τῶν γενικῶν καὶ εἰδικῶν συνελεύσεων τῶν ἐταίρων καὶ πρὸς ἀποστολὴν αὐτοῦ αὐτοῦ τοῖς ἀπανταχοῦ ἐταίροις καὶ Ἐπιτίμοις ἐδαπανήθησαν ἐπὶ πλέον τῶν περυσινῶν δραχμαὶ	344
3ον) Πρὸς ἐκτύπωσιν καὶ ἀποστολὴν τῆς ἐγκυκλίου δι' ἧς τὸ Συμβούλιον ἀνήγγειλε πρὸς τοὺς ἐταίρους τὴν ἐνεργεῖαν περὶ συστάσεως Μετοχικοῦ ταμείου δραχμάς	35
4ον) Πρὸς ἐκτύπωσιν χιλίων γνωστοποιητηρίων ὅπως ἐκκτίσωσιν οἱ καθυστεροῦντες ἐταῖροι τὰς συνδρομάς των ἐδαπανήθησαν δραχμαὶ	28
5ον) Πρὸς ἐκτύπωσιν τῶν τίτλων τοῦ Συλλόγου ἐπὶ μιᾶς δέσμης στιλπνοῦ χάρτου ἐδαπανήθησαν δραχμαὶ	42
6ον) Πρὸς συνδρομὴν ἀπόρου ἐκδότου διδασκτικοῦ βιβλίου ἐξ οὗ ἐλήφθησαν ἐξήκοντα ἀντίτυπα κατατεθέντα εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου ἐδόθησαν δραχμαὶ	420
7ον) Πρὸς ἐκτύπωσιν τοῦ καταστατικοῦ τοῦ περιοδικοῦ «Πλάτωνος» ἐδαπανήθησαν δραχμαὶ	50
8ον) Πρὸς ἐκτύπωσιν τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ Μετοχικοῦ ταμείου ἐδαπανήθησαν δραχμαὶ	128,50
9ον) Πρὸς ἐκτύπωσιν καὶ δημοσίευσιν τῆς «Κρίσεως τοῦ Νικοδημείου ἀγῶνος» ἐδαπανήθησαν δραχμαὶ	446
Πρὸς μεταφορὰν	883,50

	Ἐκ μεταφορᾶς	883,50
10ον) Πρὸς ἐκτύπωσιν τῶν «Πινάκων χρηματικῶν καταθέσεων»	ἔδαπανήθησαν δραχμαὶ	200
11ον) Ἐδόθη πρὸς τὸν εἰδ. γραμματέα ἀμοιβή διὰ τὴν ὄλως ἐκτακτὸν καὶ πολύμοχθον ἐργασίαν τῆς καταστρώσεως καὶ ἐκδόσεως τῶν «Πινάκων χρηματικῶν καταθέσεων»	δραχμαὶ	150
	Ἐν ὄλῳ δραχ.	1233,50
Αἵτινες ἐὰν ἀφαιρεθῶσιν ἐκ τοῦ ὄλου ποσοῦ τῶν ἐφετεινῶν δαπανῶν, ἦτοι τῶν δραχ.		2616,70
δίδουσιν ὑπόλοιπον πραγματικῶν δαπανηθειῶν δραχμῶν		1383,20
Καθὰ δὲ ἐν τῇ γενικῇ ἰσολογισμῷ τοῦ ἔτους τούτου ἐν ἀκριβεῖα σημειοῦνται αἱ λεπτομέρειαι,		
Εἰσεπράχθησαν ἐφέτος ἐκ συνδρομῶν		
Ἐκ τῶν κυρίων καθηγητῶν		
τοῦ μὲν λήξαντος ἡδὴ ἔτους δραχμαὶ		980
Ἐκ δὲ τῶν καθυστερ. ἀπὸ παρελθόντων ἐτῶν δραχμαὶ		465
Ἐκ τῶν Ἑλληνοδιδασκάλων		
τοῦ μὲν λήξαντος ἔτους δραχμαὶ		470
Ἐκ δὲ τῶν καθυστερ. ἀπὸ παρελθόντων ἐτῶν δραχμαὶ		280,40
Ἐκ τῶν κκ. Δημοδιδασκάλων		
τοῦ μὲν λήξαντος ἡδὴ ἔτους δραχμαὶ		580
Ἐκ δὲ τῶν καθυστερ. ἀπὸ παρελθόντων ἐτῶν δραχμαὶ		232
Ἐκ τῶν συνδρομῶν δήμων καὶ μονῶν τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τινῶν συνδρομητῶν δραχμαὶ		4045
Ἐκ τόκων ὁμολογιῶν δραχμαὶ		317,85
Ἐκ δικαιωμάτων ἐγγραφῆς δραχμαὶ		404
Ἐξ ἐκτάκτου συνδρομῆς δραχμαὶ		4200
Δωρεὰ Κ. Νικοδήμου ὑπὲρ τοῦ φερωνύμου ἀγῶνος δραχ.		500

Εἰσεπράχθησαν ἐν συνόλῳ δραχμαὶ 6142,25

Παρακαλῶ δ' ἐν τέλει τὴν συνέλευσιν τῶν ἐταίρων νὰ ἐκλέξῃ τὴν ὑπὸ τοῦ προσωρινοῦ καταστατατικοῦ τοῦ Συλλόγου κεκανονισμένην ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπείαν ὅπως θεωρήσῃ καὶ ἐξελέγξῃ τὴν κατάστασιν τοῦ ταμείου καὶ τὴν ἐμὴν ἐφετεινὴν διαχείρισιν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Αὐγούστου 1878. Ὁ ταμίας τοῦ Συλλόγου

Α. ΚΩΤΣΑΚΗΣ.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.

Κύριοι Συνέταιροι,

Ἐκλεχθέντες ὡς ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπὴ διὰ τῆς ὑμετέρας ψήφου καὶ ἐκπληρώσαντες προθύμως τὴν ἀνατεθείσαν ἡμῖν ἐντολήν, ἤτοι τὴν ἐξέλεγκξιν τῶν βιβλίων τοῦ ταμείου καὶ τοῦ γενικοῦ ἰσολογισμοῦ, τοῦτ' ἔστι τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς λήξεως ἤδη Ε'. περιόδου τοῦ ἡμετέρου Διδασκαλικοῦ Συλλόγου, ὑποβάλλομεν σήμερον εἰς γνῶσιν ὑμῶν τὸ ἀποτέλεσμα τῶν πρὸς τοῦτο ἡμετέρων ἐργασιῶν.

Ἀντιπαρβαλόντες κατ' ἀκριβείαν τὰ κονδύλια τῶν δαπανῶν πρὸς τὰς δικαιολογητικὰς τούτων ἀποδείξεις καὶ τὰ σχετικὰ ἐντάλματα τοῦ Προεδρείου, ὡσάτως δὲ καὶ τὰ κεφάλαια τοῦ καθολικοῦ πρὸς τὰ ἐν τῷ καθημερινῷ καταγεγραμμένα ὑπὸ τοῦ ἐιδικοῦ γραμματέως ποσά, ταῦτα δὲ ἀντιπαρβαλόντες πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Ταμίου ἰδιαιτέρως κρατούμενα βιβλία *εἰσπράξεων* καὶ *δαπανῶν*, πρὸς δὲ τούτοις καὶ πρὸς τὰς ἐκδοθείσας πρὸς εἰσπραξίν διπλοτύπους ἀποδείξεις, εὑρομεν ἅπαντα ἀκριβῶς καὶ ἐν τάξει τηρηθέντα ὑπὸ τε τοῦ ἐιδικοῦ γραμματέως Θεοδωροπούλου καὶ τοῦ Ταμίου τοῦ Συλλόγου κ. Α. Κωτσάκη καὶ ἔχοντα ὡς ἐξῆς:

Τὰ μὲν ἔσοδα τοῦ ἤδη λήξαντος ἔτους ἀνέρχονται ἐν συνόλῳ εἰς εἰς δραχμὰς

6142,25

Ἀναλούμενα εἰς τὰς ἐξῆς μερίδας

Τακτικαὶ συνδρομαὶ δραχμαὶ

3302,50

πλεόνασμα ἐν τῷ ταμείῳ δραχμαὶ

4760

3320,40

Συνδρομὴ Ναυάρχου Νικοδήμου ὑπὲρ τοῦ φερωνύμου ἀγῶνος δραχμαὶ

500

Ἐκτακτοὶ συνδρομαὶ δραχμαὶ

1900

Δικαιώματα ἐγγραφῶν δραχμαὶ

404

Τόκοι ἐν γένει δραχμαὶ

317,85

6142,25

Τὸ ποσὸν τοῦτο προστιθέμενον εἰς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ παρελθόντος ἔτους (τῆς 15 Ἀυγούστου) δραχμῶν

4764,19

Μεταφέρονται δραχ.

4764,19

6143,25

Ἐκ μεταφορᾶς δραχ. 4764,19 6142,25

αἷς προσθετέον εἰς τὸ ἐξαργυρωθὲν ὑπ' ἀριθ. 922 ἔνταλμα τοῦ ὑπουργείου τῆς

Παιδείας

500

5265,46

Ἀποτελεῖ ὀλίγον ποσὸν δραχμὰς

44,406,44

Ἐκ τούτων δὲ ἐδαπανήθησαν

Εἰς μισθὸν ἐιδικοῦ γραμματέως, τυπωτικά, ταχυδρομικά, κινητὰ χαρτόσημα πρὸς ἐξαργύρωσιν τῶν παρὰ τῶν ἐταίρων στελλομένων εἰς ταμειακὰ γραμματίδια συνδρομῶν καὶ εἰς λοιπὰ τῆς γραφικῆς ὕλης τοῦ γραφείου ἔσοδα δραχμαὶ

2616,70

8789,74

Τὸ ὑπόλοιπον, ἤτοι δραχμαὶ ὀκτὼ χιλιάδες ἐπτακόσαι ὀγδοήκοντα ἐννέα καὶ ἑβδομήκοντα τέσσαρα ἑκατοστά, ἀναφερόμεναι λεπτομερῶς ἐν τῷ συνημμένῳ ἀντιγράφῳ τοῦ ἰσολογισμοῦ, ἀποτελοῦσι τὴν πραγματικὴν περιουσίαν τοῦ Συλλόγου κατὰ τὴν λήξιν τῆς ἐφεταινῆς περιόδου.

Ἐκ τούτων ὑπάρχει ὀφειλόμενον τῷ Συλλόγῳ ὡς μὴ εἰσπραχθεῖσάν συνδρομῶν ποσὸν περίπου εἰς χιλιάδων καὶ πεντακοσίων δραχμῶν. Ἡ ἐπιτροπὴ ἔχει τὴν γνώμην ὅτι καλὸν θὰ ἦτο κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος νὰ ἁπλοποιηθῆ ὀλίγον τὸ νῦν ἐν χρήσει σύστημα τῆς λογιστικῆς τοῦ Συλλόγου, ἵνα καὶ ὁ ἔλεγχος ἦ ἀσφαλέστερος. π. χ. ἀντὶ τεσσάρων στελεχῶν διπλοτύπων ἀποδείξεων κάλλιον θὰ ἦτο, ἐὰν ὑπῆρχεν ἐν καὶ μόνον ἐνῆ-ριθμον καὶ μετεφέρετο τὸ ποσὸν ἀλληλοδιαδόχως ἀπὸ τοῦ ἐνὸς στελέχους εἰς τὸ ἕτερον. Ἐπίσης καλὸν θὰ ἦτο ἐὰν ἀντὶ τῆς ὀνομαστὶ ἐπαναλήψεως ἐν τῷ καθολικῷ τῶν συνδρομῶν ἐκάστου μετόχου, τὰς ὁποίας εὐκόλως δύναται τις νὰ ἴδῃ καὶ ἐν τῷ καθημερινῷ ταμείῳ, τὰ ποσὰ ταῦτα ἅπαξ κατὰ δεκαπενθημερίαν μετεφέροντο συλλήθδην εἰς τὰς οἰκείας μερίδας. Ὡσαύτως καλὸν θὰ ἦτο ἐὰν καὶ τὸ καθημερινὸν ἐκρατεῖτο μεθοδικώτερον.

Περὶ τούτων ὅλων θέλουσι δοθῆ ὀδηγίαι τῷ ἐιδικῷ γραμματεῖ ἵνα ἐφαρμοσῆ τελειότερον σύστημα κατὰ τὸ τρέχον ἔτος.

Ἐν γένει ἡ λογιστικὴ τοῦ ἔτους εἶναι ἀκριβής, ὡς προαίπομεν διὸ καὶ προτεινόμεν ὑμῖν, ἵνα ἐκφράσῃτε ἰδίᾳ τὰς εὐχαριστίας τῆς συνέλευσεως εἰς τὸν ταμίαν τοῦ Συλλόγου κ. Ἀνδρέαν Κωτσάκη, καὶ εἰς τὸν ἐιδικὸν γραμματέα κ. Ἰω. Θεοδωρόπουλον, ὅστις καὶ τῆς λογιστικῆς τὸ βᾶρος ἔχει καὶ τῆς συντάξεως τῶν πρακτικῶν καὶ τῆς ἀλληλογραφίας καὶ τῶν εἰδοποιήσεων ἐν ταῖς ἐφημερίαις καὶ τῶν εἰσπράξεων ἀπὸ τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ

ἐν Πειραιεὶ ἑταίρων, μόνην ἀμοιβὴν ἔχων δραχμὰς ἑβδομήκοντα κατὰ μῆνα. Διὰ τοῦτο ἠθέλομεν προτείνει ὑμῖν ἡ ἀνατεθῆ εἰς αὐτὸν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος ἢ σύντομος λογιστικὴ τοῦ μετοχικοῦ ταμείου ἵνα δυναθῶμεν νὰ τῷ δώσωμεν προσθετὸν τι μηνιαῖον συμπλήρωμα τριακοντάδραχμον, ὥστε οὕτω νὰ λαμβάνῃ ἑκατὸν δραχμὰς.

Ὡς βλέπετε λοιπόν, Κύριοι, οἰκονομικῶς ἡ θέσις τοῦ Συλλόγου ἡμῶν εἶναι εὐχάριστος.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 23 Αὐγούστου 1878.

Ὁ εἰσηγητὴς

Α. ΗΑΙΑΔΗΣ ΒΕΖΑΝΟΣ

Ἡ ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπὴ

Γ. ΜΑΝΟΥΣΟΣ

Α. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

*Συζητήσεις ἐπὶ τοῦ καταστατικοῦ τοῦ μετοχικοῦ ταμείου
καὶ ἀρχαιεραῖαι.*

Συνελθόντων κατὰ πρόσκλησιν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου πλείστον ὄσων ἑταίρων ἕκ τε τῶν Ἀθήναις καὶ ἐν Πειραιεὶ καὶ τῶν παρεπιδημούντων ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, πρῶτον μὲν ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου κ. Δ. Γ. Πητρίδης ἐποίησατο σύντομον εἰσηγητικὴν ὁμιλίαν περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς συγκροτήσεως τῶν γενικῶν συνελεύσεων τοῦ ἔτους τούτου, καθ' ἃ μὴ κατασταθέντος δυνατοῦ νὰ συγκροτηθῶσιν εἰδικαὶ συνελεύσεις, ὡς ἔθος, ἕνεκα τῶν ἐκτάκτων περιστάσεων, ὑφ' ἃς διετέλει τὸ ἔθνος, παρίσταται ἀνάγκη ὅπως ἀσχοληθῶσιν αἱ ἑταῖροι κατὰ τὰς γενικὰς συνελεύσεις πρῶτον μὲν εἰς τὴν συζήτησιν καὶ ἐπιψήφισιν τοῦ ὑπὸ εἰδικῆς ἐπιτροπείας, ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ συμβουλίου συσταθείσης, συνταχθέντος «καταστατικοῦ τοῦ μετοχικοῦ ταμείου τῶν ἑταίρων», δεύτερον δὲ καὶ εἰς τὴν λύσιν τῶν ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου κατὰ τὰ εἰθιμμένα προκακηρυγμένων πρὸς τοὺς ἑταίρους ζητημάτων, ἀφορμῶν κατὰ τὸ πλείστον μὲν εἰς τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν, ἐν μέρει δὲ καὶ εἰς τὴν μέσση λεγομένην ἔπειτα δὲ ὁ γενικὸς γραμματεὺς κ. Πάνος Κωνσταντινίδης, ὡς εἰσηγητὴς τῆς ἐπιτροπείας ἀνέγνω εἰσαγητικὴν ἐκθεσιν ἐξηγοῦσαν τὴν σκέψιν καὶ τοὺς λόγους, δι' οὓς τὸ διοικητικὸν συμβούλιον ἔβρισε

καλὸν νὰ προβῆ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρθρῶν 4ου καὶ 5ου τοῦ «προσωρικοῦ καταστατικοῦ» τοῦ συλλόγου ὀριζόντων ὅπως ἡ συνέλευσις τῶν ἑταίρων εὐθὺς κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς περιόδον συνελθοῦσα ἐπιψηφίσῃ τὸν τοῦ ταμείου κανονισμόν, δι' οὗ ἡ ἀπονέμησις χρηματικῆς ἀρωγῆς πρὸς τοὺς ἑταίρους τοὺς ἕνεκα γήρωσ ἢ νόσου ἀποχωροῦντας τῆς ὑπηρεσίας, ὡς καὶ εἰς τὰς οἰκογενείας αὐτῶν ἕνεκα δὲ πολλῶν δυσχερειῶν, ὅσαι φυσικῶς παρομαρτοῦσιν εἰς πᾶν ἀρτισύστατον σωματεῖον, ἀνεβλήθη ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρθρῶν ἐκείνων μέχρι τοῦ νῦν, ἐπὶ τέσσαρας ἤδη περιόδους. Μετὰ δὲ τὴν τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἀνάγνωσιν ὑπὸ γενικοῦ γραμματέως, προσθέντος καὶ διὰ ζώσης τὰ θέοντα καὶ καταδείξαντος τὴν ἀνάγκην τῆς ταχείας συστάσεως τοῦ ταμείου, τινὲς τῶν ἑταίρων, οἱ οἱ κκ. Ἀθ. Σακελλάριος καὶ Εὐστ. Σταθάκης ἀντίτερον μόνον ὡς πρὸς τὴν κατὰ τὸ παρὸν σύστασιν τοῦ τοιοῦτου ταμείου καὶ ἐζήτησαν τὴν ἐπὶ χρόνον τινὰ ἀναβολὴν τῆς ἐπὶ τοῦ ὑποβληθέντος «καταστατικοῦ» συζήτησιν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ λάβωσι καιρὸν πάντες οἱ ἑταῖροι, πρὸς οὗς ἀρτίως διενεμήθη τὸ φυλλάδιον τοῦ «καταστατικοῦ», ἵνα μελετήσωσι κάλλιον τὰς διατάξεις καὶ τοὺς ἄρθρους αὐτοῦ· ἄλλοι δὲ τινες τῶν ἑταίρων, οἱ οἱ κύριοι Νικ. Ἀναστασίου, Σπ. Μωραΐτης καὶ Ἀντ. Δαμάσκηνος ἐφεξὸν τὸν τύπον, ὑφ' ἃν τὸ σχέδιον τοῦ «καταστατικοῦ» ὑπεβλήθη εἰς τὴν συνέλευσιν καὶ κατ' ἀρχὴν δὲ ἀπέκρουσαν τὴν σύστασιν τοῦ «Μετοχικοῦ ταμείου» εἰπόντες ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ εὐδοκηθῆσιν τοῦτο, συνάμα δὲ ὅτι εἶναι καὶ ἀσύμφωνον τῷ συλλόγῳ. Πολλοὶ δ' ὅμως ἄλλοι ἑταῖροι, οἱ οἱ κύριοι Γεώργ. Μανουῆτος, Ἀθ. Ἰω. Βίκος, Θεόδ. Πράπας (ἐντεταλμένος, ὡς εἶπε, καὶ παρὰ πολλῶν τῶν ἐν Πάτραις ἑταίρων), Δημ. Γεωργιάδης καὶ Α. Ἡλ. Βενζάνος, ὑπεστήριξαν τὴν σύστασιν τοῦ «μετοχικοῦ ταμείου» καὶ ἐζήτησαν τὴν ἡμετέραν ἐπιψήφισιν τοῦ ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ὑποβληθέντος «καταστατικοῦ». Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος ἔθετο εἰς ψηφοφορίαν τὸ ζήτημα «Ἄν ἡ συνέλευσις τῶν ἑταίρων ἐγκρίνη ὡς καλῶς γενομένην τὴν πράξιν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, τὸ νὰ ὑποβάλῃ ὀφθαλμῶν εἰς ἐπιψήφισιν τῆς παρούσης συνελεύσεως τὸ ὑπὸ τῆς εἰδ. ἐπιτροπείας συνταχθὲν «καταστατικόν τοῦ μετοχικοῦ ταμείου τῶν ἑταίρων», ἡ δὲ συνέλευσις διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας παρεδέξατο καὶ ἐνέκρινε τὴν πράξιν καὶ τὴν σκέψιν τοῦ συμβουλίου· εἶτα ὁ κ. πρόεδρος προέτεινεν εἰς ψηφοφορίαν τὸ δεύτερον καὶ ἀπώτερον ζήτημα «Ἄν συνέλευσις τῶν ἑταίρων παραδέχεται νὰ ἐπιληφθῆ τῆς κατ' ἀρχὴν, εἶτα δὲ καὶ κατ' ἄρθρον ἐπιψηφίσεως ἐπὶ τοῦ ὑπὸ συζήτησιν «καταστατικοῦ» εὐθὺς νῦν ἢ μετὰ χρόνον τινὰ, μακρότερον ἢ βραχύτερον», καθ' ἃ ὑπεστήριξαν τινὲς τῶν ἑταίρων· ἡ δὲ συνέλευσις διὰ

μεγάλης και αὔθις πλειονοψηφίας ἀπεφάσισεν ὅπως μετὰ δύο ἡμέρας συνελθούσα ποιησῆται ἐναρξίν τῆς κατ' ἀρχὴν καὶ κατ' ἄρθρον συζήτησεως καὶ ἐπιψηφίσεως τοῦ «καταστατικοῦ τοῦ μετοχικοῦ ταμείου τῶν ἐταίρων».

Ἐν τῇ β'. συνεδριάσει τῆς γενικῆς τῶν ἐταίρων συνελεύσεως, γενομένη κατὰ τὰ προαποφασισμένα τῇ 13ῃ Αὐγούστου ἐρωτηθεῖσα ἡ συνέλευσις ὑπὸ τοῦ κ. προέδρου παραδέξατο κατ' ἀρχὴν τὸ ἐν ὄψει αὐτῆς καταστατικὸν καὶ ἀκολούθως προέβη εἰς τὴν κατ' ἄρθρον συζήτησιν καὶ ἐπιψήφισιν αὐτοῦ ὡς ἐξῆς :

Ἐπὶ τοῦ πρώτου ἄρθρου μετὰ μακρὰν συζήτησιν καὶ μετὰ πολλὰς καὶ διαφόρους προταθείσας λέξεις πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς λέξεως «περίθαλψις» παρεδέχθη ἡ συνέλευσις ἢ ἀντικαταστήσῃ αὐτὴ διὰ τῆς λέξεως «ἀρωγὴ» ἢ κατὰ τὸ προσωρινὸν καταστατικὸν «οἰκονομικὴ ἀρωγὴ». Μετὰ δὲ μακρὰν ὡσαύτως συζήτησιν ἐπὶ τῆς φράσεως «τῶν ἀπανταχοῦ καὶ παντὸς βαθμοῦ Ἑλλήνων διδασκάλων καὶ καθηγητῶν» καὶ μετὰ ποικίλας προτάσεις πρὸς βελτίωσιν τῆς φράσεως καὶ ἐρμηνείας αὐτῆς ἀπεφάσισεν ἡ συνέλευσις ἢ ἀπληροθῆ ὀλοσχερῶς, ὡς ἐπαρκῶς ἀναπληρουμένη ὑπὸ τῆς προτεταγμένης, ἦν αὐτὴ ἐπεξηγεῖ, ἤτοι τῆς «τῶν ἐταίρων τοῦ συλλόγου».

Οὕτως ἐγένετο ἐπὶ τέλους παραδεικτὸν τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ ἐντύπου «καταστατικοῦ» μετὰ τὰς ἐπενεχθείσας ἐπ' αὐτοῦ τροποποιήσεις καὶ βελτιώσεις.

Συζητήσεως ἐπειτα γενομένης ἐπὶ τοῦ 2ου ἄρθρου προέτεινάν τινες τῶν ἐταίρων τὴν ὀλοσχερῆ ἀπάλειψιν αὐτοῦ ὡς ἀναπληρουμένου ὑπὸ τοῦ ὀρισμοῦ «ἐταῖρος», προϋποτιθέντος τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα, ἵνα γένηται τις μέλος τοῦ συλλόγου καὶ ὀνομασθῆ «ἐταῖρος», ἀλλ' ἡ συνέλευσις ἀπεφάσισε νὰ μὴν τὸ ἄρθρον τοῦτο ὡς ἔχει, γινομένης ἐν τῷ 1ῳ ἐδαφίῳ τῆς προσθήκης «τῆς σχολῆς τῶν τεχνῶν, τῆς στρατιωτικῆς καὶ τῶν ναυτικῶν σχολῶν οἱ πολιτικοὶ καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι καὶ οἱ τῶν ἱερατικῶν σχολῶν» οὕτως ἐγένετο δεκτὸν ὑπὸ τῆς συνελεύσεως τὸ 2ον ἄρθρον σὺν ταῖς τροποποιήσεσι καὶ τῇ προσθήκῃ.

Ἐν τῇ γ'. συνεδριάσει τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν ἐταίρων, γενομένη τῇ 15ῃ Αὐγούστου καθαγιασθείσης τῆς ἐπετείου ἐορτῆς τοῦ συλλόγου δι' ἱεροτελεστίας ἀγιασμοῦ ὁ πρόεδρος κ. Α. Γ. Πετρίδης λαβὼν τὸν λόγον ἐν μέσῳ βραθείας σιγῆς πρῶτον μὲν ὁμίλησε περὶ τοῦ ὕψηλου καὶ ἐθνωφελοῦ σκοποῦ τῆς συστάσεως τοῦ διδασκαλικοῦ τούτου συλλόγου, κατέδειξε τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ χωρήσῃ αὐτὸς σταθερῶς ἐπὶ τὰ ἔργα, ἅτινα

πρόκεινται πρὸ αὐτοῦ πολλὰ καὶ σπουδαῖα, καὶ ἀφηγήθη ἐν κεφαλαίοις τὰ ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος πεπραγμένα. (Βλέπε τὸν λόγον τοῦ κ. προέδρου ἐν ἀρχῇ.)

Μετὰ δὲ τὸν κ. Πρόεδρον ὁ ταμίας τοῦ συλλόγου κ. Ἄνδρ. Κωτσάκης ἐξέθηκε τὴν κατάστασιν τοῦ ταμείου τοῦ συλλόγου. (ἔπεται ἡ λογοδοσία τοῦ ταμίου τῇ τοῦ κ. προέδρου). Ἐν τέλει δὲ παρεκάλεσε τὴν συνέλευσιν νὰ ἐκλέξῃ τὴν ὑπὸ τοῦ προσωρινοῦ καταστατικοῦ κεικονισμένην τριμελῆ ἐπιτροπεῖαν πρὸς ἐξέλεξιν τῶν βιβλίων τοῦ ταμείου καὶ τοῦ γενικοῦ ἰσολογισμοῦ ἡ δὲ συνέλευσις ἐξέλεγε τοὺς ἐταίρους κκ. Νικ. Ἀναστασίου, Γεώργ. Μανούσου καὶ Ἄντ. Δαμασκηνόν· ἀλλὰ δηλώσαντος τοῦ κ. Ν. Ἀναστασίου παραίτησιν ἐξελέχθη ἀντ' αὐτοῦ κατόπιν, ἐν τῇ σ'. συνεδριάσει, ὁ ἐταῖρος κ. Α. Ἡλιάδης Βενζάνος.

Ἐν τῇ δ' συνεδριάσει τῆς 17 Αὐγούστου ἡ γενικὴ συνέλευσις τῶν ἐταίρων προέβη εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τῶν ἄρθ. 3ου καὶ 4ου, ἐπὶ δὲ τοῦ 5ου πολλοὶ ἔλαβον τὸν λόγον καὶ διαφόρους προέτειναν τροποποιήσεις· ἄλλοι μὲν, ἐν οἷς ὁ κ. Α. Βενζάνος προέτειναν ῥιζικὴν μεταβολὴν τοῦ ἄρθρου, ἄλλοι δέ, ὡς οἱ κκ. Γ. Μανούσος, Χρ. Δημητριάδης καὶ Ν. Ἀναστασίου προέτειναν τὴν ἄρσιν τῶν κατὰ βαθμοὺς διακρίσεων τῶν ἐταίρων. Ἐν δὲ τῇ ε'. συνεδριάσει τῆς 23ης Αὐγούστου πρῶτον μὲν παμψηφεί παρεδέξατο ἡ συνέλευσις τὰς ὑπὸ τοῦ κ. Α. Βενζάνου τροποποιήσεις ἐπὶ τοῦ «καταστατικοῦ» συνιταμμένας εἰς δέκα καὶ ὀκτὼ (18) ἄρθρα, ἔπειτα δέ, τῇ προτάσει τῶν κκ. Γ. Μανούσου, Π. Ραζῆ καὶ Χρ. Δημητριάδου προσετέθη ἄρθρον τὸ δεῖ : Ἐὰν ἐταῖρος (μέτοχος) ἀποθάνῃ μετὰ δύο ἔτη ἀπὸ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ ταμειὸν καὶ πρὸ τῆς συμπληρώσεως δεκαετίας, ἡ χήρα αὐτοῦ καὶ τὰ ὀρφανὰ δικαιοῦνται νὰ λάβωσιν ἐφάπαξ ὡς βοήθημα ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ συλλόγου τὸ ἥμισυ τῶν καταθέσεων αὐτοῦ, ἐὰν δὲ τοῦτο ἦναι ὀλιγώτερον τῶν δικωσίων δραχμῶν συμπληροῦται ὑπὸ τοῦ ταμείου μέχρι δικωσίων».

Ἐἶτα ἀπεφάσισεν ἡ συνέλευσις ἵνα ἐν τῇ προσεχεῖ αὐτῆς συνεδριάσει ἐκλέξῃ πενταμελῆ ἐπιτροπεῖαν, ἥτις λαβοῦσα ἐν ὄψει τὰ τε ἐπιψηφισθέντα τοῦ ἐντύπου καταστατικοῦ πέντε ἄρθρα καὶ τὰ πρόσθετα ταῦτα καὶ συναρμολογήσασα αὐτὰ πρὸς τὰ λοιπὰ τοῦ ἐντύπου καταστατικοῦ, καταργήσασα δὲ ὅσα ἀντίκειται πρὸς τὰ ἐπιψηφισθέντα, ἀποτελέσῃ ἐν ὅλον πληρῆς καὶ ὀργανικὸν καταστατικόν, ὅπερ, ἀφ' οὗ ἐπιψηφισθῆ ὑπὸ συγκληθείσομένης ὑπὸ τοῦ διοικ. συμβουλίου εἰδ. συνελεύσεως, ἐχούσης τὸ κύρος γενικῆς, θέλει ἰσχύει ἐπὶ διατίαν, μετὰ τὸ τέλος τῆς ὁποίας θέλει ἀναθεωρήσει τοῦτο ἢ τοῦ ἔτους ἐκείνου γενικὴ συνέλευσις. Ἐγένετο ἔπειτα

ικανή συζητήσις ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Α. Βενζάνου προταθέντος ἄρθρου, δι' οὗ ὀρίζεται ἵνα πάντα τὰ μέχρι τοῦδε ὑπὸ τοῦ διδασκαλικοῦ συλλόγου ἀποταμιευμένα χρήματα κατατεθῶσιν εἰς τὸ μετοχικὸν τῶν ἐταίρων ταμεῖον. Ἐπὶ τούτῳ ὁ κ. Σακελλάριος προέτεινεν ἵνα τῷ ἡμῖσι μόνον τῶν ἀποταμιευθέντων κεφαλαίων κατατεθῆ εἰς τὸ ταμεῖον, τὸ δὲ ἕτερον ἡμῖσι νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ συλλόγου καὶ ἰδίως εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ ὁ γεν. γραμματεὺς τοῦ συλλόγου κ. Πάνος Κωνσταντινίδης τάναντία ὑποστηρίζας εἶπεν ὅτι κατὰ τὸ 4ον ἄρθρον τοῦ προσωρινοῦ καταστατικοῦ τοῦ συλλόγου, τὰ κεφάλαια ταῦτα, (ἅτινα εἶναι περίπου τὰ ἡμίσεια τῶν ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ συλλόγου εἰσπραχθεισῶν εἰσφορῶν καὶ δωρεῶν τῶν ἐταίρων καὶ εὐεργετῶν, δωρητῶν καὶ συνδρομητῶν τοῦ συλλόγου,) εἶναι προωρισμένα εἰς οἰκονομικὴν ἀρωγὴν τῶν ἐνεκα γήρωσ ἢ ἀσθενείας ἀποχωρούντων τῆς ὑπηρεσίας ἐταίρων καὶ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, εἶναι ἄρα καθαρὸν ἀποταμίευμα ὑπὲρ τοῦ νῦν σχηματιζομένου «μετοχικοῦ ταμείου», ὅπερ μέλλει ν' ἀναλάβῃ τὴν οἰκονομικὴν ἀρωγὴν τῶν ἐταίρων, καὶ ὁ κύριος δὲ Ν. Καραπιτέρης προκληθεὶς ὑπὸ τοῦ γεν. γραμματέως ὑπεστήριξεν ὅτι οὕτως ἐξ ἀρχῆς ἐνόουν οἱ ἑταῖροι τὴν σύστασιν τοῦ συλλόγου σκοπὸν ἔχοντος καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἀρωγὴν τῶν ἐταίρων καὶ ἐπομένως τὴν σύστασιν ταμείου ἀρωγῆς τούτων. Ἡ συνέλευσις ἐξουσιοδότησε τὸ Συμβούλιον καὶ τὴν ἐκλεχθησομένην πενταμελῆ ἐπιτροπείαν νὰ ἀποφασίσωσι καὶ περὶ τούτου τὰ πρέποντα· περιορίσει τὴν ἐτήσιαν χορηγίαν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ περιοδικοῦ «Πλάτωνος» εἰς δραχμὰς πεντακοσίας ἀντὶ τῆς ὑπὸ τοῦ καταστατικοῦ τοῦ περιοδικοῦ ὀριζομένης εἰς ἑξακοσίας, ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν ἀμοιβὴν τῶν διὰ τοῦ περιοδικοῦ δημοσιευομένων πραγματειῶν εἰς δραχμὰς τεσσαράκοντα κατὰ τυπογραφικὸν φύλλον. Ἐν δὲ τῇ ἡ. γεν. συνελύσει τῆς 25ης Αὐγούστου προτείναντος τοῦ προεδρεύοντος τῆς συνελύσεως ἀντιπροέδρου κ. Κ. Ι. Γραμματικοπούλου νὰ προβῇ ἡ συνέλευσις εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς πενταμελοῦς ἐπιτροπείας τῆς ἐπὶ τῆς συναρμολογήσεως τοῦ καταστατικοῦ τοῦ μετοχικοῦ ταμείου» κατὰ τὰ ἐν τῇ προηγουμένη συνεδριάσει ἀποφασισθέντα, ὁ γεν. γραμματεὺς τοῦ συλλόγου κ. Πάνος Κωνσταντινίδης ἀντιπροέτεινεν ἵνα ἡ συνέλευσις περιβάλῃ τὸ μέλλον διοικ. συμβούλιον διὰ πλήρους ἐξουσίας, ὥστε αὐτὸ νὰ λάβῃ ἐν ὄψει τὰ ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελύσεως ἀποφασισθέντα καὶ συναρμολογήσῃ τὸ «καταστατικόν»· ἀλλ' οἱ ἑταῖροι κκ. Ν. Ἀναστασίου, Α. Βενζάνος καὶ ὁ ταμίας κ. Ἀνδρ. Κωτσάκης ὑπεστήριξαν τὴν ἐπιτροπείαν, ἵνα αὕτη, ἕως οὗ καταρτισθῇ τὸ νέον διοικ. συμβούλιον, εἰ δυνατόν, ἐτοιμάσῃ τὸ ζητούμενον «καταστατικόν.»

Ἡ δὲ συνέλευσις προσῆλθε εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς πενταμελοῦς ἐπιτροπείας καὶ ἐξελέξατο μέλη αὐτῆς τοὺς κκ. Α. Ἡλιάδην Βενζάνον, Γ. Μανοῦσον, Ν. Ἀναστασίου, Δημ. Γεωργιάδην καὶ Ν. Σπαθῆν σὺν τῇ ἐπιφυλάξει τοῦ νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα τὸ συμβούλιον ν' ἀντικαθιστᾷ οἰονδήποτε ἀρνηθὲν ἢ ὀλιγορήσαν μέλος τῆς ἐπιτροπείας· ἐξουσιοδότησε δὲ ἡ συνέλευσις τὸ συμβούλιον νὰ ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα πρὸς ἐπικύρωσιν τοῦ συναρμολογηθησομένου ὑπὸ τῆς πενταμελοῦς ἐπιτροπείας καὶ ὑπὸ τῆς εἰδικῆς συνελύσεως, ἐπιψηφισθησομένου καταστατικοῦ καὶ ὑποβάλλῃ τοῦτο εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τῆς κυβερνήσεως· προσετέθη δὲ ὅτι ἐν πάσῃ διαφωνίᾳ τῆς ἐπιτροπείας δέον νὰ ἐπικρατῇ ἡ γνώμη τῆς πλειονοψηφίας ἀνεκκλήτως. Ἀπεφασίσθη ἔπειτα ὑπὸ τῆς συνελύσεως τῇ προτάσει τοῦ προέδρου, ἵνα τὸ συμβούλιον ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ συγκαλῇ εἰδικὰς συνελύσεις ὑπὲρ τῶν ὑποθέσεων τοῦ μετοχικοῦ ταμείου, αἱ δ' ἀποφάσεις τῶν εἰδικῶν συνελύσεων, γινόμεναι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελύσεως ἐψηφισμένων, νὰ ἔχωσι κύρος ὡσεὶ ἐγένοντο ὑπὸ τῶν γενικῶν. Ἐπειτα τῇ προτάσει ὡσαύτως τοῦ κ. προέδρου ἀπεφασίσεν ἡ συνέλευσις, ἵνα τὸ νέον διοικ. συμβούλιον κατὰ τὰς γεννησομένας ἐφέτος ἀρχαιεσίας του ἐκλέξῃ δύο ἀντιπροέδρους, ἵνα ὁ ἕτερος τούτων γένηται πρόεδρος τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπείας ἢ ἐπὶ τῶν ἀφορώντων τὸ περιοδικὸν «Πλάτων» ἐπιβλέπῃ. Ὡσαύτως τῇ προτάσει τοῦ κ. προέδρου, ἐπειδὴ αἱ σχέσεις τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ὁσημέραι ἀναπτύσσονται, ἐχορήγησεν ἡ συνέλευσις εἰς τὸ συμβούλιον τὸ δικαίωμα νὰ ἀναγορεύσῃ ἐπιτίμους προέδρους μέχρι τριῶν, δύο ἀλλοδαποὺς καὶ ἓνα ἡμεδαπὸν ἢ καὶ τανάπαλιν, ἄνδρας διαπρέποντας ἐπὶ ἐξόχῳ ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ.

Ἐἶτα ὁ κ. Ἡλ. Α. Βενζάνος ὡς εἰσηγητῆς τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας, ἀνέγνω τὴν ἐκθεσιν αὐτῆς (βλέπε ταύτην ἐν σελίδι 226.)

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως ταύτης λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Ν. Ἀναστασίου εἶπε τὰ ἑξῆς:

Αἱ ἐξελεγκτικαὶ ἐπιτροπείαι ἔχουσι καθήκοντα λίαν σπουδαιὰ καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐκπληρώσῃ ταῦτα τυπικῶς καὶ μόνον πρὸς ἔκφρασιν εὐαρεσκείας πρὸς τοὺς διαχειριστάς, ἀλλὰ νὰ ἐνεργῶσι τὴν ἐξέλεξιν ὡς ἀκριβέστατα· ἵνα τοῦ λοιποῦ γένηται δυνατὴ ἡ ἀκριβὴς τῶν βιβλίων τοῦ ταμείου ἐξέλεξις ὑποβάλλει γραπτὰς προτάσεις ταύτας:

α'.) Προτείνει, ἵνα αἱ ἐτήσια δαπάναι ἐνεργῶνται ἐπὶ τῇ βάσει προϋπολογισμοῦ, ἐπιψηφισομένου ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκάστης περιόδου ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελύσεως.

β'.) Ἐπὶ τῇ βάσει ἰδίων χρηματικῶν ἐνταλμάτων νὰ διατάσῃ ὁ πρὸς-

διότι αἱ ἐν τούτοις ἐκλογαὶ δὲν εἶναι ἀπλῆ ψηφοφορία. Τὰ δὲ καταστατικά τῶν σωματείων εἶναι ἡ βᾶσις, ὁ θεμελιώδης νόμος τῆς συγκροτήσεως τῶν ὡς ἔλεγον δὲ οἱ ἀρχαῖοι « Δεῖ τοὺς νόμους καθάπερ θεοὺς σέβειν καὶ τηρεῖν. » Εἰς τὴν προχθεσινὴν, εἶπε, ἐκλογὴν τῶν ἀρχῶν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου φρονεῖ ὅτι συνέβησαν παρατυπία, αἵτινες δὲν πρέπει νὰ μείνωσιν ὅλως ἀπαρατήρητοι, ἐπειδὴ ἐψήφισαν ἑταῖροί τινες, οἵτινες πρῶτην καὶ μόνην φορὰν μετὰ τὰς τοιαύτας συνεδριάσεις τῆς ἐφετεινῆς συνελεύσεως τῶν ἑταίρων προσῆλθον εἰς τὸν σύλλογον μόνον ἵνα ἀπλῶς ψηφοφορήσωσι, ἄλλοι δὲ τινες ὡσαύτως ἐψηφοφόρησαν ἐν ᾧ εἶναι παρητημένοι ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἢ τὸ δικαίωμα τῆς ἐγγραφῆς καὶ τὴν πρῶτην μόνον ἐξαμηνιαίαν αὐτῶν συνδρομὴν καταβαλόντες εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Συλλόγου. Καὶ ὅμως εἶναι δίκαιον, εἶπεν ὁ κ. Ἀναστασίου νὰ λεχθῆ ὅτι ὁ ἑταῖρος δὲν ἔχει μόνον δικαιώματα, ἀλλὰ καὶ καθήκοντα εἰς τὸν Σύλλογον ἢ τακτικὴ καταβολὴ τῆς συνδρομῆς του ὑπὲρ τῆς συντηρήσεως τοῦ συλλόγου, ἢ φοίτησις εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς συνελεύσεως τῶν ἑταίρων καὶ τὸ ἐνεργὸν αὐτοῦ ἐν ταύταις μέρος εἶναι τὰ τὰ καθήκοντά του· ἐκ τούτων δ' ἀπορρέουσι τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ὅσον τὸ τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι, τὸ λαμβάνειν τὰ δαπάναις τοῦ Συλλόγου ἐκδιδόμενα ἔντυπα καὶ εἴ τι ἄλλο ἀγαθὸν ἐκ τῆς υπάρξεως τοῦ Συλλόγου παγάζει. Τὸ βῆμα τοῦ Συλλόγου πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἔδρα διδασκαλίας, ἔχουσα μέγαν προορισμὸν. Αἱ δὲ ἀρχαὶ τοῦ Συλλόγου πρέπει νὰ ἴηται τὸ ἱερὸν καὶ σεμνὸν ἐκπροσώπημα ὁλοκλήρου τοῦ σωματείου τῶν ἀπανταχοῦ καὶ παντὸς βαθμοῦ Ἑλλήνων διδασκάλων. Διὰ τοῦτο, ἐὰν τὸ τῶν ἀρχῶν μετέχειν ἴηται τιμῆ, οἱ πάντες δέον νὰ μετάσχωσι τῆς τιμῆς ταύτης, ἐὰν δὲ βᾶρος, ν' ἀναλάβωσιν οἱ πάντες μέρος τοῦ βάρους. Ἐν γένει δὲ, εἶπεν, ἐφαρμοστέον καὶ εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο « Εἴ τις ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης ἀξιοῖ ἐπ' ἀρετῇ τιμᾶσθαι τὴν Ἑλλάδα πειρατέον εὖ ποιεῖν. » Προέτεινε λοιπὸν ὁ κ. Ν. Ἀναστασίου « Νὰ μὴ ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνωσι μέρος εἰς τὰς συνεδριάσεις καὶ τὰς ψηφοφορίας ὡς ἐκλογεῖς καὶ ἐκλεγόμενοι ὡς μὴ ἐκπληροῦντες τὰ καθήκοντά των ἑταῖροι, μάλιστα δὲ οἱ μὴ πρὸ 15 ἡμερῶν πρὸ τῆς 14 Αὐγούστου καταβαλόντες τὴν συνδρομὴν των, ἵνα καθίσταται δυνατὸν νὰ κλείωνται ἐγκαίρως τὰ βιβλία τοῦ ταμείου. Εἶτα λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Πάνος Κωνσταντινίδης συνεφώνησε κατὰ τὰ πλεῖστα πρὸς τὸν κ. Ν. Ἀναστασίου καὶ προσέθηκεν ὅτι τοῦ λήξαντος ἔτους τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, οὗ εἶχε τὴν τιμὴν νὰ ἴηται μέλος καὶ γενικὸς γραμματεὺς, ἂν καὶ δεσκέφθη περὶ ἀποκλεισμοῦ ἐκ τῶν ἐκλογῶν τῶν μὴ καταβαλόντων τὴν συνδρομὴν των ἑταίρων,

ὅμως ἐπέσχε νὰ λάβῃ ἀπόφασιν τινα ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἕνεκα τῆς ἐξαιρετικῆς περιστάσεως εἰς ἣν διετέλει ὁ Σύλλογος πρὶν ἢ ὀρίσῃ ὅποσα ἕκαστος τῶν ἑταίρων ὄφειλεν καὶ ὅποσα ἐπλήρωσεν εἰς τὸ ταμεῖον· τὸν δ' ἔλεγχον ταῦτον παρουσίασεν ἤδη εἰς τοὺς ἑταίρους διὰ τῶν ἐκδοθέντων ἐκ τοῦ γραφείου πινάκων χρημ. καταθέσεων πάντων τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα ὁ προεδρεύων κ. Κ. Γ. Γραμματικόπουλος εἶπεν ὅτι ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν μὴ καταβαλόντων τὰς συνδρομὰς των ἑταίρων δὲν προβλέπεται ὑπὸ τοῦ καταστατικοῦ τοῦ Συλλόγου καὶ διὰ τοῦτο τὸ Συμβούλιον δὲν ἔλαβεν ἀπόφασιν τινα περὶ αὐτῶν, προτείνει δὲ ὅπως σήμερον ἢ συνέλευσις ἀποφασίσῃ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Ἀκολούθως ὁ κ. Χριστοδ. Δημητριάδης λαβὼν τὸν λόγον εἶπεν ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν εἶναι τῆς ἀρμοδιότητος τῆς συνελεύσεως καὶ προτείνει τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ καταστατικοῦ τὴν ὀριζομένην ὑπ' αὐτοῦ τοῦ καταστατικοῦ· ἢ ἄλλως, εἶπε, νὰ ἐξουσιοδοτηθῇ τὸ Διοικ. Συμβούλιον, ἵνα ἐπενέγκῃ αὐτὸ τὰς ἀναγκαίας διορθώσεις καὶ συμπληρώσεις εἰς τὸ καταστατικόν.

Μετὰ τὸν κ. Δημητριάδην λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Νικόλαος Γεωργιάδης, εἶπεν ὅτι ἡ γενικὴ συνέλευσις ἔχει καὶ δικαίωμα καὶ καθήκον νὰ ἐπιβλέπῃ πάντοτε, ὡσάκις εἶναι παρούσα καὶ ἐνεργὸς εἰς τὴν καλὴν ἐφαρμογὴν τοῦ καταστατικοῦ, ἢ καὶ νὰ διορθῇ ἢ συμπληρῇ μέρη τινὰ αὐτοῦ χορῆζοντα συμπληρώσεως ἢ διορθώσεως. Ἐπειδὴ δὲ τὸ καταστατικὸν ὡς κύριον σκοπὸν τοῦ Συλλόγου ὀρίζει τὴν βελτίωσιν τῆς μέσης καὶ κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως, εὐχαταῖ ὁ κ. Γεωργιάδης νὰ προβῇ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον εἰς τὴν πραγματοποιήσιν δύο ζητημάτων ἀφορώντων εἰς τὴν βελτίωσιν, ἣν ὁ Σύλλογος ἐπιδιώκει, τὰ δὲ δύο ζητήματα ταῦτα εἶναι ἐν μὲν τὸ Διδακτικόν, ἕτερον δὲ τὸ Διοικητικὸν τῶν Ἐκπαιδευτηρίων ἐν γένει παντὸς βαθμοῦ δημοσίων τε καὶ ἰδιωτικῶν. Προτείνει λοιπὸν ὁ κ. Γεωργιάδης : Νὰ συσταθῶσιν εἰδικαὶ ἐπιτροπεῖαι ὅπως ἐργασθῶσιν καὶ συμβοηθῶσιν τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων, π.χ. Ἐπειδὴ τὰ διάφορα Ἐκπαιδευτήρια δὲν ἔχουσιν τὸ αὐτὸ πρόγραμμα μαθημάτων, ὅπως ἡ διδασκαλία ἢ πανταχοῦ τοῦ Βασιλείου ὁμοίμορφος, καὶ ἐτι μᾶλλον καρποφόρος, οὔτε τὰ αὐτὰ διδακτικὰ βιβλία, οὔτε τοὺς αὐτοὺς συγγραφεῖς, ἢ σύγχυσις ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, μάλιστα διὰ τοὺς μαθητὰς τοὺς μέλλοντας νὰ μεταβῶσιν ἀπὸ Ἐκπαιδευτηρίου εἰς Ἐκπαιδευτήριον, εἶναι μεγάλη καὶ καταφανὴς τοῖς πᾶσι. Τοῦτο δὲ τὸ ζήτημα ἠδύναται νὰ λυθῇ ὑπὸ τῶν ἐπιτροπειῶν καὶ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ὅπερ νὰ ὑποβᾷ τὴν

γνώμην του εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὴν ἔχουσαν ἀρμοδιότητα νὰ διορθῶν τὰ ἐν τούτῳ πλημμελῆ. Αἱ ἐπιτροπεῖαι αὐταί, φρονεῖ ὁ κ. Νικόλαος Γεωργιάδης ὅτι θέλουσι δώσει ζωὴν εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου. Τὸ δ' ἕτερον ζήτημα, εἶπεν ὁ κ. Νικόλαος Γεωργιάδης, τὸ δυνάμενον νὰ λυθῆ διὰ τῆς συνεργασίας τῶν ἐπιτροπειῶν μετὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, εἶναι νὰ γείνη σκέψις περὶ ἐξευρέσεως πόρων ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου. Ἐνα δὲ πόρον ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου εὕρισκει ὁ κ. Ν. Γεωργιάδης τὴν ἐκδοσιν διδακτικῶν βιβλίων συνταχθησομένων καὶ ἐκδοθησομένων ἢ διὰ κοινῆς συνεργασίας ἐιδικῶν συγγραφέων ἐταίρων ἢ διὰ συναγωνισμοῦ. Εἰ δὲ τινες τῶν συγγραφέων νομίζουσιν ὅτι θέλουσι ζημιωθῆ διὰ τῆς ἐκδόσεως βιβλίου, ὅπερ καὶ αὐτοὶ ἐξέδωκαν, οἱ τοιοῦτοι εἶπεν ὁ κ. Γεωργιάδης θέλουσιν ἀποζημιωθῆ ἐκ τῶν πόρων αὐτοῦ τοῦ Συλλόγου ἀμειβόμενοι ἐπ' αὐτοῦ διὰ τὴν συνεργασίαν αὐτῶν εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ διδακτικοῦ βιβλίου. Ὡς παράδειγμα δὲ τοῦ ὅτι τὰ μέγιστα θέλουσι προαχθῆ αἱ ἐργασίαι τοῦ Συλλόγου διὰ τῆς συνεργασίας τῶν ἐπιτροπειῶν ἐπεκαλέσατο ὁ κ. Ν. Γεωργιάδης τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν, ἥτις διὰ τῆς ἐπιμελοῦς ἐπιμόνου καὶ ἐνδελεχοῦς ἐργασίας ἀνέστησε τὰ νεκρὰ μνημεῖα τῆς τέχνης, ἅπερ ἀπὸ τοσούτων αἰώνων ἦσαν τεθαμμένα ὑπὸ τὴν γῆν. Αὐτηρὸν δὲ θὰ ἦτο, εἶπεν, ἐὰν ὁ ἡμέτερος Σύλλογος δὲν θυνθῆ νὰ δείξῃ ζωὴν καὶ ἐνέργειαν.

Ἀκολουθῶς λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Παν. Ραζῆς ἀντέλεξε πρὸς τὸν κ. Χρ. Δημητριάδην εἰπὼν ὅτι ἡ συνέλευσις ἔχει πάντοτε τὸ δικαίωμα τῆς διορθώσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν χρηζόντων τοιαύτης μερῶν τοῦ καταστατικοῦ καὶ διὰ τοῦτο συμφωνεῖ πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Ἀναστασίου προταθέντα, ὅπως τεθῆ, εἶπε, φραγμὸς εἰς τὰς παρεκτροπὰς καὶ παρατυπίας καὶ γνωρίσῃ ἕκαστος ἐταῖρος τὰς πρὸς τὸν Σύλλογον ὑποχρεώσεις του. Εἶναι ὑπὲρ τοῦ κύρους τῆς ἐκλογῆς, ὡς καλῶς γενομένης, πρέπει ὅμως νὰ κωλυθῶσι τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγειν οἱ ἅπαξ μόνον εἰς τὴν συνέλευσιν παρουσιαζόμενοι ἐταῖροι ἀπλῶς καὶ μόνον ὅπως ψηφοφορήσωσι. Προέτεινε δὲ νὰ ἐπιψηφισθῆ ἡ πρότασις τοῦ κ. Ν. Ἀναστασίου.

Εἶτα ὁ κ. Ν. Ἀναστασίου λαβὼν τὸν λόγον εἶπεν ὅτι καλὴ εἶναι ἡ πρότασις τοῦ κ. Δημητριάδου δὲν εἶναι ὅμως δυνατόν νὰ συμπληρωθῆ καὶ διορθωθῆ τὸ καταστατικὸν διὰ μιᾶς καὶ ἐκ τοῦ προχείρου. Προτείνει λοιπὸν ὡς πρὸς τοῦτο ὁ κ. Ν. Ἀναστασίου νὰ ἐκλεχθῆ ἐπιτροπεῖα, ἢ αὐτὸ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, ὅπως μελετήσῃ τὸ καταστατικὸν καὶ συντάξῃ σχέδιον, ὅπερ νὰ ὑποβάλλῃ εἰς ἰδικήν τινα συνέλευσιν, ἔχουσαν κύρος

γενικῆς συνελεύσεως, ἥτις νὰ ἐπιψηφίσῃ τὸ καταρτισθῆσόμενον τελειότερον καταστατικόν.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. Α. Κωτσάκης προέτεινε ἵνα ἡ συνέλευσις προσθήσῃ τροποποίησιν εἰς τὸ σχετικὸν περὶ ἀρχαιρειῶν ἄρθρον τοῦ καταστατικοῦ, ὅπως ἔπραξε καὶ ἐπὶ τοῦ ἄρθρου βου μεταρρυθμίσασα αὐτό.

Ὁ δὲ κ. προεδρεύων εἶπεν ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς συνελεύσεως θὰ ἔχῃ ἰσχὺν ἄρθρου τοῦ καταστατικοῦ καὶ περιττὸν εἶναι νὰ ποιῶμεν προσθήκας καὶ τροποποιήσεις εἰς αὐτὰ ταῦτα τὰ ἄρθρα. Ὁ κ. Πάνος Κωνσταντινίδης συμφωνῶν μετὰ τοῦ κ. Ν. Ἀναστίου ὑπέμνησεν ἀπόφασιν τῆς συνέλευσεως τῆς πρώτης περιόδου, καθ' ἣν δύναται ἐκάστοτε ἡ συνέλευσις νὰ ἐπιφέρῃ τροποποιήσεις καὶ βελτιώσεις εἰς τὸ καταστατικὸν κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Ἀριστείδου Οἰκονόμου προκληθέντος εἰς τοῦτο.

Ἐπειτα ὁ κ. Γ. Μανούσος λαβὼν τὸν λόγον, φρονεῖ εἶπεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσθῶμεν πολλὰς δυσκολίας εἰς τοὺς ἐταίρους, οἵτινες ἰκανῶν δυσκολίαν δοκιμάζουσι τὴν τῆς καταβολῆς τῆς συνδρομῆς των' τοῦτο δὲ λέγει, διότι φοβεῖται μήπως διὰ τῶν πολλῶν καὶ βαρῶν περιορισμῶν παραλύσωμεν τὸν Σύλλογον παρεμβάλλοντες προσκόμματα εἰς τοὺς θέλοντας νὰ γείνωσιν ἐταῖροι καὶ μέτοχοι εἰς τὸ ἐφεξῆς.

Τέλος ὁ κ. Γ. Ἀραβαντινὸς ὑπεστήριξε τὴν γνώμην τοῦ κ. Γ. Μανούσου.

Εἶτα ὁ κ. προεδρεύων ὑπέβαλε τὴν πρότασιν τοῦ κ. Ἀναστασίου οὕτως: «Οὐδεὶς τῶν ἐταίρων ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι, ἐὰν μὴ καταθέσῃ πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν τοῦλάχιστον εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Συλλόγου ἀπόδειξιν τοῦ ταμίου τοῦ Συλλόγου, δι' ἧς νὰ δηλωθῆ ὅτι οὐδὲν καθυστερεῖ» ἢ δὲ συνέλευσις παμψηφεί παρεδέχθη τὴν πρότασιν ταύτην. Ἐγένετο δὲ ὡσαύτως δεκτὴ καὶ ἡ ἐξῆς πρότασις τοῦ κ. Πάνου Κωνσταντινίδου: «Στερεῖται τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι καὶ ὁ μὴ συμπληρώσας ἐξαμηνίαν ἀπὸ τῆς ἐγγραφῆς του.»

Ἀκολουθῶς ἐγένετο δεκτὴ παμψηφεί ὑπὸ τῆς συνελεύσεως καὶ ἡ πρότασις τοῦ κ. Ν. Γεωργιάδου, μετὰ τῆς προσθήκης τοῦ κ. Γ. Παπαβασιλείου, ἔχουσα οὕτως: «Συνίστανται ἐιδικαὶ ἐπιτροπεῖαι ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Πειραιεῖ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ὅπου εἶναι δυνατόν, αἵτινες ἔχουσι τὸ καθῆκον νὰ μελετήσωσι ποικίλα ζητήματα ἀναγόμενα εἰς τὸν πνευματικὸν τοῦ Συλλόγου σκοπὸν, ὡς καὶ εἰς τὸν οικονομικόν, νὰ ὑποβάλλωσι δὲ τὰς προτάσεις των εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, ὅπερ θέλει εἰσάγει ταύτας εἰς τὴν συζήτησιν καὶ ἐπιψήφισιν τῶν γενικῶν συνελεύσεων.»

Ὁ δὲ κ. Χρ. Δημητριάδης ἀνεκάλεσε τὴν πρότασίν του καὶ εἶτα ἡ συνεδρίασις τῆς συνελεύσεως διελύθη.

ΜΕΡΟΣ Γ'.

*Συζητήσεις ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῶν ὑπὸ τοῦ διοικ. συμβουλίου
κατὰ τὸ ε. ἔτος, 1877—78, προκηρυγμένων.*

Προκηρυχθέντα ζητήματα.

Α'. Δημοτικὴ ἐκπαίδευσις.

α) Ἀδυνάτου ὄντος νὰ συσταθῶσι πλήρη δημοτικὰ σχολεῖα ἐν πάσαις ταῖς κώμαις τοῦ βασιλείου, ὅποια πρέπει νὰ ἦναι ἐν ταῖς ὀλιγοπληθεστέραις τούτων συσταθησόμενα κατὰ τε τὰ μαθήματα, τὴν μέθοδον, τὰς ἐνιαυσίους τάξεις, τὴν σχέσιν πρὸς τὰ πλήρη καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ διδασκάλου;

β) Τίνι τρόπῳ δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ ὁ τὸ καθῆκον αὐτοῦ ἐκπληρῶν διδάσκαλος; Δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ διοριζόμενος καὶ ἀπολύμενος μόνον τῇ προτάσει ἐπιτροπείας τινὸς ἐν τῷ νομῷ ἐδρευούσης;

γ) Πῶς πρέπει νὰ κανονισθῶσι τὰ τῆς ἐποπτείας τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἵνα καταστῇ αὕτη ἀκριβής, καὶ δικαία;

δ) Πρέπει νὰ τελῶσιν οἱ μαθηταὶ δίδασκτρα ἢ οὐ; Τελούμενα δὲ τὰ δίδασκτρα, πῶς ἀρμοδιώτερον νὰ εἰσπράττωνται καὶ ὑπὲρ τίνος; ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου ἢ ὑπὲρ τοῦ δήμου ἢ ὑπὲρ τοῦ εἰδικοῦ ταμείου τῶν δημοτικῶν σχολείων ἂν συσταθῇ τοιοῦτον;

ε) Τίνα τὰ δικαιώματα τῶν ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ διδασκαλείου λαβόντων πτυχία δημοδιδασκάλων;

ς) Τὰ τῶν θηλέων σχολεῖα πρέπει νὰ διαφέρωσι, καὶ κατὰ τί τῶν σχολείων τῶν ἀρρένων;

Β'. Μέση ἐκπαίδευσις.

Ζήτ. α. Τίνα τὰ αἷτια τῆς ὁμολογουμένης ἀκαρπίας τῆς διδασκαλίας τῆς γεωγραφίας καὶ ἱστορίας ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις καὶ γυμνασίοις;

Ζήτ. β'. Τίς ἢ καταλληλοτέρα μέθοδος πρὸς λυσιτελεστέραν διδασκαλίαν τῶν τοσοῦτῶ συναφῶν τούτων μαθημάτων;

Ζήτ. γ'. Τίς ἢ σκοπιμωτέρα κατανομή τῶν μαθημάτων τούτων εἰς τὰς τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου καὶ γυμνασίου τάξεις;

Συνεδρίασις θ'. τῆς 29ης Αὐγούστου 1878.

Ἐν ἀπαρτίᾳ οὔσης τῆς γεν. συνελεύσεως τῶν ἐταίρων καὶ τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως ἀναγνωσθέντων ὑπὸ τοῦ εἰδ. γραμματέως καὶ ἐπικυρωθέντων ὁ κ. ἀντιπρόεδρος κηρύξας τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἐργασιῶν τῆς συνελεύσεως εἶπεν ὅτι ἀντικείμενον τῆς σημερινῆς συνεδριάσεως εἶναι ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐκθέσεων καὶ γνωμῶν τῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐταίρων τῶν πεμφάντων τοιαύτας ἐπὶ τῶν ζητημάτων, ἅτινα τὸ διοικητικὸν συμβούλιον ἐφέτος ἔχει προκηρυγμένα πρὸς τοὺς ἐταίρους. Μετὰ δὲ τοῦτο λαβὼν τὸν λόγον ὁ ἀντεπιστέλλων ἐπίτιμος σύμβουλος νομαρχιακὸς δημοδιδάσκαλος Πατρῶν κ. Χρ. Δημητριάδης ἀνέγνω εἰσαγωγικὴν ἐκθεσιν καὶ ἔντυπον φυλλάδιον πρὸ πολλοῦ μὲν ὑπ' αὐτοῦ τούτου ἐκδεδομένον, ἀλλ' ὁμως περὶ τῶν τεθέντων ἐφέτος ζητημάτων καθ' ὅλου πραγματευόμενον. Ἐἶτα ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ εἰδ. γραμματέως καὶ ἑτέρα ἐκθεσις τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων πραγματευομένη ἢ τοῦ ἀντεπιστέλλοντος ἐπιτίμου συμβούλου καὶ νομαρχιακοῦ δημοδιδασκάλου Χαλκίδος κ. Ν. Καραπιπέρη. Προχωρησάσης δὲ τῆς ὥρας ἀνεβλήθη ὑπὸ τῆς συνελεύσεως εἰς ἄλλην αὐτῆς συνεδρίασιν ἢ ἀνάγνωσις τῶν λοιπῶν ἐκθέσεων, τῶν εἰς τὸ γραφεῖον ἀπεσταλμένων καὶ ἡ συνεδρίασις διελύθη.

Συνεδρίασις ι. τῆς 30 Αὐγούστου 1878.

Ἐν ἀπαρτίᾳ οὔσης τῆς γεν. συνελεύσεως καὶ τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως ἐπικυρωθέντων τὸ πρεσβύτερον μέλος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ὁ κ. Κ. Ι. Γραμματικόπουλος καταλαβὼν τὴν ἑδραν τοῦ προέδρου ἐκήρυξε τὴν ἐναρξιν τῆς συνεδριάσεως καὶ εἶπεν ὅτι ἀντικείμενον αὐτῆς εἶναι ἡ ἐξακολούθησις τῶν ἐκθέσεων καὶ γνωμῶν τῶν ἐταίρων διὸ ἀνεγνώσθησαν μία μὲν ὑπὸ τοῦ παρόντος ἐν τῇ συνεδρίασει κ. Ν. Ξυπολύτου ἀντεπιστέλλοντος ἐπιτίμου συμβούλου καὶ νομαρχιακοῦ δημοδιδασκάλου ἑτέρα ὑπὸ τοῦ ἐταίρου κ. Ἀθ. Ι. Π. Βίκου ἐπαρχιακοῦ δημοδιδασκάλου, καὶ τρίτη ὑπὸ τοῦ ὡσαύτως παρευρισμένου καὶ παρόντος ἐν τῇ συνεδρίασει ἐταίρου κ. Θεοδώρου Πράπα' προχωρησάσης λίαν τῆς ὥρας ἀπεφάσισεν ἡ συνέλευσις ἵνα αἱ λοιπαὶ ἐκθέσεις καταχωρισθῶσιν ἐν

τοῖς πρακτικοῖς καὶ δημοσιευθῶσι διὰ τοῦ ἐκδοθησομένου ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τεύχους τοῦ 5'. συλλογικοῦ ἔτους· ἐκήρυξε δὲ ἡ συνέλευσις περατωθεῖσας τὰς ἐφετεινὰς ἐργασίας αὐτῆς, καθόσον ἐπέστη ὁ χρόνος, καθ' ὃν οἱ ἑταῖροι θέλουσι τραπῆ ἐπὶ τὰ ἔργα τῆς διδασκαλίας καὶ οἱ παρεπιδημοῦντες ὀφείλουσι ν' ἀναχωρήσωσιν εἰς τὰς ἐδρας τῶν. Οὕτως καὶ ἡ τελευταία αὕτη τῆς γεν. συναλεύσεως συνεδρίασις διελύθη.

Ὁ ἀντιπρόεδρος

K. I. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Ὁ γεν. γραμματεὺς

Π. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

ΕΤΑΙΡΩΝ

ἐπὶ τῶν προκηρυχθέντων ζητημάτων.

A'.

Πραγματεία τοῦ ἀντεπιστέλλοντος ἐπιτίμου συμβούλου καὶ Νομ. δημοδιδασκάλου κ. Χρ. Δημητριάδου.

*Πρὸς τὸ διοικητικὸν Συμβούλιον
τοῦ Ἀθήνησιν Ἑλληνικοῦ Διδακταλικοῦ Συλλόγου.*

Μεγάτιμοι καὶ σεβαστοὶ μοι κκ. συναδέλφοι!

Τὰ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 637 καὶ ἀπὸ 4 ὑπερμεσοῦντος ἐγκυκλίου ὑμῶν ἀνακοινωθέντα τοῖς ἑταίροις ζητήματα μετ' ἐπιστασίας διελθόν, καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν διαφόρων γνωμῶν τῶν ἀξιοτίμων συναδέλφων ἐν τῷ τελευταίῳ τῶν πρακτικῶν τεύχει οὐκ ἐν παρέργῳ μελετήσας, ἐν συγκρίσει καὶ συνδυασμῷ τοῦ τε γράμματος ἐν πολλοῖς καὶ τοῦ πνεύματος ἐν γένει τῶν ἐν ἀμφοτέροις λίαν εὐστόχως ἐκτεθειμένων, μετὰ πλείστης ὕψης εὐχαριστήσεως παρετήρησα, ὅτι ἄπαντες ἐν τῇ αὐτῇ ἀγαθῇ προαιρέσει καὶ τῷ αὐτῷ ἐθνωφελεί σκοπῷ σκεπτόμενοι, λαλοῦντες καὶ γράφοντες, τὴν ἐπίτευξιν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀποτελέσματος ἐπιδιώκουσι, λέγω, τὴν διὰ τῆς βελτιώσεως τῆς προκαταρκτικῆς ἐκπαιδεύσεως εὐημερίαν τοῦ ἔθνους· μόνον δὲ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἐκθέτειν τὰς ιδέας αὐτῶν παρατηροῦνται, ὡς εἶν' ἐπόμενον, διαφοραὶ τινες.

Ἐν δὲ τούτοις ἐμνήσθην ὅτι καὶ αὐτός, ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων

ἔειπον· ἐμφορούμενος, πολλάκις μὲν κατὰ τὸ 40ὸς καὶ ἐπέκεινα διάστημα τῆς δημοσίας διδασκαλικῆς λειτουργίας μου, οὐκ ἐπαυσάμην τὰ πρὸς τὸν προκείμενον ἱερὸν ἀπάντων ἡμῶν σκοπὸν λυσιτελεῖν καὶ τὰ βέλτιστα εὐχόμενος καὶ ὑποδεικνύων, ἔστιν ὅπου. Ἰδίως δὲ κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1875, ὅτ' ἐκτεθείς καὶ ταξινομήσας, οὕτως εἰπεῖν, τὰς σκέψεις καὶ τοὺς στοχασμούς μου ἐκείνους, καὶ εἰς ἰδιαίτερον φυλλάδιον ἐδημοσίευσά τότε ἰδίᾳ δαπάνῃ ὅπερ ἐγκαίρως ἔλαβον τὴν τιμὴν καὶ τὸ θάρρος ν' ἀποστείλω καὶ τῷ συλλόγῳ, διὰ τοῦ συγχρόνου προεδρείου καὶ τοῦ γραφείου αὐτοῦ καὶ εἰς πλεόν τῶν πέντε, καθ' ὅσον ἐνθυμούμαι ἀντίτυπα· προσθεῖς τοῖς τότε ἀρμοδίοις δι' ἰδίων ἐκάστῳ ἐπιστολῶν, ὅτι ἐπεθύμουν ὅπως τὸ φυλλάδιόν μου ἐκείνο ἀναγνωσθῆ ἐν τινι εἰδικῇ ἢ γενικῇ συνόδῳ ὑμῶν, ὅπως τὸ περιεχόμενον ὑποστῇ τὴν διὰ τῆς πεφαιτισμένης κρίσεως τῶν συναδέλφων, ὡς διὰ λυδίας λίθου, δοκιμασίαν. Ἄλλ' ἀτυχῶς, τοῦτο δὲν ἐκρίνον, φαίνεται, ἄξιον τοιαύτης τιμητικῆς κἀπως ἐπάσχολήσεως, ἢ προσοχῆς τινος, δι' οὗς εἶχον βεβαίως ἰσχυροὺς λόγους, οὔτε διὰ καταχωρίσεως ἐν τοῖς οἰκείοις πρακτικοῖς, οὔτε διὰ συζητήσεώς τινος, ἢ κἀν ἀπλῆς ἀναγνώσεως, ἐθεώρησαν δημοσιεύσεως ἄξιον. Ὅπερ οὐδόλωσ' δυσηρέστημέ με κατὰ τι, μὴ ἔχοντ' ἄλλως τε τὴν ἀξίωσιν τοῦ καταλογισμοῦ μεταξὺ τῶν πολυμαθῶν ἢ πεπαιδευμένων, πολλῶ δὲ μᾶλλον τῶν θεσμοθετῶν, ἀλλὰ μόλις μειαξὺ τῶν ἐπαγγελλομένων τὸν ἀπλοῦν παιδαγωγόν, καὶ τοῦτο πιθάνον ἐν πολλοῖς προσκόπτοντα. Ἐφ' οἷς καὶ νεκρικὴν, ἔκτοτ' ἐτήρησα σιγὴν, — ἅτε μὴ ἔχων τι ταύτης κρείττον νὰ διαβιβάσω — καὶ ἤθελον τὴν αὐτὴν ἐξακολουθήσει τῆρῶν πλήρη καὶ ἀτελεύτητον ἀφασίαν καὶ ἐπὶ τῇ ὀλιγωρίᾳ ταύτῃ, ἐάν, ἐκ τῆς μελέτης, ὡς εἴρηται, τῶν τε τελευταίων πρακτικῶν καὶ τῶν ἄρτι τεθέντων πρὸς λύσιν ζητημάτων ἀφυπνισθείς, δὲν διέβλεπον τοῦτο μὲν, ὅτι τὰ ἀκανθῶδες καὶ τὰ μάλιστα δύσκολον, ὅσα καὶ οὐ μικρὸν καὶ ἐκ τῶν προστύχων, *ἐθνικόν, παρελλήγιον*, περὶ οὗ πρόκειται, *ζήτημα* περὶ τῆς ἀληθοῦς καὶ οὐ κατ' ἐπιγάνειαν βελτιώσεως τῆς δημοδιδασκαλίας, μένη ἔτι *ἄλυτον* καὶ ὑπὸ νέων συζήτησιν κείμενον· τοῦτο δέ, ὅτι ἡ τύχη τῆς προσηκούσης ἀποκαταστάσεως τῶν ὀργάνων ἢ λειτουργῶν αὐτῆς, μένει ἔτι οὐδὲν ἤττον ἢ ἡ αὐτή, ὡς καὶ μέχρι τοῦδε, καὶ μετὰ τὰς διηνεκείς προσπάθειας, καὶ ἀξιαγάστους καὶ ἐνδελεχεῖς μερίμνας, καὶ συντόνους ἐνεργείας τῆς σεβαστῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργοῦ, διὰ νέων αὐτοῦ θεσμοθεσιῶν, ὑπερεπιθυμοῦντος καὶ τὰ μάλιστα φιλοτιμουμένου, ὅπως προχείρως καὶ ἐκ τῶν ἐνόητων θεραπεύσῃ τὰς ἀπολύτους ἀνάγκας τῆς ὑπηρεσίας ταύτης! Περίστασις, ἐξαναγκάσασα καὶ τὸ συμβούλιόν μας, ὡς μοι δοκεῖ, ἵνα θέσῃ καὶ νῦν,

αὐθις διατυπώσαν καὶ τὰ ὑπὸ στοιχ. β', δ', ε, ζητήματα τοῦ Α', μέρους. Ἐπειδὴ ἀποβαίνει βέβαιον, βεβαϊότατον καὶ ἐκτὸς πάσης ἀντιρρήσεως κείμενον, ὅτι ἄνευ τακτοποιήσεως καὶ ἐξασφάλισέως διὰ ρητῶν διατάξεων νόμου, τῶν δικαιωμάτων καὶ τῆς μονιμότητος τῆς θέσεως τῶν δημοδισκάλων χωρὶς δὲ τῆς προχῆς ἐπαρκῶν τῶν πρὸς συντήρησιν αὐτῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν ὑλικῶν μέσων ἀδύνατον νὰ μορφωθῶσιν, ἢ ἄλλως ἐξευρεθῶσιν, οἱ ἀπαιτούμενοι διὰ τὴν λυσιτελή τῆς δημοδιδασκαλίας ἐξάσκησιν λειτουργοί· οὐδὲ νὰ ὀρθοποδήτῃ καὶ ἐπαρκῶς καρποφορήσῃ αὐτῇ. Καὶ τοῦτο, διότι ὁ δημοδιδάσκαλος, ὁ ἔχων τυχὸν τὰ προσόντα, καὶ τὰς εἰδικὰς καὶ ποικίλας γνώσεις, ἃς ἀπαιτεῖ ἀναγκαίως ὡς παλαιὸς καὶ ὁ νέος περὶ ἀνασυστάσεως τοῦ δημοδιδασκαλείου νόμος· ἢ ὁ μέλλων νὰ υποβληθῇ εἰς νέας μελέτας καὶ δαπάνας χρήματος καὶ χρόνου, μ' ἐγκατάληψιν τῶν οἰκειῶν αὐτοῦ εἰς τὴν τύχην των μέχρι τῆς τελειοποιήσεώς του, ὡς ὁ νέος νόμος ὥρισεν, ὅπως καταστῇ πράγματι ἄξιος τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, καὶ ἐφάμιλλος τῶν πρὸ τοῦ 1844 (ἵνα μὴ εἶπω καὶ τῶν πρὸ τοῦ 1862 ἔτους) δημοδιδασκάλων φρονῶ, ὅτι δὲν θέλει παραδώσει πάντως ἑαυτὸν εἰς ἐπάγγελμα, ὅσο ἐπίμοχθον, τοσοῦτω καὶ ἐξευτελιστικὸν καταστάν, καὶ τοσοῦτον γλοσσορα, (δραχμῶν 80—140 μηνιαίως) παρέχον αὐτῷ καὶ τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ τὰ ὑλικά μέσα, ὥστε νὰ μὴ ἔχη ποτὲ τὸν νοῦν ἤρεμον, καὶ τὴν πρὸς καρποφόρον διδασκαλίαν τῶν παρ' αὐτῷ μαθητευομένων ἠθικὴν εὐχαρίστησιν, ἀναλογιζόμενος ἐκαστοτε τὴν καταπιέζουσαν αὐτὸν πενίαν, καὶ τὰς περιστοιχιζούσας αὐτὸν κοινωνικὰς ὑποχρεώσεις καὶ οἰκογενειακὰς ἀνάγκας!

Ἐπιφυλασσόμενος δ' οὖν, θεοῦ εὐδοκούντος καὶ ὑλικῶν καιροῦ διδόντος, νὰ καθυποβάλω ἐπομένως τὰς ἀσθενεῖς κρίσεις μου καὶ ἐπὶ τῆς λύσεως τῶν ἄλλων, πλὴν τῶν προμνημονευθέντων ζητημάτων ἔχων δ' ἐν ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρ. 7, ἐδαφ. 4, τοῦ καταστατικοῦ ἡμῶν λαμβάνω τὴν τιμὴν ν' ἀποστείλω ὑμῖν ἔγκλειστον ἥδη ἀντίτυπον τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος φυλλαδίου μου ὕπερ μετὰ δυσκολίας εὐρών, τοιούτων ἐκλιπόντων, ἐδέησε καὶ νὰ διορθώσω ἐν μέρει καὶ κατ' ἐκεῖνα ἐν οἷς τὰ λάθη τοῦ τυπογράφου, — περαιώσαντος καὶ διανείμαντος αὐτὸ ἐμοῦ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Πατρῶν περιοδεύοντος τότε — μετέβαλλον τὴν ἔννοιαν. Ἄν δὲ τὸ περιεχόμενον κριθῇ ἄξιον προσοχῆς καὶ συζητήσεως, παρακαλῶ, ὅπως ἀναγνωσθῇ κατὰ τὴν προσεχῆ μερικὴν ἢ γενικὴν συνέλευσιν τοῦ σώματος, μετὰ τῆς παρούσης, ὡς προεισαγωγικῆς συμπληρώσεως, ἢν τὰ νῦν ἐπὶ τοῦ προκειμένου κείμενα ὑπαγόρευσάν μοι, εἰς ἀπόπειραν λύσεως τῶν προσημειωθέντων τριῶν ζητημάτων.

Ταῦτα δ' ἔσπευσα ν' ἀποστείλω ὑμῖν, καίτοι ἔχων ἱκανὴν προθεσίαν, διὰ τὸν οὐκ ἐπουσιώδη ἔτι λόγον, ὅτι ἂν τυχὸν τὸ περιεχόμενον ἐγκριθῇ καὶ κατὰ τι λυσιτελὲς εἰς τὸν προκείμενον σκοπὸν νομισθῇ, νὰ δημοσιευθῇ πρὸς ἀνακοίνωσιν ἅπασιν τοῖς συναδέλφοις διὰ τοῦ συμπληρωτικοῦ τῶν πρακτικῶν τοῦ τελευταίου τεύχους παραρτήματος, δι' οὗ πρόκειται νὰ δημοσιευθῶσι καὶ τινες πίνακες πρὸς γνῶσιν τῶν ἐταίρων, ὡς σημειοῦται ἐν τῷ δημοσιευθέντι τεύχει. — Ἐν δὲ τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐπάναγες καὶ οὐκ ἀσύμφορον θεωρῶ, τὸ γ' ἐπ' ἐμοί, νὰ παρακληθῇ ἀρμοδίως ὁ ἐπαξίως διέπων καὶ τὰς τῆς ἐκπαιδεύσεως κ.λ. ὑποθέσεις κ. ὑπουργός, ὅπως εὐδοκήσας παρενείρῃ καὶ κάπως συμπληρωτικῶς, συναρμολογήσῃ, ὅπως κάλλιον εἶδε, ὅσα μέρη τῶν σκέψεων καὶ στοχασμῶν μου τούτων ἤθελε κρίνει συμφέροντα εἰς τοὺς φιλομούσους αὐτοῦ σκοποὺς καὶ ἀσπαστά, εἰς τὸ ὑπὸ τὴν μέλλουσαν συζήτησιν τῆς Βουλῆς κείμενον νομοσχέδιόν τοῦ περὶ δημοδιδασκαλίας ἐν γένει, πρὶν ἢ κάκεινο κατασταθῇ νόμος τοῦ κράτους, τὸ γε νῦν ἔχον. — Ὅτε πᾶσα μεταβολὴ δύσκολος.

Ταῦτα καὶ νῦν κατὰ καθήκον ἐπειγόμενος νὰ καθυποβάλω διὰ τῆς παρούσης, κ. συναδέλφοι, εἰς τὴν πεφωτισμένην ὑμῶν κρίσιν καὶ ἀδέκαστον ἀπόφασιν, ἐπιλαμβάνομαι καὶ τῆς εὐκαιρίας ταύτης νὰ παρακαλέσω ὑμᾶς, ὅπως μοι ἐπιδαφιλύσητε τὴν συγκατάθεσιν τοῦ νὰ δειχθῆτε καὶ νῦν ἐπιεικεῖς εἰς τὰ ἐξ ἀδυναμίας μου ἡμαρτημένα, ἀφορῶντες μᾶλλον εἰς τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν τοῦ γράψαντος, ἢ εἰς τὰς ἰδέας αὐτοῦ. — Δεχόμενοι δ' ἐπὶ τούτοις τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ὑπερξαιρέτου ὑπολήψεως καὶ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ μου, ἐπιτρέψατέ μοι παρακαλῶ νὰ ὑποσημειωθῶ καὶ νῦν

Ἐλάχιστος τῶν συναδέλφων ὑμῶν.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Νομαρχιακὸς δημοδιδ. Πατρῶν.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΙΝΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

ΠΡΟΣ ΒΕΛΤΙΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Διὰ τῆς ἐξασφάλισέως καὶ τακτοποιήσεως τῶν δικαιωμάτων τῶν δημοδιδασκάλων, ὑπὸ Χριστοδοῦλον Δημητριάδου Νομαρχιακοῦ δημοδιδασκάλου Πατρῶν.

§. Α'. Εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν πάντες μὲν οἱ ἐκ τῶν ἐπαλιόντων φιλοτι-

μούνται συναμιλλώμενοι τίς πλείοτερον ἄλλου νὰ συντελέσῃ, τὸ καθ' ἑαυτὸν, εἰς εὐθωρίαν τῶν κοινῶν τῆς πατρίδος, καὶ εἰς βελτίωσιν τῶν ὅπως δῆποτε κακῶς κειμένων· ἡ δὲ Σ. Κυβέρνησις, οὐδ' ὄλως ἀπολειπομένη τῆς τῶν ὄλων σπουδαίας καὶ ἐνδελεχοῦς μερίμνης, περὶ τῆς θεραπείας πολλῶν τῆς φίλης πατρίδος ἀναγκῶν, ἀνευδότως καταγίνεται νὰ δικαιώσῃ τὰς προσδοκίας τοῦ Πανελληνίου, καὶ τὴν ἀκατάσχετον ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἀπεριόριστον ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοφιλοῦς ἡμῶν Βασιλέως· καὶ ὅτε διὰ τῆς δημοσιογραφίας διαλαλεῖται, ὅτι πολλὰ περὶ πολλῶν καὶ διαφόρων τῆς δημοσίας λειτουργίας ἀντικειμένων καὶ κοινῆ συμφερόντων πραγματευόμενα νομοσχέδια, ἐτοιμάζει ἡ Κυβέρνησις, διὰ τῶν ἀρμοδίων ὑπουργῶν, νὰ καθυποβάλῃ εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, καὶ τῆς Α. Μ. τὴν κῆρυξιν· ἀνέκυψα καὶ γὰρ αὐθις ἐκ τοῦ ληθάργου τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀφασίας καὶ ἀκηδείας μου, τὴν νάρκωσιν τῆς ἐπὶ δεκαετιᾶν καὶ ἐπέκεινα ἀφροντισίας μου περὶ τὴν δημοσίαν συζήτησιν τῶν δημοδιδασκαλικῶν οὕτως ἀποσοθῆσας· τὴν ἐπικειμένην μοι ἀπὸ ἱκανοῦ ἤδη χρόνου ἐκ τῆς πίεσεως καὶ κακουχίας, ἣτις κατέκλυσε καὶ τῶν δημοδιδασκάλων τὸν πολυπρῶσωπον κλάδον, εἰς ὃν καὶ αὐτὸς ἀπὸ 36 ἤδη ἐτῶν εἶμαι τεταγμένος, καὶ τὰς ἐκ τῆς καχεΐας του πικρίας μέχρι πρυγῆς συχνά πυκνά γεύομενος· ὧν τὴν λεπτομερῆ ἀφήγησιν παρέρχομαι ἐν σιγῇ (διὰ τὸ ἀσκαυδάλιστον), πολλάκις ἐγγλωττοτέρα καὶ τῆς βεβητέρας γραφίδος οὔση. Ὅθεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου στρέφων τὸν λόγον, τολμῶ, ἐν τῇ ἀκρᾷ ἀδυναμίᾳ μου, νὰ καθυποβάλω εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὴν ἀδέκαστον τοῦ κοινοῦ κρίσιν ἀσθενεῖς μου τινὰς γνώμας, τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τῶν συναδέλφων μου ἀφορώσας, καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀμέσως συνεπαγομένην ζῶσοποίησιν τῆς ὁσημέραι ἐπὶ τὰ χεῖρα καὶ εἰς τὸν παντελῆ μαρμαρῶν χωροῦσης δημοδιδασκαλίας, τῆς πρώτης ταύτης βαθμίδος τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως, τοῦ ἐπιουσίου, οὕτως εἰπεῖν, ἄρτου τῆς διανοητικῆς τοῦ Ἔθνους μας τροφῆς. Καὶ δὴ διατυποῦνται ἐφεξῆς οἱ ἐπὶ τινὰ ἀντικείμενα τῆς δημοδιδασκαλίας ἀσθενεῖς στοχασμοί μου, πρὸς γνώσιν καὶ τῶν οἷς ἀπόκειται ἡ ἐφικτὴ καὶ ἐκ τῶν ἐνότων θεραπεία τῶν ἀμέσως χρηζόντων τοιαύτης, κατὰ τὴν ἐμὴν τοῦλάχιστον ἰδέαν, ἐν εἴδει νομοσχεδίου, κατόπιν τοῦ ὁποίου ἔπεται καὶ ἔκθεσις, τὰ καθέκαστα αὐτοῦ κάπως αἰτιολογούσα.

§ Β'. ΣΧΕΔΙΟΝ ΝΟΜΟΥ

Πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τοῦ δημοδιδασκαλικοῦ κλάδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Περὶ διορισμοῦ, μεταθέσεως καὶ ἀπολύσεως τῶν δημοδιδασκάλων.

Ἄρθρον 1. Οἱ τὰ κατὰ τὸ Κράτος δημόσια προκαταρκτικὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα διευθύνοντες διδάσκαλοι πάντος βαθμοῦ, καὶ τῶν δύο φύλων, διορίζονται, μετακτιθενται καὶ ἀπολύονται δι' εἰδικῶν Β. Διαταγμάτων καὶ προτάσει τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργείου. Τὸ δ' αὐτὸ ἐννοεῖται καὶ διὰ τοὺς παρ' αὐτοῖς ὑποδιδασκάλους. Ἄλλ' οὗτοι διορίζονται μετὰ προηγηθεῖσαν γνωμοδότησιν τῶν διευθυνόντων τὰ σχολεῖα, παρ' οἷς πρόκειται νὰ συνυπηρετήσωσιν.

Ἄρθρον 2. Οἱ διορισμένοι ἤδη, καὶ ἀποκατασταθέντες εἰς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, ἢ εἰς ἄλλο τῆς ἐκλογῆς τῶν μέρος, ἐπικυρούμενοι εἰς τὰς θέσεις τῶν δι' εἰδικῶν Β. Διατάγματος, δικαιούνται νὰ μένωσιν εἰς αὐτάς. Οἱ δ' ἄπαξ τοποθετηθέντες καὶ τοποθετησόμενοι, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος (ἄρθρον 5), δὲν μετακινοῦνται, εἰμὴ κατὰ τὰς ἐφεξῆς περιπτώσεις.

α.) Ἐὰν οἱ κατέχοντες ἤδη θέσεις ἀνωτέρας τοῦ ἑαυτῶν βαθμοῦ, δὲν φροντίσωσι διὰ προαγωγικῶν ἐξετάσεων (ἄρθρ. 4), νὰ ἐξομοιώσωσι τὸν βαθμὸν τῶν πρὸς τὸν τῆς κατεχομένης θέσεως, μετὰ πλήρη ἐξαμηνίαν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος Νόμου. Παρελθούσης δὲ τῆς προθεσμίας οἱ μὴ συμμρφωθέντες πρὸς τὴν διάταξιν ταύτην θεωροῦνται αὐτοδικαίως ἔκπτωτοι τῆς θέσεως τῶν.

β.) Ἐὰν δὲν προηγήθῃ αἰτήσεις περὶ μεταθέσεώς τινος εἰς ἄλλην ὁμοίω-
βαθμον, ἢ καὶ κατωτέραν (ἄρθρ. 5, ἐδαφ. ε.) θέσιν, διὰ προσηκόντως ἡτιολογημένας καὶ εὐλόγους ἀφορμὰς, καὶ ἰδίως διὰ λόγους ὑγείας, πιστοποιημένας καὶ ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν· ἐκτὸς ἐὰν δὲν συγκατατίθεται ὁ νομίμως προκατέχων τὴν ὑπ' ἄλλου ζητουμένην θέσιν διδάσκαλος, οὕτινος τὰ συμφέροντα τυχὸν παραβλάπτονται ἐκ τῆς ἐναλλαγῆς.

γ.) Ἐὰν ὁ αἰτῶν μεταθεσὶν εἰς κενὴν ἢ πεπληρωμένην θέσιν, ἀποδειγμένως ἀποκατέστη ἤδη ἐν αὐτῇ διὰ συναφῆς γάμου, ἢ ὡς ἱερεὺς, ἢ διάκονος προεχειρισμένος δι' αὐτὴν, προηγηθείσης περὶ τούτου καὶ ἐγγραφοῦ αἰτήσεως τῆς κοινότητος, ἐν ἣ ὡς κληρικὸς πρόκειται ν' ἀποκατασταθῇ ὁ αἰτῶν τὴν μεταθεσὶν δημοδιδάσκαλος. Ἄλλ' αἱ τοιαῦτα αἰτήσεως

δὲν πραγματοποιοῦνται οὔτε πρὸ τῆς 20 Ἰουλίου, οὔτε μετὰ τὴν 10 Ἰουλίου ἐκάστου ἔτους καὶ πρὸ τῆς ἐνεργείας τῶν δημοσίων ἐξετάσεων τῶν μαθητῶν ἀμφοτέρων τῶν ἐν ἐναλλάξ μετατεθησομένων. Πᾶσα δὲ περὶ τοῦ προκειμένου αἰτήσις ἢ πρότασις, ἐκτὸς τοῦ εἰρημένου χρόνου τῶν διακοπῶν, δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν πρὸς ἐνέργειαν.

Ἄρθρον 3. Οὐδεὶς δημοδιδάσκαλος ἀπολύεται τῆς ὑπηρεσίας εἰμῆ,

α.) Διὰ σκανδαλώδη καὶ ἀντιβαίνουσαν εἰς τὰ χρηστὰ ἤθη καὶ ἀσυμβίβαστον μὲ τὴν ἱερότητα καὶ ὑψηλὴν ἀποστολὴν τοῦ διδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος διαγωγὴν διὰ δικαστικῶν ἀνακρίσεων προηγουμένως ἀποδεδειγμένην ὡς τοιαύτην.

β.) Δι' ἀσύγγνωστον καὶ παρατεταμένην ἀμέλειαν περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων του, προσηκόντως ἀποδεδειγμένην ἢ

γ.) Δι' ἀνικανότητα, ἐπελθούσαν τυχὸν ἐξ ἀμελείας περὶ τὰς μελέτας του, ἢ ἕνεκά τινος κατόπιν ἐπελθόντος μυσταροῦ ἐλαττώματος μετὰ προσήκουσαν τούτων βεβαίωσιν δι' ἐπισήμου πράξεως, γενομένης συνεπείᾳ ἐπιθεωρήσεως ὑπὸ τινος τῶν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ περὶ δημοτικῶν σχολείων Νόμου (ἄρθρ. 21, 37, 47, 51 καὶ 53), πρὸς τοῦτο ἀρμοδίων καὶ μετὰ προηγουμένη ἀνεπαρκῆ τυχὸν πρὸς ἀναίρεσιν ἀπάντων τούτων ἀπολογίαν τοῦ ἐγκαλουμένου καὶ ἀφ' οὗ, κατὰ τὰς εἰρημένας περιπτώσεις, ἐξαντληθῶσιν ἅπασαι αἱ ὑπὸ τοῦ μνησθέντος περὶ δημοδιδασκαλίας Νόμου (ἄρθρ. 42, καὶ ε.) προνοούμεναι ποιναί.

Τὰ αὐτὰ ἐφαρμόζονται καὶ ὡς πρὸς τοὺς ἰδιωτικοὺς δημοδιδασκάλους, ἀναλόγως, ὧν ἀφαιρεῖται ἡ ἄδεια τοῦ διδάσκειν, ἐν παρομοίαις περιπτώσεσι.

ΚΕΦ. Β'.

Περὶ προবিбασμοῦ καὶ ἐξετάσεως τῶν δημοδιδασκάλων, καὶ περὶ καταλλήλου τοποθετήσεως ἐκάστου.

Ἄρθρον 4. Οὐδεὶς τῶν δημοδιδασκάλων προবিбάζεται, εἰμῆ δ' ἐξετάσεων ἐνώπιον τῶν καθηγητῶν τοῦ διδασκαλείου τῆς ἐπὶ τούτῳ διορισμένης, καὶ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ βασιλείου ἐδρευούσης ἐξεταστικῆς τῶν δημοδιδασκάλων ἐπιτροπῆς.

Ἄρθρον 5. Ἀπαγορεύεται ἡ τοποθέτησις δημοδιδασκάλων μὴ ἐχόντων τὸν διὰ πτυχίου ἢ καὶ διὰ Β, Διατάγματος κεκτημένον βαθμὸν, ἴσον μὲ τὸν τῆς θέσεως, ἐν ᾗ ζητεῖται ὁ διορισμὸς, ἢ μετάθεσις. Ὅθεν

α.) Ἐν μὲν ταῖς πρωτεύουσαις Νομῶν διορίζονται δημοδιδάσκαλοι ἔχοντες ἤδη τὸν διὰ Β. Διατάγματος ἀπονεμηθέντα αὐτοῖς βαθμὸν τοῦ νο-

μαρχιακοῦ δημοδιδασκάλου, καὶ οἱ ἀπὸ εἰκοσαετίας ἤδη εὐδοκίμως ὑπηρετήσαντες εἰς τοιαύτας θέσεις, κατὰ προτίμησιν, εἰς ἐπίσημα ἀποδεικτικά τῆς εὐδοκίμου ὑπηρεσίας τῶν ἐγγράφα στήριζομένην, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὑπάρχουσι πλείονες τὰ αὐτὰ προσόντα κεκτημένοι δημοδιδάσκαλοι ἢ ὅσαι εἰναι αἱ πρωτεύουσαι τῶν νομῶν κατὰ τὸ βασιλεῖον.

β.) Ἐν πρωτεύουσαις ἐπαρχιῶν, ὡς καὶ ἐν πρωτεύουσαις δήμων Α' τάξεως, ἐλλείψει ἀρχαίων καὶ διὰ Β. Διατάγματος προανεγνωρισμένων ἐπαρχιακῶν δημοδιδασκάλων, διορίζονται ἐκ τῶν τῆς Α' τάξεως αὐτῶν, καὶ μεταξὺ πολλῶν, τὸν αὐτὸν βαθμὸν κεκτημένων, προτιμῶνται οἱ ἀρχαιότεροι, καὶ τούτων οἱ εὐδοκίμως διδάξαντες ἢ διδάσκοντες ἤδη εἰς τοιαύτας θέσεις, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ προηγουμένου α. ἐδαφίου.

γ.) Ἐν μὲν πρωτεύουσαις δήμων Β' τάξεως, καὶ ὡς ὑποδιδάσκαλοι πρωτοβηθμίων σχολείων (κεντρικῶν νομῶν ἢ ἐπαρχιῶν), διορίζονται δημοδιδάσκαλοι ἐκ τῶν τῆς Β' τάξεως, μεταξὺ δὲ πολλῶν τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ, προτιμῶνται εἰς τὰς τοποθετήσεις οἱ ἀρχαιότεροι, καὶ μεταξὺ αὐτῶν, οἱ ὑποστάντες τὰς δευτέρας, μετὰ διετίαν ἀπὸ τοῦ πρώτου διορισμοῦ ἐξετάσεις κατὰ τὸ ἄρθρον 72 τοῦ περὶ δημοτικῶν σχολείων νόμου, κατὰ τὸ προηγουμένον β' ἐδαφίον.

δ.) Ἐν δὲ πρωτεύουσαις δήμων Γ' τάξεως καὶ παρεδρείων, ὡς καὶ ὑποδιδάσκαλοι εἰς δευτεροβάθμια σχολεῖα, διορίζονται οἱ φέροντες τοῦλάχιστον Γ' τάξεως διδασκαλικὸν πτυχίον, καὶ πολλῶν τοιούτων ὄντων, κατὰ τὴν ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐδαφίοις τοῦ παρόντος ἄρθρου ὠρισμένην τάξιν τῆς προτιμήσεως.

ε.) Εἰς πᾶσαν δὲ κατωτέραν τάξεως ἔδραν προκαταρκτικοῦ σχολείου δύναται μὲν νὰ διορισθῇ, ἐπὶ ἐγγράφῳ αἰτήσεως του, καὶ δημοδιδάσκαλος οἰουδήποτε ἀνωτέρου τῆς αἰτουμένης θέσεως βαθμοῦ, — ἐκτὸς τῶν ὑποδιδασκάλων, παντὸς σχολείου, οἵτινες δεόν νὰ φέρωσι πάντοτε βαθμὸν κατώτερον ἐκείνου, ὃν φέρουσιν οἱ προϊστάμενοι αὐτοῖς. — Ἄλλ' οὐδεὶς τῶν οὕτω τοποθετουμένων δικαιούται εἰς ἀπαίτησιν τῆς εἰς τὸν βαθμὸν του ἀντιστοιχοῦσας (ἄρθρ. 7) πλήρους ἀντιμισθίας.

Ἄρθρον 6. Ὁμοίως ἀπαγορεύεται ἡ σύστασις καὶ ἡ διεύθυνσις ἰδιωτικῶν προκαταρκτικῶν σχολείων ὑπὸ διδασκάλων μὴ ἐχόντων τὸν βαθμὸν τῆς θέσεως ἢ τῆς ἔδρας, ἐν ᾗ προτείνεται ἡ σύστασις τοιοῦτου, παρὰ τὰς διατάξεις τοῦ προκειμένου ἄρθρου.

Οἱ δὲ συστήσαντες ἤδη καὶ διευθύνοντες τοιαῦτα, ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἢ διδάσκοντες ἐν αὐτοῖς ἰδιωτικοὶ δημοδιδάσκαλοι, ὀφείλουσι νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὰ διὰ τῶν σχετικῶν διατάξεων τοῦ παρόντος νόμου ὀρι-

ζόμενα υποβαλλόμενοι, μετά εξ μηνας από της δημοσιεύσεως του παρόντος νόμου και άνευ περαιτέρω ειδικής προσκλήσεως, εις νέαν εξέτασιν, προς εξομοίωσιν του διδασκαλικού αὐτῶν βαθμοῦ, πρὸς τὸν τῆς ἑδρας τοῦ σχολείου των.

ΚΕΦ. Γ'

Περὶ βαθμολογίας και δικαιωμάτων ἢ ἀντιμισθίας τῶν δημοδιδασκάλων.

Ἄρθρον 7. Παντὸς ἐν ἐνεργείᾳ δημοδιδασκάλου, δημόσιον προκαταρκτικὸν σχολεῖον διευθύνοντος, ὁ βαθμὸς ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν βαθμὸν ἐκάστου τῶν ἐνεργείᾳ διδασκάλων τῶν κατὰ τὸ βασιλεῖον Ἑλληνικῶν σχολείων. Ἄλλ' οἱ δημοδιδασκαλοὶ παντὸς βαθμοῦ, ἔπονται κατὰ τὴν τάξιν εἰς τὰς δημοσίας τελετάς παντὸς ἑλληνοδιδασκάλου, πρὸς τὸν βαθμὸν τοῦ ὁποῦ ὁ βαθμὸς ἐκάστου ἀντιστοιχεῖ, ὡς ἀκολούθως:

α.) Ὁ κατὰ τὴν πρωτεύουσαν Νομοῦ ἑδρεύων δημοδιδασκαλός, ἔτος κατὰ τὸν βαθμὸν πρὸς τὸν ἐν τῇ αὐτῇ ἑδρᾷ διατελοῦντα σχολάρχην, ἔχει μισθὸν σχολάρχου, πενταετίαν ἤδη συμπληρώσαντος ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ἡτοι δραχμῶν 240 κατὰ μῆνα.

β.) Ὁ δὲ κατὰ τὴν πρωτεύουσαν Ἐπαρχίας διωρισμένος δημοδιδασκαλός, ἰσόβαμος μὲ τὸν ἐν τῇ αὐτῇ θέσει διωρισμένον σχολάρχην, ἔχει μισθὸν δραχμῶν 200 μηνιαίως.

γ.) Οἱ Α' τάξεως, και ἐν πρωτεύουσαις δήμων τῆς αὐτῆς τάξεως διδάσκοντες δημοδιδασκαλοὶ, ἔχοντες βαθμὸν Ἑλληνοδιδασκάλων Γ' (ἀνωτάτης) τάξεως, ἢ διευθυντῶν πλήρους Ἑλληνικοῦ σχολείου, ἔχουσι μισθὸν δραχμῶν 160 μηνιαίως.

δ.) Οἱ δὲ Β' τάξεως, και ἐν ταῖς πρωτεύουσαις ὁμοιοβάθμων δήμων, διδάσκοντες δημοδιδασκαλοὶ, ἔχοντες βαθμὸν Ἑλληνοδιδασκάλου Β' (κατωτέρως) τάξεως, ἔχουσι μισθὸν 130 κατὰ μῆνα.

ε.) Οἱ δὲ τριτοβάθμιοι, και οἱ ἐν πρωτεύουσαις ὁμοιοβάθμων δήμων, ἢ παρεδρείων ὑπηρετοῦντες δημοδιδασκαλοὶ, ἴσοι κατὰ τὸν βαθμὸν μὲ Ἑλληνοδιδασκάλους Α' (κατωτάτης) τάξεως ἔχουσι μισθὸν δραχμῶν 100 κατὰ μῆνα.

Ἄρθρον 8. Τῆς ὡς ἀνωτέρω ὀρισμένης ἀντιμισθίας τῶν δημοδιδασκάλων, ἐν ἣ συμπεριελήφθησαν και αἱ λοιπαὶ μηνιαῖαι αὐτῶν ἀποδοχαί, περιῶν διέλαβε τὸ ἄρθρον 24 και ἐπόμενα τοῦ περι δημοτικῶν σχολείων νόμου, δὲν ἐπιτρέπεται ἀξομείωσις. Ἄλλ' ἕκαστον δημοτικὸν συμβούλιον ἔχει τὸ δικαίωμα, τῇ ἐγκρίσει τῆς προϊσταμένης διοικητικῆς ἀρχῆς, ν'

ἐπὶ ἐπιβάρυνσιν τοῦ δήμου τοῦ, καθ' ὅσον ἐπιτρέπεται οἱ πόροι αὐτοῦ, και οἱ παρ' αὐτῷ ὑπηρετοῦντες δημοδιδασκαλοὶ θεωροῦνται ὁμολογουμένως ἄξιοι τοιαύτης προνοίας ἐκ μέρους τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς.

Ὅς οἱ δημόσιοι, αὐτῶ και οἱ ἰδιωτικοὶ δημοδιδασκαλοὶ, ὡς εἰς τὸν αὐτὸν κοινωφελῆ σκοπὸν συντελοῦντες, ἀπαλλάσσονται παντὸς φόρου ἐπιτηδεύματος.

Ἄρθρον 9. Ἄπαντες οἱ διδασκαλικοὶ μισθοὶ, ἐπιβαρύνοντες τὰ σχετικὰ δημοτικὰ ταμεία, και τὰ ἐτήσια τῶν δήμων εἰσοδήματα ἐν γένει, πλην καθ' ὅσον μέρος δὲν ἐπιβιοθεῖ ἐνίοις τούτων τῶν δημοσίων ταμείων, προκαταβάλλονται τακτικῶς κατὰ μῆνα, και πληροῦνται κατὰ προτίμησιν ὑπὸ τοῦ δημοσίου, διὰ τῶν κατ' ἐπαρχίας ταμείων αὐτοῦ, ἐπιτακτικῶς ἐκδιδόμενοι χρηματικοὶ ἐντάλαμασι τῶν ἀρμοδίων διοικητικῶν ἀρχῶν, κατὰ τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ ΤΑΗ νόμου τῆς 12 Ἰουλίου 1856.

Τῇ δὲ δημοσίᾳ ἀπολαμβάνει τακτικῶς τὰ ἀνάλογα ποσὰ ταῦτα ἐκ τῶν πρώτων ἀμέσων ἢ ἐμμέσων εἰσπράξεων δημοτικῶν χρημάτων, τῇ φροντίδι και ὑπὸ προσωπικῆν εὐθύνην τῶν ἀρμοδίων ἐπαρχιακῶν ταμείων, κατὰ τὰς ἐιδικὰς περὶ τούτων διατάξεις (ἄρθρ. 2 τοῦ προμνησθέντος νόμου) και ἐδηγίας τῶν ἀρμοδίων ὑπουργείων.

Ἄρθρον 10. Τῇ ἐπιμελείᾳ και ὑπὸ τὴν ἄμεσον εὐθύνην τῶν οἰκείων δημάρχων και τῶν προϊσταμένων αὐτοῖς διοικητικῶν ἀρχῶν, τὰ σχετικὰ δημοτικὰ συμβούλια ὑποχρεοῦνται νὰ ψηφίζωσι διὰ τῶν ἐτησίων δημοτικῶν προϋπολογισμῶν τὰ ἀνάλογα πρὸς τὰ διὰ τοῦ παρόντος νενομισμένα χρηματικὰ ποσὰ κατὰ τὰς ἐιδικὰς διατάξεις τοῦ περι δήμων νόμου. Ἡ προκειμένη διάταξις ἰσχύει και διὰ τὸ τρέχον ἔτος, ἀφ' οὗ δημοσιευθῇ ὁ παρῶν νόμος.

Ἄρθρον 11. Ἡ μηνιαία σύνταξις παντὸς δημοδιδασκάλου, κερτημένου ἤδη, ἢ κτησομένου δικαίωμα συντάξεως, κλονίζεται ἐπὶ τῇ βάρει τῆς διὰ τοῦ παρόντος ὀρισμένης μηνιαίας μισθοδοσίας. Ἄλλ' οἱ ἀπὸ εἰκοσαετίας και ἐπέκεινα ὑπηρετήσαντες, ἢ διατελοῦντες ἤδη ἐν ὑπηρεσίᾳ εἰς ἀναλόγους τοῦ βαθμοῦ των θέσεις, ὡς και οἱ εἰσέπειτα διωρισμένοι δημοδιδασκαλοὶ, ἐπιβαρύνονται και μὲ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος νόμου χρέους αὐτῶν πρὸς τὸ ταμεῖον τῶν πολιτικῶν συντάξεων, ἀπὸ τοῦ πρώτου διορισμοῦ τοῦ ἕκαστος καθ' ὅσον δὲν ἐχρεώθησαν, εἰμὴ ἐπὶ μόνου τοῦ μέχρι τοῦδε μισθοῦ αὐτῶν.

Ἄρθρον 12. Τὰ ἄρθρα 23—27 τοῦ περι δημοτικῶν σχολείων νόμου τῆς 6/18 Φεβρουαρίου 1834: τὰ ἄρθρα 2 και 6—8 τοῦ ΦΑΓ. νόμου

τῆς 28 Μαΐου 1839, ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη διάταξις προηγουμένου νόμου ἢ Β. Διατάγματος, ἀντιβαίνουσα εἰς τὰς τοῦ παρόντος, καταργοῦνται. Εἰδικὸν δὲ Β. Διατάγμαθ' θέλει κανονίσαι τὰ καθ' ἕκαστα πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ παρόντος νόμου, ἰσχύοντος ἀφ' ἧς ἐπισημῶς δημοσιεύθη.

§. I. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

Ἐπὶ τοῦ προηγουμένου νομοσχεδίου, περὶ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ κλπ.

Τοῦ προκειμένου νομοσχεδίου ἄμεσος καὶ τελικὸς σκοπὸς εἶναι ἡ βελτιώσις τῆς καταστάσεως ἐνὸς τῶν σπουδαιότερων τῆς δημοσίας λειτουργίας κλάδων τοῦ πολυπληθεστέρου καὶ μᾶλλον λυσιτελοῦς εἰς τὴν ἐθνικὴν εὐμερίαν συλλόγου τῶν δημοδιδασκάλων, ὧν ἡ εἰσεισότης ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίαν ἐφθασεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, τῆς φορᾶς τῶν δημοσίων πραγμάτων ἕνεκα ὅπερ πολλὰς τῶν κατὰ καιροὺς κυβερνήσεων ἡμῶν, ἀνὸς οὐχὶ ἀπάσας, ἠνάγκαζε νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς ἐν μέρει, διὰ τινῶν νομοθετημάτων καὶ ἐγκυκλίων ἐδηγίων, θεραπείας τῶν κακῶς ἐχόντων. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα οὐδόπως ἡ μικρὸν συνετέλεσαν εἰς ἐξάληψιν, ἢ καὶ θεραπείαν τοῦ κακοῦ, διότι δὲν ἐνόηθη καλῶς, οὐδὲ διεγνώσθη, ὡς ἡ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νενομισμένων μακρὰ πείρα δυστυχῶς ἐθεβαίωσε, ποῦ τοῦτο ἐγχεῖται.

Κατὰ τὴν ἐμὴν λοιπὸν ἰδέαν, τὸ κακὸν ἐγχεῖται εἰς τρία πινὰ ἐν γένει, ὧν ἕνεκα ὁ πολυπληθὴς καὶ σπουδαῖός τε ἄλλως σύλληγος οὗτος τῶν λειτουργῶν τῶν πρώτων γραμμάτων, οἱ παραγωγοὶ αὐτοὶ τῆς πρώτης διανοητικῆς τροφῆς τοῦ πανελληνίου, ἐφθασεν εἰς τοιαύτην ἀθλιότητος (ἵνα μὴ λεπτολογήσω) κατάστασιν, ὥστε δὲν ἀνταποκρίνονται ἐφεξῆς κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν ὑψηλὸν τῆς ἀποστολῆς των σκοπὸν. Ταῦτα δὲ νομίζω, ὅτι ἀρκούντως θεραπεύονται διὰ τῶν διατάξεων τοῦ προκειμένου νομοσχεδίου, ὅπερ καὶ εἰς τρία διήρηται κεφαλαιώδη μέρη, ἐκ δώδεκα ὄλων ἄρθρων ἀπαρτιζόμενα. Εἰς δὲ τὰ τρία ταῦτα ἀντικείμενα, περὶ ὧν πραγματεύεται τοῦτο, ἐδείχθησαν ὅλως ἀνεπαρκῆ, ἔστιν ὅτε καὶ ἐπιζήμια τὰ νενομοθετημένα διὰ τοῦ ἀπὸ 6/18 Φεβρουαρίου 1834, περὶ δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς δημοδιδασκαλίας νόμου, καὶ δι' ἄλλων μετὰ ταῦτα διατάξεων, μὴ δυναθέντων τῶν νομοθετῶν νὰ προΐδωσι τὰ συμβαίνοντα περὶ τὴν διαχείρισιν καὶ τῆς δημοσίας ταύτης ὑπηρεσίας πρόσφατον δὲ παράδειγμα ἔχομεν τὸν περὶ ἀμεταθέτου τοῦ προσωπικοῦ τῆς δημοσίας διδασκαλίας παντὸς βαθμοῦ, ἐντὸς τοῦ σχολιακοῦ ἔτους, τελευταίου νόμου, ὅστις ἐκ στραβῆς, ἵνα μὴ τι βαρύτερον εἶπω, ἐφαρμογῆς, ἀπὸ ἐυεργετικῶν

πρὸς τὴν νεολαίαν καὶ τοὺς διδάσκοντας αὐτὴν, μετεβλήθη εἰς *λαιμυτόμον*, δι' ἧς καὶ ἐκείνης καὶ τούτων τὰ τιμαλφῆ συμφέροντα σφαγιάζονται ἐνώπιον τοῦ βωμοῦ τῆς διαθρουλουμένης πολιτικῆς ἀνάγκης, τῆς μεταποιήσεως τὰς μεταθέσεις εἰς παύσεις, σπανίως ἀναδιοριζομένων τῶν τοιουτοτρόπως ἀπολυομένων ἐκ τῆς ὑπηρεσίας δημοδιδασκάλων.

Ὅθεν, ἀναγινώσκων τις μετὰ τινος ἐπιστασίας τὰς διατάξεις τοῦ πρώτου κεφαλαίου τοῦ ἐν λόγῳ νομοσχεδίου, θέλει ἀμέσως κατανοῆσαι, ὅτι δι' αὐτῶν, αἵρεται μὲν ἡ κακῶς καὶ οὐκ ἀσκοπῶς παρεισδύσασα συνήθεια τοῦ νὰ διορίζονται, μετατίθενται καὶ ἀπολύονται οἱ πάσης τάξεως καὶ παντὸς βαθμοῦ δημοδιδασκαλοὶ, — μὴδ' αὐτῶν τῶν κατὰ νόμον ἢ κατ' ἐπαρχίας ἐποπτῶν (ἄρθρ. 24 τοῦ περὶ δημοδιδασκαλίας νόμου) ἐξαιρουμένων, — δι' ἀπλῆς ὑπουργικῆς διαταγῆς, ἐπὶ τινος Β. Διατάγματος τῆς 22 Φεβρουαρίου 1835 στηριζομένης, τοῦ οὔτε εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργείου εὐρισκομένου ἴσως εἰσέτι περιστέλλεται δὲ ἡ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν πολλαχῶς ἐξασκουμένη κατὰ τῶν καιρῶν ὑπουργῶν πίεσις τῶν ἐκνόμων καὶ παραλόγων ἀπαιτήσεων ὡς καὶ αὐτὴ ἡ κατὰ βούλησιν καὶ ἀνάλογος τῶν συμπαθειῶν ἢ ἀντιπαθειῶν τῆς γραφειοκρατίας ἐνέργεια, ἡ διαλανθάγουσα πολλάκις ἐπὶ τῆ καλῆ πίστει, καὶ τῶν πολυασχόλων ὑπουργῶν τὴν προσοχὴν, μὲ παραβίαισιν τῆς κατὰ τὸ πλεῖστον ἀγαθῆς αὐτῶν προαιρέσεως πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ λάθρα κατεργαζομένου κακοῦ, ἐν πλῆρει ἀγνοίᾳ καὶ τοῦ ὑπερτάτου Ἄρχοντος, ἄτε μὴ ἀπαιτουμένης τῆς αὐτοῦ ὑπογραφῆς. Διὰ ταῦτα δὲ οὐχὶ μόνον ἄτοπον καὶ λίαν σκανδαλώδες, ἀλλὰ καὶ τὰ μάλιστα ἐξευτελιστικὸν ἐν ταῦτῳ ἀποβαίνει ὥστε διὰ μὲν τὸν διορισμὸν, τὴν παύσιν ἢ τὴν μεταθέσιν παντὸς ἐλληνοδιδασκάλου, ἔστω καὶ τοῦ κατωτάτου βαθμοῦ, νὰ χρειάζεται εἰδικὸν Β. Διατάγμαθ' διὰ δὲ τὰς μεταβολὰς τῶν κατὰ νόμον ἢ κατ' ἐπαρχίας ἐποπτῶν δημοδιδασκάλων, τῶν ἐκπροσωποῦντων, ὡς τοιούτων ἐν τῇ νομαρχιακῇ ἢ ἐπαρχιακῇ περιφέρειᾳ των (βλεπ. τὸ ἄρθρον 24 τοῦ προμνησθέντος νόμου) αὐτὴν τὴν κυβερνήσιν, ἀρκεῖ μόνη ὑπουργικὴ διαταγὴ, πολλάκις ἀπορρέουσα ἐκ πλαγίων σκοπῶν καὶ ἀπὸ ἐκνόμων ἀπαιτήσεις, ὧν ἡ ἐκτέλεσις, Β. Διατάγματος ἀπαιτουμένου πρὸς ταύτην, καθίσταται λίαν δυσχερὴς καὶ δύσκολος, ἀνὸς οὐχὶ καὶ ἀδύνατος ἐν μέρει.

Ἀφίων δὲ εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀναγνώστου καὶ τῶν μελλόντων νὰ κρίνωσι καὶ ἀποφασίσωσι ἐπὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, — ἀνὸς ὡς ἐλπίζω, περιέβη εἰς τὴν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν αὐτῶν ἀφίων, λέγω, νὰ ἐνθυμηθῶσι πόσαι ἀδικίαι ἀνήκουστοι, παρανομίαι παράτολμοι καὶ ζημίαι ἀνεπανόρθωτοι συνέβησαν, οὐ μόνον εἰς τὰ ἠθικὰ καὶ ὑλικὰ συμφέροντα

μισθοδοσίας του δημοδιδασκάλου προϋπολογιζόμενα ετησίως υπό των δημοτικών συμβουλίων, και, τούτων δυστροπούτων ενιαχού, αποφασίζόμενα αείποτε διά τε διοικητικών και του αρμοδίου Υπουργείου αποφάσεων, αν ποτε εφεισβλήθησαν εκείναι και αδιαλείπτως ενδιαλαμβανόμενα εις απάσας τας πρὸς τοὺς δημοδιδασκάλους Υπουργικὰς διαταγὰς τῶν διορισμῶν ἢ μεταθέσεων· και ὄντα, διὰ ταῦτα πάντα, διαρκῆ και διὰ πάντα δῆμιον ὑποχρεωτικά, δὲν ἦτο δίκαιον νὰ μὴ καταλογίζωνται ὡς παρεκτικὰ δικαιώματος συντάξεως, διὰ τὴν διαφορὰν, ὡς προεῤῥέθη, τοῦ ὀνόματος, ἀλλ' οὐχι και τοῦ πράγματος, αὐτῶν.

Διὰ νὰ ἀρθῶσιν ἄρα ἅπαξ διὰ παντός, και τὰ τρία, περὶ ὧν ἐμνήσθη, ἄτοπα και κατ' οὐσίαν ἄδικα ταῦτα, περὶ τῆς προλήψεως τῶν ὁποίων, ἢ δὲν διέλαβον σαφῶς και ὠρισμένως προηγούμενα νομοθετήματα, και ἄλλαι διατάξεις και εἰδικαὶ κατὰ καιροὺς ὀδηγίαι· ἢ διέλαβον μὲν, ἀλλὰ τὰ περὶ τούτων διατεταγμένα κἄπως ἐστρεβλώθησαν και στρεβλοῦνται περὶ τὴν ἐφαρμογὴν, ἄλλων ἄλλως και κατὰ τὸ δοκοῦν ἐκάστῳ ἀδθαίρετως ἐρμηνευόντων αὐτά, ἐκρίθη ἐπάναγκες, νὰ συγχευεθῶσι μὲν ἅπασαι αἱ μνηστικαὶ ἀποδοχαὶ τῶν δημοδιδασκάλων πικντὸς βαθμοῦ, εἰς μίαν ὠρισμένην, και μὴ ὑποκειμένην εἰς ἀμφισβήτησιν και ἀποζημίωσιν, μισθοδοσίαν διὰ νέου νομοθετήματος· νὰ ὀρισθῆ δὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ δίκαιον και ὀρθὸν λόγον, και ἐξ ἀναλογίας πρὸς τὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων παντὸς κλάδου ὑπαλλήλων, και πλῆρες τὸ δικαίωμα συντάξεως τῶν ὁπωσδήποτε ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἀπομακρυνόμενων δημοδιδασκάλων. Ἐπειδὴ οὐ μόνον ἀδικον, ἀλλὰ και λυπηρότατον ἐν ταῦτῳ ἤθελον εἶσθαι, ὥστε, δημοδιδασκάλος Γ' ἢ Β' τάξεως, λ. χ., ἀρξάμενος μὲν τοῦ ἔργου του ἀπὸ τεσσαρακονταετίας, μετὰ μισθοῦ δραχ. 60 ἢ 80 μνησικός, δὲ μόνος νῦν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς περὶ ἀπονομῆς συντάξεως σκέψεις και ἀποφάσεις τῶν οἷς ἀπόκειται, ἀπομακρυνόμενος δὲ τοῦ ἔργου του, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀκουσίως, ἐν προβεβηκυῖα ἤδη ἡλικία, και μὴ δυνάμενος ἐκ ταύτης, ἢ μὴ συνειθίσας ἀνέκαθεν εἰς ἄλλην ἐπιχείρησιν και—τὸ συχνότερον—βεβαρυμένος μὲ οἰκογενειακὰς ὑποχρεώσεις, εἰς ὅσας, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ὑπεβλήθη κατὰ τὸ πολυχρόνιον τῆς δημοσίας λειτουργίας του διάστημα· οἷον εἰς ἐκπαίδευσιν και κἄπως ἐπιμεμηλημένη ἀνατροφὴν τέκνων, ἀρρένων ἢ θηλέων· εἰς ἀποκατάστασιν ἐπιγᾶμων ἤδη θυγατέρων, κλπ. κλπ. εἶναι, ἐπαναλαμβάνω, λυπηρότατον, ὥστε ὁ τοιοῦτος οἰκογενειαρχὴς δημοδιδασκάλος, νὰ δικαιωθῆ ἐπὶ τέλους εἰς τὴν σύνταξιν, ἐπὶ μόλις τοῦ τρίτου (τοῦ λεγομένου μισθοῦ) τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἀποδοχῶν του λογιζομένην· ἦτοι δραχ. 45 ἢ 50, δηλ. τὰ 3/4 τοῦ λογιζομένου ποσοῦ, ἀφ' ὧν ἐκπίπτονται και

(25) τοῖς ἑκατὸν πρὸς συμπηφισμὸν παλαιοῦ χρέους πρὸς τὸ ταμειον τῶν συντάξεων, ὡς συμβαίνει εἰς πάντας τοὺς ἀρχαίους συνταξιούχους.

Ὅθεν δὲν εἶναι ἄπορον, μετὰ ταῦτα πάντα και ἄλλα πολλὰ τούτοις παραπλήσια, ὅσα και ἐν ἄλλοις και εἰς προγενεστέραις ἐποχαῖς ἐξέθεσα, και διὰ τοῦ περιοδικοῦ τύπου, και δι' ὑπομνημάτων και ἰδιαιτέρων ἐκθέσεων πρὸς διαφόρους κατὰ καιροὺς ὑπουργοὺς, και πρὸς τὸ γενικὸν ἐπὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων διευθυντήριον, πρὸς δ και ἕτερον περὶ τοῦ αὐτοῦ περίπου ἀντικειμένου, και περὶ τῶν τότε ἀναγκῶν τῆς δημοδιδασκαλικῆς ὑπηρεσίας πραγματευόμενον νομοσχέδιον εἶχον τὴν τιμὴν νὰ καθυποβάλω, μετὰ τῆς δεούσης αἰτιολογικῆς και ἐπ' ἐκείνου ἐκθέσεως, και δι' ἀναφορὰς μου τῆς 30 Νοεμβρίου 1852 και ὑπ' ἀριθ. 29, ὅπερ ἀκολούθως ἐγένετο Νόμος τοῦ Κράτους (ὁ ὑπὸ στοιχ. ΓΛΗ' ἀνωτέρω μνημονευόμενος). Δὲν εἶναι, λέγω, ἄπορον, διὰ τί ἢ μὲν δημοδιδασκαλία και οἱ νῦν ταύτης λειτουργοὶ, περιῆλθον, εἰς τὴν ὁμολογουμένως εὐρίσκονται, ἀπὸ τινων μάλιστα ἐτῶν, ἀθλιότητα· ἢ δὲ ἀγραμματοσύνη ἐπικρατεῖ εἰσέτι και νῦν εἰς τοῦ λαοῦ τὰς τάξεις,—ὡς ἠρύσθη, και ἀρύομαι ἐκ τῶν διαδικασιῶν κατὰ τὰς τῶν κακουργιοδικῶν συζητήσεις, ἄτε μέλος ἐνίοτε και αὐτὸς τυγχάνων—ἀπομακρυνθέντων και ὀσημέραι ἀπομακρυνόμενων ὅλων τῶν ἀρχαίων και ἱκανῶν δημοδιδασκάλων, τῶν κατανοούντων τὴν ὑψηλὴν και ἱεράν τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν ἀποστολῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, πάσης ἄλλης ὑπηρεσίας παρ' αὐτῶν προτιμηθείσης, πλὴν τινων, ἐπὶ τῶν δακτύλων ἴσως μετρούμενων, οἵτινες ἐνεκαρτέρησαν και ἐγκαρτεροῦσιν, ἢ ἐπὶ προσδοκίᾳ τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω τῆς τύχης αὐτῶν τροπῆς, ἢ ἐξ ἀνυπεροβλήτων ἀναγκῶν, ἢ, ἔστιν ὅπου, και ἀπὸ συναίσθησιν, ὅτι πράττουσι τὸ ἀγαθὸν πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς των, και ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ν' ἀπολαύσωσι τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου—εἰς τὴν μέλλουσαν βέβαια ζῶην, ὡς τὸν ἀριστον τῶν ἀγωνιζόμενοι!

Οὐδ' ἀμύχανον ἄλλως ἀποθαίνει, διὰ τί οὐδεὶς τῶν ὁπωσοῦν καλῶς μεμορφωμένων και λογίων νέων, τῶν προσκόντως κατηρτισμένων, αἰσθάνεται νῦν τὴν ἐπιθυμίαν και εὐχαρίστησιν νὰ ἐγκολπωθῆ τοῦ δημοδιδασκάλου τὸ ἔργον, και μάλιστα τῆς ἐλευθέραις Ἑλλάδος. Ἀλλὰ μόνον προνομία, και ἄλλα ἐπὶ πολλῶν ἄλλων τῆς δημοδιδασκαλικῆς ἀναγκῶν, νέα προνοητικὰ νομοθετήματα, δυνατὸν και σχεδὸν βέβαιον ἔσεται, ὅτι και τοὺς παλαιούς δημοδιδασκάλους νὰ ἐνθαρρύνωσι και συγκαταθήσωσι, και νέους ἱκανοὺς νὰ προσελκύσωσιν εἰς τὸν κλάδον τοῦτον, οὔτινος τοιοῦτοτρόπως ἢ ἀποκατάστασις και μονιμότης πάντως ἐξασφαλίζεται διὰ τοῦ ἐν λόγῳ νομοσχεδίου, τὸ περιεχόμενον τοῦ ὁποῖου, και ἢ προσήκουσα αὐτῷ

εκτίμησις ἀφίσταται εἰς τὴν σύνεσιν καὶ εὐθυκροϊάν, καὶ εἰς τὸν ἀπραιφνῆ πατριωτισμὸν τῶν ἀρμοδίων νὰ ἀποφανθῶσιν ἐπ' αὐτῶν ἐν καιρῷ, καὶ διαφερόντως τῆς Σ. Κυβερνήσεως.

§ Β'. Μετὰ τὴν ἀνακεφαλαίωσιν τῶν ὑπὸ τὸν τύπον νομοσχεδίου ἐκτεθειμένων ἤδη γνωμῶν μου, καὶ συμπληρωτικῶς πρὸς τὰ διὰ τῆς παρούσης ἐκθέσεως ἀναλυτικῶς πως ἐκπεπρασμένα, ἀναγκαῖον ἐθεώρησα νὰ ἐπιπροσθέσω, ὅτι τὸ φαινόμενον, εἰς τοὺς ἀγνοοῦντας ἴσως τὰ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, μέγα ποσὸν τῆς θεσπιζομένης ἤδη ἀντιμισθίας τῶν δημοδιδασκάλων ἀφ' ἐνὸς μὲν δὲν θέλει ἐπιβαρύνει ἐπὶ πλέον τοὺς δήμους, ὡς ἀπλῶς ἀποσσομένους ἐφεξῆς, (εἴποτε τὸ προκείμενον κατασταθῆ. Νόμος τοῦ Κράτους) πάσης ἄλλης πρὸς δημοδιδάσκαλον χορηγίας, οἶον, διδάκτρων, κήπου ἐκ δύο στρεμμάτων πρὸς ἐπικαρπὶν του, ἐνοικίου ἰδιαίτερας κατοικίας κλπ. ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν θέλει πάντως σκανδαλίσαι τὴν συναδελφότητα τῶν κυρίων ἑλληνοδιδασκάλων, πρὸς τὸν μισθὸν καὶ βαθμὸν τῶν ὁποίων ἐτέθησαν ἐκ παραλλήλου, ὅ,τε μισθὸς καὶ ὁ βαθμὸς τῶν δημοδιδασκάλων τοῦτο μὲν, διότι καὶ οἱ κόποι τούτων εἶναι δεινότεροι, καὶ αἱ ἐργασίαι ὄρασι σχεδὸν διπλάσιαι· τοῦτο δὲ, διότι πρὸς οὐδένα ἄλλον τῆς δημοσίας λειτουργίας κλάδου ἐθεωρήθη ὀρμωδιώτερον νὰ παραλληλισθῆ ὁ τῶν δημοδιδασκάλων, ἄτε συγγενεούτων, οὕτως εἰπεῖν, κατὰ τὸν σκοπὸν καὶ τὸ εἶδος τῆς ἐπαγγελίας αὐτῶν. Οὐδὲ θὰ ἐκπλήξῃ τὸ παράπαν ἄλλον τινὰ ἢ κατ' ἰσομοίριαν διάταξις τοῦ μισθοῦ, ἀναλογιζομένων ἀπάντων, ὅτι οἱ ἑλληνοδιδάσκαλοι προήχθησαν καὶ προάγονται μετὰ τὸν καιρὸν εἰς ἀνωτέρους βαθμοὺς καὶ ἀναλόγως ὑπερέτους μισθοῦς, μέχρι γυμνασιάρχου (ἐκτὸς τῆς τιμητικῆς ὑπεραχῆς). Ἀλλ' οἱ δημοδιδάσκαλοι, οἱ πρῶτοι οὗτοι σκαπκνεῖς καὶ πρωτεργαταὶ τῶν θεμέλων τοῦ διανοητικοῦ καὶ ἠθικοῦ οἰκοδομημάτων τῆς πολιτείας· οἱ πρωτοτέκτονες τῆς κριτικῆς πικρῆς εὐνομούμενου καὶ εὐημεροῦντος ἔθνους· μένοντες καὶ μενουῦντες καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον τοῦ ἐκυτῶν διδασκαλικοῦ βίου οἱ αὐτοί, οἱ οἵ ἦσαν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ σταδίου τῶν ἀποθνήσκουτιν εἰς χειροτέραν ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις κατάστασιν, βαρυστιεάζοντες, διότι ἐγκαταλείπουσι τέκνα καὶ χήρας ἐν ἀκρᾷ πενίᾳ καὶ στερήσει, ὧν ἕνεκα σπανίως δι' ἰδίων ἐξόδων ἐνταφιάζονται!

— Ἴδου ἄρα οἱ λόγοι, δι' οὓς ἄλλα τῆς Εὐρώπης πεφωτισμένα ἔθνη, καὶ ἰδίως ἐν Γερμανίᾳ, ὁ δημοδιδάσκαλος οὐ μόνον δὲν θεωρεῖται, ὡς παρ' ἡμῖν, ἐν μοίρᾳ Καρὸς, ἀλλὰ καὶ προτιμᾶται ἐν πᾶσι καὶ ἐπὶ πᾶσι παντὸς ἄλλου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως λειτουργοῦ πάσης βαθμίδος, καθ' ἃ δι' ὑπομνήματός του, ἐὰν δὲν λανθάνωμαι, διαθεβαῖοι εἰς τῶν πρώων

ὑπουργῶν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ὁ ἐν μακ. τῇ λήξει πεφωτισμένος ἐκεῖνος καὶ πολυπράγμων κ. Δ. Σ. Μαυροκορδάτος, ὁ ἐπὶ κοινῇ ὠφελείᾳ ἀγαθὴ τύχη, περιηγηθεὶς καὶ τὰ μέρη ἐκεῖνα. —

Ἄλλως τε, λόγου κυρίως ἐνταῦθα προκειμένου, περὶ τοῦ ὑπερόγκου ἤδη φαινομένου ἴσως δημοδιδασκαλικοῦ μισθοῦ, δεόν νὰ πληροφρηθῶσιν οἱ τυχόν ἀγνοοῦντες, ὡς εἴρηται, ὅτι ἅπαντες οἱ νομαρχιακοὶ καὶ ἐπαρχιακοὶ, καὶ οἱ Α' τάξεως δήμων δημοδιδάσκαλοι, λογιζομένου τοῦ κανονικοῦ (ὡς σημειοῦται ἐν ταῖς καταστάσεσι) αὐτῶν μισθοῦ ἐκ δραχμ. 100 τῆς ἐπὶ εἰκοσαετεί ὑπηρεσίας ἀξίσεως τούτου ἐξ ἄλλων δραχμ. 40, τῶν μηνιαίων διδάκτρων καὶ τοῦ ἐνοικίου τῆς ἰδιαίτερας κατοικίας ἐκ δραχμῶν 130 κατὰ μέσον ὄρον, — ἐκτὸς τοῦ μεριδίου τῶν ὑποδιδασκάλων λαμβάνουσιν ἤδη ἐν ὅλῳ δραχμὰς 270 κατὰ μῆνα. Πλὴν δὲ τούτων, εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς πρωτεύουσας τῶν νόμων καὶ εἰς οὐκ ὀλίγας τῶν ἐπαρχιῶν καὶ πρωτοβαθμίων δήμων· οἷν τῆς Ἐρμούπολεως, τῶν Ἀθηνῶν, τῶν Πατρῶν, τοῦ Παιραιῶς, τῆς Κερκύρας, τῆς Κεφαλληνίας, κλπ. ἐξ οἰκίας πείρας γινώσκω, ὅτι τὰ δημοτικά ἐκεῖνα συμβούλια, εἰς ἀμοιβὴν τῶν πολυχρονίων ἐκδουλεύσεων καὶ τῆς λυσιτελοῦς καὶ καρποφόρου διδασκαλίας τῶν παρ' αὐτοῖς δημοδιδασκάλων, καὶ πρὸς ἀναζωπύρωσιν τοῦ ζήλου αὐτῶν πρὸς τὸ πολυμύχθον ἐπαγγελεμά των, ἀξιεπαίνως μεριμνῶσι πρὸς ἀνακούφισιν τῶν παντοίων οἰκιακῶν τούτων ἀναγκῶν, τῶν μάλλον ἐπαχθῶν κατασταθεισῶν εἰς τοιαύτας πόλεις, ἕνεκα τῆς τῶν χρειωδῶν πρὸς συντήρησιν τοῦ ἀνθρώπου ὑπερτιμῆσεως κατὰ τὸ τετραπλάσιον περὶπου, συγκριτικῶς πρὸς τὰ παρελθόντα ἐν τῇ ψηφίζοντα ἐτησίῳ καὶ ἐπιδοματὰ τινα, οὐχὶ κατώτερα τῶν 20—30 ἢ 40 δραχμῶν ἀνά μῆνα. Ὅστε τὸ ὅλον τῆς μισθοδοσίας τῶν δημοδιδασκάλων τούτων ἀνέρχεται νῦν συμποσούμενον εἰς δραχμὰς 280—300, κατὰ μέσον ὄρον. Ἡ αὐτὴ δ' ἀναλογία περὶπου ἀκολουθεῖ καὶ εἰς τοὺς μισθοὺς τῶν κατωτέρου βαθμοῦ δημοδιδασκάλων. Ἐπομένως ὁ διὰ τοῦ προκειμένου νομοσχεδίου κανονιζόμενος ἐπὶ τὸ οἰκονομικώτερον μισθός, εἶναι οὐχὶ κατὰ μικρὸν μέρος ἐλάσσων ἀπασῶν τῶν ἤδη πληρονομένων μηνιαίων ἀποδοχῶν τοῖς δημοδιδασκάλοις· μετὰ μόνην τὴν οὐσιώδη καὶ δικαίαν ὑπὲρ τούτων πρόνοιαν, τοῦ νὰ κανονίζωνται τούντεσθεν αἱ συντάξεις αὐτῶν ἐπὶ μιᾷ καὶ τῆς ὅλης μισθοδοσίας ἐκάστου δικαιοῦχου. Καταχλῶν ἐπὶ τούτοις τὴν παρούσαν, πέποιθα ὅτι δὲν θέλω κατακριθῆ, διὰ τὸ ἐσφαλμένον τυχόν τινῶν σκέψεών μου, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἀγαθῆς προαιρέσεως πρὸς ἀπότισιν χρέους καὶ νῦν ἀπαραιτήτου, καὶ οὐχὶ τῆς περιεχομένης ἐν αὐτῇ ἀχρήστου ἴσως ὕλης.

Ἐγγραφον ἐν Πάτραις τῇ 30 Ἀπριλίου 187δ.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Νομαρχ. δημοδιδάσκαλος Πατρῶν.

B'.

Γνώμη του ἀντεπιστέλλοντος ἐπιτίμου συμβούλου και νομαρχιακοῦ
δημοδιδασκάλου Χαλκίδος κυρίου Ν. Καραπιπέρη.

Ἀξιότιμε κύριε Πρόεδρε!

Καθ' ὃν χρόνον ἐξεδόθη ἡ ἀπὸ 4ης Μαΐου ε. ε. προκήρυξις τοῦ προεδρείου, ἕνεκα οἰκογενειακῶν λόγων και ἄλλων τοῦ ἐπαγγέλματός μου ἐνασχολήσεων, δὲν ἠδυνήθην νὰ λάβω ὑπ' ὄψιν και ἐρευνήσω κατὰ τὰ ἐκπαιδευτικὰ τεθέντα τότε ζητήματα. Νῦν δὲ, ποιούμενος χρῆσιν τῆς εὐκαιρίας μου ὡς ἐκ τῆς ἐν Κορίνθῳ χάριν τῶν λουτρῶν διατριβῆς μου, σημειῶ κάτωθι ἐκ τοῦ προχείρου τὴν γνώμην μου, και ἀπόκειται τοῖς σοφοῖς ἐν τῷ συλλόγῳ ἑταίροις, ὅπως λαβόντες νύξιν ἐκ τῶν σμικρῶν τούτων ἐνεργήσωσι τὰ ὠφέλιμα. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου ζητήματος προκειμένου, φρονῶ ὅτι, ὡς ἐτέθη, προτίθεται νὰ χαρακτηρησῆ ἀτελῆ μόνον τὰ ἐν ταῖς κώμαις τοῦ βασιλείου σχολεῖα, ἐνῶ ἴσως τινὰ και τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν εὐρισκομένων τοιαῦτα εἶναι, και ἐνῶ οὔτε ἐπίσημὸς τις πράξις κατέδειξε τὴν μονομερῆ ἐκείνην ἀτέλειαν, οὔτε ψήφισμα περὶ αὐτῆς συνστάχθη ἐπὶ τῇ βάσει ἐπισταμένης ἐρεύνης οὔτε νόμος τις τὴν προείδεν. Ἄν δὲ ἦναι ἀτελῆ σχολεῖα, εἴτε ἐν κώμαις εἴτε ἐν πόλεσιν, τούτο προέρχεται ἐκ τῆς ἀκηδείας τῶν κ.κ. δημάρχων περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν καθηκόντων αὐτῶν, ἐκ τῆς τῶν διδασκάλων ἀγνοίας τῆς ἐκπλήρωσεως τῶν χρεῶν των, ὡς δημιουργηθέντων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πολιτικῆς, και τῆς ὀλιγαρίας τῶν ὀργάνων τῆς ἐξουσίας, τῶν ἐνσταλμένων τὴν ἐνδελεχῆ και ἀληθῆ πατρικὴν μέριμναν περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἄπαντα τὰ ὑπάρχοντα σχολεῖα θεωροῦνται πλήρη, ὅπου και ἂν εὐρίσκωνται, και ἀφίσταται εἰς τε τὴν φιλοτιμίαν και φιλοπατρίαν τῶν δημοτικῶν ἀρχόντων, και τὴν ἐπιμέλειαν και τὸ δραστήριον τῶν διδασκάλων ν' ἀναδειξοσιν αὐτὰ τοιαῦτα. Ὁ νόμος δ' οὗτος και ὁ διὰ Β. Διατάγματος ἐγκριθεὶς, και ἐν τῇ χρήσει τῆς διδασκαλίας ὑπάρχων ὁδηγὸς δριζύουσι τὰ μαθήματα, τὴν μέθοδον και τὰς ἐνιαυσίους τάξεις και τὴν σχέσιν πρὸς τὸν βαθμὸν τοῦ διδασκάλου, και ἐπομένως εἶναι περιττὴ πᾶσα περὶ αὐτῶν συζήτησις. Ἐὰν δὲ τὰ ἐν τῷ ἄ. τούτῳ ζητήματι ἀναφερόμενα σχολεῖα, τὰ ὑπὸ συζήτησιν ἐν τῇ βουλῇ εὐρισκόμενα περὶ ἐκπαιδεύσεως νομοσχέδια και αἱ εἰσαχθησόμενα ἐν τῷ συσταθέντι διδασκαλείῳ μέθοδοι θεωρῶσιν αὐτὰ ὡς μὴ πλήρη, ἀποφαίνόμενα ὅτι οὔτε νομοσχέδια ἐστάλησαν ἡμῖν, καθ' ἃ συνειθίζετο, ἵνα περὶ τούτων ἐκφέρωμεν γνώμην, ἀλλ' οὔτε και μέθο-

δοι ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τῶν εἰς Εὐρώπην ἀποσταλέντων ἵνα σπουδάσωσι τὰ ἐκπαιδευτικὰ συστήματα, ὅπερ ἔπρεπε νὰ γείνη μετὰ ἐπισταμένην ἐπιτόπιον ἐρευναν, και τότε συζητοῦντες και ἡμεῖς μετὰ τῶν ἐξ Εὐρώπης ἐπανελθόντων νέων μεθοδικῶν, ἠθέλωμεν καταρτίσει νέαν μέθοδον, συμφώνως πρὸς τὸν νοήμονα χαρακτήρα τοῦ Ἑλλήνος, πρὸς τὰς οἰκογενειακὰς ἀνάγκας και ἕξεις αὐτοῦ, τὸ κλίμα, τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῶν δῆμων και τὰς σχέσεις πρὸς τὰς ἀνιούσας και ἐκ πλάγιου ἀρχὰς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν και ὅσα τὸ ἄ. ζήτημα ἀναφέρει, και εἶτα ἠθέλωμεν δημιουργήσει νέαν βαθμοθέτησιν τῆς ἱκανότητος τῶν διδασκάλων κτλ.

Περὶ δὲ τοῦ 6' φρονῶ ὅτι ὁ τὸ καθηκὸν τοῦ ἐκπληρῶν διδασκαλός πρέπει νὰ ἦναι ἰσοβίος, ἀποκαθάνων μετὰ τῶν ὀλικῶν και ἠθικῶν ἀμοιβῶν. Δὲν δύναται δὲ ν' ἀνατεθῆ ἡ ὑπαρξις αὐτοῦ εἰς οὐδεμίαν ἐπιτροπείαν, διότι και ἄδικον εἶναι τούτο, και ἀλλοίμονον εἰς τὸν ἐκπληροῦντα τὰ χρέη του τούτου διδασκαλόν, ἂν ἀπολύηται και διορίζηται ὑπὸ ἐπιτροπείας. Ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἦτον πρέπει νὰ ὑπάρχη τις τοιαῦτη ἐν τῷ νομῷ, φρονῶ ὅτι αὕτη πρέπει ν' ἀποτελήται ἐκ τοῦ νομαρχοῦ, τοῦ γυμνασιάρχου, ἑνὸς δικαστοῦ και τοῦ νομαρχιακοῦ δημοδιδασκάλου, χρησιμεύοντος ὡς εἰσηγητοῦ, (ὅταν δὲν πρόκειται νὰ ψηφισθῆ τι κατ' αὐτοῦ), ἵνα δικάζη τὰ παιθαρχικὰ παραπτώματα τοῦ διδασκάλου, ὅστις δύναται μετὰ τὰς παιθαρχικὰς ποινὰς, ν' ἀπομακρύνηται ἐπὶ ὀρισμένον χρόνον ἐκ τῆς ὑπηρεσίας, κατ' ἐγκρίσιν τοῦ ὑπουργοῦ πάντοτε. Τότε δὲ μόνον ν' ἀπολύηται τις ἐκ τῆς ὑπηρεσίας, ὅταν ἐξαντλήσῃ πᾶσας τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπόμενας ποινὰς, ἢ ὅταν καταντήσῃ εἰς ὀρισμένην τινὰ ἡλικίαν δέον ν' ἀπομακρύνηται αὐτῆς, ἢ ὅταν στερηθῆ τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως.

Περὶ δὲ τοῦ γ' προκειμένου, ἦτον περὶ τῆς ἐποπτείας τῶν δημοτικῶν σχολείων, γνωμοδοτῶ μετὰ τοῦ αἰοδίου Δ. Μαυροκορδάτου, τοῦ ὑπὸ ἀκραιφνοῦς πρὸς τὴν πατρίδα ζήλου ἐμφορουμένου, τοῦ μετὰ τὸ πέρασ τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου περιελθόντος τὴν Γερμανίαν, ἵνα σπουδάσῃ και παραβάλλῃ τὰ ἐκεῖ ἐκπαιδευτικὰ συστήματα πρὸς τὸ ἡμέτερον, τοῦ ἐκδόντος ἐν φυλλαδίῳ πραγματείαν πρὸς διαφώτισιν τῶν ἀρμοδίων, ὅτι «μόνος ὁ τεχνίτης δύναται νὰ ἐπιθεωρήσῃ τεχνίτην». Τούτῃσιν «ἐπόπται τῶν δημοτικῶν σχολείων πρέπει νὰ ᾧσιν οἱ νομαρχιακοὶ δημοδιδασκαλοὶ» οὗτοι δύνανται, μακρὰν διατελοῦντες ὡς ἐκ τοῦ νόμου τῆς διδασκαλίας και ἐνδελεχῶς περιοδεύοντες, νὰ ποδηγετῶσι τοὺς ἀδαεῖς και ραθυμούς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ και τῇ δικησῇ τοῦ σχολείου, οἵτινες και δύνανται ὑπ' αὐτῶν νὰ καταγγέλλωνται εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐποπτείαν, ἵνα τιμωρῶνται.

Ὁ μακαρίτης οὗτος διὰ τῆς σοφῆς μελέτης καὶ ἐπισταμένης αὐτοῦ ἐρεῦνης, συνηγόρησεν ἐκθύμως ὑπὲρ τοῦ ὑπάρχοντος συστήματος διὰ τὴν πωγῆν Ἑλλάδα (ὡς τὴν ὀνομάζει), καὶ ἀπορῶ πῶς οὐδεὶς ἐκ τῶν τοῦ συλλόγου ἐμνήσθη αὐτοῦ, ἐνῶ οὐδὲν ἐκ τῶν ἀναγνόντων τὸ βιβλίον του λανθάνει ὅτι οὗτος προεῖδε καὶ προέλαβε περὶ πάντων, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς πραγματείας του ταύτης προσελάβετο αὐτὸν εἰς τὸ ὑπουργεῖον καὶ ὁ κ. Δεληγεώργης, ἵνα βελτιώσῃ τὰ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως· ἀλλ' ἡ πολιτικὴ ἄλλως ἠβουλήθη. Καὶ οὕτω μὲν δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ τὸ διδασκτικὸν μέρος τῶν διδασκάλων. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἀναγκῶν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ποίαν ἰσχὺν θὰ ἔχη ὁ ἐπόπτης, οἷός τῃ καὶ ἂν ᾖ, ἢ καὶ αὐτὸς ὁ γεν. ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων, ὅταν δὲν δύναται νὰ τιμωρήσῃ τὸν δήμαρχον διὰ τὴν περὶ τὴν ἐκπαιδεύσιν ἀκηδῖαν; Τὸν δήμαρχον τοῦτον περιποιεῖται ὁ ἐπαρχος, καὶ ὁ νομάρχης, διότι οὗτος δύναται νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ διαμονὴν των, καὶ αὐταὶ ἐπομένως ἐστάλαξαν ἐκεῖ ἵνα ἐνισχύσωσι τὰς θελήσεις του. Πολλὰ μάλιστα ὁ διοικητὴς προτιμᾷ νὰ ὦσι πάντα τὰ σχολεῖα παραλληλυμνά ἢ νὰ τιμωρήσῃ αὐτόν. Τί τὸ πρακτέον τότε; Τότε ἐγὼ φρονῶ δέον, ἵνα καταστῇ αὐστηρὰ, ἀκριβὴς καὶ δικαία ἡ ἐποπτεία τῶν δημοτικῶν σχολείων, ν' ἀπεξενῶται ὁ τοιοῦτος δήμαρχος ἀπὸ τῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Αἱ δὲ δαπάναι, αἱ ἐν τοῖς προϋπολογισμοῖς ὀριζόμεναι διὰ τὴν ἐκπαιδεύσιν συμφώνως πρὸς τὴν διάταγμά του 1846 ἢ 47, τὸ ἔχον σχέσιν μετὰ τοῦ περὶ προκαταβολῆς τοῦ μισθοῦ τῶν διδασκάλων νόμου, νὰ κρατῶνται ἐν τοῖς ταμείοις, καὶ νὰ δαπανῶνται διὰ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, ἐπὶ τῇ διαλύσει τῶν ὑφισταμένων ἀναγκῶν ὑπὸ τοῦ ἐπόπτου καὶ τοῦ διδασκάλου τοῦ σχολείου. Οὕτω, νομίζω, δύναται ν' ἀποβῇ ἡ ἐποπτεία λυσιτελής καὶ χρήσιμος τῇ ἐκπαιδεύσει.

Περὶ δὲ τοῦ δ', ζητήματος τοῦ λόγου ὄντος, φρονῶ ὅτι οἱ μαθηταὶ πρέπει νὰ πληρώνωσι διδάκτρα, ἅπερ δέον νὰ εἰσπράττωνται ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου, εἰσαγόμενα εἰς τὸ καταλληλότερον ταμεῖον, καὶ πληρονόμω μνηναίως ἐπὶ τῇ ἀριθμῷ τῶν μαθητῶν του διὰ καταστάσεων ἐκ τοῦ ταμείου, ὡς καὶ ὁ μισθός του, οὐχὶ ὡς νῦν, ἀλλ' ἀπὸ 20—100 λεπτῶν, ἐπειδὴ αἱ ἰδιωτικαὶ περιουσίαι ἠδξήθησαν, οὐχὶ δὲ καὶ αἱ τῶν διδασκάλων, ὅν τινων κατ' ἀντιπεπονηθέντα λόγον, ἠδξήθησαν αἱ δαπάναι ἐκ τῶν ὑπερτιμήσεων.

Περὶ δὲ τοῦ ε' ζητήματος προκείμενου, φρονῶ ὅτι τὰ δικαιώματα τῶν ἐκ τοῦ παιδαγωγικοῦ διδασκαλείου λαβόντων πτυχία διδασκάλων πρέπει νὰ ὦσιν ὅμοια πρὸς τὰ τῶν ἄλλων ὑπαλλήλων τοῦ κράτους, ὡς π. χ. πρὸς

τὰ τοῦ κλήρου καὶ τὰ τῶν στρατιωτικῶν. Καὶ ὡς οὗτοι προΐστανται κατ' ἀρχαιότητα πάντων τῶν δημοβαθμίων αὐτῶν ἐν οἰαδήποτε στάσει καὶ ἐξασκήσει καθηκόντων, οὕτω καὶ οἱ ἀρχαιότεροι διδασκαλοὶ νὰ προΐστανται τῶν νεωτέρων· ἐὰν δὲ κατ' ἀνάγκην ἤθελε διορισθῇ εἰς τι σχολεῖον νέος τις ἰσοβάθμιος ἐκ τοῦ νέου διδασκαλείου, οὗτος δύναται νὰ ἀναλάβῃ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀνωτέρων καὶ πλειόνων μαθημάτων, τὴν δὲ διεύθυνσιν τοῦ σχολείου δέον νὰ ἔχη ὁ ἐκ τοῦ ἀρχαίου διδασκαλείου προηγηθεὶς τόσον διὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐμπειρίαν, τὸ σέβας, καὶ τὸ δίκαιον πρὸς τὸ ἐπάγγελμα. Τὸ τοιοῦτον συνέβη πολλάκις καὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις, ὅπου οἱ ζωηρότεροι καὶ λογιώτεροι τῶν νέων καθηγητῶν ἀνελάμβανον τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀνωτέρων μαθημάτων, οἱ πρεσβύτεροι δὲ καὶ ἐμπειρότεροι εἶχον τὴν διεύθυνσιν. Ἄλλως, πᾶν τὸ ἐναντίον ἀποβαίνει ὕβρις εἰς τὸ γῆρος καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ Ἑλλήνος, τὰ νομοθετηθέντα ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ «Δουκουργοῦ.»

Περὶ δὲ τοῦ ε' καὶ τελευταίου ζητήματος, φρονῶ ὅτι τὰ τῶν θηλέων σχολεῖα, κατὰ φυσικὸν λόγον, πρέπει νὰ διαφέρωσι τῶν ἀρρένων κατὰ τὰ μαθήματα. Διότι ἐν αὐτοῖς δέον νὰ διδάσκωνται μόνον τὰ μαθήματα, τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸ γυναικεῖον φύλον, καὶ κατ' ἔκτασιν ἡ οἰκιακὴ οἰκονομία καὶ αἱ χριστιανικαὶ ἀρεταί. Καὶ τὰ ἀναγνωστικά· δὲ αὐτὰ βιβλία των νὰ περιέχωσι τοιαύτην ὕλην, ἐξ ἧς νὰ διαπλάσσηται ἡ τε καρδιά καὶ ἡ διάνοια, ὥστε μετὰ θάρρους αἱ μαθήτρια, γενόμεναι μητέρες, νὰ λέγωσιν, ὡς αἱ ἀρχαῖαι Σπαρτιάτιδες, ὅτι «ἡμεῖς μόναι τίκτομεν ἄνδρας.» Ἀλλὰ πρὸς ταῦτα πάντα δέον νὰ συμβιβάζεται καὶ ἡ ἐξωθεν περιβολὴ τῶν μαθητριῶν καὶ διδασκαλισσῶν καὶ ὅπου δυνατόν ἐστὶ, ν' ἀποτελῇ μέρος τῆς ἐπιτοπίου ἐφορείας καὶ πτυχιούχος τις ἀνωτέρου ἐκπαιδευτηρίου σεβασμῖα κυρία, ἵνα ἐκ τοῦ ἐγγυτέρω ἐπιτηρῇ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐργοχείρων κτλ. κτλ.

Ἐν τούτῳ, εὐγνωμονῶν τῷ προεδρεῖω τοῦ συλλόγου διότι καὶ ἐφέτος δὲν ἀφῆκε τοὺς ἐταίρους ἄνευ τροφῆς καὶ ἄνευ ἐρεῦνης τῶν οὐσιωδῶν ἐστάτων τῇ προσφιλεῖ καὶ φιλομαθεῖ Ἑλληνικῇ νεότητι, ὑποσημειοῦμαι μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ καὶ τῆς ἄκρας ὑπολήψεως.

Ὁ ἐταῖρος
Ν. ΚΑΡΑΗΠΕΡΗΣ.

Γ'.

Γνώμη του εταίρου και σχολάρχου Πατρών κ. Καρ. Παπανικολάου.

Πρὸς τὸ Σ. Προεδρεῖον,

Κύριε Πρόεδρε, ἡ ἐμὴ γνώμη εἰς τὰ ἐφέτας προταθέντα ὑπὸ τοῦ συλλόγου ζητήματα περὶ δημοτικῆς καὶ μέσης εκπαιδεύσεως εἶνε ἡ ἐξῆς:

α) Εἰς τὰ ἐν ταῖς κόμαις σχολεῖα, τὰ ἔχοντα ὀλιγωτέρους τῶν 70 μαθητὰς ἐπαρκεῖ εἰς διδάσκαλος τριτοβάθμιος, ἵνα διδάξῃ καὶ καταρτίσῃ μαθητὰς εἰς καλὴν ἀνάγνωσιν, εἰς γραφὴν καλλιγραφικὴν, εἰς ἀσκήσιν περὶ τὰς ἀριθμητικὰς πράξεις τῶν ἀκεραίων καὶ τῶν κλασμάτων, εἰς συνοπτικὴν γεωγραφίαν τῆς Ἑλλάδος (τὰ ὄρια, τοὺς κόλπους, τὰ ἀκρωτήρια, τὰ ὄρη, τοὺς ποταμούς, τὴν διαίρεσιν εἰς νομοὺς καὶ ἐπαρχίας, τὰς πρωτεύουσας αὐτῶν, τὸν πληθυσμὸν ὀλίγων μεγαλοπόλεων καὶ ὄλου τοῦ κράτους), εἰς ὁμοίως συνοπτικὴν ἑλλην. ἱστορίαν καὶ χριστιανικὴν διδασκαλίαν. Εἰς ἕκαστον δὲ τούτων νὰ δαπανᾶται καθ' ἑκάστην ὁ ἐν τῷ προγράμματι ὀρισμένος χρόνος.

Αἱ ἐτήσιοι ἐξετάσεις, ἵνα ὦσι γνήσιοι καὶ οὐχὶ εἰκονικαί, νὰ γίνωνται εἰς μὲν τὴν ἀνάγνωσιν ἐκ τοῦ πυχάντος βιβλίου, εἰς δὲ τὴν γραφὴν, νὰ γράψωσιν οἱ μαθηταὶ τρεῖς στίχους καθ' ὑπαγόρευσιν ἐξ ἀπλοῦ κειμένου, εἰς δὲ τὴν ἀριθμητικὴν νὰ δίδωται εἰς πάντας ὁμοῦ τοὺς ἐξεταζομένους ἀπλοῦν τι πρόβλημα ἐκ τῶν ἀκεραίων ἢ τῶν κλασμάτων. Οὕτω κατηρτισμένοι οἱ μαθηταὶ, ἐὰν θέλωσιν ἀνωτέραν παιδείαν, νὰ δύνανται νὰ μεταβῶσιν εἰς ἑλλην. σχολεῖον· ἐὰν δὲ προτίθενται νὰ τραπῶσιν εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον, νὰ ἐξακολουθήσωσι καὶ τὰ ἄλλα δι' αὐτὸν ἀναγκαῖα μαθήματα εἰς πλήρη δημοτικὰ σχολεῖα.

β' καὶ γ') Μόνη εἰλικρινὴς ἐπιτόπιος ἐποπτεία δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν θέσιν τοῦ διδασκάλου καὶ νὰ προστατεύσῃ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν. Ἐκάστη πόλις ἔχει ἄνδρας ἐγνωσμένους διὰ τὴν ἀρετὴν· εἰς ἕνα τούτων ἢ Κυβέρνησις νὰ ἀναθέσῃ τὴν ἐποπτείαν τῶν σχολείων τῆς περιφέρειας τοῦ δήμου, χορηγοῦσα αὐτῷ μικρὰν ἐτησίαν ἀμοιβὴν καὶ τὴν δαπάνην τῆς μεταβιβάσεως εἰς τὰ ἀπώτερα σχολεῖα. Διὰ τοιοῦτων ὀφθαλμῶν ἢ κυβέρνησις θέλει ἐφορᾶ ἀσφαλῶς, καὶ ἐν καιρῷ ἐπιφέρει τὴν δέουσαν διόρθωσιν τῶν παρεκτροπῶν, καὶ τὴν θεραπείαν τῶν ἐκάστοτε ἐλλείψεων τῶν σχολείων τῇ προτάσει τῶν ἐποπτῶν, ἀνευ τῆς ὁποίας οὔτε νὰ παύηται οὔτε νὰ μετατίθεται ὁ διδάσκαλος. Ὁ δὲ γενικὸς ἐπόπτης τῶν σχολείων περιοδεύων θέλει πληροφορεῖσθαι τίνες τῶν κατὰ τόπους ἐποπτῶν δὲν ἐκτελοῦσι πιστῶς τὸ ἀνατεθὲν αὐτοῖς ἔργον.

δ') Οἱ δημοδιδάσκαλοι πρέπει νὰ μισθοδοτῶνται ἐπαρκῶς ὑπὸ τοῦ δημοσίου καὶ οὐχὶ γλίσχωρος, ὡς οἱ ἑλληνοδιδάσκαλοι καὶ καθηγηταί, νὰ εἰσπράττωνται δὲ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου διδάκτρα παρὰ τῶν μαθητῶν πρὸς ἀποζημίωσιν διὰ τὴν αὐξάνειν τῆς διὰ τὰ σχολεῖα δαπάνης.

ε) Οἱ ἱκανοὶ καὶ εὐσυνείδητοι καὶ φιλόπονοι δημοδιδάσκαλοι, οἱ ἐξελεθόντες ἐκ τοῦ παλαιοῦ διδασκαλείου, εἶναι δίκαιον νὰ προτιμῶνται εἰς τοὺς διορισμοὺς καὶ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς θέσεως.

ς') Τὰ τῶν θηλέων σχολεῖα, ἄλλον ἔχοντα προσορισμὸν, πρέπει νὰ διαφέρωσι τῶν σχολείων τῶν ἀρρένων. Ἐν αὐτοῖς πρέπει νὰ διδάσκηται ὅ,τι εἶνε ἀναγκαῖον εἰς καλὴν σύζυγον καὶ εἰς καλὴν μητέρα καὶ εἰς καλὴν οἰκοδέσποιναν· νὰ διδάσκωνται μετὰ τῶν διὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀρρένων κανονισμένων μαθημάτων, καὶ περὶ συμπεριφορᾶς ἐν τε τῷ οἴκῳ καὶ ἐκτὸς, περὶ ἀνατροφῆς τέκνων, φωνητικὴν μουσικὴν πρακτικὴν καὶ γραμμικὴν ἰχνογραφίαν. Νὰ προστεθῶσι δὲ εἰς τὰ ἐργόχειρα δύο ἀναγκαῖοτάτα εἰς καλὴν οἰκοδέσποιναν μαθήματα, τὸ κανονικῶς κόπτειν καὶ ράπτειν ἐνδύματα γυναικεῖα καὶ ἀνδρικὰ, καὶ ἡ μαγειρικὴ. Διὰ τὰ δύο ταῦτα μαθήματα πρέπει νὰ διατρίβωσιν εἰς τὰ σχολεῖα δύο ἔτη πλεόντερον καὶ νὰ τελῶσι δι' αὐτὰ διδάκτρα μεγαλύτερα.

Ἄλλὰ πρῶτον πάντων καὶ κύριον φρονῶ ὅτι εἶνε τὸ νὰ ἐνεργῆται ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἡ ἐποπτεία τῶν σχολείων οὕτως, ὥστε νὰ τηρῶνται ἀκριβῶς τὰ κανονισμένα περὶ διδασκαλίας τῶν μαθημάτων, περὶ μεθόδου, περὶ τῶν διδακτικῶν βιβλίων κλ. διότι, ὡς νῦν γίνεσθαι, πλείστοι τῶν δημοδιδασκάλων ὑπὸ διαφόρων αἰτίων ἀγόμενοι περιφρονοῦσιν ἀφόβως τὰ κείμενα, καὶ διδάσκουσιν ὡς αὐτοὶ κρίνουσιν, εἰσάγοντες ἀκρίτως τὰ διὰ τὰ ἑλλην. σχολεῖα διδακτικὰ βιβλία, γραμματικὴν μεγάλην καὶ ἄλλα—καὶ ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας! Καὶ διὰ ταῦτα ἀμελοῦντες τὴν ἐλευθερὰν ἀνάγνωσιν, τὴν καλὴν γραφὴν, καὶ τὴν ἀσκήσιν εἰς τὰς ἀριθμητικὰς πράξεις ἀπολύουσι τοὺς μαθητὰς ἀστοιχειώτους εἰς ταῦτα.

Ὅπως δὲ παύσῃ ἡ ἔκνομος αὕτη κατάστασις καὶ διευκολύνῃ τὸ ἔργον τῆς ἡ ἐποπτείας, ἀνάγκη νὰ υποβάλλωσιν οἱ δημοδιδάσκαλοι (ὡς πράττουσι καὶ τὰ ἀνώτερα εκπαιδευτήρια) δις τοῦ ἔτους πρόγραμμα τῶν εἰς τὸ συνδιδασκτικὸν τμήμα διδασχθησομένων μαθημάτων, καὶ τῶν ἐν χρήσει αὐτοῖς διδακτικῶν βιβλίων, τὸ μέτρον τοῦτο θὰ ἐθεράπευε ριζηδὸν τὴν τέως ἐπικρατοῦσαν βλαβερὰν ἀνωμαλίαν εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα τοῦ κράτους.

Μέση ἐκπαίδευσις.

α) Δύο εἶσὶ τὰ αἴτια, δι' ἃ δὲν καρποφορεῖ ἡ διδασκαλία τῆς γεωγρα-

φίας και ιστορίας. 1) Τὰ ἀμεθόδως και ἄνευ μέτρου συντεταγμένα βιβλία. 2) Ἡ κακή μέθοδος τοῦ διδάσκειν διότι ἀμέθοδα βιβλία ἐδίδαξαν τοὺς διδάσκοντας κακὴν μέθοδον, και ταύτην οὗτοι ἐφαρμόζουσιν ἀκάρπως τυραννοῦντες τοὺς μαθητάς, οἵτινες κατατρίβουσι τὸν πολὺν χρόνον ἀποστηθίζοντες μηχανικῶς ὕλην κατὰ τὸ ἥμισυ περιττὴν, παραλειπομένων τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων γεωγραφικῶν και ιστορικῶν γνώσεων.

β') Διὸ ἀνάγκη νὰ συνταχθῶσι γεωγραφίαι και ιστορίαι μεθοδικαί, περιέχουσαι διπλάσιαν ὕλην εἰς τὸ τρίτον τοῦ ὄγκου, ὃν νῦν ἔχουσι τὰ βιβλία, ταῦτα (ὅπερ ἀναλογεῖ πρὸς τὸν χρόνον, ὃν δι' αὐτὰ διαθέτει ὁ μαθητής), και νὰ ἀσκῆται ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τούτων ἡ κρίσις τοῦ μαθητοῦ, βοηθοῦντος ἀκριβοῦς γεωγραφικοῦ χάρτου.

γ') Εἰς τὴν πρώτην τάξιν τοῦ ἑλλην. σχολείου νὰ διδάσκηται καλῶς μόνον ἡ γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ ἀνὰ χειρὸς βιβλίον, και συνοπτικὴ ἱερά ιστορία εἰς δὲ τὴν β'. τάξιν νὰ διδάσκηται ἡ γεωγραφία τῆς Εὐρώπης ὅλης και ἡ Ἑλληνικὴ ιστορία, μέχρι τῶν μακεδονικῶν εἰς δὲ τὴν γ'. τάξιν νὰ διδάσκηται ἡ γεωγραφία τῶν λοιπῶν 4 ἡπείρων, και ἡ Ῥωμαϊκὴ ιστορία (ἢ συνοπτικὴ ιστορία τοῦ μεσαιῶνος.)

Εἰς τὴν α'. δὲ τάξιν τοῦ γυμνασίου νὰ διδάσκωνται Σύνοψις τῆς ἐμπορικῆς γεωγραφίας Σταμ. Θεοχάρη, πραγματευομένης περὶ βιομηχανίας, περὶ ἐμπορίου, περὶ γεωργίας και ἄλλης παραγωγῆς κλ. τῶν διαφορῶν ἐπικρατειῶν, ἐκτενεστέρα ἀναθεώρησις τῆς Ῥωμαϊκῆς ιστορίας, και ἱστορία μέση κατὰ βιβλίον εὐμέθοδον. Εἰς δὲ τὴν γ'. τάξιν φυσικὴ γεωγραφία και τὰ κυριώτερα τῶν γεγονότων τῆς νέας ιστορίας. Εἰς δὲ τὴν γ' τάξιν μαθηματικὴ γεωγραφία και νεωτέρα Ἑλλαν. ἱστορία μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων κατὰ βιβλία διδακτικὰ εὐμέθοδα και συνοπτικὰ.

Ἐν Πάτραις, τῇ 19 Ἰουλίου 1878.

Εὐπειθέστατος

Ὁ ἑταῖρος

ΧΑΡ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ.

Δ'.

Γνώμη τοῦ ἑταίρου και σχολάρχου Καλαβρύτων κ. Θεοδ. Πράπα.

Ἐν Πάτραις, τῇ 5 Μαΐου 1878.

Ἀξιότιμε κ. Πρόεδρε.

Συζητήσεις παρὰ τῶν ἀξιοτίμων ἑταίρων τοῦ ἑλληνικοῦ διδασκαλικοῦ

συλλόγου γίνονται σκοποῦσαι τὴν βελτίωσιν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ὅτι δ' ἐπιδρῶσιν αὐταὶ ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως τῶν διευθυνόντων τὸν διδασκαλικὸν κλάδον ἀποδεικνύει ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ νομοσχεδίου περὶ ἐνώσεως τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν ἱερέων πρὸς τὸ τῶν διδασκάλων. Ἡ ἀναστάσις τοῦ διδασκαλείου πρὸς θεραπείαν τῆς χωλινοῦσης δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως διὰ τοῦ σχηματισμοῦ διδασκάλων ἀξίων, εἶναι ἔργον, δι' ὃ καυχᾶται ὁ σύλλογος ἡμῶν. Δυνάμεθα ἤδη νὰ ἔχωμεν τὴν συνείδησιν ἡσυχον, καθόσον συντέλεσαμεν κατὰ τι εἰς τὸν προορισμὸν, ὃν ἐπιδιώκει ὁ σύλλογος· λέγω καιά τι, διότι πολλὰ μὲν ὑπολείπονται ἔτι πρὸς ἐντελῆ καταρτισμὸν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, οἷον αὐξήσις τοῦ μισθοῦ τῶν δημοδιδασκάλων, οἰκοδομὴ ἢ ἐνοικίασις καταλλήλων πρὸς διδασκαλίαν διδασκασίων, ἀπόλυσις τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἀνικάνων ἢ ὀνηρῶν και ἀνταμοιβὴ τῶν ἱκανῶν και ἐπιμελῶν, πολλὰ δὲ εἶναι τὰ διορθώσεως χρῆζοντα και ἐν τῇ μέσῃ ἐκπαιδεύσει. Προβίβασμοι εἰς τὸν βαθμὸν σχολάρχου ἑλληνοδιδασκάλων, ἀγνοοῦντως ἐντελῶς τὴν γαλλικὴν και λατικὴν, παραγκώνισις τῶν ἀξίων τοιαύτης προαγωγῆς, ἐκσφενδόνισις εἰς τὰ ἀπόκεντρα μέρη τοῦ βασιλείου τῶν μὴ τυγχανόντων φίλων τῶν ἰσχυρῶν, ἔσθ' ὅτε και ἀπόλυσις αὐτῶν, ἐμάραναν τὸν ζῆλον πολλῶν και κατήνεγκον ἐν τῇ μέσῃ ἐκπαιδεύσει τραῦμα, δεδμενον θεραπείας, δι' ἣν ὁ ἡμέτερος σύλλογος δὲν πρέπει νὰ σιωπήσῃ.

Ἄλλο δὲ ἄτοπον συμβαίνει πρὸ πολλοῦ ἐν τοῖς δημοσίοις γυμνασίοις, ὅπερ πρέπει ν' ἀποκόψῃ ὁ σύλλογος και νὰ τεθῶσιν ἐγγυήσεις, ἵνα μὴ ἐπαλαφηθῇ πλέον. Γνωστὸν βεβαίως εἶναι ὅτι διορίσθησαν ἐν αὐτοῖς πρὸ πολλοῦ καθηγηταὶ τῶν ἱερῶν μαθημάτων προλῦται τῆς θεολογίας ἢ και ἑλληνοδιδασκαλοὶ. Οἱ τοιαῦτοι ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἐπινεύοντος τοῦ ὑπουργοῦ εἰσεχώρησαν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἑλληνικῆς ἢ λατικῆς φιλολογίας, ἐνῶ δὲν εἶναι δίκαιον νὰ παραγκονίζωνται οἱ φιλόλογοι. Δύναται νὰ διδάξῃ ὁ θεολόγος, ὁ σπουδαστὴς εἰδικῶς τὰ τῆς θρησκείας, ὅπως ὁ φιλόλογος, ὁ κατατρίψας τὴν νεαράν του ἡλικίαν εἰς ἐρμηνείαν πεζῶν και ποιητῶν, Ἑλλήνων και Ῥωμαίων; Μεταξὺ τῶν τοιούτων θεολόγων εἶναι βεβαίως και τινες, διακρινόμενοι ἐπὶ παιδείᾳ, ἀλλ' ἡ ἐξαιρέσις δὲν ἀποτελεῖ κανόνα. Πῶς λοιπὸν θὰ ἀρθῇ τὸ τοιοῦτον;

Νὰ προκληθῇ β. Διάταγμα, δρίζων ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν προλυτῶν τῆς θεολογίας ἢ ἑλληνοδιδασκάλων δύναται νὰ διατηρηθῇ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ καθηγητῆς τῆς ἑλληνικῆς ἢ λατικῆς φιλολογίας, ἢ νὰ διορισθῇ τοιοῦτος, ἐν δὲν δοκιμασθῇ πρότερον ὑπὸ ἐπιτροπῆς συγκατεμένης ἐκ διδασκασίων και καθηγητῶν τῆς φιλολογίας και διοριζομένων ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ.

Παρακαλῶ ὑμᾶς, κ. πρόεδρε, ἵνα διατάξῃτε τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ παρόντος εἰς πρόπῃν συνεδρίασιν τοῦ συλλόγου, προκαλέσῃτε συζήτησιν τῶν ἐταίρων ἀπ' αὐτοῦ κατὰ τὰς γενικὰς συνελεύσεις, εὐαρεστηθῆτε δὲ νὰ μοι ἀνακοινώσῃτε καὶ τὴν ὑμετέραν γνώμην.

Ὁ ἐταῖρος τοῦ ἑλληνικοῦ διδασκαλικοῦ συλλόγου

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Γ. ΠΡΑΠΑΣ

τελειοδιδάκτος τῆς φιλολογίας.

Ε΄.

Γνώμη τοῦ ἐταίρου καὶ δημοδιδασκάλου Ἀγγινίου κ. Φ. Παπαδοπούλου.

Πρὸς τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ ἑλλην. διδασκαλικοῦ συλλόγου

εἰς Ἀθήνας.

Συνεπεία τῆς ὡς ἀνωτέρω προκηρύξεως λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ εἶπω καὶ ἐγὼ τὴν κατωτέρω γνώμην μου ἐπὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἐξ ἑξημάτων προλέγων τάδε:

Διερχόμενος εἰκοσιπενταετῆ δημοδιδασκαλικὴν ὑπηρεσίαν, ὑπηρετήσας βαθμηδὸν κατὰ τρεῖς τάξεις αὐτῆς εἰς διάφορα χωρία κώμας καὶ πόλεις, παρετήρησα ὅτι τὰ οὐσιωδέστερα προσκόμματα ἕπερ ἅπαντᾶ ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις εἶναι τὰ ἐξῆς: α') Ἡ ἔλλειψις καταλλήλων σχολείων καὶ ὑλικῶν αὐτῶν, ἕνεκα τῶν ὁποίων οὐ μόνον μέθοδόν τινα δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐφαρμόσωσιν οἱ πλείστοι δημοδιδάσκαλοι, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὁπωσδήποτε ἐξάσκησιν τοῦ καθήκοντός των πολὺ δυσκολεύονται. β') Ἡ ἀδιαφορία τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν, εἰς ἃς ὁ νόμος ἀνέθηκε τὴν συντήρησιν κλπ. τῶν δημοτικῶν σχολείων. γ') Ἡ ἀταξία τοῦ διορισμοῦ τῶν δημοδιδασκάλων εἰς θέσεις μὴ ἀναλόγους τοῦ βαθμοῦ των καὶ ἡ ἀστασία καὶ ὁ ἐξευτελισμὸς αὐτῶν ἀπὸ τῆς μεταπολιτεύσεως καὶ ἐντεῦθεν παραδοθέντων ὅλως εἰς τὴν διάθεσιν τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν τούτοις συντραχόντων μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν μπαγάδων καὶ ἀγοραίων ἀνθρώπων, καὶ δ') ἡ ἀμεθοδία τῶν πλείστων δημοδιδασκάλων προσελθούσα ἐκ τῆς καταργήσεως τοῦ διδασκαλείου καὶ τοῦ ὡς ἀνωτέρω ἐξευτελισμοῦ καὶ παραγκωνισμοῦ τῆς ἰκανότητος αὐτῶν ἀπέναντι τῶν πολιτικῶν μέσων.

Ὅθεν ἀφοῦ διὰ τῆς ἀνασυστάσεως τοῦ διδασκαλείου ἐπὶ τῷ βέλπειν, ἐλήφθη ἡ θέουσα πρόνοια περὶ ἰκανῶν δημοδιδασκάλων, ἐπ' ἀναγκῆς καθίσταται ἵνα ληφθῇ ὁμοίως τις πρόνοια καὶ περὶ καταλλήλων ὄρων ἐνεσεσι,

σχολείων καὶ ὑλικῶν αὐτῶν καθὼς καὶ περὶ τακτικοῦ διορισμοῦ καὶ μονιμότητος τῶν δημοδιδασκάλων ἄνευ τῶν ὁποίων, ἢ διὰ τοῦ διδασκαλείου ἰκανότης αὐτῶν ματαιοῦται. Καὶ περὶ μὲν τῶν σχολείων καὶ τοῦ ὑλικῶν αὐτῶν, συντελεστικώτερον κρίνεται ἡ σύστασις εἰδικῶν ταμείου τῶν δημοτικῶν σχολείων, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἀπαντῶ ἰδίως εἰς τὰ κατωτέρω ἢ ζητήματα τῆς ρηθείσης προκηρύξεως ὡς ἔπεται.

Ἐπὶ τοῦ α'. Εἰς τὰ ὀλιγοπληθέστερα τῶν κωμῶν τοῦ βασιλείου σχολεῖα, τὰ μαθήματα κατ' ἐμὴν γνώμην δεόν νὰ περιορίζωνται εἰς τὴν καθαρὰν καὶ ἀπρόσκοπτον ἀνάγνωσιν, τὴν γραφὴν μετὰ ὑποδειγμάτων ἐν τέλει ἐπιστολογραφίας καὶ τινῶν ἄλλων ἀναγκαίων εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον ἐγγράφων, τὰς τέσσαρας ἀριθμητικὰς πράξεις μετὰ ὡσαύτως ἀναγκαίων τινῶν συμμιγῶν ἀριθμῶν καὶ μεθόδων, τὴν ἱερὰν ἱστορίαν καὶ κατήχησιν ὡς καὶ τὴν ἐξήγησιν τῶν ἀναγινωσκομένων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἱερῶν εὐαγγελίων τῶν Κυριακῶν καὶ λοιπῶν ἑορτασίμων ἡμερῶν, τὴν ἑλλην. ἱστορίαν, συνοπτικὴν γραμματικὴν καὶ γεωγραφίαν, μικρὰν ἰχνογραφίαν καὶ ἀναλόγους τινὰς γνώσεις γεωργικὰς. Ἡ δὲ μέθοδος διὰ τε τὴν τριβὴν καὶ τὰς καταληπτὰς γνώσεις πρέπει νὰ ἦναι μικτὴ, ἤτοι ἀλληλοδιδασκτικὴ διὰ τοὺς ἀρχαρίους καὶ λοιποὺς μικροτέρους μαθητὰς καὶ συνδιδασκτικὴ διὰ τοὺς προεχωρηκότας ἢ δὲ ἀλληλοδιδασκτικὴ νὰ ἐνεργῆται ὑπὸ ἰκανῶν προτοσχόλων ποιούντος τοῦ διδασκάλου τὰς δεούσας προασκήσεις καὶ ἐπαναλήψεις τῶν μαθημάτων καὶ ἐπιτηροῦντος ἐπομένως αὐτοῦ. Αἱ δὲ ἐνιαύσιοι τάξεις πρέπει νὰ ὦσι πέντε, ἡ σχέσις αὐτῶν πρὸς τὰ πλήρη δημοτικὰ σχολεῖα ὁμοίμορφος συμφώνως πρὸς τὸ γενικὸν πνεῦμα τῆς ἰσονομίας τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ διδασκάλου τρίτης τάξεως, ἐκτὸς ἐὰν θέλωσι καὶ ἀνωτέρας τάξεως ἐντόπιοι κλπ. Διδάσκαλοι νὰ ὑπηρετῶσιν ὑπὸ τὸν αὐτὸν βαθμὸν τῆς θέσεως μετὰ ἢ ἄνευ τινὸς ἀμοιβῆς ἢ ἐπιμισθίου.

Ἐπὶ τοῦ β'. Ὁ τὸ καθῆκον αὐτοῦ ἐκπληρῶν δημοδιδάσκαλος δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ, ἅταν ἡ μὲν μετάθεσις του ἐνεργῆται τῇ προτάσει ἐπιτροπείας τινὸς ἐν τῷ νομῷ ἐδρευούσης, ἢ δὲ παύσις του δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως μὴ ἐπιτροπούσης κατὰ τὸν νόμον τὴν περαιτέρω ἐξακολούθησιν τοῦ διδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος, ἐπειδὴ διὰ τὸν ἐν τῷ νομῷ ἐπιτροπῶν δὲν δύναται νὰ ἀσφαλισθῇ ὁ διδάσκαλος, ὡς ὑποκειμένων καὶ τούτων εἰς τοὺς ἐντοπίους φατριασμοὺς.

Ἐπὶ τοῦ γ'. Τὰ τῆς ἐποπτείας πρέπει νὰ κανονισθῶσι 1) δι' ἐπιτοπίου ἐπιτροπῆς ἐπιτηρούσης τὴν ἐκτέλεσιν τῶν χρεῶν τοῦ διδασκάλου, 2) διὰ τῶν νομαρχιακῶν καὶ ἐπαρχιακῶν δημοδιδασκάλων ἐξεταζόντων τὴν κατά-

σταςιν τοῦ σχολείου, τὴν μέθοδον τῆς παραδόσεως καὶ τὰ κατὰ στίχα τοῦ σχολείου, καὶ 3) διὰ μιᾶς ἐκτάκτου εἰδήμονος ἐπιτροπῆς διοριζομένης ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου διὰ τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων.

Ἐπὶ τοῦ δ'. Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις καλὸν εἶναι νὰ διατελῇ πάντῃ ἐλευθερὰ τελῶν ὡς ἀπλουστάτη καὶ ἀναγκαία τοῦ ἔθνους κοινὴ πνευματικὴ τροφή, εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἀδύνατον, τότε πρὸς ἀποφυγὴν σκανδάλων, διενέξεων, τακτικωτέρων φοίτησιν τῶν μαθητῶν καὶ ποιὴν αὐτῶν διὰ τὰς ἀδικαιολογήτους ἀπουσίας, τὰ διδάκτρα πρέπει νὰ προπληρόνωνται ἐτησίως κατὰ τὴν ἐγγραφὴν τῶν μαθητῶν ὑπὲρ τοῦ εἰδικοῦ ταμείου τῶν δημοτ. σχολείων, ὅταν ταῦτα συγχωνεύονται εἰς τὸν μισθὸν τοῦ διδασκάλου ἢ ἄλλως, ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, ἐκτὸς τῶν δεδικαιολογημένως ἀπουσιαζόντων ἅτινα θὰ λογίζωνται ὑπὲρ τοῦ σχολείου.

Ἐπὶ τοῦ ε'. Τὰ δικαιώματα τῶν ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ διδασκαλείου ὀλίγων ἐν ἡλικίᾳ δημοδιδασκάλων καὶ μάλιστα τῶν ἐν ὑπηρεσίᾳ ἐγκαρτερούντων καὶ ἰδίως τῶν πρωτοβαθμίων οἵτινες ἐξητάσθησαν εἰς τὰ αὐτὰ σχεδὸν μαθήματα τοῦ νεοσυσταθησομένου διδασκαλείου, πρέπει νὰ ἐξακολουθῶσι τὰ αὐτὰ ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ δυνάμει προγενεστέρων νόμων κεκτημένα καὶ ἕνεκα ἀρχαιότητος καὶ μακροχρονίου πείρας οὔσης προσὸν χρησιμώτατον διὰ τὴν ὑπηρεσίαν, ἐπειδὴ ἄλλως ὁ νόμος καθίσταται ἀναδρομικὸς ὡς ἀνατρέπων κεκτημένα νόμιμα δικαιώματα, δύναται δὲ ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἐπιβληθῇ καὶ εἰς τοὺς ὡς εἴρηται παλαιούς δημοδιδασκάλους ἢ μελέτη νέων μαθημάτων κατὰ τὴν χρείαν τῆς παραδόσεώς των.

Ἐπὶ τοῦ ζ'. Τὰ τῶν θηλέων σχολεῖα πρέπει νὰ διαφέρωσι τῶν ἀρρένων κατὰ τὰ χειροτεχνήματα τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις καὶ τὰς ὥρας τῆς παραδόσεως.

Ἐν Ἀγρινίῳ, τὴν 27 Ἰουλίου 1878.

Ὁ ἑταῖρος

Φ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐπαρχ. δημοδιδάσκαλος Ἀγρινίου.

Πραγματεία τοῦ ἑταίρου καὶ ἐπαρχιακοῦ δημοδιδασκάλου Ζακύνθου

κ. Ἰ. Βίκου.

Πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις ἐλληνικὸν διδασκαλικὸν σύλλογον.

Ἀξιόσεβαστε Πρόεδρε!

Ὁ Ἡρόδοτος λέγει: «Τῇ Ἑλλάδι πενήτη μὲν αἰεὶποτε σύντροφός ἐστιν, ἀρετὴ δ' ἑπακτός ἐστ' ἀπὸ τε σοφίης κατειργασμένη, καὶ νόμου ἰσχυροῦ, τῇ διαχρεομένη ἢ Ἑλλάς, τὴν τε πενήτην ἀπαμύνεται καὶ τὴν δεσποσύνην.»

Ἀρχικὴ καὶ πρωτεύουσα ἔρευνα εἶνε νὰ καταρτισθῇ ἐκ τῶν μνησίων καταλόγων προσκλήσεως τῆς μαθητιώσης νεολαίας τῶν τριῶν τελευταίων ἐτῶν κατὰ μέσον ὅρον στατιστικὸς πίναξ, δι' οὗ νὰ ἐμφαίνηται τίς τῶν φοιτῶντων ὁ ἀριθμὸς ἐν ταῖς διαφόροις κόμαις τοῦ βασιλείου, διότι ἐν τισιν αὐτῶν δὲν συμβαδίζει τῷ ἀριθμῷ τῶν φοιτῶντων ἢ ὀλιγοπληθῆς ἢ πολυπληθῆς κόμη, ἀλλ' ἢ ἔφεσις, καὶ ἢ ἐκ τῶν οἰκιακῶν ἀσχολιῶν ὑπαγορευομένη πρὸς τὴν μάθησιν τῶν γραμμάτων ἀνάγκη. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀληθοῦς ταύτης στατιστικῆς νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβῶς καὶ μεθοδικῶς τὰ διδάκτέα μαθήματα, τὴν μέθοδον, τὰς ἐνιαυσίους τάξεις, τὴν σχέσιν πρὸς τὰ πλήρη καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ διδασκάλου.

Ἄφ' οὗ οὕτω ἐξεύρωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν φοιτῶντων ἐν ἐκάστῃ κόμῃ τότε ἀναφορικῶς πρὸς τὰ πλήρη δημοτικὰ σχολεῖα, εἰ μὲν ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτῶντων ἀνέρχεται εἰς 80 ἢ 400, τὰ διδάκτέα μαθήματα δεόν νὰ ὦσι κανονικά, ὡς εἰς πλήρη δημοτικὰ σχολεῖα, διαιρουμένων τῶν φοιτῶντων εἰς τάξεις δύο, ἐχούσας πρωτοβάθμιον δημοδιδάσκαλον, μέθοδον συνδιδασκτικὴν, καὶ μαθήματα τὰ ἐξῆς: ἢ μὲν πρώτη καὶ κατωτάτη ἀνάγνωσιν μέχρι τῆς φρασεολογίας διακριτικῶς πρὸς τὴν σύνθεσιν τῶν λέξεων, τῶν κανόνων τῆς διαίρέσεως αὐτῶν εἰς τὰ ἐξ ὧν συντίθενται μέρη, τὰς γνώσεις τοῦ σημαινομένου ἐκάστης τούτων πρὸς συνωνύμους, τόνους, πνεύματα, διακρίσεις συλλαβῶν κλπ. περὶ τὰ τοιαῦτα μόνον ἀναγόμενα.

Γραφὴν ἐπ' ἀβακίου εἰς μεγαλογράμματον, μεσαῖον, καὶ μικρογράμματον κατὰ πρῶτον μὲν τὰς γραμμάς, ἐξ ὧν συντίθεται τὸ ἀλφάβητον, τὰ ἰσοῦσῃ, διουσῃ ἀνιόντα καὶ κατιόντα, καὶ τριουσῃ ἀνιόντα καὶ κατιόντα, δεύτερον δὲ λέξεις μονοσυλλάβους, δισυλλάβους, καὶ τρισυλλάβους, τρίτον κεφαλαῖα μετὰ λέξεων πνευματισμένων καὶ τονισμένων, ταῦτα δὲ εἰς μεγαλογράμματον, μεσαῖον, καὶ μικρογράμματον, ἵνα γίγνηται ἡ ἀσκήσις

σις πολλή και ἡ αὐτὴ πρὸς ταχυτέραν πορείαν, ὅταν εἰσέλθῃ ὁ παῖς εἰς τὴν ἐπὶ χάρτου, γραφὴν, φειδόμενοι οὕτω τῶν πολλῶν δαπανῶν ἃς καταναλί- σκει ὁ μαθητὴς πρὸς ἀγορὰν και φθορὰν αὐτοῦ, ὀψέποτε ἄνευ τῆς οὕτω ὑποδεικνυομένης ἀσκήσεως εἰς τὴν ἐπιπόλαιον ἐπὶ χάρτου γραφὴν.

Ἀριθμητικὴν ἐπὶ μελανοπίνακος τὴν γνῶσιν τῶν ἀριθμητικῶν ψηφίων, τὴν συγκρότησιν ἐξ αὐτῶν τοῦ πρώτου τριαδικοῦ τμήματος τῶν μονά- δων, ἐκ μονάδων, δεκάδων, και ἑκατοντάδων· τὴν μετ' αὐτὸ συγκρότη- τησιν τοῦ δευτέρου τριαδικοῦ τμήματος τῶν χιλιάδων, και τὴν συγκρό- τησιν τελευταῖον τοῦ τρίτου τριαδικοῦ συστήματος τῶν ἑκατομμυρίων μετ' ἐφαρμογῆς και τῆς κατὰ νοῦν ἀριθμητικῆς και ἐπὶ τῶν τριῶν τρια- δικῶν συστημάτων και οὐδὲν πλέον δι' αὐτὴν τὴν τάξιν.

Προσευχὰς δὲ τὰς ἀπολύτως χρησίμους, τὰς και συνήθως ἐν ἐκ- κλησίαις ἀναγινωσκομένας μεθ' ἑρμηνειῶν τινῶν και ἐξηγήσεων τῶν λέ- ξεων και τῆς ἐννοίας ἐκάστης εὐλήπτως και συνοπτικῶς ἐν τῇ λαλουμένη γλώσσῃ, τηροῦντες τὸ ἀρχαῖον ῥητόν· οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ· ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ πολύ.

Ἡ δὲ δευτέρα, ἀνάγνωσιν ἐκ βιβλίου τῆς καθωμιλημένης γλώσσῃς, περιέχον ἐκ μεγέθους διπλασίου τοῦ συνήθους, και ὕλην ψυχαγωγικὴν, περιέχουσαν ἠθικὰ διηγήματα, μύθους, ἀνέκδοτα φιλοσόφων, ῥητόρων, στρα- τηγῶν, εἰς τὰ ὅποια ὁ παῖς ἀναγινώσκων, νὰ εὕρισκῃ ὕλην ἠθικοποιούσαν αὐτόν, και κρατύνουσαν τὴν μνήμην του διὰ τῆς διηγήσεως· μετὰ δὲ τοῦτο και εἰς βιβλίον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσῃς, τὸ ὅποῖον νὰ μὴ περιέχῃ ξηρὰν ἀνάγνωσιν, ἀλλὰ ἀνέκδοτα διηγήματα, ἱστορικὰ γεγονότα, γεω- γραφικὰ και λοιπὰ, τὰ ὅποια ὁ διδάσκαλος μετὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐν τοῖς προηγουμένοις ἑρμηνευθέντων, νὰ ἐξηγῇ κατ' ἐννοίαν και παραβολὴν πρὸς τὰ τοῦ κοινωνικοῦ βίου, τὴν στίξιν, και τὰ διάφορα ἀπαιτούμενα σημεῖα τῆς ἀναγνώσεως καταρτίζων οὕτω τὸν μαθητὴν ἱκανὸν εἰς τὴν ἀπταιστον ἀνάγνωσιν εἰς πᾶν βιβλίον τῆς καθωμιλημένης και ἑλληνικῆς γλώσσῃς μετὰ τινῶν συντόμων ἐξηγήσεων και τῶν γνωστῶν λέξεων, και ὀρθογραφικῶν ἐνίων ἀσκήσεων.

Γραφὴν ἐπὶ χάρτου κατ' ἀπομίμησιν τῶν ἐν τῷ ἀβακίῳ ἐπὶ ἓνα μόνον μῆνα, μετὰ δὲ ταῦτα εἰς μεσαῖον μὲ ἀπλᾶς προτάσεις ἐπεξηγηματικῶς και συνδεδεμένας εἰς τέσσαρας βασικὰς γραμμὰς μεσαίου μεγέθους και ἔπειτα μικροῦ· μετὰ δὲ τοῦτο κεφαλαῖα, και λέξεις ἁρμονικῶς συντεταγ- μένας κατὰ προτάσεις μὲ κεφαλαῖα, τόνους, πνεύματα.

Ἀριθμητικὴν τὰς τέσσαρας πράξεις τῶν ἀκεραίων ἀριθμῶν ἤτοι προσ- θέσεως, ἀφαιρέσεως, πολλαπλασιασμοῦ και διαιρέσεως μετὰ τῶν δοκιμῶν

αὐτῶν ἀείποτε ἐπὶ παραδειγμάτων τοῦ κοινωνικοῦ βίου μετὰ τῶν ὀρισμῶν δι' εὐλήπτων και συνοπτικῶν κανόνων· ἐναλλάξ δὲ ἐπὶ τῶν αὐτῶν πράξεων και κατὰ ἀριθμητικὴν ἐπὶ παραδειγμάτων τοῦ κοινωνικοῦ ὡσαύτως βίου· και ἐνταῦθα ὑπομιμνήσκω τὸ αὐτό· οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ· ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ πολύ· τοῦτέστι νὰ χωνεύηται ὑπὸ τοῦ παιδὸς τὸ μάθημα, και διαμένῃ ὡς βάσις.

Γραμματικὴ τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσῃς.

Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν μαθημάτων διέλαβεν ἡ ἐν τῇ δευτέρᾳ γενικῇ συνε- λέυσει τῆς 10 Αὐγούστου 1877 ἐκτενὴς ἐκθεσίς μου, περὶ ὧν και πολλοὶ ἐταῖροι ἔγραψαν.

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον ζήτημα.

Εἰς πάσας τὰς λειτουργίας τοῦ κράτους παρατηρεῖ τις, ὅτι ἐνυπάρχει ἡ ἀμοιβαία σύμπραξις, ἡ πρὸς ἀλλήλους ὑποστήριξις, και ἡ βαθεῖα συναῖ- σθησις τοῦ ἑαυτῶν και πρὸς ἀλλήλους καθήκοντος, ὅθεν και ἐλάχισται συμβαίνουσιν ἐκάστῳ λειτουργῷ ἔκτακτοι περιστάσεις, και ἀδιάκριτοι ἐπιθέσεις και καταδιώξεις.

Ἀνερρευνῶντες ἐν πρώτοις τὰ διάφορα συμβεβηκότα ἀναφορικῶς μὲν πρὸς τὸ ποιῶν τῶν δημοδιδασκάλων, δικαιωματικῶς δὲ πρὸς τὴν ἐξουσίαν τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν και ἐπιτροπειῶν, νομολογικῶς δὲ πρὸς τὸν ἰσχύοντα ἔτι τοῦ 1834 νόμον, εὕρισκομεν, ὅτι οἷός τις και ἂν ἦ ὁ δημοδιδάσκα- λος, και ὕφ' οἷων δῆποτε γνώσεων κατέχεται, αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐπαγγέλμα καθίστησιν αὐτὸν διάφορον τῶν λοιπῶν λειτουργῶν, και αὐτὴ αὐτὴ ἡ λειτουργία του σὺν τῇ φυσικῇ αὐτοῦ ἰδιοσυγκρασίᾳ μετασχηματίζει αὐ- τὸν κατάλληλον πρὸς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός του, ῥητόν τι λέγει «ἡ ἔξις γίνεται δευτέρα φύσις και ἀνωτέρα τοῦ ἀρχικοῦ.» Οὗτος λοιπὸν ὁ ὑπάλληλος ἔχων τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν ἤρμενον ἀπὸ πάσης ἐναν- τίας ἐπενεργείας, ἀσφαλεῖς δὲ και βεβαίαις τὰς ἐργασίας του πρὸς τὸν τε- λικὸν σκοπὸν τῆς ἐπαγγελίας του, μὴ διακοπτομένης ἢ ταραττομένης ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σταδίου του, ἀναμφιβόλως καθίσταται τέλειος και χρή- σιμος εἰς τὴν ἑαυτοῦ λειτουργίαν. Ἐνταῦθα ὁμως δὲν περιλαμβάνω και τοὺς ἔχοντας πονηρὰν φύσιν κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον «φύσιν πονηρὰν, μετα- θαλαῖν οὐ ῥάδιον» διότι ἀπάντησα ὑποδιδασκάλους τινὰς, μεθ' ὧν συνειρ- γάσθην, και, μεθ' ὅλας τὰς προτροπὰς και διδασκαλίας, και τῶν λίθων ἀναισθητοτέρους ἔγνων αὐτούς.

Δικαιωματικῶς δὲ πρὸς τὴν ἐξουσίαν τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν και ἐπι- τροπειῶν. — Ἐνταῦθα ἀπαντᾷ τις ἔκτακτα, και ἔκνομα συμβεβηκότα.

Νομολογικῶς δὲ πρὸς τὸν ἰσχύοντα ἔτι τοῦ 1834. Ὁ νόμος οὗτος τοῦ 1834 καταρτισθεὶς κατὰ τὸν γαλλικὸν καὶ βουαρικὸν, περιέλαβεν ἐν ὅλῳ τὴν καθ' ὅλου δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν μετὰ τῶν ὀρισμῶν ποία τῶν μαθημάτων νὰ διδάσκωνται εἰς τὰ σχολεῖα· ποῦ νὰ συντηρῶνται αὐτά· ποίας γνώσεις νὰ ἔχωσιν οἱ δημοδιδάσκαλοι· ποία τὰ καθήκοντα αὐτῶν· ὁποῖα ἢ μισθοδοσία· ποία ἢ ἐξοικονόμησις τῶν γερόντων ἢ ἀσθενῶν, χηρῶν ἢ ὄρφανῶν· πῶς νὰ ἐπιθεωρῶνται κατὰ δήμους, κατ' ἐπαρχίας κατὰ νομούς· ποία ἢ ὑπερτάτη ἐποπτεία· ποῖος ὁ χρόνος τῆς ἐξετάσεως τῶν μαθητῶν· περὶ ἰδιοσυντηρητῶν σχολείων· περὶ διδασκαλείου· περὶ τοῦ γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ· καὶ περὶ τῶν προσόντων τῶν καθηγητῶν τοῦ διδασκαλείου, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ προταχθῇ ἡ κυριωτάτη σκέψις καὶ γνώμη ἂν ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἐν ὁποῖα διατελῇ κατάστασις ὑπὸ τὰς ἐπόψεις τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς διανοητικῆς καταστάσεως, τῶν ἠθῶν, τῶν πατριῶν ἐθίμων, ἢ το δυνατὸν νὰ ἀποφέρῃ ἀποτελεσματικὸν σκοπὸν· ἔθεν καὶ τὸ σύνολον αὐτοῦ ἀπεδείχθη μετὰ πολυετῆ πείραν, ὅτι ἐν πολλοῖς, ἵνα μὴ εἶπω κατὰ τὸ ὅλον, ἀνεφάρμοστον καὶ πολλαχοῦ πλημμελές, καὶ ἀφορμὴν δὸν εἰς κακὰς ἐρμηνείας ἐν πολλοῖς ἄρθροις αὐτοῦ, καὶ εἰς ὑπερβάσεις καθηκόντων παρὰ τὰ κείμενα, καὶ εἰς γενικὰς ἀλλοιώσεις τοῦ κειμένου αὐτοῦ, μάλιστα κατὰ τὰ μέρη τῶν καθηκόντων τῶν ἐφορευτικῶν ἐπαρχιακῶν ἐπιτροπῶν.

Πρὶν ἢ ἀναλυτικῶς χωρῆσω εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν καθ' ἕκαστα τούτου, καὶ ἀποδείξω διὰ γεγονότων, ὅτι τοιοῦτος νόμος, ἐν οἷα διετέλει κατάστασις ἢ Ἑλλάς, καὶ εἰσέτι διατελεῖ, καὶ ἐν οἷα πολιτεύματι ὑπόκειται, οὐδέποτε ἔπρεπε νὰ ἐφαρμοσθῇ, ἀλλ' ἕτερος σύμφωνος πρὸς τὰ ἦθη, πρὸς τὴν διανοητικὴν κατάστασιν τοῦ ἔθνους, πρὸς τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ μετὰ μακροαῖωνα δουλείαν, καὶ πρὸς τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ· διαρρήδην λέγω, ὅτι πρέπει νὰ καταργηθῇ ἡδὴ, καὶ συνταχθῇ ἕτερος σύμφωνος πρὸς τὰς παρούσας καὶ μελλούσας προαγωγικὰς περιστάσεις τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

Ἄριστα δὲ ποιήσας καὶ πατριωτικῶτα ἐπαξίως ἰθύνων τὰ τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσως ὑπουργὸς κύριος Θεόδωρος Δηλιγιάννης ὑπέβαλαν εἰς τὴν βουλὴν τὸν περὶ συστάσεως διδασκαλείου νέου τῆς 11 Ἰανουαρίου 1878 νόμον, ὃν παρεδέξατο, ὃ δὲ βασιλεὺς ἐκύρωσεν, ὑπάρχοντα ἡδὴ νόμον τοῦ κράτους, διακρίνας τοῦτον ἐκ τοῦ ἑτέρου νόμου, ὅστις πρέπει νὰ συνταχθῇ, κανονίζων καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσως.

Ἀναλύω δὲ ἡδὴ τὰ ἄρθρα 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, καὶ 55 τοῦ νόμου τοῦ 1834 ἀποδεικνύω, ὅτι πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων

εἶνε χάρις ἀγραφος, ἢ κείμενον ἐκ διαστροφῆς ἢ παρερμηνείας καταστάν ἐπιβλαβέστατον εἰς τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν, διότι τὸ μὲν οὐδαμοῦ ἐφηρμόσθησαν, ἢ καὶ ἂν ἐφηρμόσθησαν ἐνιαχοῦ, ἀτελῶς ὅμως, ἑλλιπῶς, καὶ κατ' ἀντιστροφὴν τοῦ κειμένου, ὡς ἐν παραδείγματι· αἱ πλείστοι ἐφορευτικαὶ ἐπιτροπαὶ οὐδὲν τῶν καθηκόντων ἐκπληροῦσιν· ἀναγόμενον εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν σχολῶν, εἰ μὴ μόνον τὸ τῆς ἐκδικήσεως κατὰ τῶν δημοδιδασκάλων· αἱ δ' ἐπαρχιακαὶ, ταύτας μιμούμεναι, ὅπου ἂν τύχῃσι διωρισμέναι τοιαῦται, διότι εἰς εὐαριθμούς ἐπαρχίας εἶνε, ἢ καὶ εἰς τινὰς διορίζονται, προνοία διοικητικῶν ἀρχῶν πρὸς ἐκτέλεσιν μόνον ἐκδικητικῶν σκοπῶν κατὰ τῶν δημοδιδασκάλων, οἵτινες τυγχάνουσι φίλοι τῶν ἐφορευτικῶν ἐπιτροπῶν, ἢ ἀκριβεῖς ἐκπληρωταὶ τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων· αἱ δὲ νομαρχιακαὶ οὔτε συνέστησαν ἔκτοτε, οὔτε συσταθήσονται εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον· αἱ δὲ ἐποπτεῖαι τῶν ἐπαρχῶν ἢ νομαρχῶν οὐδέποτε ἐγένοντο, ἔστω καὶ πρὸς τὸ θεαθῆναι, διότι οὐδέποτε ἡ πολιτικὴ ἀφῆκεν αὐτοὺς ἐλευθέρους, ἵνα περισπᾶσωσιν ὥρας τινὰς πρὸς διάθεσιν ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσως. Τὸ δὲ, διότι ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐφαρμοσθῇ τοιοῦτον κείμενον νόμου.

Ἐξ ὅλων τούτων συνάγεται συνοπτικῶτατα, ὅτι ὁ νόμος τοῦ 1834 οὐ μόνον ἀνεφάρμοστος κατέστη, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβέστατος. Νομίζετε, κύριοι, ὅτι διορίζονται μέλη τῶν ἐφορευτικῶν ἐπιτροπῶν ἄνδρες διακρινόμενοι ἐπὶ παιδείᾳ, ἐπὶ συνέσει, ἐπὶ συνηδήσει; Οὐχί! ἀλλ' οἱ διακρινόμενοι ἐπὶ ἀφοσίωσει τοῦ κόμματος τοῦ δημάρχου, καὶ τοῦ βουλευτοῦ.

Ἐκ τοιούτων μελῶν τῆς ἐπαρχιακῆς ἐπιτροπῆς, καὶ ἔτι χειρόνων τῆς ἐφορευτικῆς τί δυνάμεθα νὰ ἀναμείνωμεν, καὶ ζητοῦμεν νὰ ὑποτάξωμεν ὕψιστον ἐπάγγελμα τοῦ δημοδιδασκάλου εἰς ὄντα ἴσα τινῶν ἀχθῶν ἀρούρας; Ποῦ πλέον ὑφίσταται ἀξιοπρέπεια δημοδιδασκάλου, ὃν περιέβαλον μὲ πτυχίον Πανεπιστημίου ἢ γυμνασίου, εὐπαιδευτοὶ διευθνταὶ δημοτικῶν σχολείων, ὅταν τὰ ἀμαθῆ ταῦτα ὄντα καὶ κατώτατα στρώματα τῆς κοινωνίας περιβάλλωνται μὲ καθήκοντα ἀνώτερα καὶ αὐτοῦ τοῦ ὑπουργοῦ; καὶ ἐξελέγχωσιν οἱ ἀγράμματοι καὶ τὰς ἱκανότητας καὶ πεποιθήσεις τῶν καθηγητῶν; Ἐνταῦθα ἔγκειται βαθεῖα σκέψις! Ἐπιφέρων δὲ γνώμην, λέγω, ὅτι τὸ ἀπλοῦν εἶνε καὶ καλλίτερον, καὶ ἐπομένως μία καὶ μόνη ἐπιτροπεῖα εἶνε ἱκανή, συνισταμένη δὲ ἐξ ἐπιστημόνων ἀνδρῶν εὐσυνειδήτων, ἂν δὲ καὶ ἀνωτέρα, ὡσαύτως ὑπὸ ἀνωτάτων ἐπιστημόνων ἀνδρῶν ἐχόντων συνείδησιν καὶ συναίσθησιν ἀνθρωπότητος, καὶ τότε σώζομεν τὴν δημοδιδασκαλίαν ἀπὸ τὰς βδελυρὰς διανοίας τῶν ἀγροίκων, καὶ ἀμαθῶν. Ἐὰν δὲ χωρῆσω ἀνώτερον καὶ πρὸς τὰς διοικητικὰς ἀρχάς

τούς προέδρους τῶν ἐπαρχιακῶν ἐπιτροπῶν, ἐκεῖ πλέον θέλω βεβαιώσαι ὑμᾶς, ὅτι παρατηρεῖται ἡ ἐλκτική οὕτως εἶπέν δύναμις τῶν διαθέσεων πρὸς τὰς ἐπιτροπὰς, καὶ ἡ ἀποκρουστικὴ μέχρι καταδυναστείας τῶν δικαίων καὶ ἀνεγνωρισμένων ἀθωοτήτων τῶν πολλὰ κοπιῶντων δημοδιδασκάλων ἐκεῖ πλέον ἀπόλλυται. Πᾶσα ἐρμηνεῖα νόμου, πᾶσα ἐφαρμογή, πᾶσα δικαιοσύνη, καὶ ὑπερισχύει ὁ φατριασμός, οὐδόλως λαμβανομένη ἐν ὄψει τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐὰν προορίζως καταστρέφεται!!! Ὅποιαν λοιπὸν θέλετε ἐφαρμογὴν νόμου νὰ κάμωμεν εἰς ἐφορευτικάς, ἐπαρχιακάς, καὶ νομαρχιακάς ἐπιτροπὰς; ὁπότε πλέον ἡ κατηραμένη πολιτιστὴ, εὐφυέως χάριν, εἰσεχώρησεν οὐ μόνον εἰς ἀνωτέρας λειτουργίας, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς χειρῶνακτας;

Ἐνθυμοῦμαι, κύριοι, κάλλιστα, ὅτι ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ μακαρίτου Κοκκῶνῃ μόνῃ ἡ ἀπολογία τοῦ δημοδιδασκάλου ἐκλινεν ὀλόκληρον τὴν πλάστιγγα ὑπὲρ αὐτοῦ κατὰ τῶν ἐπιμυθιωμένων ἀναφορῶν καὶ ἀποφάσεων τῶν ἐπιτροπῶν καὶ διοικητικῶν ἀρχῶν διότι ἔχων ἐσχηματισμένην στερεάν τὴν πεποιθήσιν του ὡς πρὸς τοὺς λειτουργοὺς τῆς ὑπηρεσίας του, καὶ ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ὑπηρεσιῶν των ἐδραιωμένος ὑπάρχων, οὐδέποτε ἐκλονίζετο κατὰ τὴν πεποιθήσιν του ἐκ τῶν ἐγγράφων, καὶ τῶν πομπολυγῶδων αἰτιάσεων τῶν μὲν, ἢ τῶν δέ, οἵτινες πολλακίς προέβαινον καὶ εἰς τὴν μὴ ἀναγνώρισιν τοῦ ὑπαλλήλου, οἷας ἰκανότητος τυγχάνει, ἀλλὰ μόνον ἀδιάσειστος, κατέρριπτε πάσας, καὶ παρεδέχετο τὰς ἐν πολλαῖς ἀσχολίαις καὶ ἀγωνίαις κοπιῶντος δημοδιδασκάλου. — Ἐν ταύτῃ τῇ ἐποχῇ, κύριοι, εἶχε καταστῆ ἡ δημοδιδασκαλία πρότυπον μορφώσεως, καὶ οἱ ἐκ τοιούτων διδασκαλείων ἐξερχόμενοι παιδές, καὶ μεταβαίνοντες εἰς ἑλληνικά σχολεῖα ἦσαν καταρτισμένοι μὲ γνώσεις κοινωνικὰς καὶ γραμματικὰς μέχρι τῆς δευτέρας τάξεως τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου. Ταύτης τῆς ἐποχῆς ἀναμνησκόμενοι ἤδη, ἐπιφωνοῦμεν.

«Ἡ χρυσὴ ἐποχὴ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ.»

Εἶθε δὲ καὶ ἤδη νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, καὶ κρεττονα ἐν ταῖς αἰσιωτάταις ἡμέραις τοῦ εὐκλεῶς διέποντος τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τμηματάρχου καὶ ἡμετέρου προέδρου κυρίου Δ. Γ. Πετρίδου.

Μετὰ ταῦτα εἰσερχομαι εἰς τὴν λύσιν τοῦ τρίτου ζητήματος.

Ἴνα ἐξασφαλισθῇ ὁ τὸ καθῆκον αὐτοῦ ἐκπληρῶν δημοδιδάσκαλος, πρέπει νὰ συνταχθῇ νέος νόμος περὶ δημοτικῶν σχολείων, ὃ ἀπαλειφθεῖσιν ὄλαι· αἱ ποιναὶ αἱ περισχόμεναι εἰς τὰ ἄρθρα 37 § 7 § 8 § 9, 41 § 2 § 3, 42 § 1 § 2 § 3, 44, 43, 45, 47 καὶ 48 καὶ νὰ χρηγηθῇ ἡ ἀνεξαρτησία συρφάνως μὲ τὸν κανονισμὸν τῶν Βλῆθηνικῶν, καὶ νὰ ᾄδω, ὡς οἱ

ἑλληνοδιδάσκαλοι, καὶ νὰ μὴ ὑπόκλινται εἰς πολλαπλὰς ἐπιτροπὰς, αἵτινες κατέστησαν μᾶστιγες τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἢ προστάτριαι τῶν κοπιῶντων δημοδιδασκάλων, νὰ τεθῇ δὲ μοναδικὸν ἄρθρον ὡς ἑξῆς.

«Ὁ πτυχιούχος δημοδιδάσκαλος νὰ κατέχῃ θέσιν τὴν ἰσόβαθμον τοῦ πτυχίου του, νὰ διαμένῃ ὀλόκληρον τὸ ἔτος εἰς τὴν θέσιν του, νὰ μὴ παύηται οὐδέποτε, εἰμὴ μόνον μετὰ καταδικαστικὴν ἀπόφασιν πλημμελειοδικείου, νὰ μετατίθεται δὲ κατὰ Αὐγουστον μῆνα.»

Διότι, κύριοι, οὐδαμοῦ τοῦ νόμου τοῦ γερμανικοῦ ἀνέγων «ποινάς κατὰ δημοδιδασκάλων» ἀλλὰ πατρικὰς προστασίας· καὶ τότε βεβαιώθητε, ὅτι στεροροποιοῦμεν τὴν κατωτέραν ἐκπαίδευσιν, καὶ ἀποδεικνύομεν τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος σοφόν.

Ὁ διοριζόμενος λοιπὸν δημοδιδάσκαλος δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ, ὅταν διορίζεται ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας τῇ προτάσει τοῦ διευθυντοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ νομάρχου τοῦ νομοῦ, εἰς ὃν διορισθῆσεται, καὶ τριῶν ἐποπτῶν ἢ ἐπιτρόπων, εἰδότεων τὴν ἰκανότητα καὶ τὴν περὶ τὴν ὑπηρεσίαν του πείραν, οὐδέποτε δὲ νὰ παύηται, ἐκτὸς μόνον τῆς περιπτώσεως τοῦ ἄρθρου 22 τοῦ ποινικοῦ νόμου.

Ὡς πρὸς τὸ τρίτον ζήτημα.

Ἐποπτεῖαν δημοτικῶν σχολείων λέγοντες, πρέπει νὰ νοήσωμεν τὴν ὑπὸ εἰδημόνων ἀνδρῶν ἐπιτήρησιν τῶν ἔργων τοῦ δημοδιδασκάλου, τῶν ἰδιοτήτων τῶν σχολείων, τῶν καθ' ἕκαστα καὶ ἰδίᾳ ἀφορώντων τὰ τῆς σχολῆς, τὰ τῶν φοιτῶντων, τὰ τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς πρὸς τὰ τῆς σχολῆς σχετικά, τὰ τῶν ἐπιτροπῶν, καὶ ἐν γένει τὰ τῶν μεθόδων καὶ λοιπῶν ἀπαρτιζόντων τὴν σχολὴν, καὶ τὸν διδάσκαλον.

Ποῦ δὲ εὐρήσομεν τοιοῦτους ἐπόπτας;

Ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ; ἐν τοῖς γυμνασίοις; ἢ ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις; Ἀποκρίνομαι. Οὐδαμοῦ ἐν τοῖς ἀνωτέρω· ἀλλ' ἐν τοῖς ἰδίαις δημοδιδασκαλείοις.

Προτείνω λοιπὸν νὰ γίνηται ἡ ἐποπτεῖα ὑπὸ καθηγητῶν μὲν, ἀλλ' ἐκάστου τούτων ἔχοντος καὶ δημοδιδάσκαλον ἤδη μὲν ἐκ τῶν ἀρχαίων καὶ πεπειραμένων πρωτοβαθμίων, τῶν ἐξεληλυθότων ἐκ τοῦ παλαιοῦ διδασκαλείου, μετὰ δὲ ταῦτα ἐκ τῶν πρωτοβαθμίων τοῦ νέου διδασκαλείου, καὶ ὃ ἀποβαίνει ἀκριβῆς, αὐστηρὰ καὶ δικαία.

Ἐνθυμοῦμαι κάλλιστα, κύριοι, ὅτι, ὅτε ἐν τῇ ζωῇ ἦν ὁ μακαρίτης Κοκκῶνῃς, καὶ διηύθυνε τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν, ἐνομιζόμεν οἱ τότε δημοδιδάσκαλοι, ὡς καὶ ἐγώ, ἐνθ' ἐξετελοῦμεν τὰ ἐν τῇ σχολῇ καθήκοντά

μας, ὅτι ὁ Κοκκίνης ἦτο παρὼν εἰς ὅλα τὰ ἔργα, εἰς ὕλην τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων· τοσοῦτον ἦτο ἐρριζωμένον τὸ σέβας πρὸς αὐτὸν, τοσαύτη δὲ καὶ ἡ ἐλλάβεια, μήπως ἐκ παραλείψεως καθήκοντος ἐπέλθῃ ἡ δίκαια τιμωρία κατὰ τὸ «Ἄρετὴ μὴ βραβευομένη οὐ πέφυκε διαδόσιμος. ἐν ᾧ ἡ κακία μὴ δημοσιευομένη, ἢ μὴ στηλιτευομένη, διαδόσιμος πέφυκε γίγνεσθαι.» — Ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ τὸ ἀλάνθαστον ῥητὸν «Ἐν δὲ δικαιοσύνη πάσα συλλήβδην ἀρετὴ.»

Πότε δὲ νὰ γίνηται ἡ ἐποπτεία; Τοῦτο εἶνε τὸ σπουδαιότατον ζήτημα.

Ἄπαντες οἱ διδάσκαλοι ἀσχολοῦνται καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ διδασκαλίαν· ἐὰν δ' ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἔτους διορίσωμεν ἐκ τούτων ἐπόπτας, ἐγκαταλείπομεν τὴν διδασκαλίαν ἡμιτελῆ· ἐὰν δὲ διορίσωμεν εἰδικούς ἄλλους παρὰ ἐκ τούτων, ἐπιβαρύνομεν τὸ πτωχὸν δημόσιον ἢ δημοτικὸν ταμεῖον μὲ δαπάνας χρησίμους μὲν, ἀλλ' ἐπαισθητὰς γινόμενας, καὶ τότε ἡ ἐποπτεία ἐπὶ τινα χρόνον μόνον θὰ διαρκέσῃ, διότι θὰ φανῇ ἡμῖν ὡς ὀχληρὰ καὶ ἀηδής, διότι οὕτω γίνονται ὅλα τὰ ἑλληνικὰ ἔργα μας. Πῶς ὅμως θὰ θεραπεύσωμεν ἀμφότερα τὰ φαινόμενα προσκόμματα ἄνευ οὐδεμιᾶς βλάβης; κατὰ τὸ «Καὶ τοῦτο δεῖ ποιῆσαι, κακεῖνο μὴ ἀφιέναι».

Οἱ δεκαετρεῖς λοιπὸν οἱ ἐν ταῖς πρωτεύουσαις τῶν νομῶν δημοδιδάσκαλοι, οἱ ἀρχαῖοι οἱ ἐκ τοῦ διδασκαλείου, μετὰ δεκατριῶν καθηγητῶν γυμνασίων ἢ γυμνασιαρχῶν, περαιώσαντες τὰς ἐξετάσεις τῶν σχολείων (δημοτικῶν καὶ γυμνασίων) νὰ ἐποπτεύσωσι κατὰ τὸν Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον ἀνά δύο τοῦτέστι ἐπόπτης καὶ βοηθὸς τὰ σχολεῖα ἐκάστου νομοῦ, ἀφοῦ προηγουμένως ταχθῶσιν ἡμέραι τῶν ἐξετάσεων τῶν δημοτικῶν σχολείων ὅλων ἐκάστου νομοῦ καθ' ἡμερησίαν ἀριθμητικὴν τάξιν, ὥστε οὐδὲν σχολεῖον ἀνεξέστατον νὰ μείνῃ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν δύο μηνῶν, καὶ οὕτω νὰ κατορθωθῇ ἐν τῷ διμηνῶ διαστήματι νὰ καταρτισθῇ εἰς γενικὸς ἔλεγχος ἀποτελεσμάτων ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων καθ' ὅλα τὰ σχολεῖα τοῦ κράτους· ἡ δ' ἐποπτεία αὕτη νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ τρία συνεχῆ ἔτη καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν καὶ ἐν τῷ αὐτῷ νομῷ, μετὰ δὲ ταῦτα ὑφ' ἐτέρων εἰς ἑτέρους νομούς, ἵνα παραβάλληται τὸ ἀποτέλεσμα κατὰ τριετίαν καὶ συγκρίνηται ἐν ποίῳ νομῷ ἐγένετο τελειότερον ἀποτέλεσμα.

Ὡς πρὸς τὸ τέταρτον ζήτημα.

Τῶν διδάκτρων ἡ εἰσπραξὶς κατέστη, ὡς ἐκ πολυχρονίου πείρας γινώσκων, ἡ πρώτη ἀφετηρία πάλης διηνεκοῦς μετὰ γονέων, μετὰ δημοτικῶν ἀρχῶν, μετὰ ὑποδιδασκάλων συνυπηρετούντων ἐν τῷ αὐτῷ σχολεῖῳ.

ἵνα ἄρωμεν ἄρδην τὸ πρόσκομμα τοῦτο, ἀνάγκη νὰ συμμορφωθῶμεν μὲ τὰ ἄρθρα 13 ἄχρι 20 τοῦ πρωσσοικοῦ νόμου, ἐν οἷς προσδιορίζεται ἡ συντήρησις τῶν δημοτικῶν σχολείων, πλὴν τῆς σταθερᾶς καὶ ἀποδιδόμενης μισθοδοσίας τοῖς δημοδιδασκάλοις, διὰ συνεισφορᾶς καὶ εἰς διδάκτρα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν καταλόγων τοῦ ἐγγείου φόρου, τῶν οἰκοδομῶν, φόρου ἐπιτηδεύματος, φόρου ξυλείας καὶ καλλιεργείας κτημάτων, δι' ὧν νὰ ἐπιβάλληται εἰς τοὺς ἐτήσιους προϋπολογισμοὺς τῶν δήμων ἐν τριακοστὸν ταῖς ἑκατὸν εἰς συντήρησιν τῶν σχολείων πρὸς ἀπονομὴν διδάκτρων διὰ τοὺς φοιτῶντας παῖδας εἰς τὰ σχολεῖα τῶν δήμων, προσδιοριζομένων ὡρισμένως τριάκοντα δραχμῶν ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν φοιτῶσι, καὶ ἐξαιρουμένων τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης τῶν παίδων τῶν δημοδιδασκάλων· καὶ οὕτω ἀποδιοπομποῦμεν τὴν πολυκέφαλον ταύτην Λεραναίαν Ἰδραν.

Κατὰ πᾶσαν πρώτην λοιπὸν ἐκάστου μηνὸς ὁ διδάσκαλος νὰ υποβάλλῃ κατὰστασιν εἰς τὴν δημοτικὴν ἀρχὴν ἐμφαίνουσαν τὸν ἀριθμὸν τῶν φοιτῶντων, ὑπογεγραμμένην δὲ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας, ἡ δὲ δημοτικὴ ἀρχὴ νὰ ἐκδίδῃ τὸ ἔνταλμα τῆς πληρωμῆς, ὡς γίνεται καὶ ἐν τῇ μισθοδοσίᾳ.

Ἄν δὲ συσταθῇ εἰδικὸν ταμεῖον τῶν διδασκάλων, χρησιμεῦον ὡς ἐπιβοηθητικὸν ταμεῖον, ὡς τὸ τῶν ὑπαλλήλων, νὰ κατατίθωνται ἐν αὐτῷ ἐντόκως πρὸς 6 % κατ' ἔτος, ἀποδιδόμενου τοῦ κεφαλαίου ὅλου τοῖς δικαιοῦχοις μετὰ δεκαετῆ ὑπηρεσίαν, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ εἴτε ὡς ἀνακούφισις δαπανῶν πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων τῶν διδασκάλων, εἴτε πρὸς ὑπανδρείαν τῶν ἑαυτῶν θυγατέρων· καὶ αὕτις νὰ κατατίθωνται ἐπὶ ἑτέραν δεκαετίαν, καὶ οὕτω καθεξῆς· πάντως ὅμως νὰ θεωρῆται ἀποκλειστικὴ περιουσία τῶν καταθετῶν.

Ὡς πρὸς τὸ πέμπτον ζήτημα.

Τὰ δικαιώματα τῶν ἀπὸ τοῦ διδασκαλείου ἐξεληθόντων δημοδιδασκάλων τῶν ὀλίγων ἐναπομεινάντων καὶ διατελούντων ἐν ὑπηρεσίᾳ καὶ ἐπαξίως φερόντων τρίτου, δευτέρου καὶ πρώτου βαθμοῦ πτυχία μετὰ προαγωγικὰς ἐξετάσεις, εἶνε ἄξια προστασίας ὑπὸ τῆς Σ. κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἤδη ἰθύνοντος τὰ τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσέως τμηματάρχου καὶ προέδρου ἡμῶν ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ ἔθνους, ἀφ' οὗ ὑποχρεωθῶσι μόνον νὰ διέλθωσι ἐπὶ τινὰς μῆνας τοῦ θέρους τὰς ἐν τῷ νέῳ προτύπῳ θεωρητικὰς καὶ πρακτικὰς μεθόδους τὰς ἐφαρμοσθησομένας μετὰ τὴν ἐντελῆ συγκρότησιν τοῦ προτύπου τοῦ νέου διδασκαλείου, ἵνα οὗτοι χρησιμεύσωσιν ὡς βᾶσις τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ νέου συστήματος τῆς ἐκπαίδευσέως, καὶ οὕτω δικαιώσωμεν τὰς πολυχρονίους καὶ δεδοκιμασμένας ὑπηρεσίας αὐτῶν.

Τοῦς δὲ λοιποὺς τοὺς ἐκ δικφόρων ἐκπαιδευτηρίων χειροτονηθέντας δη-

μοδιδασκάλους ἐφ' ἀπλή δοκιμασίᾳ γραμμάτων μόνον ὑπὸ τῆς τότε ἐπιτροπῆς, νὰ διατηρήσωμεν, κατατάσσοντας αὐτοὺς ἐκ νέου εἰς τὰς πρώτας καὶ δευτέρας τάξεις τοῦ ἤδη συσταθέντος διδασκαλείου, διὰ νὰ ὑπάρξῃ οὕτω ἐν σύστημα μορφωτικῶν δημοδιδασκάλων ἱκανῶν καὶ ἀξίων τοῦ βαθμοῦ τῶν πτυχίων, ἅπερ φέρουσιν, ἵνα μὴ περιπέσωσιν εἰς τὰ αὐτὰ, καὶ τότε «ἡ ἐσχάτη πλάνη χεῖρων τῆς πρώτης».

Οἱ μισθοὶ λοιπὸν τῶν ἐκ τοῦ διδασκαλείου ἐξεληλυθόντων νὰ ὀρισθῶσι συμφώνως μὲ τὸν νόμον τῆς 14 Ἰανουαρίου 1878, καὶ ἡ διατήρησις τῶν τοιούτων νὰ ᾖ ὁμοία τῇ τῶν ἐκ τοῦ νέου διδασκαλείου ἐξελευσομένων· διότι ὄντως ἀδικον εἶνε νὰ ριφθῶσιν εἰς τὰς ἀγίας δημοδιδάσκαλοι ἐγγηράσαντες εἰς τὴν διδασκαλίαν, καὶ διακρινόμενοι δι' ἀπλήν καὶ μόνην ἔνδειξιν ἐπιφανεῖας, ὅτι θέλομεν νὰ εἰσαγάγωμεν νέαν μέθοδον, καὶ νὰ πτυχιοφορήσωμεν διὰ νέων πτυχίων νέους δημοδιδασκάλους, τῶν ὁποίων τὰ ἀποτελέσματα δὲν εἶδομεν εἰσέτι, ἀλλὰ ἐλπίζομεν ἐξ ἐφαρμογῆς μεθόδων, παραδεχθεισῶν ἐκ ξένων κρατῶν. Νὰ προστατευθῶσιν λοιπὸν οἱ τοιοῦτοι καὶ νὰ καταριθμηθῶσιν εἰς τοὺς τοῦ νέου διδασκαλείου τηροῦμεν δ' οὕτω τὴν ζῦμην, ἐξ ἧς πλείστην καὶ μεγίστην τροφήν ἐλάβομεν κατὰ τὸ «στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτηε δὲ τὰ βελτίω».

Ὡς πρὸς τὸ ἔκτον ζήτημα.

Ἀπέστημεν ὅλως τοῦ προορισμοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων τῶν θηλέων καὶ τοσοῦτον, ὅσον οὐρανὸς ἄπτεσι γαίης.

Ἴνα μορφωθῇ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, ὡς ἦτο ὁ ἐξυμνούμενος ὑφ' ὅλης τῆς ὑψηλῆς, πρέπει νὰ καταρτίσωμεν μητέρας ἀγαθὰς, συζύγους ἐναρέτους, βοηθοὺς τῆς ἀνθρωπότητος, φιλοπόνους καὶ φιλέργους, ὡς τὰς συζύγους τοῦ Ἐπαμινώνδα, τοῦ Φωκίανος καὶ τοσοῦτων περιφήμων ἀνδρῶν· τοῦτο δὲ κατορθοῦμεν οὐχὶ δὲ τῆς μεταδόσεως τῶν ξηρῶν γραμμάτων, δι' ὧν σπεύδουσιν αἱ ἡμέτεραι δημοδιδάσκαλοι, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀσκήσεως εἰς τὰ οἰκιακὰ ἔργα, διὰ τῆς ἠθικοποιήσεως εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀγωγὴν, διὰ τῆς ἐναρέτου διαγωγῆς· εἰς δὲ τὰ παρ' ἡμῖν δημοτικὰ σχολεῖα τῶν θηλέων οὐδὲν τοιοῦτον ἀπαντῶμεν, πλὴν ἐν ὀλιγίστοις, διότι δὲν ἀσχολοῦνται αἱ κυραὶ δημοδιδάσκαλοι εἰς τὴν ἀσκήσιν τῶν ἑαυτῶν μαθητριῶν εἰς τὰ καθ' αὐτὸ ἔργα τῆς οἰκιακῆς εὐδαιμονίας, οἷα εἶνε τὰ «ἐργόχειρα» ἀπὸ τῆς πλοκῆς μέχρι τῆς ραφῆς καὶ τῶν κεντημάτων, ἀλλ' ἐπιδίδονται εἰς τὴν μάθησιν γραφῆς, ἀναγνώσεως, ἀριθμητικῆς, προβαίνουσαι εἰς διδασκαλίαν ἑλληνικῶν μαθημάτων καὶ τινες καὶ εἰς Θεοκυδιδεῖους δημογορίας, καὶ ἐγκαταλίπουσαι καθ' ὅλου τὰς ἀσκήσεις τῆς πλοκῆς, ραπτικῆς,

κεντημάτων, κοπτικῆς παντὸς εἶδους ἐνδυμάτων καὶ λοιπὰ ἐναγόμενα εἰς μητέρας, συζύγους, καὶ βοηθοὺς ἐν γένει τῆς ἀνθρωπότητος· ἐντεῦθεν πηγάζει τὸ ἐξῆς κακόν· αἱ μαθήτριά τινος γινώσκουσι καλῶς νὰ γράφωσι, νὰ ἀριθμῶσι, νὰ ἀναγινώσκουσι, νὰ ἑλληνίζωσι, ποῖα δὲ τὰ καθήκοντα τῆς συζύγου πρὸς τὸν ἑαυτῆς σύζυγον, πρὸς τὰ τέκνα, πρὸς τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν, πρὸς πᾶσαν ἐν γένει τῆς οἰκίας ὑπηρεσίαν οὐδαμῶς φροντίζουσιν· ἀλλ' ἀφ' οὗ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν συζυγικὸν βίον, τρέπονται εἰς εἴρεσιν κοπτικῆς, ραπτικῆς, οἰκιακῆς οἰκονομίας καὶ τὰ παρόμοια.

Ἐν πολλαῖς ἐπαρχίαις διατχθεῖς, ἵνα παραστῶ ἐν ταῖς ἐνιαυσίαις ἐξετάσεσι τῶν δημοτικῶν σχολείων τῶν θηλέων, καὶ ὑποβάλλω ἐκθέσεις τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐξετάσεων ἐν γένει τῶν σχολείων, παρατήρησα γενικῶς, πλὴν τινῶν ἐξαίρεσεων, ὅτι εἰς τὰ σχολεῖα τῶν θηλέων κατεβάλλετο μόνη ἡ σπουδὴ περὶ τὰ γράμματα, καὶ ἐνιαχοῦ ἡ ἄμιλλα τῆς υπερτερήσεως τῶν θηλέων πρὸς τὰ ἄρρενα κατὰ τὰ γράμματα. Ὅντως ἀντίστροφος διάθεσις τοῦ προορισμοῦ τῶν σχολείων τῶν θηλέων· διότι οὐδαμῶς εἶδον σπουδὴν καὶ εὐδοκίμησιν περὶ τὰ ἐργόχειρα· συνέβη δὲ ποτε μαθήτρια περαιώσασα ἄριστα τὰς σπουδὰς τῆς ἐν τῷ δημοτικῷ σχολεῖω, γενομένη δὲ σύζυγος νὰ μὴ γινώσκῃ ὀρθῶς νὰ κόπτῃ ὑποκάμισον τοῦ ἑαυτῆς συζύγου· ὄντως παράδοξον! Καὶ μ' ὅλα ταῦτα γεγονόσ.

Πρέπει λοιπὸν νὰ διαφέρωσι τὰ σχολεῖα τῶν θηλέων ἀπὸ τὰ τῶν ἀρρένων· διότι πρέπει νὰ ἐπισταθῇ ἡ προσοχὴ τῶν κυριῶν δημοδιδασκάλων εἰς τὰ καθ' αὐτὸ ἔργα τοῦ ἰδιοῦ αὐτῶν φύλου ἀποκλειστικῶς, καὶ μετὰ τοῦτο νὰ προβαίνῃ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν γραμμάτων, εἰς ταῦτα συμφώνως μὲν πρὸς τὰ τῶν ἀρρένων σχολεῖα, ἀλλ' ἐν διπλάσιῳ χρόνῳ εἰς ὁποῖον βαθμὸν γραμμάτων φθάνουσι τὰ ἄρρενα, χορηγομένου πλελλοῦ χρόνου εἰς ἀσκήσεις πλοκῆς, κεντημάτων, κοπτικῆς, ραπτικῆς καὶ λοιπῶν, ἵνα ἀποκτήσωμεν ὄντως μητέρας ἀξιοπρεπεῖς, καὶ συζύγους χρησίμους εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον· ἡ δὲ χριστιανικὴ διδασκαλία νὰ καθιερωθῇ τὸ ἀπολύτως καὶ σχετικῶς κύριον μάθημα ἐν τοῖς σχολείοις τῶν θηλέων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Ἐρατώσας τὰς ἐπὶ τῶν ἐξ ζητημάτων σκέψεις, κρίσεις, καὶ γνώμας μου, τὰς ὁποίας ἠρύσθη ἐκ τῆς εἰκοσιπενταετοῦς πείρας καὶ διδασκαλίας, ὑποβάλλω αὐτὰς ἐγγράφως ἐν ᾧφει τῶν ἀξιολύμων κ. κ. ἐταίρων τοῦ ἑλληνικοῦ διδασκαλικοῦ συλλόγου, παρακαλῶν νὰ ἀποδεχθῶσιν αὐτὰς εὐμενῶς καὶ ἐπισικῶς, ἐάν που τυγχάνωσιν ἐλευθέρου.

Ἦδη δὲ ὡς ἐν ἐπιλόγῳ προστίθῃμι καὶ ταῦτα. Ἀρχαῖον γνωμικὸν λέγει «Σπάρτην ἔλαχες, κείνην κόσμει.»

Τὸ φωτώριον τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι ὀφείλομεν νὰ κλιβερῶμεν τοιοῦτῳ τρόπῳ, ὥστε οὔτε νὰ ἐκριζώμεν τὰ ἀρχαῖα ὑπάρχοντα ἐν αὐτῷ γεγρακτότα λειτουργικὰ ἄτομα, οὔτε νὰ εἰσάγωμεν παντὸς εἶδους, καὶ παντὸς ξενισμοῦ ἴδια, διότι κινδυνεύομεν νὰ πέσωμεν ὑποληθότως εἰς τοιοῦτον ἀτόπημα, οἷον νὰ μὴ δυνάμεθα εἰς τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον νὰ διορθώσωμεν.

Πᾶσα καινοφανὴς εἰσαγωγή οἷαςδὴποτε ἐπιστήμης ἢ τέχνης ἔχει τηλικαῦτα τὰ προσπίπτοντα, ὥστε, ἵνα τελέως εἰσαχθῆ, ἀπαιτεῖται δοκιμασία ἱκανή, χρόνος οὐκ ὀλίγος, καὶ ἀντιπαρτήρησις, ἐὰν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ καὶ οὐχὶ νὰ ἐξοβελίζωμεν τὰ παλαιὰ ἐπικρατοῦντα, εἰς παραδοχὴν ἀκαριαίως τῶν νέων.

Ἐπεκράτησεν ἐν Ἑλλάδι τοσοῦτον τὸ ἀψίκορον, ὥστε ἄνευ βεβήτου, ἄνευ δοκιμασιῶν, ἄνευ βεβαιῶν σκέψεων νὰ παραδεχόμεθα πᾶν ξένον, πᾶν καινόν, καὶ πολλάκις ἐν ἀναχρονισμῷ νὰ καταντῶμεν, ἀναμιμνησκόμενοι τῶν ἀρχαίων, νὰ ἐπιφωνῶμεν «Ἡ χρυσὴ παλαιὰ ἐποχὴ, καθ' ἣν οἱ πατέρες ἡμῶν μετέδωκαν τὰ φῶτα, τὸν πολιτισμὸν, καὶ συλλήβδην πᾶσαν ἀρετὴν εἰς πάντα τὰ ἤδη πεφωτισμένη ἔθνη.»

Καθὼς ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ἐγένετο σχολεῖον τοῦ τε παλαιοῦ καὶ νέου κόσμου, ἡ δὲ Ἀμερικὴ σχολεῖον τοῦ νέου κόσμου διὰ τῆς ἁμοσπονδίας (ὅπερ ἐστὶν ἴσον τῷ Ἀμφικτυονικῷ συνεδρίῳ) οὕτω καὶ ἡ νῦν Ἑλλὰς, ἵνα κατασταθῆ σχολεῖον τῆς Ἀνατολῆς, ὀφείλει καὶ πρέπει νὰ ἐκπαιδευθῆ αὐτὴ δι' ἑαυτῆς, ἥτοι τὸ ἐλληνικὸν στοιχεῖον διὰ τοῦ ἐλληνικοῦ, ἵνα μὴ ἀπολεσθῆ ὡς ἀρχαῖος ἐκεῖνος περίκοσμος τοῦ Ἑλληνος.

Ἐν ὅλῳ λοιπὸν ἀπαιτεῖται συνείδησις εἰς πάντα τὰ ἔργα μας, δικαιοσύνη, ἐκτίμησις ἱκανοτήτων ἄνευ προσωποληψιῶν, καὶ ἀμοιβαία συναρωγὴ πρὸς τε τὰ ἄτομα κατὰ τὴν ὑπηρεσίαν.

Ἐγγραφον ἐν Πόρῳ καὶ κατὰ μῆνα Ἰούλιον 1878.

Ὁ ἑταῖρος τοῦ ἐλληνικοῦ διδασκαλικοῦ ἐν Ἀθήναις συλλόγου
πρωτοβάθμιος δημοδιδάσκαλος

ΑΘ. Π. Ι. ΒΙΚΟΣ.

Ζ'.

Πραγματεία τοῦ ἀντεπιστέλλοντος ἐπιτίμου συμβούλου καὶ Νομαρχιακοῦ.

Δημοδιδασκάλου Καλαμῶν Νικολάου Ευπολύτου.

Κύριε Πρόεδρε,

Μὴ δυνάμενος, ὡς ἐπεθύμουν νὰ μετὰσχω, τῶν προφορικῶν συζητήσεων τοῦ ἡμετέρου συλλόγου δηλῶ ἐγγράφως τὴν ἀσθενῆ μου γνώμην ἐπὶ τῶν εἰς λύσιν προταθέντων ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου αὐτοῦ ζητημάτων.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ζήτημα.

Τὰ ἐν ταῖς ὀλιγοπληθεστέροις κώμαις δημοτικὰ σχολεῖα δέον κατὰ τὴν ταπεινὴν μου γνώμην νὰ ᾧσι τέλεια· τέλεια δὲ δύναται νὰ καταστῶσιν, ἐὰν ἐν ἑκάστῳ τούτων διδάσκη διδάσκαλος ἱκανός, ἔχων τὸν ἀπαιτούμενον εἰς τὸ καθήκον του ζῆλον καὶ τὴν μεγάλην ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀποστολὴν τοῦ γινώσκων. Ἀλλ' ἵνα καταστῆ, καὶ ἂν κατ' ἀρχὰς δὲν ᾗ, τοιοῦτος, δέον νὰ ἔχῃ τὰ μέσα τῆς συντηρήσεώς του ἐξησφαλισμένα· ἄνευ τούτων μὴ ἐλπίζωμεν ποτε νὰ ἔχωμεν ἱκανοὺς διδασκάλους, διότι κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν «Νηστικὸ ἀροῦδι δὲν χορεύει». Εἶπον ἀνωτέρω, ὅτι τὰ σχολεῖα τῶν κωμῶν δέον νὰ ᾧσι τέλεια, διότι αἱ δυστυχεῖς μικραὶ κώμαι οὐδὲν ἄλλο καλὸν κέκτηνται ἢ ἐν σχολεῖον δημοτικόν. Ἐν ταύταις οὔτε ἑλλ. σχολεῖα ὑπάρχουσιν, οὔτε ἅπαντες οἱ κάτοικοι αὐτῶν εὐποροῦσιν, ἵνα τὰ τέκνα τῶν ἀλλαχοῦ εἰς ἐλληνικὰ σχολεῖα πέμπωσιν, οὔτε ἱερέων ἱκανῶν εὐμοιροῦσι, πρὸς δὲ καὶ πνυτοσιδῶν ὑπαλλήλων, διὰ τῆς συνανατροφῆς τῶν ὁποίων, ὡς κάλλιον αὐτῶν μεμορφωμένων, ἠδύναντο νὰ μορφωθῶσι κατὰ τι καὶ οὐδ' αἱ πόλεις κέκτηνται, στεροῦνται. Ὅταν λοιπὸν δὲν ἔχωσι καὶ ἐν τῷ ὀνόματι ἄξιον διδάσκαλον, πῶς θὰ δυνηθῶσι νὰ μορφωθῶσιν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ὁποίων αἱ λοιπαὶ τῆς κοινωνίας τάξεις διατρέφονται;

Ὁ ἱκανὸς καὶ πατριωτικὸν ζῆλον μέγαν ἔχων διδάσκαλος, πλὴν τῆς προηγουμένης τῆ νεολαίας ὑπ' αὐτοῦ γραμματικῆς τε καὶ ἠθικῆς ὠφελείας, διαφοροτρόπως δύναται νὰ καταστῆ ὠφέλιμος τῇ παρ' ἣ διατελεῖ ἀμορφώτῳ κοινωνίᾳ. Τοιαύτη δὲ δυστυχῶς εἶναι εἰσέτι ἡ τῶν μικρῶν κωμῶν. Ἄν ἡ ἱκανὸς ὁ διδάσκαλος, καὶ ὡς ἱεροκῆρυξ χρήσιμος καθίσταται, καὶ

ὡς δικαιτητῆς τῶν ἔνεκα κτηματικῶν διαφορῶν ἐριζόντων, καὶ ὡς συν-
διαλλακτῆς τῶν ἐν ἔχθρᾳ καὶ ἀδιαλλάκτῳ μίσῃ διακειμένων καὶ ὡς διώ-
κτης ἀπείρων δεισιδαιμονιῶν, ὑφ' ὧν δυστυχῶς εἰσέτι ὁ κατώτερος λαὸς
κατατρώχεται.

Μαθήματα δὲ εἰς ταῦτα δέον νὰ διδάσκωνται, ὅσα καὶ εἰς τὰ τῶν πό-
λεων, ἀλλ' ἂν ᾖ δυνατὸν, ἐντελέστερα καὶ ἀκριβέστερα, ἵν' ἀποκτώσιν,
ὅσον οἶόν τε πλείονες γνώσεις τῶν μαθητῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσι, διὰ
τὸν λόγον ὅτι οὗτοι μὲν θὰ διακούσῃσι καὶ τὰ τῶν ἑλληνικῶν σχολείων
μαθήματα, εἰς ἐκείνων δὲ πολλὰ ὀλίγοι. Εἰς τὰ σχολεῖα τῶν γεωργικῶν
δήμων δέον νὰ διδάσκωνται ἀκριβέστερα τὰ τῆς γεωργικῆς, κηπουρικῆς,
βομβυκοτροφίας καὶ κτηνοτροφίας μαθήματα, πρὸς ἀπόκτησιν εἰδικότη-
τός τινος εἰς τὰς τέχνας ταύτας, λίαν χρησίμους οὖσας καὶ ἐν σπαργά-
νοις νῦν δυστυχῶς εὐρισκομένας. — Μέθοδος ἐν τούτοις δέον νὰ ᾖ ἡ μι-
κτὴ ἢτοι, ἡ συνδιδασκτικὴ καὶ ἀλληλοδιδασκτικὴ μέχρις οὗ τεθῆ εἰς ἐνέρ-
γειαν ἢ νέα μέθοδος, ἀλλὰ νὰ ἐπικρατῇ ἡ συνδιδασκτικὴ, ἡ δὲ ἀλληλο-
διδασκτικὴ νὰ τιθῆται εἰς ἐνέργειαν εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις μόνον ὅταν
ὁ διδάσκαλος ἀσχολῆται εἰς διδασκαλίαν τῶν ἀνωτέρων τάξεων. — Εἰς
δὲ διδάσκαλος ἐπιμελὴς καὶ ἄοκνος διὰ τῆς μικτῆς μεθόδου ἐπαρκεῖ,
ὅπως ἡ πείρα ἔχει ἀποδείξει, πρὸς διδασκαλίαν 30—80 μαθητῶν τό-
σους δὲ περιέχουσι τὰ σχολεῖα τῶν κωμῶν.

Τρία ἔτη εἰς λίαν εὐφυεῖς μαθητὰς, τέσσαρα εἰς μαθητὰς τὸν κοινὸν
νοῦν ἔχοντας καὶ πέντε εἰς μαθητὰς ἀφυεῖς, τακτικῶς φοιτῶντας καὶ
ἐπιμελῶς διδασκόμενους, εἰσὶν ἀρκετὰ πρὸς ἀπόκτησιν ἀπταιστού καὶ
κανονικῆς ἀναγνώσεως, κανονικῆς γραφῆς, ἀπάσης τῆς ἀριθμητικῆς πρα-
κτικῆς, τῶν γνώσεων τῆς μικρᾶς γεωγραφίας, τῆς μικρᾶς γραμματικῆς
τῆς ἱστορίας, τῆς ἱερᾶς κατηχήσεως, τῆς μικρᾶς φυσικῆς καὶ τῆς ἀρ-
χίας ἑλλ. ἱστορίας, τῆς διδασκαλίας ὅμως τῶν ἐξ τελευταίων τούτων
μαθημάτων γινομένης διηγηματικῶς. Περὶ τούτου μ' ἔπεισεν ἀδιστακτῶς
μακρὰ πείρα. Εἰς τὰ κατὰ τὰς μικρὰς ὅμως κώμας σχολεῖα ἢ φοίτησις
τῶν παιδῶν, δὲν γίνεται τακτικῶς, ὡς βοηθούτων τῶν μαθητῶν τοὺς
ἑαυτῶν γονεῖς εἰς τὰς ἐργασίας τῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἴσως χρειάζεται
πλεῖον χρονικὸν διάστημα πρὸς ἀπόκτησιν τῶν εἰρημένων γνώσεων, ἢ δὲ
ἀναγκαστικὴ φοίτησις οὔτε ἐφημέροισι, οὔτε θὰ ἐφαρμοσθῆ ποτε, φόβος
δὲ εἶναι μήπως εἰς ἐνέργειαν τιθεμένη γένηται αἰτία κομματικῶν κατα-
θλίψεων. — Οἰκοθεν δὲ ἐννοεῖται, ὅτι, ἐὰν ᾖ ἱκανὸς ὁ διδάσκαλος, θὰ ἦναι
πρωτοβάθμιος ἢ δευτεροβάθμιος, ἀλλ', ἂν ὑποχρεωθῆ νὰ ὑπηρετῇ εἰς χω-
ρία, πρέπει νὰ ἔχη τὰς τοῦ βαθμοῦ του ἀποδοχάς.

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον ζήτημα

Ἦτοι τίνι τρόπῳ δύναται νὰ ἐξασφαλισθῆ ὁ τὸ καθῆκον αὐτοῦ ἐκπλη-
ρῶν διδάσκαλος, κλπ.

Μεῖζονα, ἂν οὐχὶ πλήρη, ἀσφάλειαν τῆς ἧς νῦν ἔχει, δύναται νὰ ἔχη
ὁ τὸ καθῆκον αὐτοῦ ἐκπληρῶν διδῆσκαλος, ἐὰν ἐν ἐκάστῳ νομῷ ἐδρεύῃ
ἐπιτροπεία, ἧς τῇ προτάσει μόνον θὰ διαρίζεται καὶ ἀπολύεται ὁ διδά-
σκαλος, ἀλλ' αὕτη δέον νὰ συνιστᾶται ἐκ προσώπων μὴ ἐπηρεαζομένων
μὲν ὑπὸ τῆς πολιτικῆς, ἐχόντων δὲ συνεργούς κατὰ τὰς διαφορούς κώ-
μας ἐξ ὧν οἱ νομοὶ συνιστᾶται ἕτερα πρόσωπα φιλόμουσα, τῆς ἐμπιστο-
σύνης αὐτῶν καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἐπηρεα-
ζόμενα καὶ ἄτινα δέον ν' ἀποτελῶσι τὴν ἐπιτόπιον ἐφορείαν τῶν σχο-
λείων, διότι ἄλλως ἢ ἐν τῷ νομῷ ἐδρεύουσα ἐπιτροπεία δὲν θὰ ᾖ δυνα-
τὸν νὰ ἐνασκή τὸ καθῆκον αὐτῆς ἐν πλήρει γνώσει καὶ εὐσυνειδησίᾳ. Αἱ
δύο αὗται ἐπιτροπείαι, ἢτοι ἡ ἐν τῷ νομῷ ἐδρεύουσα καὶ ἡ ἐν τῇ ἐδρᾷ
ἐκάστου σχολείου, δέον νὰ ἔχωσι καὶ τὴν ἐποπτεῖαν τῶν σχολείων καὶ
τοιουτοτρόπως λύεται καὶ τὸ τρίτον ζήτημα, ὅπερ εἶναι «Πῶς πρέπει
νὰ κανονισθῶσι τὰ τῆς ἐποπτείας τῶν δημοτ. σχολείων, ἵνα καταστή
αὕτη ἀκριβοῦς αὐστηρὰ καὶ δικαία» Ὁ λόγος δὲ δι' ἂν θεωρῶ ἀναγκαίως
δύο ἐπιτροπὰς εἶναι, ὅτι ἡ μὲν ἐπιτόπιος θὰ ἐφορᾷ ἀδιαλείπτως τὸν δι-
δάσκαλον, τὴν ἐπιμελείαν καὶ διαγωγὴν αὐτοῦ, καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ
σχολείου ἢ δὲ κατὰ τὸν νομὸν ἐδρεύουσα ἐφ' ἅπαξ ἢ δις μόνον κατ' ἔτος
θὰ πράττη τοῦτο καὶ θὰ ζητῇ πληροφίας οὐχὶ μόνον περὶ τοῦ διδασκά-
λου, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐπιτοπίου ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἐὰν αὕτη ἐκ-
πληροῖ εἰλικρινῶς τὸ ἑαυτῆς καθῆκον καὶ ἐν αἱ πληροφῶραι, ἧς παρ' αὐ-
τῆς λαμβάνει εἰσὶν ἀληθεῖς.

Περὶ τοῦ τετάρτου ζητήματος.

Ἦτοι «πρέπει νὰ τελῶσιν οἱ μαθηταὶ διδασκτὰ ἢ οὐ;» Ἡ κατωτέρα
παιδεία ὁ πνευματικὸς ἄρτος τοῦ λαοῦ οὖσα, ἔπρεπε νὰ μὲνη πάντῃ
ἐλευθέρᾳ καὶ ἐπομένως οἱ μαθηταὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων δὲν ἔπρεπε
νὰ τελῶσι διδασκτὰ, ἵνα μὴ ἀναγκάζωνται ὡς ἐκ τούτων τινὲς ν' ἀπο-
μακρύνωνται τῶν δημοτικῶν σχολείων. Ἄν πρέπει νὰ τελῶσιν οἱ μαθηταὶ
διδασκτὰ, ταῦτα δέον νὰ τελῶσιν οὐχὶ οἱ τῆς κατωτέρας παιδείας, ἀλλ'
οἱ τῆς μέσης καὶ ἀνωτέρας, διότι ἡ μὲν μέση καὶ ἀνωτέρα δὲν εἶναι ὑπο-
χρεωτικῆ, ἀλλὰ προαιρετικῆ, ἢ δὲ κατωτέρα εἶναι καὶ δέον νὰ ᾖ ὑπο-
χρεωτικῆ. Ἐπειδὴ ὅμως δυστυχῶς τὸ μὲν δημόσιον ταμεῖον δὲν ἐπαρκεῖ
ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἵνα ἔλθῃ ἐπίκουρον εἰς τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν, ἐν

δὲ τῶν δημοτικῶν ταμείων τὰ μὲν πλείστα δὲν εὐποροῦσιν, ἵνα παρέχω-
σιν ἀνωτέρους μισθοὺς τοῖς διδασκάλοις, ἐλάχιστά δὲ, καὶ ἀνευπόρῳσι,
διατιθεῖσιν ἀλλαγῶν τοὺς πόρους των καὶ οὐχὶ εἰς τὴν δημοτ. ἐκπαί-
δυσιν διὰ τοῦτο κατ' ἀνάγκην δεόν νὰ τελῶσιν ἐπὶ τινι καιρῶν οἱ μα-
θηταὶ δίδασκτρα, εἰσπραττόμενα ὅμως ὑπὸ τοῦ δημοσίου ὑπὲρ τῶν διδα-
σκάλων μέχρις οὗ συσταθῇ εἰδικὸν ταμεῖον ὑπὲρ τῶν δημοτικῶν σχολείων.

Ὡς πρὸς τὸ πέμπτον ζήτημα.

Ἦτοι «τίνα τὰ δικαιώματα τῶν ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ διδασκαλείου λα-
βόντων πτυχία δημοδιδασκάλων». Ὁ ἐν χρήσει περὶ δημοδιδασκαλίας
νόμος τοῦ 1836 ἀναγράφει τὰ τε καθήκοντα καὶ τὰ δικαιώματα τῶν
δημοδιδασκάλων, ἅτινα λαβοῦσα ἐν ὄψει μία τάξις ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς
παιδικῆς αὐτῆς ἡλικίας ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐπιμοχθότατον τῶν ἐπαγγελημά-
των, πιστεύσασα καὶ δικαίως ὅτι, ἐὰν ἐξακολουθῇ νὰ ἐκτελῇ ἀπαραβάτως
τὰ ἐαυτῆς καθήκοντα θὰ ἔχῃ ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τὰ ἐκ τοῦ εἰρημένου νόμου
ἐκπηγάζοντα δικαιώματα, δυστυχῶς ὅμως ἠπατήθη ὑπὸ τῆς πολιτείας.
Ἄφου ἡ τάξις αὕτη κατέτριψε τὴν ζωὴν αὐτῆς εἰς τὸ ἐπιμοχθότατον
τῶν ἐπαγγελημάτων καὶ διεπαχιδαγώγησε τὸ ἔθνος ἐπὶ 42 δλόκληρα ἔτη,
μείνας πάντη ἄπορος καὶ ἐν μεγίστῃ ἐνδείᾳ ὡς ἐκ τῆς γλισχρότητος
τῶν ἀπολαυδῶν της, ἐνῶ ἀν ἐπεδίδοτο ἕκτοτε, ὅτε αἱ γνώσεις τοῦ δημο-
διδασκάλου ἔθεωροῦντο σπάνιον εὕρημα ἐν τῷ ἔθνει, εἰς ἕτερον στάδιον,
ἡ θέσις αὐτῆς οικονομικῶς θὰ καθίστατο λίαν ἐπίζηλος, ἔρχεται ἡ πολι-
τεία νῦν λησημονοῦσα ὅλα αὐτῆς τὰ δικαιώματα, τοὺς κόπους, τοὺς ἀγῶ-
νας, τὴν ἐνδειαν ἐν ἧ εὐρίσκεται, καὶ μονομερῶς καταργοῦσα τὰς πρὸς
αὐτὴν ὑποχρεώσεις της, λέγει εἰς τὴν τάξιν τῶν παλαιῶν δημοδιδασκάλων
διὰ τοῦ νέου δημοδιδασκαλίας νόμου «Δὲν σὲ χρειάζομαι πλέον· ἐὰν
ἐπιθυμῆς νὰ ἐνασκῆς τὸ ἐπάγγελμά σου κατὰ τὰ μέλλον δεόν νὰ αὐξή-
σης τὰς γνώσεις σου φοιτῶσα εἰς τὸ νέον διδασκαλεῖον.» Προσέλθετε, λοι-
πὸν πάντες οἱ παλαιοὶ δημοδιδασκτικοί, ἦτοι ὑμεῖς κ. Γιαννόπουλε, Δημη-
τριάδη, Ἀδαμάντιε Ἰωαννίδη, Τσοῦμα, Τριανταφυλλίδη καὶ λοιποὶ, οἵτινες
ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ἐγράψατε, προσέλθετε, λέγω, ἵνα τώρα εἰς τὰ γράμματα
μάθητε γράμματα, ἄλλως ὑμεῖς θὰ γείνητε τὰ πρῶτα θύματα· διότι οἱ
πτυχιούχοι τοῦ νέου διδασκαλείου προτιμῶνται καὶ διορίζονται ἀμέσως
ὑποῦ θέλουσιν. Ἐφθάσε τώρα καὶ ἡ ἰδική σας σειρά νὰ μαθητεύσητε,
ἀφου ἐπὶ τσαῦτα ἔτη ἐδιδάσκετε. Μὴ παραξενεύησθε διὰ τοῦτο, πρέ-
πει νὰ ὑποκύψητε εἰς τὸ εἰμαρμένον. Ναί, θέλουσιν ἀποκριθῆ οἱτοί, ἐρ-
χόμεθα, ἀλλὰ πῶς θὰ διατρεφώμεθα ἐν τῷ νέῳ διδασκαλεῖῳ; Πῶς θὰ

διατρέφονται αἱ οἰκογένειαι μας; Τὰ ἀνήλικα τέκνα μας ζητοῦσι παρ'
ἡμῶν ἄρτον, αἱ ὄριμον ἡλικίαν ἔχουσαι κόραι μας ζητοῦσι προῖκα πρὸς
ὑπανδρείαν, πῶς θὰ οἰκονομηθῶσι ταῦτα; Περὶ τούτων, ἀπαντᾷ ἡ πο-
λιτεία, ἀδιαφορῶ, γράμματα θέλω νὰ μάθητε. Τοιαύτη εἶναι ἡ τύχη τῶν
παλαιῶν δημοδιδασκάλων· εὐρίσκονται μετὰξὺ Σκύλλης καὶ Χαρύβδως,
ἐὰν δὲν μεταβῶσιν εἰς τὸ νέον διδασκαλεῖον ἀπολλῶσι διὰ παντὸς τὴν
θέσιν των, ἐὰν μεταβῶσιν, ἀπολλῶσι τὰς οἰκογενείας των ἐκ τῆς πείνης,
ἐμπρὸς κρημνός, ὀπίσω θάλασσα, ὅ,τι θέλουσιν ἄς προτιμήσωσιν. Ἐὰν
ἀπαιτῶνται μείζονες γνώσεις διὰ τοὺς δημοδιδασκάλους, (καὶ ὁμολογῶ,
ὅτι ἀπαιτοῦνται) διὰ τί δὲν ἀπητήθησαν ὅτε συνετάχθη ὁ ἐν χρήσει
περὶ δημοδιδασκαλίας νόμος τοῦ 1836; Οἱ μνηταὶ τοῦ νέου διδασκα-
λείου βλέποντες τὴν κατάστασιν, εἰς ἣν μετ' ὀλίγον θὰ περιέλθωσιν οἱ
διδάσκαλοι τοῦ παλαιοῦ διδασκαλείου ἔνεκα τοῦ νέου νόμου δὲν δικαι-
οῦνται νὰ εἴπωσιν εἰς τὴν πολιτείαν, ἄρά γε μετ' ὀλίγα ἔτη δυνάμει
νέου τινὸς νόμου δὲν θέλομεν λάβει τὴν ἰδίαν τύχην, ἣν καὶ οἱ τοῦ πα-
λαιοῦ διδασκαλείου ἔλαβον; — Ἐγένοντο καὶ εἰς ἄλλους κλάδους τῆς
δημοσίας ὑπηρεσίας νόμοι περὶ προσόντων τῶν ὑπαλλήλων, ἀλλ' οἱ ἀρ-
χαιότεροι ὑπάλληλοι δὲν ἐρρίφθησαν εἰς τὰς ὁδοὺς, ὅπως ριπτοῦνται οἱ
δημοδιδάσκαλοι. Πολλοὶ δικαστικοὶ ἐξ εἰρηνοδικειακῶν ὑπογραμμάτων
ὀρμηθέντες κατέχουσι νῦν θέσεις δικαστῶν, εἰσαγγελεῶν καὶ ἐφετῶν, ἀλλ'
ὁ νόμος περὶ δικαστικῶν προσόντων δὲν ἀπήτησε παρ' αὐτῶν φοιτήσιν
νέκν εἰς γυμνάσια καὶ τὸ Πανεπιστήμιον πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλ-
ματός των, ἀλλ' ἀφῆκεν αὐτοὺς νὰ κατέχωσι τὰς θέσεις των ἔχοντες τὰς
γνώσεις ἄς νῦν ἔχουσιν, ἀπήτησεν ὅμως τὰ προσόντα ταῦτα καὶ ἄλλα
μείζονα παρὰ τῶν μελλόντων νὰ καθέξωσι τὰς θέσεις ταύτας· τὸ αὐτὸ
δ' ἐγένετο καὶ διὰ τοὺς οικονομικοὺς ὑπαλλήλους. Αὐτὸ δὲ τοῦτο ἔπρεπε
βεβαίως νὰ γείνη καὶ διὰ τοὺς δημοδιδασκάλους, ἀλλ' ὁ νομοθέτης δια-
καιόμενος ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τῆς βελτιώσεως τῆς κατωτέρως παιδείας
δὲν ἐσκέφθη, ὅτι δλόκληρος τάξις τῆς κοινωνίας καταστρέφεται. Ἐκτὸς
τούτου ἐν τῷ εἰρημένῳ νόμῳ περιέχεται καὶ ἀσάφειά τις λίαν οὐσιώδης,
καθόσον, ἐν ἄρθρῳ τινὶ αὐτοῦ ἀπαιτεῖ, ἵνα οἱ μὲν τριτοβάθμιοι δημοδι-
δάσκαλοι κατατάσσωνται εἰς τὴν τρίτην τάξιν τοῦ συσταθησομένου δι-
δασκαλείου, οἱ δὲ δευτεροβάθμιοι εἰς τὴν δευτέραν, περὶ τῶν πρωτοβαθ-
μίων οὐδόπως ποιεῖται μνείαν, ἐν ἑτέρῳ ὅμως ἄρθρῳ, ὅπερ δὲν ἐνθυμοῦ-
μαι, διότι δὲν ἔχω ἐν ὄψει τὸν νόμον, σαφῶς διακελεύει, ὅτι οἱ τοῦ νέου
διδασκαλείου πτυχιούχοι προτιμῶνται τῶν παλαιῶν καὶ διορίζονται
ἀμέσως, οὐδεμίαν ποιεῖται ἐξαιρέσιν διὰ τοὺς πρωτοβαθμίους, ὅπερ τῆ

ἐνεργεία τοῦ ἡμετέρου συλλόγου πρέπει νὰ διασαφηνισθῆ, ἥτοι πρέπει ἢ οὐ νὰ φοιτήσωσιν εἰς τὸ συσταθὲν διδασκαλεῖον καὶ οἱ πρωτοβάθμιοι καὶ εἰς τῖνα τάξιν αὐτοῦ. — Ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον γίνεται, ὅτι οἱ τοῦ παλαιοῦ διδασκαλείου διδάσκαλοι δὲν ἦτο δίκαιον νὰ υποχρεωθῶσι πρὸς φοιτήσιν εἰς τὸ νέον διδασκαλεῖον. Ἐπειδὴ ὅμως ἀφ' ἑτέρου παρίσταται ἀπόλυτος ἀνάγκη βελτιώσεως τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ, ἵνα βελτιωθῆ αὕτη, ἀνάγκη νὰ βελτιωθῶσι πρῶτον οἱ διδάξοντες διδάσκαλοι, ἀναγκαῖον καθίσταται νὰ εὗρεθῆ τρόπος τις οἰκονομῆσων ἀμφοτέρως τὰς ἀνάγκας, ὡς τρόπον δ' οἰκονομίας προτείνω τὸν ἐπόμενον. Νὰ κοινοποιηθῆ ἅπασιν τοῖς ἐν ἐνεργείᾳ δημοδιδασκάλοις τὸ πρόγραμμα τῶν διδασκασομένων μαθημάτων ἐν τῷ νέῳ διδασκαλεῖῳ καὶ νὰ περαγελθῶσιν οὗτοι, ἵνα ἐντὸς ὀρισμένου χρόνου τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν συμπληρώσωσιν, ὅπως δυνήθωσι τὰς γνώσεις των συμφῶνως πρὸς τὸ πρόγραμμα τοῦ διδασκαλείου. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ χρόνου τούτου νὰ υποβληθῶσιν εἰς ἐξέτασιν ἐπὶ τῶν εἰρημένων μαθημάτων ἐνώπιον τῶν καθηγητῶν τοῦ διδασκαλείου, καὶ, ἐάν τινες αὐτῶν εὗρεθῶσιν ἀνίκανοι, νὰ εὗρεθῆ τρόπος πρὸς οἰκονομίαν αὐτῶν, οἱ δὲ λοιποὶ νὰ διατηρηθῶσιν εἰς τὰς θέσεις των. Πολὺ δύσκολον δὲν εἶναι νὰ συμπληρώσωσιν οἱ διδάσκαλοι τὰς γνώσεις των, διότι, ὡς παρετήρησα, τὸ πρόγραμμα τῶν διδασκασομένων μαθημάτων ἐν τῷ νέῳ διδασκαλεῖῳ δὲν διαφέρει κατὰ πολὺ τοῦ προγράμματος τοῦ παλαιοῦ διδασκαλείου καὶ ἐκτὸς τούτου πλείστα βοηθήματα νῦν ὑπάρχουσιν, ἵνα ἀξήση τις τὰς γνώσεις του. Ἴνα εἰσαχθῆ ὅμως ἀμέσως εἰς τὰ ἡμέτερα σχολεῖα ἡ νέα μέθοδος, νομίζω, ὅτι εἶναι συντελεστικὸν πρὸς τοῦτο τὸ ἀκόλουθον μέτρον.

Τὸ ἐπιπὸν ἔτος νὰ διαταχθῶσιν αἱ μὲν ἐξετάσεις τῶν νομαρχιακῶν καὶ ἐπαρχιακῶν δημοτικῶν σχολείων νὰ γίνωσι κατὰ τὸ τέλος Ἰουνίου, οἱ δὲ νομαρχιακοὶ καὶ ἐπαρχιακοὶ δημοδιδάσκαλοι προσκληθέντες νὰ παρευρεθῶσιν εἰς Ἀθήνας καθ' ὅλον τὸν Ἰούλιον νὰ διδασκῶσιν τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας κατὰ τὴν γερμανικὴν μέθοδον, τὸν δὲ Αὐγούστον ἢ Σεπτέμβριον μεταβάντες ἕκαστος εἰς τὴν ἐπαρχίαν, εἰς ἣν ἀνήκει, νὰ διδάξωσι τοὺς λοιποὺς τῆς ἐπαρχίας δημοδιδασκάλους τὴν νέαν μέθοδον. Τούτου τεθέντος εἰς ἐνεργείαν, φρονῶ, ἂν δὲν ἀπατώμαι, ὅτι καὶ ἡ νέα μέθοδος ταχέως εἰς τὰ ἡμέτερα σχολεῖα καὶ μάλιστα εἰς τὰ χωρία, ὅπου εἶναι ὀλίγοι μαθηταί, θὰ εἰσαχθῆ καὶ οἱ δημοδιδάσκαλοι θ' ἀναγκασθῶσι ν' ἀξήσωσι τὰς γνώσεις των ἢ ἐξ ἰδίας μελέτης ἢ ἐξ ἰδιαιτέρων παραδόσεων καὶ δὲν θὰ φεθῶσιν εἰς τὰς ὁδοὺς, ὅπως ὁ νέος περὶ διδασκαλείου νόμος ἀπαιτεῖ, νῦν μάλιστα, ὅτε ἔχομεν ἀνάγκην πλείστων δημοδιδ-

εσχάλων, ἵνα ἐξαποστειλωμεν εἰς τὰς εἰσέτι ὑποδούλους ἑλληνικὰς ἐπαρχίας διότι διὰ τῆς διαδόσεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων θ' ἀναπτύξωμεν κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα τὸν Ἑλληνισμόν, ὃν περὶ ὁ Πανσλαυισμὸς ἐπαπειλεῖ νὰ καταπνίξῃ.

Ὡς πρὸς τὸ ἕκτον ζήτημα.

Ἦτοι «πρέπει νὰ διαφέρωσι καὶ κατὰ τί τὰ τῶν θηλέων σχολεῖα τῶν σχολείων τῶν ἀρρένων;

Ἐπειδὴ, ὅταν αἱ μητέρες ἐν τινι ἔθνει ὡς καλῶς ἀνατεθραμμένα, τὸ ἔθνος ἐκεῖνο προάγεται καὶ εὐδαιμονεῖ, διότι αἱ μητέρες παράγουσι τοὺς καλοὺς πολίτας, ἐπάναγκες καθίσταται μεγίστη προσοχὴ ὑπὸ τῆς πολιτείας νὰ καταβληθῆ πρὸς ὀρθὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ θήλεος φύλου. Τὰ σχολεῖα λοιπὸν τῶν θηλέων πρέπει νὰ ὦσιν ὅσον οἶόν τε, τέλεια, καὶ νὰ διδάσκωνται εἰς αὐτὰ τὰ αὐτὰ μαθήματα, ἅτινα καὶ εἰς τὰ τῶν ἀρρένων διδάσκονται. Εἰς τὰ ἱερά δὲ μαθήματα νὰ καταβάλληται ἰδιάζουσα προσοχὴ, διότι τὸ γυναικεῖον φύσει φιλόθηρον ὃν διαπαιδαγωγῆθαι θρησκευτικῶς θέλει ἐμπνεύσει εἰς τὸ ἔθνος ἐν τῷ μέλλοντι βαθύτερα θρησκευτικὰ αἰσθήματα· διότι δυστυχῶς νῦν ἤρξατο νὰ παρεκκλίνῃ τῶν πατρίων, ὅπερ μέγιστον εἶναι κακόν. Ὅτι δὲ πρέπει ἐν τοῖς τῶν θηλέων σχολείοις νὰ διδάσκηται, ἐκτὸς τῶν μαθημάτων τῆς ῥαπτικῆς καὶ ὑφαντικῆς, καὶ ἡ μαγειρικὴ, περὶ τούτου οὐδεὶς, φρονῶ, ὁ ἀντιλέγων.

Μέση ἐκπαίδευσις.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον καὶ δευτέρον ζήτημα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἦτοι «Τίνα τὰ αἷτια τῆς ὁμολογουμένης ἀκαρπίας τῆς διδασκαλίας τῆς γεωγραφίας καὶ ἱστορίας ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις καὶ γυμνασίοις καὶ τίς ἡ καταλληλοτέρα μέθοδος πρὸς λυσιτελεστέραν διδασκαλίαν τῶν τασούτω συναφῶν τούτων μαθημάτων», λέγω ὅτι αἷτια τῆς ἀκαρπίας τῆς διδασκαλίας τῆς τε γεωγραφίας καὶ ἑλλ. ἱστορίας εἶναι ἡ ἀκατάλληλος μέθοδος ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ βλαβερὰ πρόληψις τῶν μαθητῶν περὶ τοῦ ἐπουσιώδους καὶ τῆς μὴ ὠφελιμότητος τῶν μαθημάτων τούτων.

Ἡ μὲν διδασκαλίαι τῆς γεωγραφίας γίνεται σήμερον εἰς τὰ πλείστα σχολεῖα, ἵνα μὴ εἶπω εἰς ἅπαντα, διότι πιθανὸν νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἔξαιρέσεις, ἄνευ γεωγραφικοῦ χάρτου. Ἐκμάθησις τοῦ μαθήματος τούτου ἄνευ χάρτου ὅσον κοπιώδης εἶναι τοσοῦτον καὶ ἀνοφελῆς, διὰ τὸν λόγον τοῦτον οἱ πλείστοι τῶν μαθητῶν ἀπογοητεύονται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ δὲν μαθάνουσιν οὐδέως τὸ μάθημα αὐτὸ, ὀλίγοι δὲ ἐξ αὐτῶν κοπιᾶ-

ζοντες υπερβαλλόντως αποστηθίζουσι ὄρθαθον λέξεων, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν ὀλιγίστου χρόνου λησμονοῦσιν αὐτῶν καὶ δὲν τοῖς ἀπομένει οὐδὲν ἄλλο ἢ ὁ ὑπερβολικὸς ἐν κατέβαλλον πρὸς ἐκμνημόνευσιν τοῦ μαθήματος τούτου· τούτου δ' ἕνεκα οἱ τοιοῦτοι, ἂν ἐρωτηθῶσι περὶ τινος πόλεως, ἢ ὄρους, ἢ λίμνης, ἢ θαλάσσης· οὐδεμίαν συγκεκριμένην ἰδέαν ἔχουσι περὶ αὐτῶν. Τοῦναντίον δὲ συμβαίνει εἰς τοὺς διδασκομένους αὐτὴν διὰ χάρτου καὶ σαφῶς ἐκμνημόνευτας τὸ μάθημα αὐτὸ πρῶτον εὐκολύνονται υπερβαλλόντως εἰς τὴν ἐκμάθησιν τοῦ μαθήματος καὶ δεῦτερον μένει κτῆμα ἀναρραϊστέον τὸ ἅπαξ διδαχθέν. Κατ' ἀρχὰς ὁμοῦς πρέπει ὁ διδάσκαλος νὰ κοπιᾷ ἐπ' ὀλίγον, ὅπως οἱ μαθηταὶ λάβωσι πλήρη καὶ σαφῆ γνῶσιν εἰς τὰ τοῦ χάρτου, ἥτοι ποῖον μέρος τοῦ χάρτου δεικνύει τὸν βορρᾶν, ποῖον τὴν μεσημβρίαν, τὴν ἀνατολὴν, τὴν δύσιν, πῶς σημειοῦνται αἱ θάλασσα· ἐν τῷ χάρτῳ, πῶς οἱ κόλποι, οἱ πορθμοὶ, οἱ ἰσθμοὶ, τὰ ὄρη, αἱ λίμναι, αἱ πόλεις, αἱ ὁδοὶ, αἱ νῆσοι, αἱ χερσονήσοι κλπ. Ἀφοῦ οἱ μαθηταὶ ἐξασκηθῶσιν εἰς ταῦτα καλῶς, μετὰ ταῦτα τοσοῦτον τερπνὸν γίνεται αὐτοῖς τὸ μάθημα τοῦτο, ὥστε καὶ μόνοι τῶν νὰ δύνανται ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ ἅπασαν τὴν γεωγραφίαν νὰ ἐκμάθωσι σαφῶς. Κατὰ τὰς ἐπαναλήψεις ὁμοῦς ἢ καὶ πρότερον πρέπει ὁ διδάσκαλος κεκλεισμένον ἔχων τὸν χάρτην ν' ἀπευθύνῃ τοῖς μαθηταῖς διαφόρους ἐρωτήσεις ἐφ' ὅλης τοῖς διδαχθείσης γεωγραφίας πρὸς ἐξάσκησιν καὶ τελείαν ἐκμάθησιν τοῦ μαθήματος, ἥτοι πόσας ἡπειροὺς ἔχομεν, εἰς ποῖαν ἡπειρον κατοικοῦμεν, δεῖξον διὰ τῆς χειρὸς σου ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος ποῦ εἶναι ἡ Ἀφρική; τί χωρίζει τὴν Ἑλλάδα τῆς Ἀφρικῆς; ἐκπλέοντες τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ κατ' εὐθείαν πρὸς νότον λ. χ. προχωροῦντες τίνα ἡπειρον θὰ συναντήσωμεν καὶ τί μέρος αὐτῆς; Πρὸς νότον τῆς Βαρυχρίας τί μέρος τῆς Ἀφρικῆς ὑπάρχει; Ἡ Ζαχάρα κατακρημένη ἢ ἀκατοίκητος εἶναι; τί μέρος αὐτῆς βρέχεται ὑπὸ Ὠκεανοῦ καὶ ὑπὸ τίνος Ὠκεανοῦ; Πρὸς νότον τῆς Ζαχάρας ποῖον μέρος τῆς Ἀφρικῆς εἶναι; Τὸ Σουδᾶν εἰς πόσα βασίλεια διαιρεῖται; Τίς λίμνη εὑρίσκεται ἐν Σουδᾶν ἐπίσημος; καὶ οὕτω καθεξῆς διὰ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Ἀφρικῆς; Κατόπιν ἀπευθύνει δι' ἄλλα μέρη τῆς σφαίρας διαφόρους ἐρωτήσεις. Πρὸς βορρᾶν τῆς Ἑλλάδος τίς ἐπικρατεῖα εἶναι; Τίνες ἐπαρχίαι τῆς Τουρκίας εἶναι πρὸς βορρᾶν τῶν ἑλλ. συνόρων; Τίς κόλπος χωρίζει τὴν Βόνιτζαν τῆς Πρωσίας; Πῶς ὀνομάζεται τὸ ἀκρωτήριο τὸ εὐρισκόμενον εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου; Τὰ Ἰωάννινα παράλιος ἢ μεσόγειος πόλις εἶναι; Τίς λέγεται πόλις παράλιος καὶ τίς μεσόγειος; Πρὸς δυσμὰς τῆς Τουρκίας τίς θάλασσα εἶναι; Πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης τίς

ἐπικρατεῖα ἀπαντᾶται; Πρὸς δυσμὰς τῆς Ἰταλίας τίς θάλασσα εἶναι; Πρὸς νότον τίς; Τίνες πόλεις τῆς Ἰταλίας βρέχονται ὑπὸ τῆς Ἀδριατικῆς καὶ τίνες ὑπὸ τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης; Τίς πορθμὸς χωρίζει τὴν Σικελίαν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας; Τὸ Ἀρτεμίσιον τί πράγμα εἶναι; Ἐὰν ὁ μαθητὴς ἀποκριθῇ, ὅτι εἶναι ὄρος, ἀπευθυνθήτω αὐτῷ καὶ ἡ ἐρώτησις δὲν ὀνομάζεται Ἀρτεμίσιον καὶ ἀκρωτήριο καὶ ποῦ εἶναι αὐτό; καὶ τί ἄξιον λόγου ἱστορικὸν γεγονός ἐγένετο ἐκεῖ καὶ πότε; Δεῖξόν μοι διὰ τῆς χειρὸς σου ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος, ποῦ εἶναι ἡ Τεργέστη; Τίνος ἐπικρατεῖας πόλεις εἶναι αὕτη; Παράλιος ἢ μεσόγειος εἶναι; ὑπὸ τίνος θαλάσσης βρέχεται; Ἴνα τις μεταβῇ ἐκεῖ διὰ θαλάσσης ἐκ Πειραιῶς τίνα μέρη θὰ παραπλεύσῃ; Ἐκπλέων τις ἐκ Τεργέστης καὶ προτιθέμενος νὰ μεταβῇ εἰς Πετροῦπολιν διὰ θαλάσσης τίνα διεύθυνσιν θὰ διευθυνθῇ; Μέχρι τίνος μέρους θὰ πλῆθῃ πρὸς νότον; Ἐπειτα πρὸς τίνα διεύθυνσιν θὰ διευθυνθῇ; Ἀφοῦ διέβη τον πορθμὸν τοῦ Γιβλαρτάρ, τίνα διεύθυνσιν θὰ διευθυνθῇ; Ἔως ποῦ θὰ πλῆθῃ πρὸς βορρᾶν; Τίνος ἐπικρατεῖας θὰ ἔχη πρὸς δεξιὰν αὐτοῦ; Ὅταν ὁ μαθητὴς δυσκολεῖται ν' ἀπαντήσῃ, ὁ διδάσκαλος ἀνοίγων τὸν χάρτην δεικνύει τοῖς μαθηταῖς ἐν αὐτῷ τὰ μέρη, ἅτινα θὰ διέβη καὶ τοιοῦτοτρόπως οἱ μαθηταὶ λαμβάνουσι πλήρη καὶ σαφῆ γνῶσιν εἰς τὰ τῆς γεωγραφίας. Ἄλλ', Ἴνα κατορθωθῇ τοῦτο, πρέπει νὰ ληφθῇ φροντίς, Ἴνα συνταχθῶσιν ἀκριβεῖς γεωγραφικοὶ χάρται καὶ προμηθευθῇ ἕκαστον ἐκπαιδευτήριον ἓνα τούτων.

Ἡ δὲ ἑλληνικὴ ἱστορία δέον νὰ διδάσκηται ἀκροαματικῶς, ἥτοι διηγηματικῶς καὶ νὰ μνησθῆται οὐχὶ κατὰ λέξιν, ἀλλὰ κατ' ἐννοιαν. Ἄλλ' Ἴνα κατορθωθῇ τοῦτο, ἀπαιτεῖται, Ἴνα ὁ διδάσκων ἢ ἀκούραστος καὶ νὰ μὴ βαρύνηται νὰ ἐπαναλαμβάνῃ πολλάκις τὸ διδαχθέν. Ἴνα ἐντυπῶνται δὲ καλῶς τὰ ἱστορικὰ γεγονότα εἰς τὴν μνήμην τῶν μαθητῶν, πρέπει ὁ διδάσκων νὰ ἐπισημῶσιν τὴν προσοχὴν τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν εἰς τοὺς δύο ὀφθαλμοὺς τῆς ἱστορίας, ἥτοι τὴν χρονολογίαν καὶ γεωγραφίαν. Ἴνα καταστῶ σαφέστερος ἐκτίθημι τὴν ἰδέαν μου ἐπὶ ἐνὸς παραδείγματος. Ἀφοῦ ὁ διδάσκαλος διδάξῃ π. χ. τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην σαφῶς καὶ εὐλήπτως, κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ μαθήματος τούτου, ἐρωτᾷ τὸν μαθητὴν ποῦ εἶναι ὁ Μαραθῶν; Πότε συνέβη αὕτη ἡ μάχη; Τίνες ἐπολέμησαν πρὸς τίννας καὶ διὰ ποῖαν αἰτίαν; Πόσοι ἦσαν οἱ Πέρσαι; Τίνες εἶχον ἀρχηγούς; Πόσοι ἦσαν οἱ Ἕλληνας καὶ ἐκ τίνος πόλεως τῆς Ἑλλάδος ἦσαν; Λακεδαιμόνιοι δὲν παρευρέθησαν εἰς τὴν μάχην ἐκείνην; Διατί; Πόσους στρατηγούς εἶχον οἱ Ἀθηναῖοι; Τίς τῶν στρατηγῶν ἔδειξε μεγίστην φιλοπατρίαν κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην; Τί μᾶς διδάσκει ἡ πράξις τοῦ Ἀριστεῖ-

δου; Μετά τὴν μάχην ἐκείνην ἠδύνατο ὁ Ἀριστείδης νὰ κερδήσῃ χρήματα ἢ οὐ; Τίς τῶν Ἀθηναίων ἐκέρδισε κατὰ τὴν μάχην αὐτὴν χρήματα; Τίς, νομίζεις, ἔπραξεν ὠφελιμωτέραν πράξιν δι' ἑαυτὸν ὁ Ἀριστείδης; ἢ ὁ Καλλίας; Τοιούτῳ ὅπως διδασκόμενον καὶ ἐξεταζόμενον τὸ μάθημα τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀποφέρει εὐαρεστότατα ἀποτελέσματα, ὡς ἐκ μακρῆς πείρας ἐπέστην, διδάσκων μάλιστα νήπια καὶ οὐχὶ ἡλικιωμένους μαθητὰς, ὅποιοι εἰσὶν οἱ μαθηταὶ τῶν ἑλληνικῶν σχολείων καὶ γυμνασίων.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων, ὅσον δ' ἀφορᾷ περὶ τοῦ τρίτου ζητήματος εἶμαι ἀναρμόδιος ν' ἀποφῆνωμαι γνώμην τινά.

Ἐγράφον ἐν Καλάμαις τῆ 29 Ἰουλίου 1878.

Ὁ νομαρχ. δημοδιδάσκαλος Καλαμῶν.

N. ΞΥΠΟΛΥΤΟΣ.

(Ἐπονται δύο ἔτι ἐκθέσεις ἐταίρων αἱ τῶν κκ. Δημ. Χριστοδούλου καὶ Κ. Κανελλοπούλου, αἵτινες καταχωρισθῆσονται εἰς τὸ 1' τεῦχος τοῦ « Πλάτωνος. »

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1877—78.

ΜΕΡΟΣ Ε΄.

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

A'. Διοικητικὸν Συμβούλιον

Δ. Γ. Πετρίδης πρόεδρος
Κ. Γραμματικόπουλος ἀντιπρόεδρος
Πάνος Κωνσταντινίδης γεν. γραμματεὺς
Ἀνδρέας Κωτσάκης ταμίας

Σύμβουλοι

Ἄθαν. Παπαγεωργίου
Δημ. Κυριακόπουλος
Ἀναστάσιος Κωνσταντινίδης (σχολάρχης)
Γεώργιος Κωνσταντινίδης.
Λεωνίδας Ἀργύρης

B'. Ἐπίτιμοι Σύμβουλοι Ἀντεπιστέλλοντες

Π. Γαλανόπουλος	γυμνασιάρχης	Τριπόλεως
N. Πετρῆς	»	Ναυπλίου
Θ. Παπαλουκάς	»	Πατρῶν
Π. Παπαναστασίου	»	Αἰγίου
N. Κωνσταντόπουλος	»	Πύργου
Ἰω. Βορτσέλας	»	Κορίνθου
Ἰ. Κ. Παντοῦρης	»	Καλαμῶν
Βασιλ. Βοζίκης	»	Σπάρτης
Παν. Κομνηνός	»	Λαμίας
Παν. Παπαϊωάννου	»	Μεσολογγίου
Π. Τσαπάρης	»	Κερκύρας

Ἄγγ. Καπώτας	γυμνασιάρχης	Λευκάδος
Δημ. Παπανικολάου	»	Κεφαλληνίας
Γ. Χ. Παπαγεωργίου	»	Ζακύνθου
Γ. Σουρίας	»	Χίου
Κ. Ευσταθόπουλος	καθηγητής	ἐν Σμύρῃ
Κωνστ. Καταιβαίνης	γυμνασιαρ.	Σάμου
Π. Ψαρῆς	καθηγητής	ἐν Λονδίῳ
Μιχ. Κωνσταντινίδης	σχολάρχης	Κύμης
Ι. Φράγκος	»	Λεβαδείας
Γεώργ. Ἀνδριάς	»	Ἄργους
Κ. Καρδαράς	»	Ἄνδρου
Γεωργ. Σκουριώτης	»	Γυθείου
Χρ. Δημητριάδης	Νομαρχ.	Δημοδιδ Πατρῶν
Νικ. Καραπιτέρης	»	» Χαλκίδος
Νικ. Ευπόλυτος	»	» Καλαμών

Γ'. Εὐεργέται

† Κύριλλος Χιρωνίδης	Κωνστ. Διαμαντόπουλος (Kollins)
Χριστάνης Ζωγράφος	Τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας
† Κωνστ. Νικόδημος	Γεώργιος Κυριαζῆς

Δ'. Ἐπίτιμα μέλη

Ἀθηνῶν Μητροπολίτης κύριος	Αὔγουρινός Ἀνδρέας
Προκόπιος	Ἄφεντούλης Θεόδωρος
Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας Ἀρχιεπίσκοπος	Γεράσιμος
Ἀλεξανδρείας πατριάρχης κύριος	Σωφρόνιος
Ἀγαπητοῦ Ἀγαπητὸς Σ.	Βλασσόπουλος Ἰωάννης
Ἄμπουριερ	Βασιάδης Ἡρακλῆς
Ἄνδρου καὶ Κέας ἐπίσκοπος	Μητρ. Βαρφειάδης Γεώργιος
Μητρ. Τροφάνης	Βικέλης Δημητρ.
Ἀντιοχείας πατριάρχης κύριος	Ἰερ. Βουδ Θωμᾶς
Ἰερ. ῥόζος	Βουλπιώτης Δημήτριος,
Ἀντωνιάδης Μ. Ε.	Βαλέτας Ἀριστομένης
Ἀντωνόπουλος Ι. Δ.	Βαρβιτσιώτης Νικήτας
Ἀντωνόπουλος Σπήλιος.	Βλάχος Ἀγγέλος
	Βούλτσος Στέφανος

Βερύκιος Γεώργιος	Κατριβάνος Ἀθανάσιος
Γερούσης Θεμιστοκλῆς	Κορφιωτάκης Ἀναστάσιος
Γιαννόπουλος Παν. Ἐμμ.	Κυριακός Ἀλέξανδρος
Γκρῆν Ἐρρίκος	Κυριακός Παναγῆς
Γυθείου ἐπίσκοπος Παρθένιος	Χρυσ. Κρενδηρόπουλος Ἰωάννης
Κατσακίτης Λεωνίδας	Κατσακίτης Λεωνίδας
Δηλιγιάννης Θεόδωρος	Λεβίδης Δημήτριος
Δημακόπουλος Κωνσταντῖνος	Λιβαδάς Θεαγέννης
Δημητριάδης Κωνσταντῖνος	Λυκάκης Νικόλαος
Δελαπύρτας Σπυρίδων	Λομβάρδος Κωνσταντῖνος
Ζαῦρης Θρασύβουλος	Λεώπουλος Νικόλαος
Ζακύνθου ἀρχιεπ. Νικόλαος	Λούντζης Ἐρν. Νικόλαος
Ζάππας Κωνσταντῖνος	Λούντζης Ἀναστάσιος
Θεσσαλίας Διονύσιος	Μάμουκας Ἀνδρέας
Θηβῶν καὶ Λεβαδείας ἐπίσκοπος	Μανέτας Παναγιώτης
Δοσίθεος	Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ἀρχιεπίσκοπος
Ἰθάκης ἐπίσκοπος Γαβριήλ	Θεόκλητος
Ἱεροσολύμων πατριάρχης κύριος	Marquis de Queux de Saint Hillaire
Προκόπιος	Μαυρογορδάτος Ἐμμανουήλ
Ἰωάννου Ἰωάννης	Μαυρομιγάλης Πέτρος
Κλαυδύτων καὶ Αἰγιαλαίας ἐπίσκοπος	Εὐθύμιος
Καλαμογδάτης Περικλῆς	Μαυροῦσος Γεώργιος
Καλλιγᾶς Παῦλος	Μελᾶ Τερψιχόρη Β.
Καλλιφρονᾶς Δημήτριος	Μελᾶς Μιχαήλ
Καλογεράς Νικηφόρος	Μεσσηνέζης Ἰωάννης
Κανακάρης Θάνος	Μίλησης Γεώργιος
Καραμεινῆς Παναγιώτης.	Μαυρομιγάλης Ἰωάννης Γερμ.
Κρατιζᾶς Νεοκλῆς	Μελετόπουλος Χαρίλαος
Καψάλης Ἐμμανουήλ	Μουτσόπουλος Τρόφων
Κερκύρας ἀρχιεπ. Ἀντώνιος	Μακρυγιάννης Ὄθων
Κλάους Γουσταῦος	Μελισσοπούργος Γεώργιος
Κολιάτσος Σωκράτης ἀρχιμ.	Μεταξᾶς Ἀγαμέμνων
Κόλλας Ἀνδρέας Μ.	Μεταξᾶς Νικόλαος
Κοντογούρης Ἀριστομένης	Ναυπακτίας καὶ Ἰδρυτανίας ἐπίσκοπος
Κρεββατᾶς Παναγιώτης	Ἀνθίμος
Κουμουνοῦρος Ἀλέξανδρος	Νεγρεπόντης Μανέλας
	Νεγρεπόντης Ὀδυσσεύς

Νικολόπουλος Βασίλειος	Σαράβας Δημήτριος
Νικολόπουλος Παναγιώτης	Σαρίπολος Νικόλαος
Νοταράς Σπυρίδων.	Σεκόπουλος Βασίλειος
Οικουμενικός πατριάρχης κύριος Ίωακείμ.	Στανώφ Δημήτριος
Οιτύλου επίσκοπος Προκόπιος	Στουντερ Κάρολος
Πανταζής Δημήτριος	Στριφτόπουλος Γεώργιος
Παππούδωφ Ἀριστείδης	Στρούμπος Κωνσταντῖνος Γ.
Παραμυθιώτης Γεώργιος	Σωτηριάδης Γεώργιος
Πατρῖνος Δημήτριος	Σωτηρόπουλος Σωτήριος
Πατρῶν πρώην ἀρχιεπίσκοπος Ἀβέρκιος	Τρικούπης Χαρίλαος
Pierron	Τοῦλ Ἐρνέστος
Πετιμεζᾶς Ἀθανάσιος βουλ.	Φέλης
Παπακώστας Θεμιστοκλῆς	Φρειδερίκος Κωνσταντῖνος
Πετράκης Περικλῆς	Φωκίδος ἐπίσκοπ Δαβίδ
Παπαζαφειρόπουλος Ἰωάννης	Φωτιάδης Κωστάκης
Ῥενιέρης Μάρκος	Φιλήμων Τιμολέων
Ῥάλλης Δημήτριος Γ.	Φιντικλῆς Σπυρίδων
Ῥουσόπουλος Μελέτιος	Χαγκώκ Ἐδουάρδος
	Χαλκίδος ἀρχιεπ. Καλλίνικος

Ε' ΤΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΗ

ἀ Καθηγηταί

Ἀντωνιάδης Παναγιώτης	Γαλάνης Ἐμμανουήλ
Ἀντωνιάδης Ἰω. Ἀντώνιος	Γράβαρης Βασίλειος
Ἀνάργυρος Ἰωάννης	Γαλανόπουλος Παναγῆς
Βαρθάτης Κωνσταντῖνος	Γεωργιάδης Δημήτριος
Βοζίκης Βασίλειος	Γκολφινόπουλος Βασίλειος
Βουκύδης Γεώργιος	Γεορκῆς Γεώργιος
Βορτσέλας Ἰωάννης	Γραμματικόπουλος Κωνσταν.
Βαλέττας Ἰωάννης	Γεωργιάδης Κωνσταντῖνος
Βαμβακερός Μιχαήλ	Γκιόλμας Μιχαήλ
Βιώνης Γεώργιος	Γεδεών Μανουήλ Ι.
Βενιζέλος Θεοδόσιος	Δαμασκηνός Ἀντώνιος
Βούλγαρης Βασίλειος	Δασκαλάκης Μάξιμος
Βεζᾶνος Ἡλιάδης	Δημακόπουλος Φωκίων
Γεωργιάδης Νικόλαος	Ἐυσταθόπουλος Κωνσταντ

Εὐστρατιάδης Ἰωάννης.	Νικολαΐδης Ζαχαρίας
Ζαδῆς Γεώργιος	Ξανθόπουλος Κωνσταντῖνος
Ζαφειρόπουλος Θεόδωρος	Παπανικολάου Δημήτριος
Ζύγουρας Ξενοφών	Πούλιος Χαρίσης
Ἰσσεμίδης Περικλῆς	Πανούρης Νικόλαος
Κουπιτόρης Παναγιώτης	Παπαναστασίου Παναγιώτης
Κομνηνός Παναγιώτης	Παπαλουκάς Θεμιστοκλῆς
Κωνσταντινίδης Πάνος	Παπαϊωάννου Παναγιώτης
Καμαρηνός Ἰωάννης	Παπαϊωάννου Πλούταρχος
Κλήμης Ἰωάννης	Παπαγεωργίου Ἀθανάσιος
Κοφινιώτης Ἰωάννης	Παπαδόπουλος Νικόλαος
Καραμάνος Γεώργιος	Πετρίδης Δημήτριος Γ.
Κωνσταντινίδης Γεώργιος	Παπαθεοδώρου Δ.
Καλλέργης Ἐμμανουήλ	Παπαδημητρίου Γεώργιος
Κοφινιώτης Εὐάγγελος	Προζάνης Ἀνδρέας
Κωνσταντινίδης Στυλιανός	Παντούρης Ἰωάννης Κ.
Καππώτης Ἀγγελος	Πατσόπουλος Δημήτριος
Καταβαίνης Κωνσταντῖνος	Παπαβασιλείου Γ. Δ.
Κοκκώλης Διονύσιος	Παπαδόπουλος Χρῖστος
Κωνσταντινόπουλος Νικόλαος	Περίδης Μάρκος
Καπλανίδης Π.	Πανόπουλος Δημήτριος
Κρέμος Γεώργιος	Ῥόζος Δημήτριος ἱερεὺς
Κυριακόπουλος Δημήτριος	Ῥηγόπουλος Παναγιώτης
Λελέκος Σταῦρος	Ῥάμφος Φίλιππος
Λιακόπουλος Ἀντώνιος	Ῥωμανός Ἰωάννης Α.
Λιόπουλος Α.	Σακελλάριος Ἀθανάσιος
Λιανόπουλος Γεώργιος	Σικελιανός Ἰωάννης
Μιστριώτης Γεώργιος	Σταθάκης Εὐστάθιος
Μυρτίλος Στέφανος	Σπαθῆς Νικόλαος
Μαζαράκης Παναγ.	Σουρίας Γεώργιος
Μελισσηνός Διονύσιος	Σωμερίτης Ἰωάννης
Μαρίνος Διονύσιος	Σακελλαρόπουλος Σπυρίδων
Μωραΐτης Δημήτριος	Τζιθανόπουλος Σωκράτης
Μυλωνάς Κυριακός	Τσόγκος Δημήτριος
Μοσχούτης Παναγιώτης	Τσαγρῆς Γεώργιος Β.
† Νικοκλῆς Νικόλαος	Τσαπάρης Παναγιώτης
Νέγρης Θεόδωρος	Φρειδερίκος Ὀθων. Ψαράς Π.

β' Ἑλληνοδιδάσκαλοι.

Ἀποστολίδης Νικόλαος	Λιβεράτος Εὐστάθιος
Ἀθανασιάδης Νικόλαος	Μυλωνόπουλος Ἡλίας
Ἀθανασούλας Θεμιστ.	Μπούρης Νικόλαος
Ἀποστολίδης Γεώργιος	Μαγκάκης Γεώργιος
Βρατσάνος Μιλτιάδης	Μιχαλόπουλος Μιχαήλ
Βασιλειάδης Εὐθύμιος	Μυρτίλος Στέφανος
Βατόπουλος Περικλῆς	Μιχαλακάκος Ἀντώνιος
Βραχνός Θωμᾶς	Νικολαΐδης Μιχαήλ
Βρυάκος Χρυστόδουλος	Νικολαΐδης Ζαχαρίας
Βασιλάς Ἰωάννης	Νικολαΐδης Π.
Γεννηματᾶς Βασίλειος	Νέγκας Γεώργιος
Γαλανός Ἰωάννης	Νικολαΐδης Σπυρίδων
Γρίβας Ἄνδρ. Οἰκ.	Ευθάλης Ἰωάννης
Γρηγοριανόπουλος Ἀχιλλ.	Οἰκονομόπουλος Βασίλειος
Δαλέζιος Θεμιστοκλῆς	Οἰκονόμου Παναγιώτης
Δούκας Στέφανος	Πορφυρόπουλος Πέτρος
Διοσκορίδης Χαρλ.	Παπαζαφειρόπουλος Παν.
Δέρβος Γεώργιος	Πράπας Θεόδωρος
Ζωϊόπουλος Θρασύβ.	Πολυζωΐδης Θεόδωρος
Ζήσης Ἰωάννης	Πετρίδης Ἀθανάσιος
Θεοδωρόπουλος Ἰωάν. Γ.	Παπαγεωργίου Κωνστ.
Θεοδοσιάδης Γεώργ.	Πουλάκος Γεώργιος ἱερεὺς
Κωνσταντινίδης Ἀναστάσιος	Παπανικολάου Χαρ.
Κιμπουρόπουλος Χρῖστος	Παπαδάκης Μιχαήλ
Κωνσταντινίδης Μιχαήλ	Παπανδρέου Λεωνίδας
Κουμανταράκης Παναγ.	Ῥαζέλος Παῦλος
Καρδαράς Κωνσταντ.	Ῥούσος Παναγιώτης
Κανκῆς Πάτροκλος	Ῥαζῆς Ἰωάννης
Κονδύλης Δημήτριος	Σιμόπουλος Ἰωάννης
Κωτσάκης Ἀνδρέας	Συννωκίδης Ἀναστ.
Κασιμάτης Κωνσταντῖνος	Σακελλαρίου Γεώργ.
Κολιόπουλος Ἡλίας	Σταματέλος Ἰωάννης
Λίγγρης Χαράλαμπος	Σπεράντζης Ἰωάννης
Λεόντιος Κωνσταντῖνος	Στραμπούλης Γεώργιος
Λησιόδης Κωνστ.	Στατηρᾶς Ἀθανάσιος

Σουριώτης Γεώργιος	Τρουπάκης Διονύσιος
Σκλαβουνάκος Μιχαήλ	Φράγκος Ἰωάννης
Τσεκούρας Ἀθανάσιος	Χατζηϊωάννου Μάρκος
Τσεκουρόπουλος Κωνστ.	Χοϊδάς Ἰωάννης
Τουροῦϊωάννης Ἰωάνν.	

γ' Δημοδιδάσκαλοι.

Ἀργύρης Λεωνίδας	Καραπιπέρης Νικόλαος
Ἀποστολίδης Νικόλ.	Κωτσῆς Γεώργιος
Ἀναστασίου Νικόλ.	Κορομάντζος Ἐπαμ.
Ἀγγέλου Ἰωάνν. Δ.	Κωνσταντούρος Νικόλ.
Ἀποστολίδης Ζαχαρίας	Κανελλόπουλος Χαρ.
Ἀργυρὸς Ἰωάννης	Κολοκοτσᾶς Διον.
Ἀναγνωστόπουλος Δημήτρ.	Κτενᾶς Σπυρίδων
Βίκος Ἀθανάσιος Ι.	Καμπάνης Κωνσταντῖνος
Βάος Ἰάκωβος	Κολιόπουλος Εὐστράτιος
Βέρης Δημήτριος	Κοντὸς Γεώργιος
Βασιλόπουλος Εὐθύμιος	Λαρισσαῖος Διονύσιος
Γιαννόπουλος Ἰωάννης	Λαγκώνης Νικόλαος
Γαβαλάς Βασίλειος	Μανούσος Γεώργιος
Δημητριάδης Χρυστόδουλος	Μυλωνᾶς Χρῖστος
Δημητράκης Σταμάτιος	Μαγκάκης Ἐμμαν.
Διονυσιάδης Ἀναστάσιος	Μεϊντάνης Ἄθαν.
Δασκαλάκη Καλλιόπη	Μπεσῆς Γεώργιος
Διπλαρίδης Μιχαήλ	Μπανοφᾶς Μιχαήλ
Δημητράκη Ἀργυρῶ	Μητσόπουλος Δημ.
Δραγώτης Σωτήριος ἱερ.	Μπουκλάκος Βασ.
Εὐσταθιάδης Γεώργιος	Masson B. E.
Εὐθυμιάδης Σπυρίδων	Μιχαλόπουλος Ἡλίας
Ζαφειρῆς Γεώργιος	Μιχαλόπουλος Ἀριστοτέλης
Ζωγράφος Λεωνίδας.	Νικολαΐδης Δημήτριος
Θηβίου Ἀντώνιος Α.	Ευπόλυτος Νικόλαος
Ἰωαννόπουλος Δημ.	Ὄρφανός Ἰωάννης
Ἰωαννίδης Ἀδαμάντιος	Οἰκονομόπουλος Γ. Δ.
Κανελλόπουλος Χρυστόδ.	Παπακωνσταντῖνου Ἀθ.
Κουκέας Γεώργιος	Παναγόπουλος Παναγ.

Παπασπυρόπουλος Σπυρ.	Σκιαδαρέση Γεωργία
Παπαδόπουλος Φώτιος	Σκιαθίτης Ιωάνν. Π.
Παπαποστόλου Ἀνδρέας	Σκουρλέτης Παναγ. Γ.
Παπαθανασίου Φώτ.	Σαχίνης Ἀντώνιος
Πορφυρόπουλος Δημ.	Σπηλιωτοπούλου Ἀθηνά
Παπακωνσταντινίδης Δημ.	Τερζάκης Γεώργιος
Παπακωνσταντίνου Γεώργ.	Τσεβᾶς Ἀνδρέας
Παπασπυρόπουλος Π.	Τριανταφυλλίδης Γεώρ.
Παπκιοάννου Νικ.	Τσατσαρούνος Παναγιώτης
Παλαιολόγος Νικόλαος	Φωτόπουλος Χρῖστος
Πετραδάκος Ἰωάννης	Φραγκιούλης Ἰωάν. ἱερ.
Ῥαζῆς Παναγῆς	Χαριτόπουλος Δημ. Α.
Σωτηρόπουλος Θεοδόσ.	Χριστοδούλου Δημήτριος
Σακελλαριάδης Χρῖστος	Χωματιανός Ἀθαν. Ἰω.
Σακελλαρίδης Ἰάκωβος	Χελιδόνης Ἀνδρέας
Σταυροπούλου Ἐλένη	Χέλμης Βασίλειος.
Σιγανόπουλος Γεώργιος	

Συγκεφαλαιώσις μελῶν τοῦ Συλλόγου τοῦ ἔτους 1877—78.

Α'. Ἐπίτημα μέλη 430

Β'. Τακτικά μέλη.

α. Καθηγηταί	400
β'. Ἑλληνοδιδάσκαλοι	80
γ'. Δημοδιδάσκαλοι	400
Τακτικὰ ἐν ὅλῳ	<u>280</u>